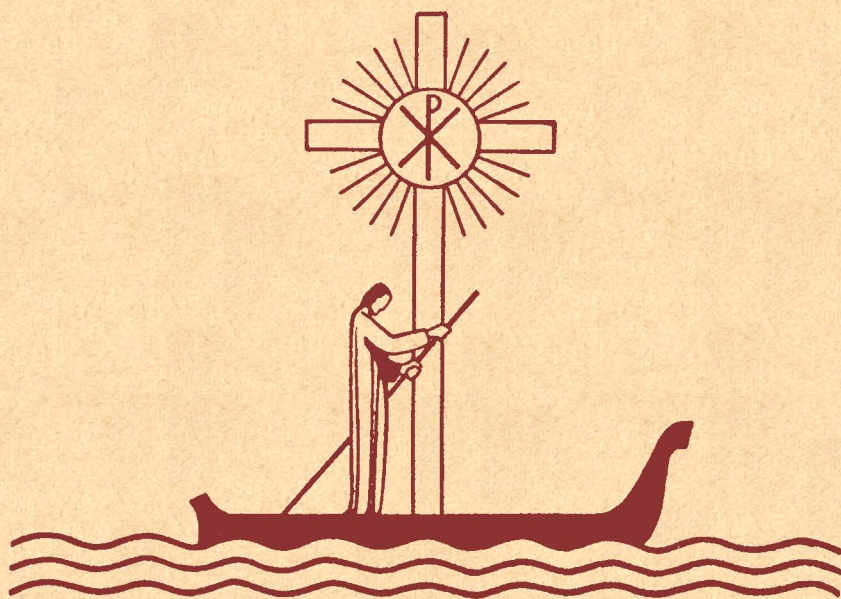

CSÁVOSSY ELEMÉR S.J.
IGE ÉS ÉLET

II.

KORDA R. T. KIADÁSA, BUDAPEST

IGE ÉS ÉLET

II.

IRTA:
CSÁVOSSY ELEMÉR S. J.

KORDA R. T. KIADÁSA, BUDAPEST

Nr. 630/1941. Imprimi potest. Budapestini, die 30. Junii 1941.
Eugenius Somogyi S. J. Praep. Prov. Hungariae. — Nihil obstat.
Adamus Petz S. J. censor dioecesanus. Nr. 2759/1941. Imprimatur.
Cassoviae, die 31. Julii 1941. Dr. Stephanus Madarász episcopus.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest.

I. SZENTBESZÉDEK

I. K E G Y E L M I É L E T

A Szent Család a kegyelmi élet forrása

(Szeged, 1928 január 8. A Szent Család ünnepén.)

A források tisztelete

A forrásokat mindig különös tisztelettel, mondhatnám áhítattal vették körül az emberek. A régi görögök mitológiájában istenek és nimfák lebegik körül és védik a forrásokat. Az ősgermán nép sárkányokkal őrizteti forrásait. Magyar mondáinkban is találunk hasonló momentumokat. A Szahara oázisai forrásaiktól veszik jelentőségüket és legtöbbször nevüket is. De a mi országainkban is források, vizek adnak nevet városoknak, falvaknak, tanyáknak. A németországi Aachen, a magyarországi Hidegkút, Mélykút és számos egyéb helység bizonyítanak e mellett.

A kereszténység is vallásos tisztelettel vette körül nem ugyan a forrásokat magukat, hanem a szenteket, akik megjelenésének tulajdonította nem egyszer a hagyomány a források fakadását. Mintha csak Mózes példájára, aki a sziklából vizet fakasztott a népnek, a szentek is szeretettel források közelében akartak volna megnyilatkozni az emberek előtt, vagy maguk is forrásokat fakasztottak. Számos búcsújáróhely keletkezett források mellett, Szentkút, Mária kútja és a modern kor legnagyobb búcsújáróhelyén, Lourdes-ban, mintegy szemünk láttára forrást fakasztott a Szent Szűz keze. Mert a kristályos, üdítő víz, mely ezekből a forrásokból fakad, az isteni kegyelem szimboluma. Amilyen szükséges,

amilyen felüdítő testünkre nézve a víz, olyan szükséges és felüdítő lelkünkre nézve az isteni kegyelem. Azért mondja már Izaiás próféta a népnek: „Örömmel merítetek majd vizet a Szabadító forrásaiból” (Iz. 12, 3.) és Ezekiel próféta szól arról a patakról, mely a szentélyből fakad és az Udvözítő kegyelmeinek áradatát jelképezi. (Ez. 47.) Ezt jelképezte a zsidók sátoros ünnepének utolsó napja is, amelyen vizet merítettek Siloe tavából. Ekkor mondta Jézus: „Ha valaki szomjúhozik, jöjjön énhozzám és igyék” (Jn. 7, 37.), és saját Szívét jelölte meg mint forrást, melyből, az evangélistának tanúsága és a szentatyák magyarázata szerint, vér és víz, a kegyelmek áradatának jelképei folytak. (Jn. 19, 34.)

A forrásoknak, a kutaknak e jelentősége miatt az emberre nézve, üldözték minden időben legjobban a kútmérgezőket, mert semmiféle más mérgezés sem okozhat oly pusztítást az emberek közt, mint az, amikor az ember magával a vízzel, a legszükségesebb napi itallal, szívja és issza magába a mérget.

Az élet forrása

Ha már a közönséges források, mint Isten szeretének különös ajándékai, ily tiszteletnek örvendenek az emberek közt, mekkora tiszteletben kell tartanunk akkor azt a forrást, amelyből nem az életet fenntartó és a testet üdítő víz, hanem az emberi élet maga fakad, a családot?! És ha a kútmérgezés oly nagy bűn, hogy következményei miatt többrendbeli gyilkossággal felér, mily nagy véték akkor a család forrásának megmérgezése, annak a forrásnak megfertőzése, amelyből az emberi élet és az egész jövőendő nemzedék eredetét veszi?! Azért, hogy ezt a fertőzést távolartsa, szentelt az Egyház külön ünnepet a családnak, vallásos tisztelettel vette körül az életnek ezt a forrását, mikor a Szent Család ünnepén elének állítja minden család igazi eszményképét, hogy ezekből az erkölcsi élő vizek-

ből táplálkozva, tiszta és egészséges maradjon az emberi élet kútfeje.

A természetfölötti élet forrása

De közvetlenül nem erről akarok most szólni, hanem még egy fokozattal tovább akarok haladni és mondom: ha már a testi, a földi élet forrása ily tiszteletet érdemel meg, mily tisztelettel kell akkor körülvennünk azt a forrást, melyből nem a földi, hanem a mennyei, a lelki, az isteni élet fakadt, a természetfölötti élet, a megszentelő kegyelem élete?! Ez a forrás a Szent Család maga, melynek ünnepét január 13-án üljük. Ebben a családban született az Udvözítő, és ebből a forrásból áradt ki a kegyelem élete az Udvözítő által az egész világra, mindegyikünkre. *Amint a földi család a természetes emberi életnek kútfeje, úgy a Szent Család forrása és bölcsője a természetfölötti kegyelmi életnek.*

Hogy Krisztus maga, aki a Szent Családnak szüzi gyümölcse, a kegyelmek forrása és kútfeje, abban senki emberfia, aki a keresztény nevet viseli, nem kételkedhetik. Hiszen mi egyéb karácsony, mi egyéb vízkereszt és húsvét ünnepe, mint ennek az igazságnak ünnepi himnusza! Mi mást hangoztat Izaiás próféta, mikor mondja: Örömmel meríték Udvözítőök kútforrásaiból! Mi mást hangoztat Krisztus maga, mikor oda kiáltja nekünk: „Ha valaki szomjazik, jöjjön énhozzám és igyék!” (Jn. 7, 37.) „A víz, amelyet én adok neki, az örök életre szökő vízforrás lesz benne.” (Jn. 4, 14.) Nem ezt hirdetik-e a szentatyák, amikor vallják, hogy amint Ádámtól a földi életet, úgy Krisztustól a kegyelmi életet nyerjük és örököljük? Nem ő érdemelt-e ki számunkra életével és halálával minden kegyelmet? Nem ő közli-e azokat velünk Egyháza által? Krisztus tehát a kegyelmi élet kútforrása.

De abban a másik igazságban sem kételkedhetünk, hogy Krisztus mellett Szűz Mária is a kegye-

lem anyja. Jézus ugyanis Szűz Mária gyermeke. — Már rég elmúltak azok az idők, amikor az Egyházban az eretnekek Jézus igazi emberi természetére és Szűz Mária valóságos istenanyasága fölött vitatkoztak. Letűntek a történelem színpadáról az ariánusok, a monofiziták és a többi eretnekek mind; az efezusi zsinat ünnepélyesen kihirdette az egész világnak Krisztus igazi emberi természetének és Szűz Mária valóságos istenanyaságának dogmáját. Elhaltak, elnémultak az ellenfelek, és Szűz Mária istenanyai dicsősége fennragyog gyermekének istenem-beri dicsősége mellett.

Ha tehát Krisztus egyrészt a kegyelem szerzője, másrészt Szűz Mária igazi gyermeke, akkor méltán nevezzük Szűz Máriát az isteni kegyelem Anyjának, és Krisztus mellett joggal nevezzük őt a kegyelem forrásának, mert ő adta nekünk a kegyelem szerzőjét, az Udvözítőt, és ezáltal a kegyelem közvetítője és lelkünk anyja lett.

A Szent Család a természetfölötti élet forrása

Hogy azonban magát a Szent Családot is a kegyelem forrásának nevezhessük, ki kell még mutatnunk, hogy Krisztus, a kegyelem szerzője, Szűz Máriától való születése által igazán a Szent Családnak gyümölcse volt. Mert ha Krisztus, a kegyelem szerzője, gyümölcse a Szent Családnak, akkor a Szent Családot, mely nekünk a kegyelem szerzőjét adta, méltán nevezhetjük a kegyelem forrásának. Szűz Mária és Jézus egymáshoz való viszonyukban még nem a Szent Család maga, hanem csak az anya és a gyermek. Ott van még Szent József is, és az ő szerepétől a kegyelem rendjében, az ő viszonyától Jézushoz, a kegyelem szerzőjéhez, függ annak az igazságnak megállapítása, forrása-e maga a Szent Család az isteni kegyelemnek? Szent Józsefnek is valamikép közre kellett működnie abban, hogy a kegyelem Jézusból Szűz Mária által az egész emberiségre

kiáradjon, annál is inkább, mert ő volt a Szent Család feje, és ha a fej nem járult volna hozzá a kegyelem létesítéséhez, hogyan nevezhetnők akkor joggal a Szent Családot a kegyelem forrásának?

Jézus szüzi fogantatásából és születéséből következik, hogy Szent József közreműködése az Ige megtestesülésében nem lehetett belső, hanem csak külső, nem fizikai, hanem csak erkölcsi természetű közreműködés. Ez a külső, erkölcsi közreműködés azonban minden kétséget kizáró módon megvolt abban, akit Jézus maga az „atyának” édes nevével megtisztelt. Szent József atyasága Jézussal szemben ugyan nem volt természetes atyaság, de a természetes leszármazás kizárásával minden egyebet magában foglalt, amit az atyaság fogalma magába zár. Nagy hittudósok, mint Szent Tamás, Bossuet és mások állítják, hogy Szent József szüzi frigye a boldogságos Szűzzel volt a Gondviselés tervei szerint alapja az isteni Ige megtestesülésének. Ez a szüzi frigy nem emberi, hanem természetfölötti módon termékennyé lett és mint tiszta, szüzi gyümölcsét adta a világnak az isteni gyermekeket. Mert a természetfölötti rendben a szüzesség is termékeny. Isten és a föld között József és Mária szüzessége volt a kapocs. Ez a szüzi házasság arra volt rendelve Isten gondviselése szerint, hogy a család szentélyében szülessék meg és neveltessék fel a világ Megváltója. Azért Jézus valóban a Szent Család szüzi gyümölcse, s így a Szent Család a kegyelmi élet forrása. Ebből a szentélyből, ebből a forrásból indult ki a kegyelem áradata a világba, mint a folyam, mely a hegyek rejtekéből kiindul, hogy országokat és népeket gazdagságával megörvendeztessen, hogy városok és telepek épüljenek partjain, és a tudás és művészet minden kincse boldoggá tegye a medre mellett felvirágzó nemzeteket és boldog emberek énekeljék, magasztalják áldásainak nagyságát és fenségét. *A kegyelmi élet áldó folyama* a

Szent Családból patakzik és árasztja el természetfölötti kincseivel a világot.

A keresztény család mint a kegyelmi élet forrása

Némileg minden katolikus családnak a Szent Család mintájára egy-egy kegyelmi forrásnak kell lennie. Amint a Szent Családban a kegyelem közvetlen forrása az isteni Gyermeke, Krisztus, úgy az egyes családokban is a gyermek az, aki a hit és a vallás szent hagyományait magával viszi ki az életbe, tovább adja a jövő nemzedéknek. A gyermekek által, akik a család szentélyében felnövekednek, terjed tovább és hódítja meg a világot a krisztusi szellem. Ehhez azonban szükséges, hogy a család így nevelje gyermekeit. Gyermeke által a kegyelem forrásává lesz elsősorban az a család, mely gyermekeit Isten és az Egyház szolgálatára neveli. A család, melynek keblében pap-fiú van, legjobban közelíti meg a Szent Családnak kegyelem-közvetítő hivatását. Az ilyen család százak és ezrek számára nyit meg új kegyelmi zsilipeket, különösen akkor, ha ez a gyermek egyszer pogányok és hitetlenek közt fogja terjeszteni Krisztus világosságát és igazságát.

A gyermeket pedig a családban elsősorban az édesanya neveli. Azért kell mindenekelőtt az édesanyának megtelnie kegyelemmel, Krisztus szellemének bőségével. Neki is némileg „malasztal teljes”-nek kell lennie. Akkor ő is Szűz Mária mintájára kis krisztusokat fog világra hozni és felnevelni. Így lesz minden család új kegyelmi forrás a világ számára.

A férfi pedig, mint második Szent József munkájával, védelmével biztosítja ezt a nevelést és maga is hozzájárul ahhoz. Legyen ő az „igaz férfiú”, aki hűséges szeretettel örökdió családjá fölött, annak él, és annak él egyedül. Tisztelje feleségét, mint Szent József Szűz Máriát, becsülje meg tisztaságát,

tekintse hűséges élettársának. Ilyen családokból szüntelen kegyelemáradatok folynak ki a világba.

De lássa is minden családtag a maga eszményképét a Szent Család egy-egy tagjában. A gyermek az isteni gyermekben, az isteni ifjúban, az édesanya a Szent Szűzben, az édesapa Szent Józsefben tisztelje példaképét. Együttvéve és közösen is tiszteljék az egész Szent Családot, alakítsák át otthonukat a Szent Család mintájára. Tekintsék a Szent Családban azt a szentélyt, melynek árnyékából folyik a kegyelmek forrása, Jézus Szíve. Ehhez a forráshoz lépjenek oda és merítsék abból az élet vizét, üdítsék fel lelküket. Tekintsék Szűz Máriát mint a sziklát, melyből ez a forrás fakad, Szent Józsefet mint annak hű őrét. Szűz Mária a paradicsom kertje, melyben a négyágú forrás, Krisztus fakad, és táplálja az élet fáját; Szent József ennek a paradicsomi kertnek őrzője és védője. Mint az Anyaszentegyház védőszentje, ő egyúttal oltalmazója minden családnak és minden léleknek is, akibe Szűz Mária által Krisztus kegyelme kiáradt. Így lesz a Szent Család nemcsak általában, hanem a mi családuink, minden katolikus család számára a kegyelem bő forrása, és a mi családuink és minden katolikus család a maga részéről közvetítője lesz Krisztus kegyelmi életének az egész világon.

Es aki nem él a családban, akinek Isten magasabb hivatást adott, az tudja meg, hogy a kegyelmi rendben a szűzi élet a legtermékenyebb. Szent Bernát szerint: *az Istennek szentelt szűznek legfőbb kiváltsága a lelki termékenység. Neki is van családja, és ez a család az egész Egyház, az összes lelkek. Neki is van jegyese és ez a jegyes a szépség királya, Krisztus maga. Neki is vannak gyermekei, és ezek a szegények és az elhagyatottak. És akit Isten a papi méltóságra emelt fel, az tudja meg, hogy őt Isten az Egyházzal és a lelkekkel eljegyezte és ebből a szent frigyből a lelkek ezrei születnek. Ez a szűzek lelki termékenysége, mely a Szent Család szűzi termékenységéből veszi eredetét.*

Isten gyermekeinek öntudata

(Szeged, 1928 jan. 15. Vízkereszt utáni 2. vasárnapon.)

Ha úgy elmélkedve elmélyedek és elgondolkodom a mai kor embere fölött és látom, hány keresztény ember nem él keresztény életet, az a kérdés vetődik fel lelkemben: mi lehet oka annak, hogy oly sok ember nem kerüli igazán és komolyan a bűnt? Miért elegendő soknak egy falat hús, egy kicsinyke kis kényelem, egy nyájas mosoly, egy gúnyos megjegyzés, egy pillanatnyi élvezet, hogy ellefelejtsek legjobb elhatározásaikat, hátat fordítsanak Istennek, szeretetét megtagadják és súlyos bűnt kövessenek el? Miért oly gyengék az emberek a világ, az ördög és a test csábításaival szemben? Miért nem veszik sokan semmibe sem a súlyos vétet, miért süllyednek el végkép szennyes vágyaik posványos fertőjében? Honnét van az, hogy oly csekély az igazi buzgóság még a jobbakban is, oly erőtlén a szeretet, oly gyenge az Istenbe vetett bizalom, oly kevés a bátorság, az öröm, a katolikus öntudat, a biztos fellépés az életben, a meg nem hátrálás a nehézségekben? Egy szóval: honnét van az, hogy oly kevesen élnek igazán minden tekintetben keresztényhez méltó életet? Kérdésemre csak ezt a kielégítő választ találtam: mert nem él lelkükben eléggé a tudat, hogy ők Istennek gyermekei, nem értékelik kellőképp a megszentelő kegyelmet. Nem értékelik pedig a megszentelő kegyelmet kellőképp azért, mert nem ismerik a benne rejlő nagyságot és méltóságot, szépséget és boldogságot.

Azért akarok ma a megszentelő kegyelemről szólni, szólni annak mivoltáról, a benne rejlő boldogságról és lelki gazdagságról, hogy legalább mi minden földi kincs és előny, emberek tisztelete és szeretete, minden rang és méltóság fölé helyezzük ezt az isteni rangot és méltóságot, lelkünknek ezt a természetfölötti kincset, mely az égi karok tiszteletét és az örök Isten szeretetét biztosítja nekünk, és Szent Pállal mondhatjuk: „Mindent szemétnek tekintek, csak hogy Krisztus legyen nyereségem”. (Fil. 3, 8.) Amikor pedig most a megszentelő kegyelem kiválóságáról szólok, amit csak nagyot és szépet, magasztosat és dicsőt mondhatok róla, mindazt ebbe az egy mondatba foglalom össze: *a megszentelő kegyelem Isten gyermekeivé tesz bennünket.*

Új természet

A gyermek édesatyjának *természetét* örökli. A gyermek nem kép, melyet a festő fest, nem szobor, melyet a szobrász alkot, még kevésbé bútort, melyet az asztalos farag, vagy gépet, melyet a mérnök szerkeszt. Ezek nem gyermekei a festőnek, a szobrásznak, a kézművesnek és mérnöknek, ezek csak kezének alkotásai. A gyermek szülőjének természetében osztozik. Ilyen gyermekei leszünk mi is Istennek a megszentelő kegyelem által. A nagyvilág, az égbolt a ragyogó csillagokkal, a föld magasba nyúló hegyeivel, tovasiető folyóival, a rét virágaival és az erdők illatával, maga az ember is pusztán természeténél fogva, sőt még az angyali karok is, ha eltekintünk a megszentelő kegyelemtől, mellyel őket Isten megajándékozta, ezek csak alkotásai Istennek, mint a szobor a szobrásznak, a festmény a festőnek alkotása. Kezének alkotása vagyunk, mondja a Szentírás. De a kegyelem, a megszentelő kegyelem által Istennek gyermekei leszünk, osztozunk az ő isteni természetében. Mit jelent ez? Nem mást és nem kevesebbet, mint azt, hogy némi-

leg kis istenek leszünk. Isten nem közölheti ugyan velünk végtelenségét; de amennyire az isteni természet teremtménnyel közölhető, Isten közli azt velünk a megszentelő kegyelem által. Egészen hasonlók leszünk hozzá, az ő arcának vonásai visszatükröződnek, úgy mint a gyermek hasonlít édesatyjához. Már a teremtés által is némileg hasonlók leszünk ugyan Istenhez, mint eszes és szabadakaratú felruházott lények, de ez a hasonlatosság csak a képnek, a szobornak hasonlatossága, melyben a művész önmagát és tehetségét megörökíti, nem a gyermeknek hasonlósága szülőjéhez. Az csak az alkotásnak, ez magának a természetnek hasonlósága. A lélek a megszentelő kegyelem által új természetet kap, isteni természetet, megtüzesedik, mint a vas a kemencében, megvilágosodik, mint a kristály az áthatoló napsugárban. Nemcsak névleg lesz az ember gyermeke Istennek, hanem valóságban osztozik az ő természetében: Isten gyermekeinek hívnak és azok is vagyunk. (1 Jn. 3, 1.)

Isteni élet

A megszentelő kegyelem által részünk van Isten *életében is*. Az isteni élet az isteni természetből folyik. A növénynek megvan a maga élete, mely megfelel természetének: táplálkozik és növekedik. Az állatnak is megvan a maga élete, mely megfelel az ő természetének: lát, érzékel, törekszik és mozog. Az ember természetének megfelelő élet a szellemi élet, mely az értelemből és szabadakaratból fakad. Istennek is megvan a maga élete, mikor önmagát megismeri és szereti végtelen tökéletességében. Ennek az isteni életnek vagyunk részesei már most a megszentelő kegyelem által hitben, mellyel Istent megismerjük, reményben, mellyel feléje törekszünk, szeretetben, mellyel őt már ezen a földön átkaroljuk; és részesei leszünk ennek az életnek egész tökéletességében a túlvilágon, mikor a hit kivirágzik

Isten látásában, a remény örömebe megy át Isten birtoklásában, a szeretet pedig elválaszthatatlanul hozzá kapcsol végtelenül boldogító egyesülésben. „Hasonlók leszünk hozzá, mert látni fogjuk őt, amint van. Most tükör által homályban látunk, akkor pedig majd színről-színre.” (Jn. 3, 2. 1; Kor. 13, 12.)

„Menj be Urad örömébe” (Mt. 25, 21.), menj be a te atyád örömébe, menj be az isteni életbe, az örök életbe, mely Isten gyermekeinek osztályrésze. Ezt a természetfölötti, ezt az isteni életet adja nekünk a megszentelő kegyelem, mert általa Isten gyermekei vagyunk.

Mily csodálatos dolog megy végbe lelkünkben, ha a megszentelő kegyelem által az isteni élet költözik oda be! Ha hosszú, fagyos tél halotti lepellel borítja a természetet és minden sivár és kihalt, és megjön a tavaszi nap, akkor felszáll a tavaszi köd és szétfoszlanak a felhők, oly tündöklően ragyog az égbolt, a hó olvad és zöldelnek a mezők, kinyílnak a virágok, folyni kezdenek a patakok, felcsendül a madárének, és a fák ott állanak a kertekben, mint óriási virágcsokrok, és mindenütt élet van, öröm és szeretet. Ez a mi lelkünk, ha a megszentelő kegyelem élete költözik belé. Előbb rab volt, koldus volt, halott volt — most él, most szabad, most gazdag, most királyfi! Ott tündöklöklik fején az istengyermekség koronája, ujján ott ragyog a kiválasztás gyűrűje, nyakán ott fénylik a szeretet aranylánca, melyet mint drágagyöngyök ékesítenek az erények és a Szentlélek ajándékai. Született fejedelem az ember a megszentelő kegyelemben, a mennyország örököse, az égnek szülöttje! Minden tette, szava és gondolata oly értékes, hogy megérdemli Isten minden gazdagságát, az egész mennyországot! Ilyenné tesz minket a megszentelő kegyelem.

Otthon Istennél

A legszorosabb viszony fűzi lelkünket Istenhez a megszentelő kegyelem által, mint a gyermeket a szülői házhoz; az Istennél otthon vagyunk. Az ő háza, az ő országa, az ő egész vagyona, az ő mennyországa, ő maga mindenhatóságával, bölcsességével, jóságával, szeretetével, örömével, boldogságával a miénk: az Atya, a Fiú és a Szentlélek. „Hozzája megyünk és lakóhelyet szerzünk nála.” (Jn. 14, 23.) Szeret minket az Isten és kinyilatkoztatja magát nekünk: „Aki engem szeret, Atyám is szeretni fogja azt és én is szeretni fogom és kijelentem neki magamat.” (Jn. 14, 21.) Nincs már titka előttünk: „Már nem mondalak benneteket szolgáknak; mert a szolga nem tudja, mit mível az ura, hanem barátainak mondottalak titeket, mert mindent, amit hallottam Atyámtól, tudtul adtam nektek.” (Jn. 15, 15.) Minden kérésünket meghallgatja: „Amit csak kérni fogtok az Atyától az én nevemben, megadja nektek... Nem mondom, hogy én fogom kérni az Atyát értetek; mert maga az Atya szeret titeket, mivelhogy ti szerettetek engem.” (Jn. 16, 23—27.) Szeret minket és különös gondviselésével kísér.

Szent követelések

Ezt adja a megszentelő kegyelem nekünk: isteni természetet, isteni életet, isteni hasonlatosságot, isteni rokonságot mindazzal együtt, ami vele jár: nagyság és szépség, méltóság és gazdagság, szeretet, béke és öröm, szentség itt a földön és boldogság odaát az égben! Ezt jelenti ez az egy szó: Istennek gyermeke! Ó, érezzük át lelkünk mélyéig, mit jelent Isten gyermekének lenni! Ha az út szélén kell is koldulnom, királynak gyermeke vagyok a megszentelő kegyelem által, gazdagabb és méltóságteljebb a világ minden fejedelménél. Ha tudatlan és együgyű vagyok is, a hit és a kegyelem által több tudásom van a földnek összes bölcsénél, akik hijá-

val vannak ennek a bölcseségnek. Ha üldöz is az egész világ, hatalmasabb védőm és atyám van a legnagyobb hadseregek vezéreinél, akik ágyúk és tankok, tengeralattjárók és zeppelinek fölött parancsolnak. Ha ez a tudat él lelkemben, lehet-e akkor csak egyetlenegy örömtelen napom is az életben? Hiábavalónak tekinthetem-e életemet, mikor minden perc, minden lépés, minden lélekzet, minden gondolat, minden sóhaj, minden tett, minden szenvedés egy-egy új mennyországot jelent nekem, mert fokozza bennem a megszentelő kegyelmet? Lehetek-e bátor-talan, mikor Isten az atyám és védőm? Félfhetek-e gúnytól, lemosolygástól, zsarnokoktól, haláltól, mikor királynak gyermeke vagyok, sokkal előkelőbb, mint ők, kik gúnyolnak, lemosolyognak, üldöznek, bebörtönöznek, kínpadra hurcolnak? Nem kell-e szent büszkeségnek, szent öntudatnak betöltenie lelkemet s azt erővel, bátorsággal felvérteznie, hogy megvédjem atyám jogait minden ellenségével szemben a világon? És meg tudnék-e feledkezni magamról annyira, hogy én, a királyfi, tékozló fiú módjára a sertések eledeléhez nyúljak? Én, a királyleány, utcai teremtés módjára éljek? Hogy egyetlenegy pillanatban súlyos bűn által elvessek magamtól mindent, kivetközzem istengyermeki méltóságomból, odadobjam a koronát, letépjem nyakamról az aranyláncot, sárbatapossam a gyűrűt és drágaköveket, a sertések és kutyák elé vessem a drágagyöngyöket, eltékozoljam örökségemet, a mennyországot, és a pokol, a sátán rabláncaiba vessem magamat? Nem! Én Isten gyermeke vagyok. Ez a szent öntudat, ez a nemes büszkeség éltesse lelkünket, ez óvjon meg minden bünszennytől, ez fokozza bennünk a törekvést a szentség magaslatai felé, ez adjon bátorságot az élet küzdelmeiben, ez adjon erőt a halál óráján! Ez a szent öntudat vértesse fel lelkünket, hogy bátran valljuk és védjük meg hitünket akár az egész világ előtt, vagy az egész világgal szemben, mint a Colosseum vértanúi, mint a mexikói hősök!

Nem állunk eléggé a hit alapján, nem érezzük eléggé magunkban a megszentelő kegyelem, az isten-gyermekség méltóságát és isteni erejét. Azért nincs szavunknak oly hatása az életben, mint volt a szentek szavának. Azért nem alakítjuk át a világot Krisztus képére mi katolikusok, mint hajdan őseink át-alakítottak egy egész pogány világot és kereszténnyé tették azt. Mert nem merjük még Isten nevét sem nyíltan belevinni a közéletbe, nem merünk mint Isten gyermekei a megszentelő kegyelem tudatában beszélni a parlamentben, a közgyűléseken, a családban, az iskolában, a hivatalban. Nem merjük a természetfölötti tiszta katolikus igazságot hangoztatni, mely az egyedüli hatalom a mai kor közömbösségével és istentelenségével szemben. Öntsön az istengyermekség szent tudata erőt lelkünkbe, hogy bátran síkra szálljunk a mi Atyánknak ellenségei ellen, akár saját bensőnk küzdőterén kell harcolnunk szenvedélyeink ellen, akár a külső élet harcmezején kell megküzdenünk a hit ellenségeinek támadásával! Ez a szent tudat tegyen bennünket igazán nagygyá, belsőleg szabaddá és külsőleg függetlenné, ez tegyen minket lelkileg gazdaggá és szentté a földön és boldoggá az égben!

Bölcső és sír

A lélek élete, halála és feltámadása

(Szeged, 1928 jan. 29. Vízkereszt utáni negyedik vas.)

1. „És lőn este és reggel, egy nap”, így szól a Szentírás, mikor Isten teremő munkáját festi le előttünk, és e nagy munkának minden szakasza után megismétli: „Lőn este és reggel.” — Hogy a világos szép nappalt felváltja a sötét éjtszaka, ez magában véve még nem elszomorító, nem ijesztő dolog, hiszen a természet rendje megköveteli így és Isten maga az ő remekművét, a teremőst az egymást felváltó esték és reggelek ellentétükben változatosan szép keretébe foglalja. Sőt, amint a nappalnak megvan a maga ragyogó szépsége, úgy az éjtszakának is megvan a maga titokzatos gyönyörűsége, mely nem kevésbé ihleti a költők és művészek lelkét, mint maga a ragyogó nappal.

De amióta az első bűn és általa a halál beköltözött a világba, azóta az éjtszaka a halálnak jelképe lett. Folyton szemünk elé állítja mulandóságunkat az esti alkonyat; a halál néma csendjét, a sír sötétségét tárja fel előttünk az éjtszaka. Így énekeltek a költők, így használja a népek nyelve, így érezték azok, akik a természet rejtélyes szimbolikájába elmélyedtek. A hajnalhasadás pedig, a felkelő nap, a reggel mindig az élet jelképe volt és az élet örömét varázsolja bele még a beteg, a csüggedő, a lesújtott ember szívébe is. — Ugyanez a meg-

ható szimbolizmus nyilvánul meg az évszakok váltakozásában: a tél a halált, a tavasz a feltámadást jelenti, a nyár a fölfelé törő életerő bőségét, az ősz a mulandóságot és a hervadást. Maguk a virágok, a rügyek, a lombok fakadásukban, díszes pompájukban az életet, hullásukban a halált nemcsak jelképezik, hanem a maguk módja szerint meg is valószínűsítják. Még jobban szemlélhetjük ezt az állatvilágban, ahol jön és távozik az élet, egyedek keletkeznek és pusztulnak, fejlődnek és elmúlnak. Születés és elmúlás váltakoznak a nagy mindenségben, váltakoznak az emberi életben is. „Minden test elfonnyad, mint a fű, mondja a Szentírás, mint a fakadó levél a zöldelő fán: az egyik kihajt, a másik lehull; ilyen a húsból és vérből való nemzedék: az egyik bevégi, a másik születik.” (Sir. f. 14, 18—19.) És majdnem ugyanazokkal a szavakkal éneklí már a görög költő: „Mint a levelek sarjadéka, olyan az embereké is. A levelek közül emezeket a földre szórja a szél, amazokat a viruló erdő életre kelti tavasz idején; így az emberek sarjadéka is, emez születik, amaz meg elmúlik.” (Ilias 6.)

2. Szabály ezen a látható világon: *ahol az élet, ott a halál is*. Csak az örök élet a másvilágon nem ismer halált, az az élet, melyről a húsvéti misében zengi az Egyház, hogy „Krisztus halálával legyőzte a halált és feltámadásával visszaszerezte az életet.” De van-e a túlvilági örök életen kívül még más élet is, mely elkerülheti a halálnak megváltozhatatlan törvényét? Van-e élet, melynek nem kell meghalnia? Van-e élet, mely bölcsőből indul ugyan ki, de melynek nem kell leszállnia a sír sötétségébe? Van-e reggel, melynek nem kell látnia alkonyatot? Van-e tavasz, mely nem fonnyad el szükségkép az ősz hervadásában; nyár, mely nem fagy bele a tél jegébe?

Igen, van élet, melyet mindig megőrizhetünk, hacsak komolyan akarjuk. Van élet, melyet nem veszít el senki sem, hacsak önmagát gyilkolva sa-

ját maga nem veszi el magától. Van élet, melyet nem *kell* ugyan elveszítenünk soha, de melyet elveszíthetünk, ha nem óvjuk, ha nem vigyázunk rá, ha féltő gonddal nem őrizzük. A földi életet egyszer el kell veszítenünk; az örök életet, ha egyszer megnyertük, már nem veszíthetjük el soha. De van egy középső élet a földi és az örök élet között, mely abban osztozik a földi élettel, hogy az ő számára is van halál, ha nem őrizzük, de osztozik az örök élettel is abban, hogy örökké tarthat, ha gondosan ápoljuk. Ez az élet a kegyelmi élet, az az élet, melyről előbb szólottunk, melyet a megszentelő kegyelem által nyerünk meg: a mi lelkünk élete. Hasonlít ez az élet összülönk, Ádám életéhez a bűnbeesés előtt, aki meghalhatott ugyan, de aki-nek nem kellett meghalnia; hasonlít hozzá abban is, hogy csak egy halálos ellensége van, mely azt elpusztítani és sírba dönteni képes: a halálos bűn. Lelkünk életének is van bölcsője, és van vagy legalább lehet sírja is. Lássuk előbb a bölcsőt, azután a sírt.

I. A lélek bölcsője

Nagy embereknél mindenekelőtt azt kutatják, hol születtek? Ha egyházfejedelem elfoglalja szé-két vagy államférfiú megkezdí pályafutását, azt kérdik, hol született és kik voltak szülei? És ha meghalnak, a megemlékezésben újból felidézik születési helyüket, szüleiket. — *Hol ringott a mi lelki életünk bölcsője?* Ott a keresztkútnál a templomban, ahol a keresztvizet öntötték fejünkre. A keresztség szentsége, melyben először kaptuk a megszentelő kegyelmet, ez a mi lelki újjászületésünk. „Bizony mondom neked, — szolt Jézus Nikodémushoz — ha valaki újra nem születik vízből és Szentlélekből, nem mehet be az Isten országába.” (Jn. 3, 5.) A keresztség újjászületés, mert abban a megszentelő kegyelem által, amint már mondtuk, új életet, kegyelmi életet kapunk, s ezzel Isten gyermekei le-

szünk. Azért mondja Szent János, hogy Krisztus hatalmat adott nekünk Isten fiaivá lennünk, akik az ő nevében hiszünk, akik nem vérből, sem a test ösztönéből, sem a férfi akaratából, hanem Istenből születünk. (V. ö. Jn. 1, 12—13.) A mi lelki életünk bölcsője tehát a keresztség szentsége.

1. Hála Isten iránt

Mily hálával kell ezért eltelnünk elsősorban *Isten iránt*, aki nekünk ezt a szentséget adta és ebben a szentségben a mi Atyánk lett! Miben mutatkozik ez a hála? — Annak az ígéretnek hű teljesítésében, melynek betartását annyira lelkünkre kötötte a keresztelő pap, mikor búcsúzáskor e szavakat mondotta nekünk: „Vedd ezt a fehér ruhát és szennytelenül vidd az Úr ítélőszéke elé, hogy örök életed legyen! Vedd az égő gyertyát és sértetlenül őrizd meg keresztségedet, tartsd meg Isten parancsait, hogy ha egyszer eljő az Úr a menyegzőre, elébe vonulhass az összes szentekkel és élj örökkön örökké!” Őrizd meg a kegyelmet, melyet kézfeltételem által nyertél, mondta Szent Pál Timóteusnak. Ezt mondta nekünk is a keresztelő pap: Őrizd meg keresztségedet! Őrizd meg a megszentelő kegyelmet! Őrizd meg lelked életét, hogy a halál lehelete sohase érintse! Őrizd meg a menyegzős ruhát! Milyen ez a ruha most? Szennyes? Szétfoslott? Eldobtad magadtól? Sárba tiportad? Hányan vannak, akik még hitüket is megtagadják állásért, házasságért, földi előnyért, emberek tiszteletéért és szeretetéért, kincsekért, melyeket a moly megemészt s a tolvajok ellopnak! (V. ö. Mt. 6, 19.) Ezeknek is szól, amit egykor Elpidophorus diákonus egy hitehagyott kereszténynek mondott, eléje tartva a fehér keresztségi ruhát, melyet magától eldobott: „Ez a ruha egykoron vádlód lesz az ítélet napján!”

2. Hála az Egyház iránt

De Isten nem közvetlenül, hanem az Egyház által közli velünk a kegyelmi életet a keresztség szentségében. Azért az Egyház a mi lelkünk anyja. Hála kötelez minket tehát *az Egyház iránt* is.

Mennyire elfelejtik olykor még katolikusok is hálabeli kötelezettségüket az Egyház iránt, mely őket a kegyelmi életre szülte! Nem egyszer katolikusok az Egyház legnagyobb ellenségei. Mexikó, Spanyolország, a szabadkőművesség és liberalizmus beszélhetnek erről. Agyonlövik, agyonkínózzák, elevenen elégetik és vagyonuktól megfosztják az Egyház hű gyermekeit, nyelvüket kiszaggatják, hogy ne vallhassák Krisztust. Eltiltják a szentmisét, gyónást, áldozást, sőt még az imádkozást is. De necsak másokra gondoljunk. Elvadított tömegek vezéreikkel élükön itt nálunk is az Egyházban látják sokszor legnagyobb ellenségüket. Ezek ugyanazt megtennék, amit a mexikóiak és a spanyol vörösök tettek, ha megvolna hozzá a hatalmuk. S menjünk vissza a történelembe! Kik voltak az eretnekségek fejei, akik egész országokat elszakítottak az Egyház testétől, ezer és ezer gyermekét kiragadták ölelő anyai karjaiból? Hitehagyott, hűtlen katolikusok!

Ez a gyermek hálátlansága szülője iránt. — Egy-szer az egyik családban látogatást tett a pap. Sírva panaszkodott neki a szülő, hogy fia, aki vele egy házban lakik, már két éve át sem lépte a szülői lakás küszöbét. Hány megkeresztelt katolikus van, aki soha át nem lépi temploma küszöbét, soha temploma előtt kalapját meg nem emeli, szidja szülő-anyját, az Egyházat, örül, ha veszít, túlkapásairól beszél, a pápát idegennek tekinti, vádolja és gyalázza, s e mellett talán még jó katolikusnak is mondja magát. Máskor meg hitehagyással fenyeget, az Egyház ellenségeivel együtt jár, szavazatával elárulja, vallásellenes, istentelen szervezetekbe lép be, hitetlen, egyházellenes lapokat olvas, azokban cikkezik,

támogatja, másokat is csábít és rábeszél, hogy azokat járassák. Ez sok katolikus ember hálája az Egyház iránt, mely őket mint édesanya a keresztségben természetfölötti életre szülte. De hiszen nem is lát-nak talán a keresztségben mást, mint pusztá cere-móniát, külsőséget, mert régen elvesztették már hitüket a kegyelmi életben!

3. Hála a lelkiatya iránt

Az Egyház maga is papjai által közvetíti a kegyelmi életet. Azért illeti meg hála a *papot* is, aki minket megkeresztelt. Hány ember gondol erre? Talán a legelfelejtettebb atya az, aki minket a keresztségben a természetfölötti élettel megajándékozott. Más szentségekben is papjai által közvetíti az Egyház a kegyelmi életet: a bérnálásban, szentgyónásban, Oltáriszentségben. És hány katolikus gyűlöli azt a kezet, mely neki lelke életét adja! Nem bír közömbösen elhaladni papja mellett. Azt hiszi, nem lesz szerencséje, ha vele találkozik. A papoknak nem adok semmit, mondja. Építsen a püspök templomot, van elég pénze hozzá, — folytatja, s nem gondolja meg, hogy a jegyző sem építi a községházát, az orvos sem a kórházat, a bíró sem a törvényszéket. De érthető ez olyanok részéről, akik még édesanyjukat is a szegényházba utalják, nehogy eltartani kénytelenek legyenek, akiknek fősvénységük miatt még arra sincs költségük, hogy saját gyermekükhöz orvost hívjanak s gyógytassák, akik jobban bánnak állataikkal, mint vérük magzatával vagy agg szüleikkel. A hála és kegyelet hiánya teszi, hogy annál kevésbbé gondol sok ember arra az atyára, aki neki a természetfölötti, isteni életet adta. Hiszen annak még megbecsülése, értékelése is sokszor hiányzik lelkükben. Legalább mi imádkozzunk érte és legyünk hálásak neki, aki minket az örök életre szült a keresztségben. Mikor a japán keresztényüldözésben egy édesanya

a máglyán látta a hithirdetőt, aki kisfiát megkeresztelte, rámutatott a vértanúra s így szólt gyermekéhez: „Nézd, fiam, azt a férfiút, aki téged Isten gyermekévé tett és sokkal értékesebb életet adott, mint az, mely most veszendőben van. Ajánld magad imáiba s kérd, hogy áldjon meg!” Mind a három lelke a vérkeresztségben együtt ért fel Ahhoz, aki őket mindhármukat egykor a vízkeresztségben gyermekeikül fogadta.

II. A lélek sírja

A kegyelmi életnek van tehát bölcsője, s ez a keresztség szentsége. De van, vagy legalább lehet *sírja is, s ez a halálos bűn*. Egyetlenegy súlyos bűn tönkreteszi lelkünkben ezt a virágzó isteni életet. Olyan a lélek a megszentelő kegyelemben, mint a tavaszi kert. Rügyek, virágok fakadnak, gyümölcs érlelődik, kalászos a gyönyörű vetés és gazdag termést ígér. De végigsöpör rajta a zivatar, összetör mindent a rászakadó jégeső, a szélvész kitekeri a fákat és cserjéket, földre hánnya az érő gyümölcsöt, letépi a virágokat. Így tarolja le a halálos bűn a lélek kertjét s pusztává, romhalmazzá, nagy temetővé teszi. A kivégzés előtt lefokozzák, rangjától megfosztják az áruló katonát: leszedik róla érdemeit, az egyenruhát, darócba öltöztetik s úgy viszik a vesztőhelyre. A súlyos vétek által a lélek halálra ítélt gonosztevő lesz, elveszti összes érdemeit, minden szépségét és gazdagságát. Sőt már halott is, mert kipusztult belőle az isteni élet. S ha ebben az állapotban éri utól a testi halál, akkor a lelki halál is állandósul benne, sorsa az örök halál lesz, melyből már nincs feltámadás.

Olyan a súlyos vétek a lélekben, mint egy világ összeomlása. — Olykor új fényes csillag jelenik meg az égen, mely aztán rohamosan elhalványul s végre el is tűnik: egy világ fellángolásáról és pusztulásáról beszélnek ily esetben a tudósok. Minden

halálos vétek is egy lelki világ összeomlása, pusztulása. De ez a világ sokkal értékesebb ezer meg ezer csillagvilágnál, azért pusztulása is tragikusabb akár az egész mindenség összeomlásánál is.

Ha zivatar közeleg, ha árvíz fenyeget, ha tűzvész dűl, ha ellenség közeledik — harangoznak. Szirénák jelzik a repülőtámadás közeledtét. De nem szólnak a harangok, nem búgnak a szirénák, mikor egy egész világ összeomlik a lélekben, mikor a pokol tüze fenyeget, mikor a legveszedelmesebb, az „ősi” ellenség, a sátán betör, mikor a bűn áradata elsöpréssel fenyegeti az isteni kegyelem virágzó vetését. Nem harangoznak, nem búgnak a szirénák, mert akkor egész nap szólhatna a harang, búghatna a sziréna; hiszen nincs perc, nincs óra, mikor sírba, a bűn sírjába ne szállna le egy lélek a tágas nagy világon. Könnyektől nedves az út, mely a temetőbe visz; de a lelket, ha temetik, senki sem siratja: nevetve, kacagva, táncolva, muzsikaszó mellett gyilkolják és temetik el nap-nap után a halhatatlan lelkeket.

Hol vannak a sírok,

melyekbe a lelkek leszállanak? Hol vannak a temetők, melyek a lélek életét elhantolják? — Ott a ligetekben, a strandokon, a báltermekben, a magános találkák helyein, a korzókon, a mozgókban és színházakban, olcsó regény olvasása mellett a magános szobákban, az éjjeli mulatókban, a zsúrokon, ahol mások hírnevét és becsületét a kegyelmi élettel együtt temetik, a szalonokban, a megszóló, rágalmozó, pikáns beszédekkel fűszerezett társaságokban, a műhelyekben az istenkáromló és mocskos ajkak tisztátalan s istentelen beszédei közt, a munkásgyűléseken, ahol a hitet s erkölcsöt pusztítják ki az ifjúság lelkéből, a „gyermekbarátok” mulattató otthonaiban, ahol a gyermekvilágot tervszerűen rontják s a vallást nevetség tárgyává

teszik, a börzéken és bankokban, ahol agyonnyomorgatják a kis egzisztenciákat, a gyárakban, ahol siralmas erkölcsi viszonyok közt éhbérért robotolnak a társadalom kivetettjei; a politikában és nemzetközi diplomáciában, ahol egyesek hatalomvágya és pénzsomjúsága ezreket halálra ítél és a halálba küld — itt vannak a lélek nagy temetői.

Krisztus sírt a sírok és temetők fölött, sírt a jászolban, sírt a szent város pusztulása fölött, sírt és vért izzadott ott az Olajfák hegyén. Mintegy Jeremiás siralmai hangzanak fel minden elpusztult lélekváros romjai fölött meghatóbban, mint ahogy a költők Trója városának pusztulása fölött zokogtak. Legalább mi sírjunk saját lelkünk s mások lelkének pusztulása fölött, ha már mások nem sírnak; mert ezek a könnyek egyúttal reményt harmatozó, feltámadást ígérő, a lélekbe új életet és termékenységet varázsló könnyek. Mert van feltámadás a lelki sírból is, amint Jézus könnyei életre szólították a négynapos halott Lázárt. Krisztus saját feltámadása napján hozta meg nekünk a lelki sírból való feltámadás nagy eszközét: a bűnbánat, a gyónás, az életretámasztás nagy szentségét.

Ez az a második deszka, amint a szentatyák nevezik, az a második bárka, mely a bűn hajótöréséből, a lelki pusztulás vízőzönéből kiment; ez a második szentség, mely a keresztség után elvesztett kegyelmet visszaadja s a lelkileg halottat új életre támasztja. Ez már nem bölcső, melyben a lélek kegyelmi életre születik, hanem

feltámadás a sírból

Lázár példájára, aki halott volt, de új életre kelt.

Hányszor támasztott fel már minket Krisztus mindenható ereje a bűn sírjából a gyónás szentségében!? De ha most feltámadunk, legyünk már a feltámadt Krisztussal együtt halhatatlanok! „Krisztus, miután feltámadt halottaiból, — kiáltja diadalmasan Szent Pál — már nem hal meg, s a halál többé

nem uralkodik rajta." (Róm. 6, 9.) Fölöttünk se uralkodjék a halál, legyünk Krisztussal együtt mi is halhatatlanok! Visszhangozzék lelkünkben annak az indián törzsfőnöknek szava, akit keresztsége után sok évre meglátogatott a hithirdető, hogy gyónását meghallgassa, s a törzsfőnök szava ez volt: „Mielőtt megismertem a nagy Szellemet, sokat vétettem ellene, de miután egyszer megismertem, hogyan bánthattam volna meg őt ismét?!” Vagy annak a hajósnek szava, akit gyónása, áldozása után pár napra újból szentáldozásra, s azt megelőzően gyónásra szólított fel a pap, ha netalán újból vétkezett volna: „Ha már egyszer meggyóntam, hogyan bánthattam volna meg ismét a jó Istent?“, volt a derék hajós válasza.

Tekintsünk a csillagos égre! Sok csillag van ott. Némelyik állandóan ott fénylik az égen, soha le nem száll; ezeket sarkkörüli csillagoknak nevezzük. Mások több-kevesebb időre a láthatár alá temetkeznek, a túlsó félgömb csillagai pedig sohasem jelennek meg a mi égboltozatunkon. Ezek mintegy örökre eltemetkeztek. Ilyenek a lelkek is. Vannak, akik mindig a kegyelem állapotában fenn ragyognak az égen, tündökölnek Isten közelében, mint a sarkkörüli csillagok. Vannak, akik olykor-olykor a bűn sírjába temetkeznek, de újból felkelnek és kegyelmi fényben ragyognak. Vannak, akik sohasem élnek kegyelmi életet, hanem állandóan a mélységben maradnak, a bűn sírjában, mint a csillagok, melyek sohasem emelkednek fel a sarkközelség, az istenközelség szép égboltozatára. — Legyünk mi sarkkörüli csillagok, melyek mindig Isten közelében fénylenek! „Ha feltámadtatok Krisztussal, keressétek az odafent valókat!” (Kol. 3, 1.) Legyünk sarkkörüli csillagok, melyek soha le nem hanyatlanak! Legyünk hasonlók ahhoz a hajnali csillaghoz, melyről az Egyház énekli, hogy nem ismer alkonyatot!

Halhatatlanságra vágyik az ember

Azért örökíti meg nevét a kőben, a szobrokban, az irodalomban, az oszlopokon. Kőbe vési nevét, utak mellett temetkezik, hírnév után vágyik, az emberek szeretetét keresi, hogy valahogy el ne felejtse, hogy emléke a halál után is tovább éljen: — Lindberg, Horatius, a piramisok és diadalkapuk s oszlopok építői! De mi ez minden? A lélek halhatatlan ugyan, de ha boldogtalan, akkor nem élet ez a halhatatlanság, hanem örök halál. Csak a kegyelmi élet múlhatatlansága az igazi halhatatlanság; mert a kegyelem növeli bennünk napról-napra, percről-percre azt a boldog életet, mely mint a nap felemelkedik a delelő pontig, de soha le nem hanyatlik, hanem átragyog az örök élet halhatatlanságába, a mennyország múlhatatlan boldogságába.

Ezt a halhatatlanságot keressük, ezért a halhatatlanságért küzdünk, ezért könyörögünk minden nap hő imádságban Istenhez, ezt védjük, ezt őrizzük, ezért — ha kell — haljunk meg, mint a vértanúk az arénában, mint a hős mexikóiak: a hitért, a tisztaságért! Mert a földi halál nem rabolja el a halhatatlanságot a lélektől, a bűn egyedül fosztja meg a lelket az élettől. Azért, aki a lélek életét szereti, feláldozza érte még földi életét is, hogy el ne veszítse az örök életet. Amen.

Mustármag, nemesoltvány

Érdemszerző cselekedetek

(Szeged, 1928 február 12. Hatvanadvasárnap.)

I. Csodálatos mag

Szent Ágoston a természet egyik legnagyobb csodájának tekinti *a magnak, a búzaszemnek növekedését és fejlődését*. A mag kicsiben magában rejtí az egész fűszálat, a búzakalászt, a hatalmas tölgyfát ágaival, leveleivel, a termőfát virágaival, gyümölcszeivel együtt. Ez a természetes csoda csak azért nem kelti fel jobban figyelmünket, mert rendes és megszokott. Azért nem is „csoda” a szó szoros értelmében, mert a természet rendje szerint megy végbe, de mégis csodálatos és rejtelmes valami, és maga a tudomány is csak a jelenségeket tudja leírni, de a jelenségek kielégítő magyarázatát adni, az élet titkát megfejteni nem képes.

Azért hasonlítja össze az evangélium az Egyház csodálatos növekedését a mustármaggal, mely kezdetben csak kicsi mag, de később nagy fává növekedik fel, melynek lombjai közt az ég madarai fészkelnek. De ilyen mag a megszentelő kegyelem is. Ebből nő ki a lelki élet hatalmas fája.

Ha mégoly nagy és értékes dolog is a megszentelő kegyelem, azért mégsem minden, amint a mag sem minden, hanem fává kell növekednie és gyümölcsöt kell teremnie. A megszentelő kegyelem

is csak mag. Ebből kell fejlődnie a törzsnek, az ágaknak, a leveleknek, virágoknak és gyümölcsöknek. A megszentelő kegyelem gyümölcsei a jócselekedetek.

Az emberi élet is nemcsak a lelket jelenti, hanem életműködést, lelki tevékenységet, tetteket is követel. Nézzük csak az életet a nagyvárosok piacain, a nemzetközi kikötőkben, a gyárakban, hivatalokban, parlamentben, a tudomány és művészet csarnokaiban: hogy sűrög-forog ott a nép, hogy pereg ott minden, hány gondolat, eszme, ötlet, mennyi akarás és cselekvés mutatja az élet kifogyhatatlan erejét. Ez az élet: nemcsak a lélek maga, hanem a lélek kibontakozása fejlődésében és működésében. A lélek elrejtett dolog, mint a mag, de megnyilvánul tevékenységében, cselekedeteiben.

Ilyen a lelki élet is. A lelki élet nemcsak a megszentelő kegyelem önmagában, hanem annak kibontakozása, kisarjadása, kivirágzása is a hit gyakorlásában, a reményben és szeretetben, az éretnyekben, imádságban és tettekben Krisztusért, tettekben az Egyházért, tettekben a felebarátért, tettekben az emberiségért, tettekben a mennyországért. Ez a lelki élet, melynek magja a megszentelő kegyelem.

II. Nemesoltvány

Még más csodálatos dolog is van a természetben. Ez a *vad cserjének megnemesítése*. A vad fából nemes fa lesz, a vadrózsából nemes, illatos rózsafa, a savanyú, élvezhetetlen gyümölcsből édes és élvezhető gyümölcs. Az a nemes oltvány, melynek beoltása a fát megnemesíti, ismét a megszentelő kegyelem képe.

Megszentelő kegyelem nélkül lelkünk fája nem teremhet nemes gyümölcsöt, olyant, melynek édes-ségét a mennyei boldogságban élvezhetjük, nem

teremhet természetfölötti, érdemszerző cselekedeteket, melyek méltók a mennyei jutalomra.

Mit mondok? — Megszentelő kegyelem nélkül az ember talán nem is tehet semmi jót? Nem, azt nem mondom. Még a pogányok cselekedetei közt is vannak jócselekedetek, és ki mondaná, hogy Penelope hűsége, a régi rómaiak hazaszeretete, Titus császár emberszeretete nem voltak erkölcsileg jócselekedetek? De mindez csak természetes jóság, s nem képesít mennyei jutalomra.

Vagy azt mondom talán, hogy megszentelő kegyelem nélkül nincs természetfölötti jócselekedet? — Ezt sem mondom. Hiszen a bűnösök alamizsnája, imádsága, bánata, mellyel megtérésüket előkészítik, csak Isten segítő kegyelmének behatása által jönnek létre s azért természetfölöttiek. De nem érdemszerzők a mennyország számára, vagyis értük jutalom nem jár a túlvilági boldogságban. A pogányokat Isten a jóért, amit cselekedtek, megjutalmazza talán a földön, amint a rómaiaknak is természetes erényeiért a viláгурalmat adta; a bűnösöknek a megtérés kegyelmét juttatja; de a mennyországban sem ezek, sem amazok jutalomra nem számíthatnak. A mennyországban csak az a jócselekedet számíthat jutalomra, melyet a megszentelő kegyelem állapotában vittünk végbe. Csak az a hajtság, mely a megszentelő kegyelem nemes oltványából nő ki, hordja magán az Isten-látásnak, az Isten-bírásnak, a mennyei boldogságnak gyümölcsét.

Hogy ez előttünk világosabb legyen, két dolgot mondok: 1. a megszentelő kegyelem állapotában *minden* jócselekedet érdemszerző, vagyis égi jutalomra számíthat, 2. *csak* a megszentelő kegyelem állapotában végezhetünk érdemszerző cselekedeteket, vagyis megszentelő kegyelem nélkül nincs érdemszerző cselekedet a mennyország számára.

1. A megszentelő kegyelem állapotában minden jócselekedet érdemszerző

Vedd egész napi teendőidet: felkelsz, felöltözöl, imádkozol, körülnézesz a házban, munkára, gyárba, hivatalba indulsz, a család körül el vagy foglálva, étkezel, üdülsz, szórakozol, örülsz vagy szenvedsz, pihenésre térsz — mindez érdemszerző a mennyország számára, ha a megszentelő kegyelem állapotában vagy s mindezt valamikép Istenre irányítod a jószándék által s arra ügyelsz, hogy minden rendben és jól történjék. Mert gyermekének minden lépése, minden mozdulata, mosolya, szava tetszik a szülőnek; így Istennek is tetszik minden lépésünk, szavunk, gondolatunk, cselekedetünk, ha azok jók, és mi a megszentelő kegyelem állapotában, azaz Isten gyermekei vagyunk.

Azt hiszed, hogy csak az érdemszerző, ha imádkozol, böjtölsz vagy alamizsnálkodol? Igen, ezek és egyéb kifejezetten erényes cselekedetek a legérdemszerzőbbek, de azonkívül minden legközhűségesebb cselekedet is az, ha jószándékkal és rendezetten végzed s Isten kegyelmében vagy; mert rendezett voltuk miatt ezek is erényekké lesznek s azért Istennek tetszők, hacsak a megszentelő kegyelem állapotában vagyunk. Mekkora aranybánya, mily gazdag kincseskamra ez! Mily bőséges tőke, mely ekkora kamatot hoz!

Vagy talán azt véled, hogy csak azok a cselekedetek értékesek Isten előtt, melyeket az emberek is nagyoknak, értékeseknek tartanak? melyek feltűnnek s a világ tekintetét magukra vonják: magas hivatalok viselése, hatalmas szónoklatok, fontos közügyek intézése? Ó nem! Isten előtt egyaránt értékes az utcaseprés, a legalacsonyabb szolgálatok végzése a kórházakban, a legegyszerűbb házi vagy mezői munka, éppúgy, mint az ország kormányzása vagy világot mozgató tettek véghezvitele, hacsak Isten szeretetéből, a megszentelő

kegyelem gyökeréből sarjadnak ki. Azt mondják, hogy a debreceni Arany Bikában a főpincér naponta körülbelül 12 km-t, az ételhordó 32 km-t, évi átlagban 9200 km-t lép s 4 és fél év alatt az egyenlítőn a földgömböt körüljárhatná, ha minden lépését összegeznők. Mennyi érdemet, mekkora égi kamatot gyűjthet s szerezhetne magának ez a pincér, ha minden lépését a jószándék által Istenre irányítaná s a megszentelő kegyelem állapotában végezné azokat!

Ezekután már nem értem, hogyan lehet még keresztény ember életúnt? Hogyan mondhatja, hogy hiába élek, nincs életcélom, életemnek nincs értelme?! Egy édesanyának gyermeke meghalt s azt mondja: Elvesztettem életem célját! Egy asszonynak meghalt a férje s azt mondja: Hiába élek már! A beteg, a szegény, a nyomorult azt mondja: Minek is élek, hiszen egész életem csak küzdés és szenvedés! — Oh, ha tudnád és megértenéd, hogy minden tett és főleg minden szenvedés új meg új érdemet jelent a szép, a boldog mennyország számára, új meg új drágakővel ékesíti égi koronádat, akkor nem beszélnél így! A szentek az égben csak még egy pillanatra szeretnének visszaszállni a földre, hogy csak egy fokkal is magasabbra jussanak fel a mennyei boldogságban, Isten látásában és birtoklásában. Ha látnád mindenegyes békével s türelemmel viselt szenvedés megbecsülhetetlen értékét Isten előtt, minden fájdalmas pillanat és perc ragyogását Isten emlékeztének soha el nem homályosodó tükrében, akkor Szent Terézszel mondanád: Szenvedni vagy meghalni! Vagy még inkább Pazzi Szent Magdolnával: Nem meghalni, hanem szenvedni! Egy szentéletű léleknek Isten egykor megmutatta, hogy minden legkisebb erőfeszítés, önlegyőzés, nekilendülés egy-egy gyönyörű gyémántszem a gyűrűben, melyet neki ajándéku adunk.

Ó, örülj hát, te beteg, mert betegséged a lelki élet duzzadó bőségét és erejét szerzi meg neked!

Örülj, te nyomorék, mert bénaságod által lélekben erős lehetsz és szép! Örülj, te szegény, mert szegénységedben több érdemet szerezhetsz a mennyország számára, mint az, aki gazdagságban dúlakodik és megfélemezik lelkéről! Gondolj Szent Lidvinára, gondolj Labre Szent Benedekre! A betegség és szegénység tette oly fényessé mennyei koronájukat, szőtte át arannyal és gyémántokkal a ruhát, meiyet most az égben hordanak.

De örülj, te miniszter is, te fejedelem! Kinek van több alkalmja jót tenni, mint neked?! Örülj, te apostol, örülj még akkor is, ha nem koronázza siker fáradozásodat, mert Isten csak törekvésedet nézi s a szerint jutalmaz. Örülj, te gonddal terhelt családapával s családjával, örülj, ha van gyermeked, és pedig sok, akit az ég számára felnevelhetsz! Örülj akkor is, sőt még inkább, ha van családi kereszt, mert mindenegy nap egy-egy drágakő lesz égi koronádban!

Oly sokan lesznek öngyilkosok szegénység, csalódás és még sokkal kisebb okok miatt. Budapesten, a soroksári Dunaágon könyörögnek mentőiknek, hagyják őket inkább meghalni. Ugyan miért? — Pusztul a hit és a keresztény felfogás az élet céljáról, feladatairól és a szenvedés, a kereszt megbecsülhetetlen értékéről. Pusztul a hit s azért vele együtt a remény is pusztul. A deák rossz jegyet kap és öngyilkos lesz. A leány valakibe beleszeret és öngyilkos lesz. Pillantsunk bele a család üres lelkébe; ebből az ürességből a gyermek lelkébe sem áradhat bele a hit szelleme. Egy protestáns szuperintendens dicsőíti temetés alkalmával a hitves halála miatt öngyilkossá lett hitvestársat. Mennyire meg nem érdemelt dicséret! Inkább pótolta volna az elhunyt megüresedett helyét, mint gyáván megfutamodni az élettől. Mily életbevágóan fontos az áldozat értékelése! De csak az tudja értékelni, aki megérti a megszentelő kegyelem állapotában hozott áldozatok értékét.

2. A megszentelő kegyelem nélkül azonban nincs érdem

A megszentelő kegyelem nélkül sivár az élet. Így van az a legtöbb esetben, amikor öngyilkosság fejezi be az életet. Már rég kipusztult a lélekből a megszentelő kegyelem, azért nincs értéke az életnek. De nem ez a helyes következtetés, hanem a megtérés.

A bűnös lelke s keze valóban üres. Hiába még legjobb cselekedete is, hiába végzi akár a szentek hőstetteit, hiába böjtöl, ad alamizsnát, imádkozik, hiába teszi mindazt, amit a mai szentleckében Szent Pál tetteiből s Krisztusért tűrt szenvedéseiből felsorol, mindez a megszentelő kegyelem híján nem gazdagítja lelkét, nem teszi őt vagyonosabbá a mennyország számára. Annál kevésbé, ha hiú önteltséggel a világ előtt nagy tetteket visz végbe, csatákat nyer, politikai győzelmeket arat, rekordokat teremt.

Nem mondom, hogy a bűnös ne tegyen jót, sőt inkább azt mondom, tegyen sok jót. Jobb, ha megteszi a jót, mintha elmulasztja; mert a jócselekedet, főleg az alamizsna a megtérés kegyelmét eszközölheti ki számára Istentől. Néha egyetlenegy jócselekedet megszerezheti számára a megtérés ajándékát. De azért a mennyország számára minden elveszett, amit a halálos bűn állapotában, megfosztva a megszentelő kegyelemtől végbevitt. Hiszen ebben az állapotban inkább a poklot érdemli meg, hogyan érdemelné meg akkor a mennyországot?! — Mekkora veszteség! S mégis, sokan így élnek éveken át, bajlódznak, küszködnek érdem nélkül, mert nincsenek a megszentelő kegyelem állapotában. Mit álltok itt tétlenül, hivalkodva egész nap? — kérdi a házigazda a munkásokat az evangéliumi példabeszédben. (V. ö. Mt. 20, 6.) Már itt a tizenegyedik óra! És sok embernek nem is okoz gondot, hogy nap-nap után szegényebb lesz. Olyan,

mint a gazdag, aki nem tudja, hogy hűtlen cselédek vagy titkos tolvajok nap-nap után lopkodják vagyónát, s egyszerre csak azon veszi észre magát, hogy koldussá lett.

Azért *őrizzük meg* magunkban és másokban a megszentelő kegyelmet. Ne vessük magunkat óvatatlanul a bűn veszélyeibe, de másnak se adjunk viselkedésünkkel alkalmat a bűnre. Becsüljük meg saját lelkünkben és másokéban az istengyermekség kiváltságát. Vigyázzunk és őrködjünk gyermekeink lelke fölött! De *fokozzuk* is magunkban és másokban a kegyelmi élet bőségét. Mert minél nagyobb lelkünkben a megszentelő kegyelem foka, annál értékesebb minden cselekedetünk, annál nagyobb minden jócselekedet érdeme Isten előtt. Nem a tett nagysága, hanem a kegyelem bősége és a szeretet foka számít.

Azért örülj, te kicsiny, te ismeretlen lélek! Csak fokozd magadban a szeretet által a megszentelő kegyelmet és többet teszesz, mint aki tudományával és nagy tetteivel bámulatba ejti a világot. Kis Szent Teréz visszavonult imádságos és áldozatos életével egyszerre az apostolok, vértanúk és hitvallók érdemeit szerezte meg magának. Legyen lelkünk a mai evangélium szerint bőségesen termő föld a megszentelő kegyelem termékenységében, hogy az elvetett mag harminc-, hatvan- és százszorosát hozza meg!

Mert minden jócselekedet nemcsak a mennyországot s annak mindig magasabb s magasabb fokát érdemli meg, hanem fokozza magát a megszentelő kegyelmet is lelkünkben. Mily csodálatos kamatozás! Gyarapítja a tőkét és megmarad a kamat. Ó, mily értékes minden nap, minden perc, minden szentáldozás, minden szeretetgyakorlat, mely szünet nélkül fokozza, növeli bennünk a megszentelő kegyelem bőségét, hogy azáltal maguk a jócselekedetek is ismét érdemszerzőbbek s általuk viszont a kegyelmi tőke is nagyobb legyen, határt nem ismerő tovább-

kamatozásban és kölcsönös egymásrahatásban egész életünkön át! Ó drágakövek, égi gyöngyök, melyek az idő öléből aláhullanak, hogy mohó kézzel feldhessük azokat!

Mit nem tesznek a világ fiai, hogy földi kincseket szerezzenek, hírnévre, halhatatlanságra szert tegyenek! Hova nem mennek a kereskedők, az aranykeresők és drágakőkutatók! Vadonba, pusztába, őserdőkbe tévednek, hogy pénzzsomjúságukat kielégítsék. A tenger mélyére szállnak, hogy felhozzák a drágagyöngyöket. Átrepülnek az óceánt, gyenge nők is, átússzák a Lamanche-csatornát, elindulnak az északi és déli sark felé, csak hogy halhatatlanná tegyék nevüket. A versenyfutók, mondja Szent Pál, mindentől tartózkodnak, csak hogy elnyerjék a koszorút. Azért futok én is, mondja, vívók és sanyargatom testemet, de nem hervatag koszorúért, hanem hervadhatatlanért. (V. ö. 1 Kor. 9, 24—27.) És a mai szentleckében felsorolja a küzdelmeket és szenvedéseket, melyeket ezért a hervadhatatlan koszorúért magára vállalt és elviselt. (V. ö. 2 Kor. 11, 23—33.)

Mit ne tennénk tehát mi is, hogy ezt a tőkét, a megszentelő kegyelmet lelkünkben gyarapítsuk, melyből oly bőséges kamat folyik! Mit ne tennénk, hogy ezt a lelki erőt magunkban növeljük, mely a bátor tettben és küzdelemben nyilvánul meg és gyarapítja annak érdemét! Őrizzük meg a megszentelő kegyelmet, mert minden perc elveszett, melyet nem a kegyelem állapotában töltünk! Gyarapítsuk, mert minden cselekedetnek értékét és érdemét a kegyelemnek az a foka adja meg, melyből a cselekedet kisarjad! Amilyen igaz, hogy életünk egyedüli célja az örök üdvösség, oly igaz az is, hogy életünk egyedüli célja a megszentelő kegyelem megőrzése és gyarapítása. Mert attól, hogy a kegyelmet megőrizzük-e, függ, hogy üdvöztünk-e lelkünket. S attól, hogy mily fokban van meg bennünk a kegyelem, függ, hogy a mennyei boldogság milyen fokát birtoljuk majd az egész örökkévalóságon át. Amen.

Csodálatos varázsvessző. Rejtett hősök

A jószándék

(Szeged, 1928 február 19. Ötvenedvasárnap.)

Nagyszerű látvány lesz egyszer, amikor az utolsó ítélet napján az egész emberiség sorra, a legkisebbtől a legnagyobbig, az örök Bíró elé fog járulni, hogy jutalmát vagy büntetését elvegye cselekedeteiért. Raffael mesteri keze örökítette meg ezt a jelenetet a Sixtina-kápolnában, Rómában. Ez az a nagy fizetési nap, az a nagy szombat délután, az a nagy hónaputója, melyre az örök vasárnap, az örök hóelseje, az örökkétartó újesztendő következik.

Ott látom a hadvezéreket és államférfiakat, a fejedelmeket és királyokat, a nagy felfedezőket és feltalálókat, a tudósokat, nagy festőket és költőket, a hatalmas paloták és dómok mesteri építőit; de az egyszerű embereket is: a hétköznapi életben elaggott férfiakat és nőket, a kisiparosokat és munkásokat, hivatalnokokat és szürke embereket — valamennyien várják jutalmukat az örök Bíró kezéből.

Vajjon kik veszik el a legnagyobb jutalmat? A világhódítók? A nagy emberek? És egy és ugyanaz a személy vajjon melyik cselekedetért veszi el a legnagyobb jutalmat? Napoleon császár a wagrami győzelemért, az austerlitz-i csatáért, melyben két császár fölött diadalmaskodott, viszi-e el az élet

koronáját, vagy azért, hogy Szent Ilona szigetén megvallotta Krisztust, szenvedését türelemmel viselte és bűnbánó szívvel Istenhez visszatért? És ha valaki nagy tetteiért kap is jutalmat, vajjon épp azért-e, mert a világ szemében nagyok voltak vagy azért, mert az isteni szeretet éltette azokat? Menynyire más lesz ott az értékelés, mint itt a földön! Hogy fog eltűnni ott sok nagy tett a feledés homályában, és mily nagy lesz ott sok észrevétlen cselekedet, melyre itt a földi életben fittyet hánytak a világ nagyjai!

Ha végiglapozgatom a történelmet s kérdem, mi az, amit a világ nagy tetteknek nevez, azt látom, hogy a világ szemében annál nagyobb valaki, minél több csatát nyert, minél több ország és ember fölött uralkodott, minél hatalmasabb palotákat épített, minél vaskosabb köteteket írt, minél megrendítőbb szónoklatokat tartott. Ha átlapozom a sajtót, a napilapokat s kérdem, melyek azok a tettek, melyeket az ujságok megemlézésre méltatnak, melyeket a lap fején ökölnyi betűkkel hirdetnek, akkor csak szenzációt, rekordokat, startolásokat és gólokat látok, nagy politikai eseményekről és nagy bűnökről olvasok. Annál nagyobb, jelentősebb valami a sajtó szemében, minél több port ver fel, minél nagyobb a külső látszata, a füstgomoly, melyet maga körül teremt, minél nagyobbat durran, mondhatnám, még ha igazi érték és érdem nélkül is.

Szóval az ember előtt, a világ szemében a külső a fő: a hatás, a látszat, a siker és az eredmény. Istennél pedig épp az ellenkező dolog számít: a belső, a szándék, a szeretet, mely a cselekedeteket sugalmazza. Erre int Szent Pál szava a mai leckében: „Szóljak bár az emberek vagy az angyalok nyelvén, ha szeretetem nincsen, olyanná lettem, mint a zengő érc vagy a pengő cimbalom. És legyen bár próféta tehetségem, és ismerjem bár az összes titkokat és minden tudományt, és legyen bár oly teljes a hitem, hogy a hegyeket áthelyezzem: ha szeretetem

nincsen, semmi sem vagyok. És osszam el bár egész vagyonomat a szegények táplálására és adjam bár át testemet, úgy hogy elégjek: ha szeretetem nincsen, semmit sem használ nekem!" (1 Kor. 13, 1—3.) Még az egyébként szent és istenes dolgoknál is, az erényeknél és jócselekedeteknél is nem a külső látszat számít, hanem a belső érték: a szeretet, a megszentelő kegyelem, a jószándék. Multkor a megszentelő kegyelem szerepéről szözlottunk az érdemszerző cselekedetekben, ma a jószándékról akarunk szözlani.

I. Mi a jószándék?

Mi a jószándék általában? — Az, ami a célövésnél a szem. A lövő, ha célba vesz valamit, erősen rászegezi tekintetét. A szándék az akarat szeme. Ha egyenesen a jóra, Istenre tekint, akkor ez a jószándék. Ez világossá, tisztává teszi az egész cselekedetet. „Tested világa szemed, — mondja Krisztus — ha szemed jó, egész tested világos lesz; ha pedig szemed rossz, egész tested sötét lesz.” (Mt. 6, 22—23.)

Minden jócselekedet már magában véve valamikép Istenre irányul, hacsak a rossz szándék el nem rontja. Minden jócselekedet, minden erkölcsös tett önmagában is Istenre irányul, mert Istent mint minden erkölcsi jóság szerzőjét, forrását és őret dicséri, mégha nem is gondolunk rá kifejezetten. Azért minden jócselekedet, ha a megszentelő kegyelem állapotában vagyunk, egyúttal érdemszerző is. A jócselekedetnek ezt az Istenre irányulását hallgatag jószándéknak nevezhetjük. De most nem erről a jószándékról szözlünk, hanem arról, amikor a jócselekedetet kifejezetten Istenre vonatkoztatjuk. Ez a kifejezett jószándék a jócselekedetet még jobbá, tökéletesebbé, a magában véve közömbösét pedig erkölcsileg jóvá, Istennek tetszővé teszi. A rossz szándék viszont a közömbös, sőt még a jócselekedet-

tet is rosszá teszi. A hiúság, érzékiség, tettetés és képmutatás csökkenti, vagy ha kizárólagos indítóok, elveszi jócselekedeteink minden érdemét. Azért mondja Krisztus: „Vigyázzatok, hogy igazságokat ne cselekedjétek az emberek előtt, hogy lássanak titeket, mert akkor nem leszen jutalmatok Atyátoknál, ki mennyekben vagyon.” (Mt. 6, 1.) Ez a rossz szándék rontotta meg a farizeus bőjtjét és alamizsnáját, amikor lenézte a vámost, magát pedig jócselekedeteiért öntelten dicsérte Isten előtt. Ez rontja meg azok jótékonyágát, akik az ujságok vezető helyére íratják ki nevüket, hogy az emberek tudják, mit adtak a szegényeknek. Ez rontja meg azok jótékonyágát is, akik mintegy mulatság, sokszor érzéki élvezet áráként dobnak oda pár fillért a szegények kasszájába. Viszont a jószándék tette oly értékes a szegény asszony két filléréért Isten előtt. (V. ö. Mk. 12, 42—43.) *A jószándék olyan, mint a varázsvessző, mely mindent, még a legértéktelenebb dolgot is arannyá változtatja.* A jószándék azonban soha a rossz cselekedetet jócselekedetté nem varázsolhatja, mert a cél itt nem szentesíti az eszközt: ami önmagában rossz, soha a szándék által jó nem lehet.

II. Törekedjünk a jószándékra!

1. Legyen mindenekelőtt minden cselekedetünk *ment a hibás szándéktól.* Olyan ez a hibás szándék, mint a borba öntött víz: elveszi annak minden ízét, zamatját, illatát és erejét. Olyan, mint mikor a cseléd magának dolgozik, nem urának, és jön s kéri jutalmát. „Nem nekem dolgoztál, mondja neki az úr, hanem magadnak. Így tehát elvetted már jutalmadat.” Azért int ismét Krisztus az evangéliumban: „Mikor alamizsnát adsz, ne kürtöld magad előtt, mint a képmutatók teszik, hogy dicsérjék őket az emberek. Bizony, mondom nektek, megkapták jutalmukat.” (Mt. 6, 2.)

2. Legyen szándékunk *minél tökéletesebb*. A szeretet az, ami mindent arannyá varázsol. A legjobb szándék a szeretet. Legyen szándékunk minél többfélebb, hogy minden cselekedetünket az éretnyes szándékok drágaköveinek egész változatos sorozata díszítse, de úgy, hogy a szeretet gyémántja valamennyi közt első helyen ékeskedjék. Ekkor lesznek cselekedeteink legértékesebbek és Isten előtt legtetszőbbek. Kis Szent Teréz egyenesen az Egyház szívében foglalt helyet a szeretet szándéka által s így egyszerre apostol, vértanú, hithirdető, pap és minden lett. A szeretetből fakad az apostoli szándék is, mely minden legkisebb cselekedetünket is a lelkek javára, Isten dicsőségére kamatoztatja. Ez az imaapostolságnak, az áldozat, a szenvedés apostolságának nagy jelentősége.

3. Folyjon bele a jószándék *minél erősebben* cselekedeteinkbe úgy, hogy egész életünket s annak minden mozzanatát áthassa s minél több jócselekedet véghezvitelére ösztönözzön. Ha napközben a türelmetlenség kísértése fenyeget, jusson eszünkbe, hogy felajánltuk a szenvedést, a próbát, s meg fogjuk őrizni a türelmünket. Ha nehéz a kötelességteljesítés, gondoljunk rá, hogy munkáinkat Istennek adtuk, és nem lankadunk majd a hűségben és kitartásban. Ha a hiúság meg akarja tépázni jócselekedeteink érdemét, vessen gátat neki a tudat, hogy reggel Isten dicsőségére szenteltünk minden sikert és eredményt. Küszöböljön ki a jószándék cselekedeteinkből minden, ami ferde, hibás és erőtlen. Legyen olyan, mint a kovász, mely mindent átjár, megízesít és élvezetessé tesz Isten számára.

4. Azért *indítsuk fel gyakran* napközben is a jószándékot. Mindenre, amit a nap hoz, jót és rosszat, kellemest és kellemetlent, mondjuk rá bátran és szeretettel: Éretted, Istenem! Amikor munkához látunk, mondjuk: Éretted, Istenem! Amikor imába fogunk, ismét csak ezt hangoztassuk lelkünkben: Éretted, Istenem!

Most vannak épp a farsangi napok. Mennyit kell most engesztelnünk! Minden cselekedetünket, minden imánkat hasza át az engesztelő szellem. Így is lesz, ha engesztelő szándékkal mondjuk minden cselekedetünk, imánk előtt: Éretted, Istenem, engesztelésül a bűnökért! Hangoztassuk újból és újból, minden újabb próbánál, szenvedésnél, de örömnél és sikernél is: Ezt is érted, Istenem, ezt is érted! Ezt is! ezt is! — visszhangozza szüntelen egész életünk, szívünk minden dobbanása, minden lélekzétvételünk, minden lépésünk. Egy cseléd már 10 éve imádkozik urasága s a gyermekek megtéréséért; most „az áldozatos lelkek”¹ közé lép, hogy élete szüntelen áldozat legyen azokért, akiknek lelkét annyira szívén viseli. Egy fiatal leány azért lépett szerzetbe, hogy egész élete könyörgés és engesztelés legyen édesatyjáért.² Mindez voltakép a jószándék gyökerének kivirágzása hősi cselekedetekben.

III. Ezek a nagy lelkek!

A jószándék, az áldozat hősei! Egyiptom obeliszkjeire vésték rá a királyok nagy tetteiket. Rómában diadalívek örökítették meg a hadvezérek és császárok győzelmes hadjáratait. Az asszír királyok a sziklafalakra írták fel hódításaikat. De mindezeknél nagyobbak a rejtett hősök, a jószándék, a titkos áldozatok hősei, akikről a világ nem tud, az igazán „névtelen, ismeretlen katonák”, akiknek neve az élet könyvébe van beírva kitörölhetetlen betűkkel. Ezeknek keblére, homlokára, szívébe van írva e két betű: É. I. — Éretted, Istenem!

Ott áll Párizsban az invalidusok dómja Napoleon sírjával, ott áll Párizs közelében Versailles a „napkirály” palotájával — s pár mérföldnyire Pá-

¹ Az „áldozatos lelkek”-ről lásd a füzetet: Csávossy, Áldozatos lelkek iskolája. (Korda kiadása.)

² Lásd: Gerely Jolán: Egy élet egy lélekért. (Korda kiadása.)

rizstól ott áll a lisieux-i bazilika Kis Szent Teréz sírjával. Mily ellentét! Ott a földi, itt a mennyei nagyság. Oda Baedeker-rel kezükben mennek az emberek s „csodás, elragadó” jelzőkkel festik, amit látnak s éreznek; ide imakönyvvvel térnek be talán ugyanazok az emberek, s szent csodálat és megilletődés vesz erőt szívükön, amikor a jószándék rejtett hősnője, a jószándék s a kis áldozatok szentje előtt térdelnek.

„Törekedjete a jobb adományokra”, mondja Szent Pál a mai szentleckét közvetlenül megelőző fejezet utolsó versében. (1 Kor 12, 31.) Keressük mi is a szándék, a szeretet, az önzetlenség és áldozat lelki nagyságát, azt a nagyságot, mely egyedül talál elismerésre az ítélet napján! Amen.

A terméketlen fa, az eldugott talentum

A jócselekedetek szükséges volta

(Szeged, 1928 február 26. A böjt első vasárnapján.)

Megrendítő dolog és félelemmel tölt el minket a gondolat, hogy Krisztus átkot mondott a fügefára nem azért, mert mérges, rossz gyümölcsöt termett, hanem azért, mert nem termett gyümölcsöt. (V. ö. Mt. 21, 19.) A példabeszédben sem azért panaszkodik a kert tulajdonosa, hogy fügefája rossz, mérges gyümölcsöt terem, hanem azt mondja: „Ime, három esztendeje, hogy járok és gyümölcsöt keresek ezen a fügefán és nem találok. Vágd ki, mondja a kertésznek, minek is foglalja el hiába a földet?” (Lk. 13, 7.) A szolgát, aki talentumát elásta és visszahozza urának úgy, amint tőle kapta, nem azért bünteti az úr, mert talán a tékozló fiú módjára elprédálta vagyonát, hanem azt kiáltja feléje haraggal: Miért nem adtad oda pénzemet a pénzváltóknak, hogy kamatozzék, mire visszatérek? (V. ö. Mt. 25, 27; Lk. 19, 23.) A balga szüzeket sem azért zárja ki a vőlegény a lakomából, mert dorbézoltak, hanem azért, mert elmulasztották az olaj beszerzését s így kellő időben nem vonulhattak elébe. (V. ö. Mt. 25, 1—12.) Még rettenetesebb a gondolat, hogy a dúsgazdag azért kárhozik el, mert elmulasztotta az irgalmasság cselekedeteit. (V. ö. Lk. 16, 19—25.) Nem említ nála az evangélium más nagy bűnöket: paráznaságot, igazságtalanságot, bár talán ilyen bűne is volt;

hanem elég nagy bűnnek tekinti, hogy háza küszöbén vergődni s nyomorába belehalni látja szerencsétlen embertársát és nem könyörül meg rajta. Az utolsó ítélet napján nem azt mondja a király a gonoszoknak: Távozzatok tőlem, mert loptatok, csaltatok, gyujtogattatok, paráználkodtatok, gyilkoltatok! — hanem azt mondja: Távozzatok, mert éheztem, s nem adtatok ennem, szomjúhoztam, s nem adtatok innom, mezítelen voltam, s nem ruháztatok! (V. ö. Mt. 25, 42.) A jócselekedetek elmulasztása miatt sujtja őket a kárhozattal.

Komoly intelem ez! Mert sokan azzal vigasztalják magukat: Nem tettem semmi rosszat, de nem kérdezik maguktól: Mi jót cselekedtem? Nemcsak az a fa rossz, mely mérges gyümölcsöt terem, hanem az is, mely nem terem gyümölcsöt. Az egyiket is, másikat is kivágják és tűzre vetik. (V. ö. Mt. 7, 19; Jn. 15, 6.) A kötelező jónak elmulasztása nem kevésbé gonosz dolog, mint a tiltott rossznak megcselekvése.

Kétféle jócselekedet van: kötelező és tanácsolt. Elsőnek elmulasztása bűn; a másiknak elmulasztása nem bűn ugyan, de ha mód és alkalom van rá, hogy megtegyük, lelkünknek nagy vesztesége.

I. A mulasztás bűnei gyakorlák

Annál inkább kell ezekre figyelni, mert kevésbé bántják lelkiismeretünket, mint a kifejezetten rossz cselekedetek. Gyakran meg sem gyónjuk a mulasztás bűneit.

1. Leggyakoribb eset az *állapotbeli kötelességek* teljesítésének elmulasztása vagy azok hanyag végzése. Vannak, akik buzgóknak tartják magukat, s a buzgóságnak látszatát is keltik, mert imádkoznak, templomba járnak, a maguk módja szerint apostolkodnak is, de e mellett elhanyagolják állapotbeli kötelességeiket. Vétenek azok az *anyák*, akik zsúrokra, korzóra járnak, de gyermekeikkel

nem törődnek, nem néznek utána, mit olvasnak, kivel járnak, mivel szórakoznak. Mindez bűnös mulasztás és sokszor keserű következményekkel jár. Bizonyíték rá a Krantz-per Berlinben. Az apostol pedig mondja: „Aki övéinek, főképen háznépének gondját nem viseli, megtagadta a hitet s rosszabb a hitetlennél.” (1 Tim. 5, 8.)

De nemcsak az ilyen édesanya vét mulasztással, hanem az is, aki a jámborság örve alatt soha sincs otthon, férjét s gyermekeit elhanyagolja, a vallásos szigorúság ürügye alatt nem kedves urához, megtagadja házastársi kötelességét. Ez nem egyszer a szerencsétlen házasságok, a házassági hűtlenség és az elválás oka. De mégha otthon marad is az édesanya, mégis elmulasztja gyakran gyermekeinek kellő nevelését, rossz példát és rossz tanácsokat ad nekik. Kényszeríti, hogy a modern, frivol táncokat járják, haragszik, ha nem eléggé szabados és világias viselkedésű a leánya, csak hiú, világias dolgokról beszél neki, elmondja talán még szerelmeit is, nem tartja vissza a veszélyes ismeretségektől, sőt talán az utat egyengeti azzal az ürüggyel, hogy kell, hogy a fiatalok megismerkedjenek egymással, egyedül hagyja őket, nem ellenzi, hogy nem katolikus vagy akár elvált férfival is barátságot kössön.

Megfordítva: szülei ellen vét az a *gyermek*, aki nem gondoskodik róluk öregségükben, betegségükben. Ez a mulasztás a legrútább hálátlanság a szülőkkel szemben. Egyik gyermek sem akarja tartani a szülőket, s végre a szegényház lesz a sorsuk, míg a gyermekeknek szép házuk, lakásuk van, melyet talán a szülőknek keservesen összekuporgatott vagyonából építettek fel, és rendeztek be maguknak. — Vét családja ellen mulasztással az a *családapa*, aki korcsmázik, kártyázik, mulat és nem gondoskodik családjáról s feleségéről.

Állapotbeli kötelességét mulasztja a *tanító és tanítónő*, aki nem tanít s nem nevel gondosan; a *cseléd*, aki gondatlan munkát végez; az *iparos*, aki

hanyagul dolgozik, s ezzel sérti magát az igazságságot; vét az amerikázó *munkás*, aki húzza-halasztja munkáját s akkor is csak rosszul végzi; vét a *hivatalnok*, aki későn jár hivatalába s hagyja feküdni az aktákat elintézetlenül, miközben a szegény ember vár, szűkölködik s kárt kár után szenved, ő pedig mulat, déltájban néz be hivatalába, s az elintézendő ügyek halomszámra növekszenek asztalán. Vét a *vállalkozó*, aki nem néz utána munkásainak, hogyan dolgoznak, az anyagnak, melyet szállítanak s így megkárosítja azt, akinek érdekében a munkát vállalta. Vétenek a *hatóságok*, akik a nyilvános erkölcselenséget tűrik, nem akadályozzák meg, nem lépnek fel kellő eréllyel a kirakatokban, színházakban, kiállításokban, mozikban, lapokban, fürdőhelyeken dívó szemérmertlenség ellen, nem sürgetik a vasárnapi munkaszünetet, nem védik a szegények és munkások jogos érdekeit.

Állapotbeli kötelessége ellen vét a *diák*, aki nem tanul, s ezzel a pénzt kilopja szülei zsebéből. Vét a *leány*, aki csak regényt olvas, moziba jár, korzózik, ismeretségeket köt, de otthon nem dolgozik, nem segít, hanem édesanyjára hagy mindent. Vét *mindenki*, aki valamely pályát választ, de annak lelkiismeretes betöltésére nem készül kellőképp, akár orvosi, akár ügyvédi, bírói vagy tanári pályára készül.

2. Bűn a *vasárnapi szentmise*, a *bőjt*, az *évi gyónás és húsvéti szentáldozás* elmulasztása. „Tíz éve nem gyóntam, de semmi rosszat nem tettem”, mondod, s nem gondolod meg, hogy már rossz az is, hogy tíz évig elmulasztottad húsvéti szentáldozásodat. Bűnt követ el, aki *nem imádkozik*, s mondja: „Elég becsületes embernek lenni.” De nem becsületes ember az, aki Istennel szemben elmulasztja hála- s hódolatbeli adósságának lefizetését. A mulasztás bűnét követi el, aki vagyoni állapotához mérten *nem ad alamizsnát* a szegényeknek s nem veszi ki kellőképp részét az általános nyomor és

inség enyhítésében. Vétkes mulasztást követ el, aki nem hívja kellő időben a papot nagybeteg szüleihez, gyermekeihez, hitveséhez, s engedi, hogy *szentségek nélkül haljanak meg*. Mulasztást követ el, aki káromkodó, trágár, vallást és Egyházat gyalázó *beszéd* ellen *nem szólal fel*, ha módjában áll azt megtenni, s haszonnal meg is tehetné. Mulasztást követ el, aki elmarad a választástól s ezzel engedi, hogy vallásellenes, nem katolikus érdekeket védő képviselő kerüljön bele a képviselőtestületbe vagy országházba. Mulasztást követ el, aki *nem fizet kellő időben* katolikus lapoknak, vállalatoknak, s engedi, hogy tönkre menjenek, s nem katolikus lapok, vállalatok felülkerekedjenek. Mulasztást követ el, aki a *közéletben nem lép fel határozottsággal* a katolikus ügyek védelmére s győzelemre juttatására. Így semmiznek ki katolikus jogokat, szokásokat a nyilvános életből, iskolákból, községből és kerekednek felül másvallásúak s az Egyház elleneségei. Ez az út vezet a mexikói állapotokhoz.

II. Vannak pusztán tanácsolt jócselekedetek is

Nagybőjt van. Mindenkor, de különösen ebben az időszakban háromféle jócselekedetet ajánlj az Egyház: *imádságot, böjtölést és alamizsnálkodást.*

Miért ajánlja az Egyház ezt a háromféle jócselekedetet? — Mert ezek gyakorlásával állunk ellen legjobban a hármias *bűnös hajlamnak*: a szemek kívánságának, a test kívánságának és az élet kevélységének. A szemek kívánságának, vagyis a fősvenységnek orvosszere az alamizsnálkodás, a test vágyait a böjtölés mérsékli, az élet kevélységét az alázatos imádság törli le.

A *szeretet* a cél, s ennek *akadályait távolítja el* az alamizsnálkodás, a böjtölés és az imádság. De ugyanezekben a cselekedetekben nyilatkozik is meg leginkább a szeretet: 1. az Istennel való egyesülésben az imádság által, 2. tettben és áldozatban, melyre

a bűjtölés ösztönöz, és 3. az embertársunk iránt gyakorolt irgalmasságban, melynek kifejezője az alamizsnálkodás. Azt is mondhatjuk, hogy ez a háromféle jócselekedet *szabályozza viszonyunkat* Istenhez, saját magunkhoz és embertársainkhoz. Istenhez való viszonyunknak az imádság felel meg; viszonyunkat saját magunkhoz különösen az önmegtagadás, a tágabb értelemben vett bűjt határozza meg; embertársunkhoz való viszonyunknak pedig az irgalmasság cselekedetei, a tágabb értelemben vett alamizsnálkodás felel meg.

Imádság ugyanis nemcsak szóbeli imádság, hanem lelkünknek minden felemelkedése Istenhez, akár szóbeli, akár elmélkedő vagy szívbeli imában. *Bűjtölés* nemcsak az eledelektől való megtartóztatás, hanem minden önmegtagadás, külső vagy belső, mellyel egyetlen hajlamainknak ellenállunk és bűneinkért eleget teszünk. Ez az a lelki harc, melyre ma a bűjt első vasárnapján az Egyház a liturgiában mindnyájunkat felszólít. *Alamizsnálkodás* nemcsak az adakozás, hanem az irgalmasság minden testi-lelki cselekedete, a sérelmek megbocsátása, az imádság elevenekért és holtakért, a lelkekért, a bűnösökért és pogányokért. „Vajjon az-e a bűjt, amelyben én kedvemet lelem, — kérdi Isten Izaiás prófétánál — amikor az ember sanyargatja a lelkét és szőrruhát meg hamut terít maga alá? Vajjon nem inkább az a bűjt, melyet én kedvelek: oldozd meg az istentelenség kötelékeit, oldd meg az iga köteleit, bocsásd szabadon a megtörteteket, törj össze minden ígát; törd meg az éhezőnek kenyeredet, s a szűkölködőket és a bujdosókat vidd be házádba; ha mezítelent látsz, takard be és ne vesd meg önnön testedet!” (Iz. 58, 5—7.)

A nagybűjt a jócselekedetek ideje. Nem a külső vezeklés a fő, bár az is üdvös és szükséges, hanem a benső indíték, a szándék, a szeretet, mely nélkül minden egyéb csak „zengő érc vagy pengő cimbalom”. (1 Kor. 13, 1.) Az igazi bűnbánat, a szív

alázata az, ami a külső cselekedeteknek értéket ad Isten előtt, olyannyira, hogy ha betegség vagy más akadály lehetetlenné teszi a külső cselekedetet, a benső jószándék és akarat, a szeretet egyedül is elég.

Nagybőjt a lelki harc és lelki tevékenység ideje. Legyünk mindnyájan olyanok, mint az arénában küzdők, akik a halhatatlanság babérjaiért harcolnak. Legyünk olyanok, mint a fa, melyről a zsoltár szól, a fa, mely a folyóvíz mellé van ültetve s gyümölcseit idejében meghozza, melynek lombja le nem hull, hanem átéli a tél hidegét s a nyár szárazságát. (V. ö. Zsolt. 1.) Legyünk fák, melyek gyümölcseikkel saját lelkünket is megörvendeztetik majd a feltámadás nagy ünnepén, hogy azután Isten dicsőségére élvezhessük azokat az egész örökkévalóságon keresztül. Amen.

2. B Ű N É S H A L Á L

A legnagyobb nyomor

(1922)

Sajátságos kép áll lelkem előtt. Szemem előtt felvonul a nyomor borzalmas serege, az élet bajainak, szenvedéseinek hosszú, véget nem érő sorozata. Asszonyt látok magam előtt lépdelni rongyokba öltözve, csecsemő az egyik karján, másik kezével nagyobb gyermeket vezet, tarisznya a hátán, melyből időközönként száraz kenyeret nyújt éhező gyermekének. Körülötte és utána a hozzá hasonló alakok százai és ezrei minden korból, nemből és nemzetből. Ez a szegénység képe.

A szegény azt hiszi, hogy nála nyomorúságosabb életet senki sem él, hogy a szegénység a legnagyobb nyomor a világon. De követi az asszonyt a sorban láncravert ifjú, teli erővel, életkedvvel; keze össze van kötözve, lábán rablánc csörög, szeme el van fődve, poroszlók serege környezi, homlokára rá van vésve a rabság jele, viszik a sötét börtönbe, ahonnét szabadulás nincs. Nagyobb nyomor a szegénységnél a rabság, főleg ha ártatlanul szenved az ember. Szibéria foglyai tudják, hogy mi a rabság. A koldus, ha mégoly szegény is, legalább szabad. Sok fogoly ezerszer inkább szeretne akár szegénységben is övéi közt élni, mint a fogság kenyerét enni. És ha a fogság még rabság is hozzá, akkor a börtön valódi kalitkája a szabad embernek, melynek ablakán a napvilág is csak gyéren szűrődik át. A rabság nagyobb nyomor, mint a szegénység; de van nála is nagyobb.

Halvány lány következik a sorban, ékes ruhában, környezve a szolgálok egész seregétől, akik viszik utána a drága ételeket, kínálgatják, kedveskednek neki. Udvarlók is közelednek, felajánlják szerelmüket. De sem étel, sem szerelem nem kell neki, mert a betegség emésztí szerveit. Szívesen átadta volna millióit Rothschild, ha egészségét visszavásárolhatta volna pénzért. Magának a rabnak a sorsa is tűrhető még, amíg teste egészségnek örvend. A betegség nagyobb nyomor, mint a rabság és szegénység, de még nem a legnagyobb.

Kis hercegfít látok a sorban, körülötte a lakások serege hajlong, miniszterek képezik udvarát, tisztelegnek — de egy sem szereti, idegen kéz vezeti a fejedelmi gyermeket, mert nincs apja, sem anyja, árva és elhagyatott. Az árvaság, az elhagyatottság nagyobb nyomor, mint bármely más. Hiszen még a beteg is elfelejti szenvedését, ha szerető kéz ápolja és szánsalomteljes szív együttérez vele. De az árva, az elhagyatott, kinek senkije sincs, aki szeresse, az érzi igazán nyomorának nagyságát, még ha fejedelmi palotában lakik is. Azért láttam egy képen a sok kereszt között a legmagasabbat és rajta e szót: Elhagyatottság.

És most gyászmenet következik. Ez zárja le az emberi nyomor hosszú sorát. A halott, — ha nem a felszabadult lélekre, hanem csak a kihűlt tetemre nézünk — az van a legnagyobb nyomorban. Mert a halott szegény is, fogoly is, több mint beteg és több mint árva. Őly szegény, hogy csak félig öltözve teszük a koporsóba, csak egy ruhája van, az is elrothad, nemcsak ruhája, hanem teste is; a sírnak foglya ő, a koporsó a börtöne, melyen még ablak sincs, hogy kinézessen, és ha volna is, mégsem tehetné, mert szemének fénye kialudt és életének szikrája elhamvadt. Nincs senkije a sírban, csak a férgek az ő testvérei és arája a rothadás. A halott a legnagyobb nyomorban van!

A földi nyomornak ezt a hosszú seregét kegyetlen, büszke, szemérmetlen királynő keze hajtja. Homlokára rá van írva ez a szó: *Bűn!* És keblére ez a szó: *Vétek!* A bűn, a vétek, ez hajtja könyörtelen korbáccsal az emberi nyomor beláthatatlan seregét. Szemfényvesztés az egész! Mert valamennyi földi nyomornál nagyobb magának a királynőnek a nyomora: *a bűn a legnagyobb nyomor a világon!* A bűn nemcsak okozója a nyomornak, a szegénységnek, rabságnak, betegségnek, elhagyatottságnak és halálnak; a bűn maga a legnagyobb szegénység, a legkeményebb rabság, a legborzasztóbb betegség, a legkeserűbb elhagyatottság, a legrettentőbb halál. Leplezi nyomorát a bűn aranyköntösével, amelybe öltözik, kacagó arcával, ruháinak illatával, a bódító serleggel kezében; de ég és föld és pokol kiáltják a bűnös fülébe: *szegény vagy és árva, rábláncok csörögnek kezeden, a halál és az örök sír martaléka vagy!*

I. A bűnös szegény

A legnagyobb szegénység a világon a bűn. Melyik szegénységet tartjuk a legnagyobbbnak az életben? Mindenekelőtt azt a szegénységet, melyet az ember meg nem szokott. Angoulême hercegnője, a bájos, a dicső, a gazdag Mária Terézia, akit körülvett minden, amit emberi szív kívánhat e földön, börtönének falára, melybe a forradalom vetette őt, szeggel — mert más írószere nem volt — e szavakat véste: Mária Terézia a világ legszerencsétlenebb lénye! Miért kalandozunk a múltban? A világ leggazdagabb fejedelmeinek egyikét, az orosz cárt, egy nap, egy óra koldussá tette; elhagyatva, egy erdő rejtekében égették el a meggyilkolt holttetemét és szórták szét hamvait, még sírja sem lett annak, aki a félvilág kincseit egykor magáénak mondotta. Az a nagy szegénység, amelyet meg nem szokott az ember. De nagy az is, mely *a legszükségesebb dol-*

goktól fosztja meg őt. Egy fiatalember, akinek mindene megvolt, amit kívánhatott, szerencsétlenség következtében vagyonát vesztette és oly nyomorba jutott, hogy napi eledele csak száraz kenyér volt és örült, ha vasárnap kis főzelékre is telt. Nagy az a szegénység is és nyomasztóbb a súlya, melyet önhibájából okozott magának az ember. A londoni rakparton estefelé megnyílnak a raktárak és fiatal emberek lépnek sorba, sóprik pár garasért a piszkos padlózatot. Ezek a világ legelölkelőbb családjainak tékozló fiai. Végre borzasztó az a szegénység, melyet az ember még fel sem ismert és már bekövetkezett. Milliomosnak tartja magát a bankár és szerencsétlen játékkal már mindenét elvesztette; még Krózusnak véli magát és már koldus, csak a sürgöny még nem jutott a kezébe, mely feltárja helyzetét. Belzácer aranyláncokat és koronákat ígér másoknak, és már bent van a városban a legyőzője, utódja, aki lerántja a láncot nyakáról és a porba tiporja királyi koronáját.

Ilyen a bűnös. Az ő szegénysége a legnagyobb, a legnyomasztóbb, mert meg nem szokott, mert mindentől megfoszt, mert önhibájából okozott és gyakran fel nem ismert szegénység. Ki a bűnös? Királynak, fenséges fejedelemnek a gyermeke, felékesítve a keresztségben a megszentelő kegyelem aranyköntösével; ott fénylik fejedelmi koronáján a Szentlélek adományainak drágaköve, az erények gyöngyei díszítik palástját, ruháit, a mennyei birodalomnak elvitázhatatlan örököse ő — de a bűn által elveszít mindent, részéről örökre, ha Isten meg nem kegyelmez. Oly szegény lesz, hogy se birtoka, se pénze, se ruhája, se hitele. Mert elvesztette a megszentelő kegyelmet és összes érdemeit: nincs ruhája, se pénze; a mennyei jegyestől kapott drága ékszereket, mint az orosz nemesi családok, eladta; régi örökségét, lelkét, a mennyországot eljátszotta: nincs birtoka, se vagyona; de hitele sincs; mert önmagától képtelen visszavásárolni mindezt, képtelen bár-

minemű új érdemet szerezni. Ily szegénnyé teszi a bűn az embert. *Quomodo cecidisti, Lucifer!* Hogy buktál el, hajnali csillag! Mik voltak az angyalok és mivé lettek egyetlenegy bűn által! Mily szegénnyé tesz a bűn, nem hiába mondjuk: te szegény ördög! De a bűnös maga is okozója szegénységének, senki más, csak ő egyedül. Gazdag lehetett volna, de nem akart. És gyakran nem is tudja, nem is sejti, hogy mily szegény. Gazdagnak tartja magát, dúslakodik földi javakban, éli világát és csak a halál leplezi le előtte lelkének szegénységét, teljes nyomorát: *et nescis te esse miserum*, nem tudod, hogy koldus vagy és nyomorult. Mint a mellbeteg, aki megkönnyebbülten érzi magát, mikor már küszöbön áll a halál, úgy a bűnös sem érzi lelkének iszonyú bűnösségét. Egy gyilkos asszony nem akarta elhinni, hogy kivégzésre viszik, míg a vesztőhelyre nem értek; azt hitte, hogy ijesztgetik csak és tréfálnak vele. „Főlemelkedem a felhők fölé, hasonló leszek a Magasságbelihez!” — szólt Lucifer és abban a pillanatban a pokol mélyén ismert rá önmagára. Rettenetes tévedés! Így fog felébredni a bűnös is, aki gazdagnak véli magát és nem tudja, hogy mindent eljátszott, elpazarolt, hogy semmije sincs, csak vétkének iszonyú rakománya, melyet magával visz az örökkévalóságba.

II. A bűnös rab

Nemcsak szegény a bűnös, hanem rab is. Két zsarnok rabja: a szenvedélyé és az ördögé; a harmadiké pedig lesz, ha meg nem tér: a kárhozaté, a pokolé. Nem is két vagy három zsarnoknak rabja a bűnös, hanem számtalané, amint gyönyörűen mondja Szent Ágoston: „Annyi zsarnok rabszolgája, ahány szenvedélye, ahány vétke van.” Kemény ez a rabság és lealázó. Lealázó úrnőnek nevezi a nagy francia hitszónok, Lacordaire a fősvénységet, és igaza van, mert vannak anyák, akik saját gyerme-

küket megcsonkitják, hogy a gyermek nyomora pénzforrása legyen az elvetemült anyának. Mily aljassá teszi az embert a bűn! „Hiszen nem azért voltam a világon, írja a megtért dán költő, Jørgensen előbbi életéről, hogy szeressem, ó nem! Saját éneket élvezni és másoknak élvezetül nyújtani, ez volt egyedüli, legfőbb kötelmem... Elöttem minden egyébnek meg kellett hátrálni, oltárán el kellett vérezni, meg kellett halni mindennek. Föl is áldoztam mindent, el is vérzett minden, minden meghalt. Édesatyám és édesanyám, testvéreim és otthonom, barátaim és rokonaim, hűség és szeretet — mindez áldozatul esett. Minden jobb érzést, minden nemesebb tekintetet megégettem ennek az oltárnak tüzeiben saját énekm bálványképe előtt.” Lenau Miklós, a német költő apja, ki híres volt feslett életéről, ott-hon hagyja nejét haldokló kisleányával, állítólag, hogy Temesvárt orvos után nézzen. Ott eldorbézolja, elpazarolja pénzét és pár nap múlva viszsza tér holt gyermekéhez, gyászos nejéhez 17.000 forint adóssággal. Ezt a vigaszt nyújtja a hitves gyászbaöltözött hitvesének. A bűn mindenre képessé teszi az embert, lealázó rabság a vétkek, mennyire lealacsonyítja még a legnemesebb embert is! Júdást, az apostolt istenárulásra ragadja a szenvedély. Dávidot, az Isten felkentjét, a nagy, nemeslelkű férfiút, alávaló gyilkossá avatja a vétkes vágy; leghűségesebb alattvalóját, aki érte harcol a csatatéren, nem átalja a halálba küldeni, csak hogy nejen szenvedélyét kielégíthesse.

De kemény is a bűn rabsága. Mert érzi a bűnös és szabadulni akar, de a bűn nem engedi. Érezte a tékozló fiú a bűn rabságát, érezte Magdolna a vétkek boldogtalanító hatalmát és sóhajtozott. Érzí a kéjhölgy azt a fogságot, melybe a vétkes megszokás ejtette és Éva alakjában felsóhajtott Madáchnál: „úgy érzem, mintha álomban feküdném: a rezge hangon messze multba szállnék, hol nap-sugáros pálmafák alatt ártatlan voltam, játszi, gyer-

meteg, nagy és nemes volt lelkem hivatása." Eről-
ködik, de nem bírja lerázni saját erejéből a szen-
vedély igáját; itt csak Isten kegyelme segíthet.
Dante képzelete teremti a pokolban azokat a retten-
tően szármalmas alakokat, kik büntetésből sárká-
nyokkal, kígyókkal mintegy egyekké lesznek; bele-
eszik, belefalják magukat e szörnyetegek fájdalom-
tól eltorzított testükbe és mintegy egy lénné lesz-
nek velük. Ez igazi jelképe a szenvedélynek, mely
teljesen hatalmába keríti az ember lelkét. Mint a
pók zsákmányát, úgy hálózza be áldozatát a vétek.
„*Intravit satanas in cor*”, szívébe bújt az ördög,
mondja Júdásról az evangélium. Magdolnáról pe-
dig, hogy hét ördögöt űzött ki belőle az Udvözítő.
Ez a vétek rabsága, a tisztátalanságé, a fősvény-
ségé, az iszákosságé, a rágalmazásé, a gyűlöleté, a
csalásé, az istenkáromlásé. „A jó, ha szolgál is,
uralkodik, mondja Szent Ágoston, de a gonosz, még
ha királyi széken ül is, rabszolga marad.” Ott nyö-
szörög Franciaország koronás királya, Szent Lajos
utódja kéjhölgyének, Pompadournak lábánál: ez a
bűnnek rabszolgasága, kemény és lealázó. A bűn
által pedig az ördögnek is rabja lesz a bűnös. Csak
a bűn vetheti alá a lelket az ördög uralmának. A
végső rabság azután a kárhozat rabsága, melyről az
evangélium mondja: „kötözzétek meg kezét-lábát és
vessétek ki a külső sötétségbe, ott lesz sírás és fogak
csikorgatása”. (Mt. 22, 23.) Ez az örök rabság a
gyötrellem hazájában. — „Aki engedelmeskedni vo-
nakodik, annak szolgálnia kell”, mondja egy régi
igazság; a héber közmondás pedig azt tartja: „aki-
nek nem Isten az ura, annak sok ura van”.

III. A bűnös beteg és nyomorék

Nemcsak egy, hanem számtalan sok betegség,
nyavalya gyöttri a bűnöst. Beteg mindenekelőtt,
hogy a legkisebbel kezdjük, *beteg az ízlése*, beteg
— ha szabad e kifejezést használnunk — a gyomra.

Kinek romlott az ízlése? Azé, aki a keserűt édesnek, az édest keserűnek érzi. Kinek romlott, *beteg a gyomra*? Azé, aki a legfinomabb, a legegészségesebb, a legjobban elkészített ételektől is undorodik, kiveti azokat. Ilyen a bűnös. Találóan mondja Jørgensen, hogy az ember könnyen eljut oda, „hogy a gonosz fának gyümölcsét jónak és ízletesnek tartja. Akkor mintegy meg van babonázva, és az erény rútnak, fonnyadtnak tűnik fel előtte, a bűn pedig, a vétkek mint a leggyönyörűsebb virág tűnik fel a megismerés fáján”. Ami rút és alávaló, az szép és magasztos előtte. Ami pedig szép, nemes és fennkölt, az előtte unalmas és csúf, mert ízlése megromlott. Ilyen az egész úgynevezett modern világnézet is. A házassági hűség ósdi felfogás, korát múlta; a szabad házasélet, a szentségtörés érdekes, elegáns és a modern élet színvonalán mozog. A hű asszonyt kinevetik; a szeméremből kivetkőzöttet színház, mozgó és irodalom dicsőíti. A sok gyermek édesanyja megszólásnak van kitéve és a vétkes gyermekölő vagy gyermekelhárító felvilágosodott asszony számába megy. A bűn szemében a legszebb anyai dicsőség nemtelen dolog, az alávalóság pedig dicsőséges és szenzációs. Istenfélelem a mai felfogás szerint butaság, istentelenség pedig úttörő tudomány, szabadkutatás. A bűntől megfertőzött lélek kivet és leköp mindent, ami szent és magasztos, nem tűri meg azt, ami az égre emlékeztet, a cinikus Heine módjára rápiszkít mindenre, ami nem egyezik aljas felfogásával. Ha másról szól az ember hozzájuk, ami meghaladja lelki életük alacsony színvonalát, „azt a részben meglepetésszerű, részben nevetséges benyomást teszi rájuk, aminőt a trónfosztott meztelen Cetevejó kaffer királyra tett az az ing, melyet angol legyőzői ajándékoztak neki”. (Coloma.)

Érthető dolog, mert a bűnösnek ízlésével együtt beteg az agya is, *beteg az esze*. Jellemző vonása az elmebetegeknek, hogy hiányzik bennük a dolgoknak arányos értékelése, a fogalmak tisztasága,

az ítélet találósága. Nem hiába nevezi a Szentírás esztelennek, bolondnak az istentelen embert. A vétek egyenesen célelles cselekedet, diametrális ellentéte az ember ama rendeltetésének, melyre már a katekizmus első lapja tanítja a gyermeket, melyet saját természete, értelme hangosan kiált fülébe: Ember teremtvé vagy avégre, hogy Uradat, Istenedet tiszteljed, neki szolgálj és lelkedet üdvöztessed! Ennek a rendeltetésnek egyenes tagadása a súlyos vétek. Esztelen az, aki célja ellen cselekszik; ezért esztelen a bűnös. Az oktan állat alá süllyed valóságban, mert az állat is esztelen ugyan, de legalább helyes ösztönét követve soha célja, rendeltetése ellen nem vétkezik, de az ember önakaratából tagadja meg a bűnben saját értelmes természetét. A bűn ostobává teszi az embert: tagadja a legvilágosabb észelveket, az okság és az ellenmondás elvét ott, ahol szenvedélyével ellentétbe lép az igazság. Még Isterit is kész az égről letagadni, ha annak létezése ítéletet jelent büszkesége, aljas élvezete fölött. Az egész történelmet, az egész bölcséletet, magát a természet-kutatást megrontotta, megfertőzte a vétek az igazság ellen folytatott küzdelmével. Azért oly nagy igazság az, amit a híres konvertita egyetemi tanár, Ruville írt egy levelében: „Véleményem az, hogy gyóntatószék nélkül nincs igazi tudomány.” Az esztelenségnek netovábbja pedig, hogy a bűnös önmagát állítva homlokegyenest a kárhozat örvényébe, az örök szerencsétlenségbe rohan, parányi élvezetért elad egy boldog örökkévalóságot és vesz rajta egy örökkétartó gyötrelmes kínhazát.

A bűnös *vak, süket és néma*. Szeme képtelen szemlélni, meglátni az isteni dolgokat. Mint a beteg szemnek a világosság, úgy fáj a bűnös szemének az isteni igazság, nem üdíti, csak kínozza. Süket a füle a kegyelem szózatára, néma a szája vétkeinek beismerésére önmaga és Isten előtt, néma a gyónásra, néma gyakran még az imádságra is.

Béna is a bűnös és nyomorék. Keze-lába le van vágva. Nincs keze: nem tesz jót, mert nem akar; nem is tehet természetfölötti jót, mert képtelen csak valami érdemszerző dolgot is művelni a mennyország számára, még természetes jócselekedeteit is megrontja gyakran a helytelen, önző szándék. Lába sincs, mert nem jár az üdvösség útján, képtelen haladni örök célja felé.

Legnagyobb betegsége a bűnösnek, hogy *romlott a szíve*. A bűnös valóban rossz ember, mert szíve rossz, még ha gyengeségből vétkezik is. Mert rossz az a szív, mely legnagyobb jótevőjét, Istenét képes megbántani tudatos súlyos vétkekkel. Az evangélium szerint a szív a forrása minden vétkeknek, mert a szívből származnak a gonosz gondolatok, paráznaságok, gyilkosságok, istenkáromlások. Így igaza van Szent Ignácnak, ha a bűnös lelkét, szívét kelevénnyel hasonlítja össze, melyből folyton folyik a vétkek és a gonoszság gennye, a hálátlanság, az igazságtalanság, a végtelen rosszaság, mely minden halálos bűnben benne rejlik és képes nemcsak a szeretetet, hanem még a reményt és a hitet is kiölni az emberből. A bűnös nagybeteg és leginkább beteg az ő szíve. Megsebezte már az első vétkek az emberiség közös szívét, és ha arra tekintünk, hogy mi volt Ádám a bűn előtt és mi az ember most, akkor látjuk csak, hogy mennyire tette beteggé az embert a vétkek.

IV. A bűnös árva és elhagyatott

Elhagyta a béke, a becsület, a boldogság, az Isten. Az ember béke nélkül olyan, mint a hajó a tengeren kormány nélkül, vetődik-hányódik az élet viharos vizein. A bűnöst elhagyta a béke. Ott ül arcán a nyugtalanság, a meghasonlás réme, csak rá kell nézni, szemébe tekinteni és arcáról, szeméből le lehet olvasni, hogy szívében nem honol a béke. Azért tör ki öntudatlanul is a bűnös lelkéből Goethe

fohásza: „Ó jöjj keblembe, béke, édes béke, jöjj.” És Lenau vágya fogja el szívét, ha a téli éjszakákban mulatságról egyedül hazatér: „Ó, dermeszd meg vad hévtől felkorbácsolt szívemet, téli fagy, hogy már egyszer béke legyen odabent, mint itt kint a csendes téli tájon!” Hogy is honolhat a béke, az egység, az összhang abban a szívben, amelyben a legnagyobb szakadás ment végbe, a szakadás, mely a teremtményt éltető erejétől, az Istentől szakította el!

Elhagyta a becsület is. Megvetett lény a bűnös mástól és önmagától. Ha szemébe dicsérik is, hajlonganak előtte az emberek, háta mögött kinevetik és jellemtelennek tartják. Meg is érdemli, mert minden bűnös saját bűnében jellemtelen, az egyik nyilvánosan, a másik a rejtekben. Gúnyolódnak, vigyorognak fiatal emberek lányok fölött, megvetik és lepocskolják őket, akik azt hiszik, hogy a szeméremből kivetkőzve, gavallérjaik tetszését hódítják meg. Önmaga előtt sincs becsülete a bűnösnek, mert lelkének mélyén látja, hogy aljas és alávaló az, amit tett. „Nincs becsületem” — írta le utolsó levelébe a gyermektolvaj és a halál torkába rohant. Sajnos, ezzel még kevésbbé mutatta meg, hogy van becsülete, mert a becsületet sem párbaj, sem gonosz öngyilkosság nem, hanem csak az igazi bűnbánat és bűnvallomás adja vissza.

Elhagyta a bűnöst a boldogság. Eötvös írja nemzedékünkéről: „Korunk a szenvedelem bélyegét keresi az arcokon; szépséget, de szétrontva bánat által, erőt, de megtörve a sors nehéz csapásaitól; nyugalmat, de milyen az éjé, teli sötétséggel, egyszóval — mert csak az szép minden kornak, miben gondolatja képesül — a fájdalmat.” Éva kesereg Madáchnál, hogy „legédesebb percünkbe is vegyül egy cseppje a mondhatatlan fájdalomnak” és felajdul Ádám: „Csak a tömeg ne sejtse kinomat, ha sajnálhatna, nem imádna többé! . . . El a zenével, tánccal, émelyít ez örökös édesség tengere, keserűt kívánna már

szívem, boromba ürmöt és fullánkot a piros ajakra, vészt fejem fölé.” „Ahol nem vagyok, ott a boldogság” — írja egyik levelében a Krisztus-tagadó Strausz Dávid, és Lenaunak egyedüli vigasza, hogy majd elmúlik minden bánat, ha a halál keze a temető cipruslombjaira függeszti az élet sötét fátyolát. De téved, mert a legnagyobb elhagyatottság csak lesz — mert a bűnöst elhagyta az Isten.

Elhagyta az Isten a bűnöst már az életben szeretetével. A bűnöstől távol áll az Isten, senkitől sem oly távol, mint a bűnöstől — mondja Szent Ágoston. Habár Isten jelen van mindenütt, szíve mégis távol van a bűnös szívétől. Irgalmának kegyessége keresi őt ugyan, kíséri vétkes útjain, hívogatja vissza, de lelkében nem lakik az Isten. És ez az istennélküli, ez az igazán „istentelen” élet örök befejezését nyeri a kárhozat elhagyatottságában, ha a bűnös meg nem tér. A pokol lényege, legbensőbb természete, a kínok kinja, mely nélkül a pokol sem volna pokol: a lélek elhagyatottsága az Istentől. Ott igazán apátlan, anyátlan, hazátlan árva, boldogtalan és istentelen lesz a bűnös. Ki volt neki az Isten? Élete, boldogsága, szülője és fenntartója, egyedüli támasza, szeretője, jegyese — és ez számára nem létezik többé: ez a pokol árvasága, özvegyisége, elhagyatottsága. „*Quomodo sedet sola civitas*”, hogyan ül egyedül, elhagyatva lelked városa! Mindazok, akik tiszteltek, szerettek, elhagytak téged. Vad népek, ellenségei dúlják fel a város utcáit, rombolják le legszebb emlékeit, dicső palotáit, mert elhagyta őt védője, Isten karja. Ez a kárhozat elhagyatottsága, a külső sötétség, ahol sirás van, kétségbeesés és fogak csikorgatása.

V. A bűnös halott

Minden nyomor összpontosítója a halál. Azért a bűn is halál, mert a bűn a legnagyobb nyomor. Azért is nevezik a súlyos bűnt halálosnak, mert a lélek halálát okozza. A bűn a lélek halála, erkölcsi

megsemmisülés. A bűn kipusztítja a lélekből a kegyelem életét és képtelenné teszi minden természetfölötti életműködésre. Mint a halott önmagától soha életre fel nem kelhet többé, úgy a bűnös sem képes a lelki halálból újból felemelkedni isteni életre, hacsak Isten mindenható, irgalmas keze fel nem támasztja.

Halál a bűn, halál azért is, mert magát az Életet, az Istent a halálra vitte. De ez a halál a te életed, ó bűnös! Meghalt az Élet, hogy te, aki meghaltál, újból élj. Kitárta két karját a kereszten feléd az Élet, hogy téged magához ölelve, életre támasszon. Feléd nyújtja kezét, hogy megragadjad azt és kiemeljen a bűnnek nyomorából. Csak ez a kéz, mely Pétert a tenger bajaiból mentette ki, csak ez fog téged is hozzád lehajolva a bűn fertőjéből kiszabadítani. Halljad az ő szavát, melyet feléd kiált a keresztről: Kelj fel és élj! Hatalmasabb ez a szó, mint az, mely Lázárt hívta elő négynapos sírjából, hatalmasabb, mint az, mely az ifjút visszaadta özvegy édesanyja szeretetének. Halljad, bűnös, feltámasztód szavát, ragadd meg megmentődnek kezét, kelj fel és élj! Borulj le a kereszt lábánál, tekints fel arra, aki a kereszten függ bűnödért és imádkozd: Uram, a te szegénységed, melyben még ruhádtól is megfosztva látlak, adja vissza lelkem gazdagságát! Rabságod, mikor kemény szögekkel odaláncolva a keresztfához szemléllek, törje szét bűneim bilincset! Betegségeid, ezer vérző sebed, szent véred gyógyítsák meg lelkem sok betegségét! Elhagyatottságod, mikor felkiáltasz: Istenem, Istenem, mért hagytál el engem! — szabadítson meg engem a kárhozat örök elhagyatottságától! És a te isteni halálod legyen az én lelkem feltámadása s múlhatatlan élete! Amen.

Isten hatodik parancsolata

(1923)

Isten tízparancsolata a társadalmi jólétnek és az emberi élet boldogságának oszlopai. Akik a francia Pronacon-nal és másokkal azt tartják, hogy „az intelligens és szabad embernek első kötelessége megszabadítani szellemét az istengondolat nyűgétől, mert Isten, ha léteznék is, ellenséges álláspontot foglalna el az emberi természettel szemben”, nem látnak és nem láthatnak a tízparancsolatban mást, mint kényelmetlen és kelletlen korlátozóit az emberi szabadságnak, indokolatlan, cél- és ok nélküli tilalomfákat, melyek az embertől az öröm és a boldogság földi paradicsomát elzárják. De ezek félreismerik magát az emberi természetet; mert Isten tízparancsolata a természet törvénye maga. És aki az emberi természet ellen vét, az önmagát és a társadalmat szerencsétlenségbe dönti, mert a természet törvényeit nem lehet büntetlenül átlépni.

A társadalmi jólét alapja a tekintélytisztelet, a családi élet tisztasága és embertársaink jogainak megbecsülése. Ezeket a tízparancsolat magába az istentiszteletbe kapcsolja bele. Azért állítja a tízparancsolat élére az első három parancsot, mely az Isten iránt köteles tisztetet és hódolatot parancsolja meg az embernek. Ebből megismerheti, hogy a társadalmi jólét, mely a többi parancson nyugszik, csak akkor van biztosítva, ha az Isten iránt kötelező tisztetben és hódolatban gyökerezik.

Isten parancsai megszegésének azonban a *túlvilági szankció mellett megvan a maga természetes szankciója is*, és ez a természetes szankció a földi jólétnek és a társadalmi rendnek és biztonságnak, az emberi élet boldogságának felfordulása.

Ma különösen a társadalmi jólét egyik alap-
pilléréről, a *családi élet tisztaságáról* akarok szólni. Mikor erről a tárgyról beszélek, nem akarok szexuális előadást tartani, hanem a családi élet szentségét akarom a maga fenségében bemutatni és megismertetni azt a *védőbástyát*, melyet Isten maga épített e szentély köré. Ez a *dekalogus hatodik parancsolata*.

Bátran mondhatjuk, e parancs körül fordul meg nagyrészt az egész emberi élet; még politikai és diplomáciai történéseknek, történelmi kihatású eseményeknek is itt fedezzük fel gyakran legmélyebb rügőit. A triviális közmondás: *Cherchez la femme!* (Keressd az asszonyt!) mély szociológiai és történelmi igazságokat rejt magában. A tertullianusi mondás: „A nő a pokol kapuja” és a Carlyle-féle másik: „A nő magasabb eszmények jelképe” egyaránt igaz a szerint, amint tiszta vagy tisztátalan szemmel néz a férfi a nőre. A mai korban is a családi élet válsága ennek a parancsnak félreismeréséből és be nem tartásából veszi eredetét. Ennek a parancsnak áthágása okozza a legtöbb bűnt. Hány egyént, nemzetet és birodalmat döntött ez már nyomorba és pusztulásba! Hány családi tragédiának volt ez okozója! Ennek a parancsnak átlépése népesíti be a poklot.

Isten hatodik parancsa a családnak és a család gyökerének, a házasságnak oltalmazója és védője. A család legnagyobbbrészt forrása az ember boldogságának vagy szerencsétlenségének. A családban nevelődik az új ember, a jövő generáció. A túlvilági életben is pokol és mennyország nagyrészt a családtól függ, amint túlvilági sorsunkat itt a földön előkészítette. Főnséges a család célja. Két

szentély van: a templom és a család. A templom a szentély, ahol Isten gyermekei Istent imádják; a család a szentély, ahol Isten gyermekei nevelődnek, akik őt a templomban imádni fogják.

A család célja és feladata utódot adni a szülőknek, akikben reményeik, törekvéseik, eszményeik, mintegy saját maguk tovább élnek. Nem hiába mondja a Szentírás Ádámról: „Fiút nemze a maga képére és hasonlatosságára” (1 Móz. 5, 3.), a gyermek szülőjéhez hasonló. Utódot ad a család, aki szülőjének agg korában gyámolítója és támasza lesz. Munkásokkal gazdagítja a társadalmat, az államot, az Egyházat; lakosokat ad a mennyországnak. Ezt a *forrást*, melyből az ég jövőendő lakói életre kelnek, melyből az emberi társadalom munkásai és polgárai táplálkoznak, *szentül és tisztán kell megőrizni*. Nem hiába tartották a pogányok a forrásokat szenteknek. A régi görögök, germánok sárkányokkal őriztették a forrásokat. A sivatagokban külön név jelöli meg a források helyét. Nálunk is források körül keletkeznek sokszor a búcsújáróhelyek. De a legszentebb forrás az, amelyből az emberi élet patakzik. Ennek a forrásnak őre Isten hatodik parancsolata.

Az ember utódokat akar. Természetes ösztön hajtja erre. De ez az *ösztön olyan, mint a tűz*. Áldásos, ha az emberi értelem féken tartja és megzabolázza, de pusztító, ha féktelen szabadsággal megindul romboló útján. Mit nem köszön az ember a tűznek! A legáldásosabb elem. Tűz nélkül nincs világosság, nincs meleg, nincs élet. Tűz nélkül minden megdermed és meghal. Az ételhez, melyet magunkhoz veszünk, a ruhához, melyet hordunk, az ekevashoz, mellyel földjeinket megszántjuk, mindenhez tűz kell. De ha az ember elvesztette uralmát fölötte, akkor városokat s palotákat elhamvaszt, erdőket és rétségeket elpusztít. Meséket mondanak az amerikai erdő- és préri-égésekről. Évekkel ezelőtt majd egész Gyöngyös városát elpusztí-

totta a tűzvész. A híres jeruzsálemi templomot egy fáklya gyújtotta meg. Ökörítón emberéletek estek áldozatul a pusztító elemnek. Így pusztítja el a szenvedély Isten templomát is, az ember lelkét, és országokat hamvaszt el. A legnagyobb szenvedély a nemi ösztön. Csak a házasság szentségében, csak a családi tűzhelyen ég áldásosan ez a láng. Isten hatodik parancsolata ennek a tűzhelynek védője és őre.

Három ellenség, három bűn veszélyezteti ezt a tűzhelyet, ezt a forrást, ezt a gyökeret, melyből az emberi élet sarjad. Szőlőtővel lehet összehasonlítani a házasságot, a családot. Maga a zsoltár oly szépen mondja: „Boldog az, aki féli az Urat, s az ő utain jár! Feleséged olyan lesz, mint a bőven termő szőlőtő házad oldalán; fiaid, mint az olajfacsemeték veszik majd körül asztalodat.” (127. zsolt.) A szőlőnek három nagy ellensége van: *a filoxera, a peronoszpóra és a lisztharmat.* Az első magát a gyökeret támadja meg és már előre megakadályozza a gyümölcsözést, a második a leveleket pusztítja, mikor már itt volna a virágzásnak és gyümölcsözésnek ideje, a harmadik magára a gyümölcsre fekszik rá és tönkre teszi. A keresztény házasságnak is három ellensége van, és ezekkel szemben védi meg azt Isten hatodik parancsolata. Az első a házasság gyökerét támadja meg, még mielőtt létesült volna; a második a már virágzó házasságot teszi tönkre; a harmadik gyümölcsét magát pusztítja.

I. A paráznaság bűne

Az első ellenség és bűn: *a házasságon kívüli kielégítése a nemi ösztönnek, melynek paráznaság a neve.* A paráznaság már gyökerében tönkre teszi a család törzsét. A chiquito indiánokról beszélnek az utazók, hogy nyilaikat megmérgezik, hogy annál biztosabb halált hozzanak ellenségükre. És hogy a

méreg erejét kipróbálják, fiatal fába lövik bele a mérgezett nyilat, s ha a fa azonnal hervadni kezd, akkor elég erős a méreg. Ilyen a parázñaság bűne. Megmérgezi a család gyökerét. Nem hiába mondja a paráznáról az Irás: „*Erit nequam*”, gonosz lesz; „*putredo et vermes haereditabunt illum*”, rothadás és féreg veszi birtokába; „*tolletur de numero anima eius*”, elvétetik az élők sorából. (Sir. f. 19, 3.) Nem hiába mondták a régiek: Szűz az oltárig, vagy szűz a koporsóig!¹ De most! Figyeljük csak meg a mai kor gyermekét: mit beszél és mit játszik, mit olvas, mit lát, mit hallgat? Felügyelet nélkül nő fel gyakran, sőt sajnos, nem egyszer felügyelet mellett lesz a bűnnek rabja. Mert előttük a képek, előttük a lapok, nyitva előttük a mozgók, a színházak és kabarék. Mielőtt még tudná, már elvesztette ártatlanságát. Nincs az a bűn, egyedül és mással, amelyet a mai kor gyermeke ne ismerne. Többet tud, mint évtizedekkel ezelőtt a felnőtt. Freud iskolája határozza meg nevelésünket. Aktképeket látunk a családukbán a feszület helyett, Színházi Életet a Szentírás helyett. Az érzékiség, a lágyság, a puhaság szelleme hatja át a nevelést, önmehtagadásról alig esik szó.

Van prostitúció, mely nem a nyilvános házakban folyik, és ez a legborzasztóbb és legelterjedtebb napjainkban. A legszemérmetlenebb prostitúció folyik, sajnos hatósági ellenőrzés mellett, művészetben, táncban, öltözködésben, fürdőhelyeken, bárókban, ahol a legelőkelőbb leány is bátran prostituálhatja magát és még becsületét is megtarthatja, a bevett szokás védőfala mögött. A prostitúciónak ez a faja intézményes lett korunkban és még meg is szólják és elmaradottsággal vádolják azt, aki fel meri emelni szavát ellene.

¹ V. ö.: a költő szavát:

„Bölcsőmtől oltárig tisztán őriztem kincsemet;
Oltártól a sírig tartom hűségemet.” (Garai.)

1. „*Erit nequam*”, gonosz lesz: ebből a miazmás fertőből születnek azután azok a boldogtalan és szerencsétlen házasságok, melyek nem a kölcsönös megbecsülésen, nem a hűségen, hanem a szenvedélyen és a konjunktúrán vagy a kényszeren alapulnak. Hogy is lehetne szó kölcsönös megbecsülésről ott, ahol csak egymás büntársai voltak a jegyesek, ahol a fiatalember nem tisztalelkű menyasszonyt, hanem minden lányban csak élvezeti cikket, és bocsánat a kifejezésért, csak az állatot, nem a nőt, hanem a nőtényt látja, mindenkit csak úgy tud nézni, hogy testileg megkívánja, és egyet a sok közül alkalom szerint, pénz vagy egyéb ok miatt kiragad, hogy a többivel egyformán folytassa szabad életét? Hogy is lehet száz lány csábítója hű a házasságban? Hogy lehet gyermekeinek nevelőatyja? Neki a házasság csak kelletlen forma, kényszerzubbony, melyet addig visel, amíg a szenvedély tart — „és ha megúntam” — mondja — „elválok, igen, egyszerűen elválok”. Aki nem tud magának parancsolni, aki nem tud áldozatot hozni a családnak, a házasság szent oltárára, legyen az férfi vagy nő, az később sem tiszteli ennek a szentélynek szent lángjait, ott terméketlen marad a tű, meginog a hűség, egyke és semmike teremnek, válás és újránősülés követik egymást.

2. „*Erit nequam*”, gonosz lesz: mert gonosz már most, mielőtt még a házasság szentélyébe lépett. Vagy hogy viselheti el, ha nem gonosz, hogy annyi bimbót tört, annyi virágot tarolt le, annyi kertet pusztított el? Van-e az ilyen előtt biztonságban egyetlen leány a családi körben, személy a hivatalban, cseléd a háznál, van-e alkalom, melyet ki ne használna, gyengeség, mellyel vissza ne élne? — Alkalom? Ilyen alkalom voltaképp nincs is, azt gonoszul keresni kell. Fel kell keresni a becsutelen büntanyát, be kell törni az idegen család szentélyébe és férje és gyermekei mellől elrabolni a hitvest és édesanyát, el kell ragadni anyja kebléről

az ártatlan leányt, ki kell használni egy gyenge teremtetést, aki a pénznek, az ígéretnek, a szép arcnak nem tud ellenállni, hogy ezután testi, lelki, anyagi nyomorba taszítsa, és a végén becstelenül otthagytja és ugyanazt a játékot más áldozattal újból megkezdje. (Förster.)

3. „*Erit nequam*”, gonosz lesz: magára veszi-e, hogy a fertőzést, mely ennek az életnek előbbutóbb szükségszerű következménye, nemzedékről-nemzedékre terjeszti? A bárcásokat ellenőrzik, de a férfi szabadon garázdálkodhatik és terjesztheti a metélyt! „*Putredo et vermes haereditabunt eum*”, rothadás és féreg veszi birtokába. Egy ember két év alatt 20,000 embert fertőzött meg a kimutatás szerint. Nem csoda, ha minden 8—9. ember megfertőzött. „*Tolletur de numero anima eius*”, elvéte-tik lelke az élők sorából. Egy egyetemi magán-tanárról, akit 36 éves korában temettek el T.-ott, megjegyezte az orvos: „Nem kellene 36 éves korá-ban a koporsóban feküdnie, ha 3 felesége nem lett volna és nem vert volna el 2 milliót.” Ez a bűnös élet következménye már földi vonatkozásban is. Uvegkoporsójánál a színházi kar búcsúéneket énekelt. Mily kellemetlenül érintette ez azokat, akik tudták, hogy miért énekel ott épp a színházi kar. És a halott? Ő hol hallgatta a színházi kar búcsú-énekét? Megrendítő, de nagyon tanulságos kérdés!

4. „*Erit nequam*”, gonosz lesz: minden hanyatló világbirodalom sírjánál ott áll egy nagy kéjenc mint sírásó és a birodalmi nagyság nagy elteme-tője: Sardanapal, Belzácer, a Lucretia-esetről híres Tarquinius, XV. Lajos. Higgyük el: aki nem tud parancsolni magának ezen a téren, az másban is megbízhatatlan. Miért oly kevés a katolikus energia egyesekben? Mert ennek a szenvedélynek nem tud-nak parancsolni. Ezeknek a sorából kerülnek ki a Catilínák, az Alkibiades-ek, azok, akik a magyar Trianon-t megteremtették. Az állam alapja a tiszta

erkölcs; de kik csinálják az erkölcsöt, ha nem a haza fiai?

Melyek a következményei a paráznak házasságának? A gyermektelenség, mert kiélték magukat, kiégett vulkánok, melyekben nincs már erő és tűz, csak a vétkes szenvedélyeknek pokoli tüze. Ha van is gyermek, az testileg eicsenevészesedik, beteg, vak, tuberkulotikus, terhelt; a legelőkelőbb hajadon testén is mutatkoznak azok a jelek, melyeket parázna szülei örökségül hagytak neki, hogy ő is továbbadja gyermekeinek. Vagy tompaelmájú vagy szenvedélyes és az erkölcstelenségre mintegy predesztinált ez a gyermek. A parázna ember megmértelyezője saját hitvestársának. Éveken át kínos szenvedés sokszor az ilyen egybekeléseknek következménye. Igazuk volt némileg a braziliai vad indiánoknak, amikor elrettentő példaként törvényt hoztak, hogy ifjúnak és hajadonnak meg kellett halni, ha az erkölcs szent törvénye ellen vétett.

II. Házasságtörés

A keresztény család és házasság második ellensége a *házassági hűség megszegése*. Ezt a bűnt *házasságtörésnek* nevezzük. Ez a bűn a már meglévő házasságot támadja meg és pusztulással fenyegeti. Olyan, mint a peronoszpóra, mely a szőlőnek leveleire ráfekszik, és hacsak kellő időben ellenszert nem alkalmaznak, tönkreteszi az egész termést. A házasságtörés nagyobb bűn, mint a pusztá paráznaság, következményeiben is károsabb.

A házasságtörés nemcsak bűn a 6. parancs ellen, hanem a házastárs ellen elkövetett igazságtalanság és szeretetlenség, véték maga a házassági intézmény és ennél fogva az emberi társadalom ellen. Ha pedig a válást vonja maga után, esküszegés is, mert megtöri azt a szent ígéretet, melyet a hitvestárs a másiknak az oltárnál tett, hogy el nem

hagyja „holtomiglan-holtodiglan” semmiféle bajban és szükségben. Éppúgy, mint a paráznaságban, itt is nemcsak a cselekedet, hanem már a gondolat és vágy is számít. Krisztus mondja: „Hallottátok, hogy mondatott a régieknek: Ne törj házasságot! Én pedig mondom nektek, hogy mindaz, aki asszonyra néz, hogy őt megkívánja, már házasságtörést követett el vele szívében.” (Mt. 5, 27—28.)

A házasságtörés bűnének következményei beláthatatlanok. Nincs gyermek, nincs béke, nincs szeretet és boldogság, nincs nevelés, nincs tekin-tély. Nem ritkán a gyermek maga emeli fel kezét a bűnös szülő ellen. Megrendítő példája ennek a pár évvel ezelőtt elkövetett anyagyilkosság, mely az egész ország lelkiismeretét felkavarta. A házasságtörő mindenre kapható. Dávid nem retten vissza a gyilkosságtól. Egy nő városokat csatol át egyik országtól a másikhoz. VIII. Henrik kivégeztetett 2 királynőt, 2 bíbornokot, 2 érseket, 18 püspököt, 13 apátot, 500 szerzetest, 18 teológiai és jogi dok-tort, 12 herceget és grófot, 164 nemest, 124 polgárt, 116 nőt. A házasságtörő nem egyszer gyilkos, hit-tagadó, áruló lesz. A házasságtörésnek egyik leg-kárhózatosabb következménye a válás és újrakháza-sodás, ami a pokolnak a kapuja, a gyermek lelkének a veszte. A házasságtörő asszonyt az ószövetség megkövezéssel büntette.

III. Egyke

Harmadik bűn a házasság szentsége ellen: *természetes céljának*, a gyermekszületések termé-szetellenes *megakadályozása*. Ez a bűn a szöllőt pusztító lisztharmattal hasonlítható össze, mely magát a gyümölcsöt támadja meg és teszi tönkre.

Kétféle ez a bűn: az első nagyobb és a már meglévő gyümölcsöt pusztítja el gyilkos kézzel, a második is nagy és már előzetesen meghiúsítja a virágfakadást. Ez a bűn a népek és nemzetek sor-

vasztója. Ezen bukott meg a világot meghódító Róma, ebben a betegségben senyvednek az öreg Európa országai s családjai, melyek a Krisztus Egyháza által hirdetett erkölcsből kivetkőztek s csak a gyönyört, az élvezetet tekintik a házaselet céljának.

1. Kertek, árkok, csatornák, temetők jelzik ennek a bűnnek szomorú színterét. Egymáshoz közelálló évszámok a kereszteken jelzik a borzasztó halált, mely ennek a bűnnek hódoló fiatal édesanyák életét letörte. Hol van gyermeked eltemetve, te szívtelen, kegyetlen, gyilkos anya? Szép virág díszíti talán a helyet kertedben, mely mellett más észrevétlenül elhalad, de te tudod, hogy mi rejlik a virág alatt, s éjjelenként megjelenik előtted meggyilkolt gyermeked lelke, s nem hagyja nyugodni bűnös lelkiismeretedet. Nagyobb temető talán anyaméhed a kriptánál, melybe egykor saját testedet temetik. Kétszeres gyilkos vagy, mert tested és lelket öltél egyaránt; hiszen vétkeid által keresztleletlenül maradt gyermeked sohasem megy be Isten látásának boldog mennyországába.

Hány embert terhel ennek a rettenetes bűnnek kárhozatos felelőssége! Anyák, férjek, orvosok, bábák, lelkiismeretlen tanácsadók, szomszédok és barátok, bűntársak — a ti lelketekre fekszik rá iszonyú súllyal a gyermekgyilkosságok égbekiáltó vétkei!

Van, aki ezt a bűnt soha meg nem gyónja s magával viszi titkát rettenetes vádlóként Isten ítélőszéke elé, hogy örök elvettetésének ítéletét hallja az igazságos Birótól, akinek szeme előtt eltakarni nem lehet semmit, akinek tekintete elől elrejtőzni nem lehet sekinek. Ő rettenetes bűn, mely boldogtalanná teszi az életet a lelkiismeretfurdalás által és boldogtalanná az örökkévalóságot a kárhozat által, melybe sodor.

2. De ha nem is oly nagy bűn, mint a gyermekgyilkosság, mégis nagy bűn a virágfakadás mester-

séges megakadályozása is a házaséletben. A házasság célja ellen tör, aki az élvezetet keresi, és e mellett a házasság gyümölcsét természetellenes eszközökkel lehetetlenné teszi. He ez meg volna engedve, fölöslegessé válnék a házasság intézménye, mert az élvezetet a házasságon kívül is lehet keresni. Csak a természetes cél szolgálata teszi indokolttá az élvezetet, melyet a házasélet nyújt. A megtartóztatás az egyedüli megengedett eszköz ott, ahol a gyermekek számának korlátozását fontos okok indokolttá teszik.

Nem annyira a szegények kunyhóiban, mint inkább a gazdagok palotáiban pusztít az egyke családot sorvasztó betegsége s bűne. Mert nem annyira a szegénység, mint inkább az élvezetvágy, a terhektől való irtózat, a szabad élet, a kéjvágy és a fösვნység, az erkölcsi világfelfogás és az Istenbe vetett bizalom hiánya okozói ennek a pusztító vésznek. Tiszta élet, áldozatosság, erős hit és Istenre való hagyatkozás az orvosszer. Nincs probléma ott, ahol a férfi le tud mondani az élvezetről nagyobb értékekért, s a nő bízni tud Istenben s nagy lélekkel tudja viselni a terhét annak a hivatásnak, melyre vállalkozott. De ahol megfogyatkozott a hit, megfogyatkozott a bizalom és áldozatosság, ott a modern családi élet legégetőbb problémája örökké megoldatlan marad, még ha ezer családvédelmi javaslatot iktatnak is törvénybe; mert a törvény csak ott éri el célját, ahol maga az erkölcs, a tiszta élet védi a törvényt.

*

Lehetséges a tiszta élet! „Nem hiszem, — mondotta egyik katolikus nagygyűlésen a nagy Prohászka püspök — nem hiszem, hogy kloakából kellene belépni a házasság szentélyébe.” Nem hiszem, fűzzük hozzá mi, hogy a házasság szentélyében csak kloakában lehetne élni. — Katolikus férfiak, katolikus ifjak, katolikus anyák és hajado-

nok, ezt a hitet vigyétek bele az életbe! Ez a ti legszebb feladatotok és hivatástok. Ifjak és hajadonok, családapák és családanyák, kongregációk és emerikánás ifjúság, Máriás-leányok és leventék, ezt a példát adjátok a világnak!

Isten maga az örök ifjúság és szereti az ifjúság sértetlen tisztaságát. Legyetek lelki szépségben Istenhez hasonlók! Kevés ilyen ember van, de azért van. Lépjetek be a mentők láthatatlan rendjébe! Mentő vagy, ha a gyengét megkíméled és felemeled. Mentő vagy, ha a táncban nem használod ki az alkalmakat. Mentő vagy a szalonban, mentő a strandon, mentő az utcán, ha erős vagy és erőt árasztasz ki magadból. Mentő vagy, ha piszkos beszédeket visszautasítasz magadtól. Mentő vagy, ha a családi élet szentségét, hűségét és tisztaságát megőrzöd. A tiszta lélek mentő egyedül azáltal, hogy van és létezik. Láthatatlan sugarak indulnak ki belőle, melyek tisztává tesznek. Szeméből kisugárzik, hangjában megcsendül, szavából kiárad valami, ami erőssé tesz és azt a hitet, azt a meggyőződést teremti meg, hogy van még az életben valami, ami magasabb, mint megragadni az alkalmakat és áldozatokat teremteni, és van valami az életben, ami több, mint a gyönyör és az élvezet! (Förster.)

Szent József maga is Szűz Mária és a Szentcsalád védője volt. Katolikus férfi, katolikus ifjú, légy te is a család szent intézményének, a család szentségének védője és őre. Az leszel, ha tisztán élsz a házasság előtt, tisztán lépsz be szentélyébe s tiszta maradsz a szentély falai közt. Amen.

A leghatalmasabb szónok

(1922)

Ki az igazán bölcs és okos ember a világon? Már a köznapi életben is valóban okos embernek csak azt tartjuk, aki minden dolognak igazi értékét felismeri, nem hagyja magát megtéveszteni a látszattól, a silány árut nem nézi értékesnek, a szolidat nem hasznavehetetlennek, aki élesen szem előtt tartva a célt, minden dolgot csak annyiban tekint számottevőnek, amennyiben az kitűzött céljának keresztülvitelében elősegíteni képes. Okos ember csak az, aki a jövőbe is néz, nem a mának él egyedül, hanem a holnapra is gondol, nem jelen szükségleteit elégíti ki egyedül, hanem gondoskodik későbbi boldogulásának feltételeiről is. Helyes értékelés és előrelátás, ezek az okosság jellemzői: megkülönböztetni a lényegét a látszattól, és a jelent összekapcsolni a jövővel. Helyes értékelés és előrelátás, ez jellemzője a természetfölötti, lelki okosságnak is, melynek neve: bölcsesség. S természetfölötti, isteni világban is csak az okos és bölcs, aki minden dolgot égben és földön, mulandót és örökkévalót, kellemest és kellemetlent a maga benső értéke szerint mérlegel, átlát a burkon és a dolgok lényegét szemléli, nem lesz rabja a látszatnak, hanem értékelője a dolgok valóságának. Igazán okos és bölcs ember csak az, aki nem a földi létre gondol egyedül és kizárólag, hanem arra is, amely azt követi, aki nem hagyja ki az élet egyenletéből a nagy túlvilági X-et, melynek igaz vagy nem igaz

helyettesítésétől függ egész életfelfogásunk, egész berendezkedésünk ezen a futó csillagon, melyet földnek nevezünk. Nem okos ember az, aki az élet kérdését meg akarja oldani az élet kérdésének legfontosabb tényezője nélkül, és ez a tényező — a halál! A halál gondolata nélkül nem lehet az életnek megadni igazi értelmét. A halál tanítja meg az embert az igazi életbölcseiségre, a halál födi fel előttünk minden dolog való értékét, a halál mutatja meg nekünk minden életbölcseiség alapigazságát: *non habemus hic manentem civitatem*, nincs maradandó lakásunk itt a földön.

A halál a leghatalmasabb, a legnagyobb szónok. A legnagyobb szónok az, aki a legszemléltetőbben, a legkézzelfoghatóbban állítja oda hallgatói elé azt, amit nekik mondani akar, hogy mindenki megértse és valamennyi lelkét megragadja. A leghatalmasabb szónok az, aki nem ismer emberi tekintetet, aki személyválogatás nélkül megmondja mindenkinek az igazságot, nem fél a hatalomtól, és nem hallgat a hízelgésre, a szegénynek nem kedvez és a gazdagnak nem hódol. A halál a legnagyobb, a leghatalmasabb szónok. Kézzelfoghatóan és megrendítő szemlélhetőséggel állítja oda az ember elé minden dolognak igazi értékét, lerántja a csalárdan mosolygó földi tündér csábító álarcát, feltakarja a virággal beültetett sírok benső rothadását, a földnek örömet és bánatát a maga igazában mutatja meg. A halál nem ismer sem félelmet, sem hízelgést. Odalép a fejedelemhez és a pörhöz, a tudóshoz és az egyszerű emberhez, a bűnöshöz és a szenthez, a paphoz és a világi emberhez, a fiatalhoz és az agghoz és mindegyiknek tekintet nélkül ugyanazt a megrendítő prédikációt tartja. Ezt a prédikációt akarjuk mi is meghallgatni most, hogy egykoron könnyebb legyen meghallgatni azt akkor, ha majd igazán elénkbe lép a világ legnagyobb szónoka és akarva, nem akarva meg kell hallgatnunk megrázó szónoklatát. Uljünk hát le a halál szó-

székéhez és hallgassuk meg, mit prédikál nekünk a halál? Három hatalmas, szívetrendítő szót kiált a fülünkbe: Jövök! Keserű vagyok! Készülj! De halkan, gyengéden, hozzá alig illő melegséggel hozzáteszi második borzasztó szavához és szelíden fülünkbe súgja: csak a bűnösnek vagyok keserű, a bűnbánónak, az istenfélőnek vigaszteljes vagyok és édes.

1. Jövök!

Szónokolj, halál, szónokolj, meghallgatom szavadat! Mondd meg nekem, hogy jössz az emberhez? — Ezt meg nem mondhatom. Mert az egyiket ifjúkorban ragadom el, a másikat vénségében, amint kedvem tartja és Isten megengedi. Az egyiket éjjel húzom ki ágyából, a másikat nappal söpröm le az utcáról, az egyiknél reggel köszöntök be, a másikat ebédnél keresem föl, az egyiket meglátogatom otthonában, a másikhöz útközben csatlakozom, az egyikhez felmászom a szónoki székre, a másikhöz odalépek a színházban, az egyiknek elnémitom ajkát, mikor imádkozik, a másiknak örökre bezárom száját, amikor épp káromkodik. De megmondom mégis, hogy legtöbb esetben hogy szoktam jönni az emberhez. Figyelj szavamra és véd bele emlékezetedbe!

Beteg vagy, súlyos beteg. Környezeted arcáról, aggodalommal telt szemeikből leolvasod, hogy rosszul áll ügyed, magad is érzed: gyengülnek erőid, gyötör a láz, sejtelmek szállják meg lelkedet. Talán nyíltan meg is mondják — és okosan teszik, ha figyelmeztetnek rá — rokonok, szüleid, gyermekeid, testvéreid, vagy talán maga az orvos vagy a pap. Mily hatással lesz lelkedre az a hír, hogy jövök, hogy meg kell halnod? Minden emberre nézve komoly, súlyos ez a hír, az én eljövetelem nem tréfa. De mégis, vajjon nyugodt maradsz-e mellette, megőrzöd-e lelked békességét, örven-

desz-e, hogy átmehetsz az örök béke honába? Avagy kimondhatatlan szomorúság, aggodalom, nyugtalanság, bánat, kétségbeesés vesz-e erőt rajtad? Mitől függ ez? Attól, hogy hogyan éltél. Ha szíved csak a földieket, csak a bűnt kereste, akkor nagyon fájdalmas lesz eljövetelem híre; ha az égiek felé irányult tekinteted, közelgő elköltözésed híre nem fog meglepni, nem fog gyötrelmet okozni.

Agyadhoz lép a pap, hogy utoljára átvegye a bűnvallomásodat s megerősítsen a nagy útra az erősek kenyerével, az égi „útravaló”-val; elédbe helyezi, csókra nyújtja a Megfeszítettnek képét. Felteszem, hogy lesz pap halálos ágyad mellett, mert ez sem biztos. Nagy kegyelem és nem mindenki nyeri el. Én tudom, mert sokat láttam és tapasztaltam, hiszen mindennap én viszem át a túlvilágba az embereket ezrével, városokból és falvakból, én tudom, az nem nyeri meg, aki életében megvetette a papot, gúnyolta a szentséget és a gyónást, lenézte, átkozta a templomot. Az sem, aki életében nem gyónt, a megtérést kitolta halálos ágyára. Kivételek ugyan vannak, mert nagy Istennek a kegyelme; de ezeknél is találsz rendesen valamit, amiért Isten e nagy kegyelmet megadta nekik: irgalmas szívűek voltak, Szűz Máriát tisztelték, megszentelték a vasárnapot. A szabály azonban ez: *amilyen az élet, olyan a halál*. Sokan nem is hívnak papot halálos ágyukhoz; akik halogatták a gyónást egészségükben, halogatják azt betegségükben is, míg hirtelen ráteszem kezemet lelkükre és kiragadom őket az élők sorából. Másoktól rokonaik és barátaik tartják vissza a papot. Akik életükben vakmerően bíztak Isten irgalmában, halálos ágyukon kétségbe esnek. Ismét sokat hirtelen viszek el, hogy nincs is idejük már gyónni, de még megbánni sem bűneiket. Vannak, akik keresnek papot, de nem találnak. Vannak, akik meg is gyónnak, de szívükben nincs őszinte bánat.

De felteszem, hogy lesz pap halálos ágyadon

és te őszintén meg akarsz győnni. Mily gondolatok ébrednek fel akkor lelkedben? Az előbbi gyónások! Mikor volt az utolsó? Amikor esküdted, amikor még az iskolába jártál — és milyen volt az? Ó azok a házassági gyónások, melyekből gyakran hiányzik az őszinteség, a bánat, az igazi javulás feltétele! Talán volt bűn életedben, melyet soha őszintén be nem vallottál; az ég most lelkesen, mikor küzdöl a kimúlással. És áldozásaid! Talán méltatlan áldozás is terheli lelkedet, mindez éget és gyötör. Most utoljára jön hozzád az Üdvözítő e földi életben. Régi ismerőse-e lelkednek, akit gyakran, sokszor láttál és fogadtál? Avagy ismeretlen, akit most fogadsz talán másodszor vagy harmadszor életedben? Mily boldog leszel, ha lelked régi jóbarátját ismered fel benne, aki jön most, hogy az ő kezén elindulj a messi útra! Átvezet a tengeren és megérkezvén, az örökkévalóság révpártjain átkarol, hogy ez ölelésben örökké boldog légy. És ott áll előtted a kereszt. Szeretted-e a keresztet és azt, aki rajta függ, a megfeszített Jézust, avagy futottál tőle és a pogány Goethevel mondtad: Utálatos előttem a kereszt!

„Költözzél el, keresztény lélek, e világból a mindenható Atyaisten nevében, ki téged teremtett” — így imádkozza majd a pap ágyad mellett és te rá fogsz eszmélni, hogy Isten teremtménye vagy. Úgy viselkedtél-e egész életeden át? Talán minden előbbre való volt neked életedben, mint az Isten, és most minden elhagy, csak Ő marad meg egyedül. Hogy fognak foszladozni azok a hiú szólamok és nagy mondások, hogy a mennyország itt a földön van, és az emberi haladásban, a jövő társadalom rendjében, a szocialista államban van a boldogság! Mindez hiú ábrándnak bizonyul, ha én jövők és elszakítlak államtól, társadalomtól és véget vetek számodra minden földi haladásnak. És akkor csak egy vigasztaló imádság lesz még a pap szájában számodra: „Vétkezett, Uram, de hitét meg nem

tagadta és bízott a te irgalmadban.” De jaj annak, akiről még ezt sem mondhatja a pap! Aki pár garasért, egy zsák lisztért, pár harisnyáért más-hitűeknek odadobta igaz katolikus hitét, mellyel az Isten milliók közül ajándékozta meg a keresztségben! Aki pénzért, állásért vagy szerelemért ott-hagyta ifjúsága, szülője vallását, megtagadta hűségét és esküdött nem katolikus templomban. A hit-tagadás bélyege ég homlokán, mint Kain homlokán a testvérgyilkosság borzasztó jele, jaj neki, ha úgy érem utol őt én, a halál! Jaj azoknak, akik az egyházüldözőkhöz szegődtek, akik ha lehetne, Krisztust Egyházával együtt egy napon elpusztítanák a föld színéről, akik pártok és társulatok tagjai lettek, melyek zászlójukra írták az antikrisztusi jelszót! Jaj nekik, ha vétküket előbb jóvá nem tették! Hány lélek lett a te áldozatod, hány ártatlannak voltál te meg-rontója!

Igy fekszel ott ágyadon, magánosan, egyedül. Érzékeid egymásután elhalnak, a világ kezd visszavonulni előtted. Mint valami vigasztalan utazás a sivatagban őszi időben, úgy tűnik fel előtted költözésed. Még csak a hallásod maradt meg. Távolból jövő hangokként hallod a körülállók szavait, imáit és csendes lesz minden. Egyedül vagy és csak az Isten van veled. — Mily boldog vagy, ha ez az Isten itt a földön a tied volt! — És akkor még egy lélekzet, egy sóhaj és az érzékek leple lehull lelked szeméről — ott állsz Isten ítélőszéke előtt. Így jövők én, a halál, és egyszer hozzád is eljövök, előbb-utóbb, talán még ma, de eljövök biztosan.

Halál, hallottam első szavadat, megrendítő a te prédikációd, de folytatsd! Mi hozzám a második szavad?

II. Késérő vagyok a bűnösnek!

Mondd, halál, mondd meg, miért vagy oly késérő a bűnösnek? — Mert mindent, mindent el-

veszek tőle, ami lelkének-szívének boldogsága volt az életben. A bűnösnek minden boldogsága csak e földön lehet, a túlvilágon nincs mit várnia. Azért szívének minden szálacskája, minden érzése, minden vágya a földhöz köti — és épp ezt veszem el tőle. Ariadne felébred álmából az elhagyatott szigeten a tenger közepén, látja a távolban a hajót, melyen szeretője, Theseus hűtlenül távozik tőle, és felkiált: Igy hagysz el engem, Theseus, hűtlenül! Mint a távozó hajó, úgy vonul vissza a bűnöstől az élet és mindaz, ami az életben kedves volt előtte, mindig távolabb és távolabb látja az élet búcsúvitorláit, míglen eltűnik minden a láthatáron, elsüllyed a tenger mélységében. „Igy szakít el a keserű halál” — kiáltott fel Agag király (1 Kir. 15, 32), és rólam írta le a Bölcs: „Ó halál, be keserű rád gondolni annak, aki békében élvezi javait.” (Sir. f. 41, 1.)

Mi az, ami a bűnöst boldogította a földön? Külső javak és gazdagság? Mit visz magával a sírba? Hat deszkából áll szegényes lakása, csak egy ruhája van, az is szakadozik már, elporlad és elrothad testével együtt. Mi maradt meg Nagy Sándornak az egész nagy világból, mely fölött uralkodott? Hat láb hosszú sír, mely hamvait takarja, és erről sem tudod, hogy hol rejti azt keblében a sivatag homokja. — Dicsőség és hírnév? Pár nap és már nem is gondolnak rád. Egyszer-kétszer említik még nevedet: Jó ember volt, okos volt! És akkor el vagy temetve a feledés örök tengerébe. Ki gondol ma még a régi asszír és babiloni királyokra? Ismertem őket mind, én temettem el őket. — Egykor övék volt a földnek minden hatalmassága. Egy pár tudós-
nak újból fel kellett fedeznie nevüket. De még Napoleonra is ki gondol még mai nap? Pedig alig száz éve, hogy elsöpörtem a földről. Csak egy pillanatra merül fel neve a feledés nagy tengeréből, mikor a történelemben órála is szó esik. — Szeretet és hűség? Még el sem temettek talán és már más

után néz, akit szerettél, téged pedig elfelejt, akiről azt hitted, hogy soha felejteni nem tud. Hol van az a sokezer halott ma, akit a temető sötétsége magába rejt? Ki szereti őket, ki gondol még rájuk? Pedig ők is éltek egyszer, ők is szerettek, ők is játszottak, ők is enyelegtek, ugyanezek az utcákon jártak, ugyanezeket a köveket taposták, üzlet, nyereség és élvezet után futkostak, mint te, ugyanúgy gondolkoztak, éreztek, mint te. — Elvettem tőlük mindent, eltemettem őket a földbe. Én tettem ezt, én, a halál. Azért oly keserű az én emlékem a bűnösnek. „Hol maradt a szépség, hol a gazdagság, hol a földi élet dicsősége?” Szépség és ifjúság, mi maradt meg belőletek? Enyészet és rothadás. Egészség és jólét, mi maradt meg belőletek? Pár fehérlő csont, egy porladozó koponya vigyorgó fogakkal. Hol vagytok, ti jóbarátok, előkelő protektorok, félelmes seregek? Akiktől országok és népek remegtek, mily gyengékké, mily tehetetlenekké tettek benneteket! Tudósok és költők, hol maradt tudományotok, művészetetek? Dícsérnek, ahol nem vagytok, és kínoznak, ahol vagytok. Mindezt én tettem, én, a halál. — Ezért oly keserű az én emlékem a bűnösnek.

Mondd, halál, mondd meg, miért vagy még oly keserű a bűnösnek? — Mert az étellel nem múlik el minden órá nézve, számot kell adni életéről. Elvezetem őt a mindenható Bíró elé, akinek büntető kezét nem lehet kikerülni; a végtelen igazságos Bíró elé, akit nem lehet megvesztegetni; a hajthatatlan Bíró elé, akinek szigorát enyhíteni nem lehet; a sértett Bíró elé, aki saját ügyében mond fellebbezhetetlen ítéletet. Számot kell adni a bűnösnek egész életéről. Annyi ezer meg ezer bűnös gondolat, érzelem és vágy, mely lelkében megfogamzott, annyi ezer meg ezer vétkes cselekedet, mindez ott áll az ítélet könyvében, Isten emlékezetében feljegyezve. Amit maga sem tud már a bűnös, amit már elfelejtett, az örök Bíró könyvében fel van az véve mind. Akkor lesz világos szívének minden rejteke, akkor nem

lehet már a tiszta erkölcs elveit saját szíve, szenvedélye szerint hajlítani, csavarni, elavult emberi férceleményeknek gúnyolni azokat. Az örök Igazság sugara földérit ott mindent, a helyes megvilágításba állít be ott mindent, nyilvánvalóvá tesz ott mindent: indítékot, eszközt, szándékot. Ott látja meg a bűnös, mily borzasztó dolog a bűn, nem a világ, hanem az örök Isten mérlegén mérve. Hogy ítél ott az Isten? Amint már ítél. Angyalok, összülők, vízőzön, Szodoma, Dávid mindmegannyi ítélet, melyet Isten kimondott a bűn fölött. Így ítél az Isten és az ítélet végleges, visszavonhatatlan, örök. Sem bánat, sem elégtétel nem létezik többé. Amit maga előtt lát a bűnös, az csak egy vesztett élet és egy vesztett örökkévalóság. Így áll ott Isten ítélőszéke előtt a bűnös, és én vezetem őt el oda, én, a halál. Azért oly keserű az én emlékem a bűnösnek.

Keserű az én emlékem a bűnösnek már életében, keserű kimúlásának pillanatában, keserű még kimúlása után is. Keserű neki az én emlékem, mert keserűvé teszem minden örömét ezzel a gondolat-tal, mely ürömcseppként esik bele az élvezetek poharába: Mindezt elveszem tőled és utána az ítélet! Én vagyok az a csontváz, mely már ősatyádhoz szólott a költőnél: „Én vagyok, ki ott lesz minden csókodban, minden ölelésedben.” (Madách.) Azért sóhajtott fel sejtelmesen az, aki oly sokszor vágyódott utánam, nem ismerve, hogy ki vagyok: „Ki tudja, ha egykoron a földi lét éjéből felszabadultál és elmúltak az álom emlékei, ha vajjon vétkeid nem hangzik-e sötét panaszként tovább ott és nem hagyja megnyugodni lelkedet?!” (Lenau.) Keserű az én emlékem a bűnösnek minden örömében, mert nem tudja soha, hogy mikor jövök és hol?

Keserűvé teszem kimúlását is. Az elválás az élettől, a lélek elszakadása a testtől, maga a betegség fájdalmas minden ember számára, de a bűnös-nél vigasztalan a gyötrelem, a búcsúzás remény-nélküli és örök. Azért remegett maga a gúnyos

Voltaire is halálos ágyán és felkiáltott: „Érzem, hogy láthatatlan kéz vonszol Isten ítélőszéke elé!” Ez a kéz az én kezem volt. — Keserűvé teszem ki-
múlását a bűnösnek.

Keserű neki az én emlékem még a síron túl is, mert a kapu, melyen én átvezetem, az örök kínok kezdete, az, amelyre rá van írva: „Te, ki átlépsz, mondj le minden reményről!” Örökké emlékezetes megnyitója vagyok én a végnélküli szenvedések meg nem szűnő sorozatának. Mint a pók a rejtekben, mint a cápa a tengerben a süllyedő hajó körül, úgy leskelődöm a bűnösre, megragadom és letaszítom a kárhozat örök borzalmába. Azért keserű neki az én emlékem még a síron túl is.

Mondd, halál, mondd meg, minden ember számára ily keserű a te emléked? — Nem, a bűnbánó és az istenfélő ember számára nem keserű az én emlékem. Ha hozzájuk jövök, „előbb levetem sápadt alakomat és a feltámadás ragyogó ruháiba öltözöm, a tündöklő keresztrel homlokomon, mint békeangyal jelenek meg a haldokló ágyánál.” (Sailer.) Őt nem nyomja már a bűnnek átka, szíve elszakadt a földiektől, az ő kincse az égbe van elrejtve. Örökre elmúlt a szenvedés, örökre elmúlt a földnek minden fájdalma. Mint az égbe szálló Udvözítő, úgy tekint le a lelke a kis földtekére és a mennyország dicsfénye sugárzik a megnyílt egekből feléje. Szabadulást hirdetek neki és sírjára ráírom: Testvérem, élni fogsz! testvérem, élsz! testvérem, élsz az Istenben! „Boldog, háromszor, négyszer boldog, aki Istenben hisz! Mert az ilyen nem mosolyoghat a nélkül, hogy arra ne gondolna, hogy ő örökké is mosolyogni fog. S az ilyen nem sírhat a nélkül, hogy arra ne gondolna, hogy el fog jönni az idő, amikor nem lesz könny többé! De boldogtalan az, aki nem hisz! Az ilyen nem sírhat úgy, hogy arra gondoljon, hogy holnap öröm fogja felváltani szomorúságát. S az ilyen nem mosolyoghat úgy, hogy örök mosolygásra számíthasson!” (Chateaubriand.) Testvérem,

ha akarod, hogy mint békeangyal jöjjek hozzád a boldog feltámadás díszruháiban, akkor hallgasd meg harmadik szavamat is, melyet hozzád intézek!

III. Készülj!

A legjobb előkészület az én eljövetelemre a jó élet. — Élj jól és jól fogsz meghalni. Élj szentül és szentül fogsz meghalni. Élj istenfélően és istenfélően fogsz meghalni. Mondtam már és ismétlem: *amilyen az élet, olyan a halál.*

Gondolj rám gyakran! Ha temetést látsz vagy sírkő mellett elhaladsz, gondolj rá, hogy téged is kivisznek ma-holnap a csendes sírba. „Rejtve van előtted a jövő és nem is sejtve lábaddal belebotlasz a kőbe, mely alatt nyugodni fog egykor tested.” (Lacordaire.) „Már nő valahol kint az erdőben az a fa, melyből sírlakod falait fogják vágni.” (Lercher.) Gondolj rám, ha embert látsz meghalni, ha hamuval hintik be homlokodat, ha gyászzenéket hallsz és résztveszesz a gyászmisén. Gondolj rám, ha a virágok és lombok hervadását szemléled, ha észreveszed hajad őszülését és érzed erőid fogyatkozását, minden betegséged figyelmeztessen rám.

Szakítsd szét a bűnös kötelékeket, mondj le vétkes viszonyokról, rendetlen ragaszkodásról. Ha más nem, én széttépek mindent, de akkor már nem a te előnyödre.

Gyónjál meg őszintén és ne halogasd megtéréseidet.

Imádkozzál a jó halál kegyelméért; szenteld meg a vasárnapot.

Tiszteld a jó halál pártfogóit: Szent Józsefet, a Boldogságos Szűz Máriát. Necsak szájjal, hanem szívből mondd naponként: Asszonyunk, Szűz Mária, Istennek szent anyja, imádkozzál érettünk bűnösökért most és halálunk óráján! Viseld szentelt érmét, skapuláréját. — Légy tisztelője Megváltód és egykoron Bírád szentséges Szívének. „Ó, mily

édes és vigaszteljes dolog meghalni akkor, ha annak Szívét tiszteled mindig, aki egykoron a te Bírád lesz." (Alacoque.) Ezt mondom neked én, a halál, és most búcsút veszek tőled — egyelőre. De eljövök ismét, „légy készen, mert nem tudod sem a napot, sem az órát!"

*

Ezt prédikálja nekünk a halál. Meghallgattuk, hazamegyünk, de szavát szívünkben megőrizzük. Amen.

Mária Magdolna

(A megtérés)

Két dolog szükséges, hogy a bűnös megtérjen: *a bűn nyomorának átérzése és a bizalom Isten jó-ságában, a bűnös részéről a komoly elhatározás és Isten részéről az irgalomteljes megbocsátás.* Mit használ a bűnösnek, ha mégoly rettentő színekben látja is vétkének gonoszságát, de lelke kétségbe esik szerencsétlenségének szemléleténél! Láttá vét-két Júdás is, az áruló, érezte annak nyomasztó súlyát, de lelke nem emelkedett föl reményteljes bizalomra Megváltója iránt; azért vetett véget gonosz kézzel életének és önnönmagát taszította le a kárhozat mélységébe. De nem használ semmit a vakmerő bizakodás a komoly javulási szándék nélkül. Bizalomnak és eltökélésnek párosulnia kell, ebből a szent frigyből születik meg a lélekben az igazi megtérés.

Gyönyörű egységben mutatkozik Istennek le-ereszkedő irgalma és a legtökéletesebb elhatározás a bűnös ember részéről abban a nagy bűnbánóban, kinek képét most akarjuk szemünk elé állítani, hogy egyrészt újból meglássuk benne a bűnnek végtelen nyomorúságát és másrészt felismerjük azt a nagy-ságot és szentséget, melyre Isten kegyelme képes felvinni a lelket, a legvétkesebbet is, ha az tökéletes odaadással és nagylelkűen átszolgáltatja magát vezetésének. Ez a nagy bűnbánó Szent Mária Mag-dolna. Két dolgot tekintünk meg benne: *visszatéré-sét Istenhez és fogadtatását Isten részéről.*

1. Magdolna megtérése

Ki volt Mária Magdolna? Lelkének szánsalomraméltó állapota mutatja meg nekünk a mélységet, melyből kiragadta őt Isten keze, ez mutatja meg a kegyelem nagyságát, melyben Isten részesítette. Ki volt Mária Magdolna? Bűnös nő, nagy bűnös és nyilvános bűnös. Mindenki ismerte életét az egész városban, melyben élt; élete a botrány köve volt azok számára, akik vele érintkeztek. Fokozta a botrányt az a körülmény, hogy gazdag, előkelő családból származott és így bűnös élete annál inkább magára vonta az emberek tekintetét. Hét ördögöt űzött ki belőle az Udvözítő, mondja az evangélium, és ezzel jelezni akarja, hogy a véték, a szenvedély egészen hatalmába ejtette szívét, kígyóként körülfonta lelkét, egészen lekötötte, lebilincselte, mintegy eggyé lett vele.

Fényes palotában, nagyszerű lakomák közt, ringatva az emberek szeretetétől, mégis boldogtalanok érzi magát és szíve üres, mert a vétkes gyönyör nem képes betölteni az ember lelkét. Főlemelkedik és újból visszaesik, a bűn nem engedi el áldozatát. Félelem és alázatosság töltse be szívünket, mert ha nem is süllyedtünk oly mélyen, mint Magdolna, ez csak Isten jósága és kegyelme, nem a mi érdemünk. Ki tudja, hol volnánk most, ha oly viszonyok és körülmények közé estünk volna, melyek közt száz meg száz lélek elbukott és elpusztult. De szent bizalom és elhatározás is vegyen erőt lelkünkön, hogy Isten kegyelmével oda ne jussunk; ettől tartson vissza bennünket Magdolna boldogtalanságának szemlélete.

Lássuk most az isteni kegyelem működését Magdolna megtérésében. Kettős az isteni kegyelem: külső és belső. A külső kegyelem az az alkalom, melyet Isten a bűnösnek nyújt, hogy visszatérjen hozzá. Itt a külső kegyelem Jézusnak megjelenése volt abban a városkában, melyben Magdolna tar-

tózkodott. Azért ment oda, az irányította lépteit, azért fogadta el a farizeus meghívását, hogy egy elvesztett juhocskát visszavigyen aklába, — és Magdolnának tudomására jutott, hogy Jézus ott van a városban, a farizeus házában. Ez a külső kegyelem. Ezt a külső kegyelmet nyújtja nekünk is az Isten számtalanszor életünkben. Ilyen a misszió, mikor Isten küldöttei jelennek meg közöttünk; ilyen a szentbeszéd, ilyen az istentisztelet, ilyen a sorsnak csapása, egy haláleset, egy betegség, egy jóbarát, egy könyv, egy szentkép, mindez Isten kegyelme, az alkalom, melyet Isten küld, hogy hozzá megtérjünk.

De a külső kegyelem nem elég, ha nem járul hozzá a belső kegyelem is. Nem egy bűnös nő volt Magdolna városában, de csak Magdolna tért meg. Az alkalom nem elég; szükséges, hogy Isten szívünket is megindítsa. Mi volt ez a belső kegyelem Magdolnánál? Isten benső szózata, mely megszólalt lelkében: Magdolna, térj meg, itt az alkalom! Itt a lelkek orvosa, itt a te Üdvözítőd, Magdolna, térj meg! Vess véget nyomorúságodnak, ragadd meg a kezet, melyet Isten nyújt feléd és térj meg!

Talán jobban, mint valaha, látta a mélységet, melybe a bűn taszította, érezte a nyomort, melybe a bűn belesodorta, jobban, mint valaha, érezte súlyedését, mondhatatlan boldogtalanságát. Ez is Isten kegyelme: érezni a bűnnek boldogtalanságát. Így szól Isten a mi szívünkhöz is. Fáradhatatlan lelkünk keresésében, kopog és zörget, hogy megnyissuk neki szívünk ajtaját.

És Magdolna hallgat a kegyelem szavára, szíve még nem keményedett meg. Bűnös volt, nagy bűnös, de nem megrögzött bűnös. Magdolna hallgat a kegyelem szavára, megnyitja neki szívét és ez az első lépés megtérésében. Hiába Isten kegyelme, ha az ember nem akar. „Aki teremtetted téged nélküled, — mondja Szent Ágoston — nem fog téged üdvözíteni nélküled.” — Lássuk tovább a kegyelem csodás

működését Magdolna lelkében és az ő hősiek közreműködését az isteni kegyelemmel. Magdolna hisz, hisz Jézus istenségében. Hiszi, hogy van hatalma megbocsátani a bűnöket; de ki képes megbocsátani a bűnöket, mint egyedül csak az Isten. Magdolna hisz Jézus istenségében. Mily csodás Isten kegyelmének a működése azoknál, akik átszolgáltatják neki lelküket! Mikor még az apostolok sem hisznek valamennyien Jézus istenségében, ez a bűnös nő a hit magaslatára emelkedik föl. — De a hit nem elegendő, ha nem kíséri a bizalom. Magdolna bízik, szívében megfogamzik a remény Jézus jóságában. Talán hallotta és eszébe jutnak Jézus irgalmának tettei, amint a házasságtörő asszonyt kiszabadította üldözői kezéből és az inaszakadtnak azt mondta: Bűneid meg vannak bocsátva. Ha nekik megbocsátott, nekem is meg fog bocsátani. Bűneinek nagysága és sokasága egy pillanatra sem képes őt megrendíteni bizalmában. Élő hit és bizalom a megtérés kezdete.

Ha csodálatos Magdolnának hite, melyet Jézus külön meg is dicsért, még csodálatosabb lelki ereje és hősiek elhatározása. Eltökéli, hogy nyilvánosan odalép Jézus elé a farizeus házában, lakoma közben, a város előkelői előtt, akik együtt voltak, talán saját bűntársainak jelenlétében. Nem fél a szégyentől, nem fél a visszautasítástól, nem fél a megaláztatástól, mert el van tökéelve, hogy bármibe kerüljön is, bűnös életének véget kell vetni, kész megtenni mindent, csak hogy megnyerje bűneinek bocsánatát és kiérdemelje Jézus kegyelmét. Ó, mily hősiek ez az elhatározás, mily nagylelkű ez a bűnös nő, és mily gyenge hozzá képest a mi elhatározásunk, mily hiányos a mi őszinteségünk, mily csekély alázatosságunk gyónásainkban!

Mily nagy Magdolnának alázatossága! Alázatosság nélkül nincs megtérés. Mert Isten ellentáll a kevélynek, de az alázatosnak megadja kegyelmét. Azért nem gyónik sok ember, mert büszke és

nem akarja magát megalázní. De alázatosság nélkül nincs megtérés és gyónás nélkül nincs bocsánat. Mily gyönyörű látvány! Megnyílik a terem ajtaja és belép egy nő, könnyektől áztatva, haja hosszú, dús áradatban esik le vállaira, a Mester lábaihoz borul hátulról, arcával elfödi azokat, könnyeivel mossa, drága kenőcsökkel keni, hajával letörli. Nem szól semmit, de egész megjelenése nyilvános bűnvallomás, gyónás. És a Mester, aki mindent tud, megérti. Ez Magdolnának alázatossága.

De mindenekfelett nagy és hősies a szeretete, szeretetből fakadó bánata. Ezt dicséri benne Jézus leginkább: *„Sok bocsáttatik meg neki, mert sokat szeretett.”* Megtérése tökéletes: odaad az Istennek mindent, amivel eddig elcsábította a lelkeket Istentől: könnyeit, drága illatait, csókjait, haját, szemét, pénzét, szívét, szeretetét. Nem tart vissza semmit, megtérése tökéletes.

Ennek a hősies odaadásnak megfelelt a fogadtatás is Jézus részéről.

II. Jézus Szívének Irgalma

Vessünk azonban előbb egy pillantást a farizeusra. Mikor a farizeus a jelenetet látta, megbotráncozott rajta és szívében kifakadt e szavakra: Ha ez próféta volna, nem engedné meg, hogy érintse őt, mert bűnös asszony. Ez a farizeus áligazsáagsága és képmutatása. Éppúgy cselekszik, mint az a másik farizeus, aki a templom közepére áll és dicséri önmagát, hogy bőjtől és alamizsnálkodik és megköszöni Istennek, hogy nem olyan, mint a többi ember, főleg nem olyan, mint az a vámos, aki hátul a templomban alázatosan mellét veri és bűnbocsánatért esedezik Istenhez. Ez megigazulva tért haza, mondja Jézus, amaz nem. Ilyen álszent ez a farizeus is. Mily vakmerő az ítélete, mily kemény! De mennyire téves is! Mennyire csalódott a farizeus! Bűnös asszonymak nevezi őt és abban a pil-

lanatban már egy szent térdelt előtte a földön, a szeretet és bánat szentté tette a bűnöst és a farizeus, ő maga volt a bűnös. Mennyire csalódott! Hasonló olykor a farizeus szentségéhez a mi erényünk is, az ő ítéletéhez hasonlóak a mi ítéleteink is.

Jézus pedig nem utasítja vissza Magdolnát, sőt meg sem feddi. Úgy tesz, mint az atya a tékozló fiúval, nem is engedi, hogy befejezze bűnvallomását, mint a jó pásztor, irgalommal vállaira veszi az eltévedt juhocskát, csak annak örül, hogy megkerült, jobban sajnálja, semhogy büntetné. Minden bűnösrel végtelenül irgalmas volt az Udvözítő, de nem mindegyikkel bánt úgy, mint Magdolnával. A házasságtörő asszonynak is megbocsátott; de hozzáfűzte: „Többé ne vétkezzél.” A harmincnyolc éves betegnek pedig, akit meggyógyított, szívére kötötte: „Ne vétkezzél többé, nehogy nagyobb baj érjen.” Magdolnánál szóval sem érinti előbbi életét, vétkeit, nem figyelmezteti, nem fenyegeti, mert nincs is rá szükség: Magdolna megtért tökéletesen. Nem a félelem hozta őt Jézushoz, mint a házasságtörőt, nem a gyógyulás reménye, mint a harmincnyolc éves beteget, a szeretet és bánat vonszolta őt hozzá, és a szeretet letörölte róla minden vétet.

Nemcsak hogy vissza nem utasítja őt Jézus, meg is védi. Bűnösnek érzi őt szívében a farizeus, és Jézus látja ezt. Azért hozzá fordul és mondja neki: „Simon, — ez volt a farizeus neve — mondani valóm van neked.” És Simon, aki nem tudta, miről lesz szó, készségesen válaszol: „Mester, szólj!” Jézus pedig elkezdi gyönyörű példabeszédét a két adósról. Egy hitelezőnek két adósa volt; az egyik ötszáz tízessel tartozott neki, a másik ötvennel. És mivel egyik sem tudott fizetni, mind a kettőjüknek elengedte adósságát. Mit gondolsz, melyik szerette őt jobban? — A farizeus mitsem sejtve, azt válaszolta: Természetesen az, akinek többet engedett el. És most komolyan rátekint Jézus és azt mondja: Simon, látod ezt az asszonyt, akit te bűnösnek neve-

zesz? Mikor házadba léptem, vizet lábaimra nem adtál, amint azt a vendégszeretet nálunk megköveteli; ez az asszony pedig könnyeivel áztatta azokat és hajával törölte meg. Baráti csókot nem adtál érkezésemkor; ez pedig, mióta bejött, nem szűnik meg csókjaival illetni lábaimat. Olajjal nem kentem meg fejemet; ő pedig a legdrágább kenőcsökkel kente meg lábaimat. — Azért mondom neked, sok bűn bocsáttatik meg neki, mert nagyon szeretett; aki pedig csak kevésbé szeret vagy nem szeret, — és ez a farizeusnak szólt — annak csak kevés avagy semmi sem bocsáttatik meg. És erre Magdolnához fordul és azt mondja neki: „Bűneid meg vannak bocsátva, hited üdvözített téged, menj békével.” Így védte meg Jézus Magdolnát nyilvánosan, az egész város előkelősége előtt helyreállította hírnevét, becsületét, megdicsérte őt és a farizeus fölé helyezte, mert Magdolna sem ártotta Jézust a nyilvánosság előtt felkeresni és nyilvánosan megvallani bűneit. Isten felmagasztalja az alázatosakat, a gőgösek pedig eltaszítja magától.

Mindez azonban a kegyelemnek csak külső megnyilatkozása volt. Sokkal nagyszerűbb és csodálatosabb az, amit az isteni kegyelem Magdolna szívében művelt. A legnagyobb, legértékesebb benső adományokkal halmozza őt el Isten jósága. Megadja neki bűneinek teljes bocsánatát: „Bűneid meg vannak bocsátva, hited üdvözített téged.” Megadja neki szívének békéjét: „menj békével”. Megadja neki a legnagyobb kegyelmet, amit adhat, az állhatatosság és a kitartás kegyelmét mindvégig. Magdolna soha többé vissza nem tért előbbi életéhez. Megadja neki a második legnagyobb kegyelmet, a folytonos előrehaladás kegyelmét; de mindezt nem Magdolna közreműködése nélkül, nem ingyen, hanem munka és áldozatok árán. Jézust követi ezentúl, neki szolgál, őrá gondol egyedül. Ahol csak találkozunk vele az evangéliumban, mindig Jézus lábainál találjuk: Betániában, Simon házában,

a kereszttövéénél, a feltámadt Üdvözítő sírjánál. Még saját testvérétől, Mártától sem engedi magát visszatartani, nem hallgat panaszára, kitart Jézus lábainál és hallgatja tanítását. Azért érdemelte meg ezt a gyönyörű dicséretet Jézus szájából: Mária a legjobb részt választotta, mely nem vétetik el tőle! Betániában, a farizeus házában, mikor másodszor keni meg Mestere lábait, Júdás és a többiek zúgolódására sem ad semmit és újabb dicséretet vív ki magának az örök Igazság szájából: „Ahol csak ezt az evangéliumot hirdetik az egész világon, azt is el fogják mondani, amit ez cselekedett, az ő emlékezetére.” És amikor elhagyták Jézust apostolai és tanítványai, amikor Szent Péter megtagadta, a többi pedig gyáván megfutamodott, a szenvedésben és gyalázatban kit látunk Jézus keresztye alatt Szűz Mária és a szűzi tanítvány mellett? Mária Magdolnát — és ő pár hónappal azelőtt még nyilvános bűnös volt.

Igy működik a kegyelem azok szívében, akik teljesen átadják magukat vezetésének. De ezért meg is érdemelte, hogy húsvét hajnalán, a feltámadás reggelén, Szűz Mária után, valamennyi apostol előtt öneki jelent meg a megdicsőült Üdvözítő, őt vigasztalta meg először, aki őt legelőször is kereste és nem tudott megválni sírjától, amikor azt üresen találta. Ő volt az első, akit hírmondónak küldött az Üdvözítő apostolaihoz; azért is nevezi őt az Egyház „*magistra apostolorum*”-nak, az apostolok mesternőjének és az ő ünnepén *credo*-t mond a szentmisében. Magdolna, a bűnös nő, a hagyomány szerint Krisztus mennybemenetele után teljesen visszavonult a világtól, szent magányban és vezeklésben tölti el életét, és most a szentek sorában tiszteljük őt a legdicsőöbbek közt, valamennyi szűz előtt őt hívjuk segítségül a Mindenszentek litániájában: *Sancta Maria Magdalena, ora pro nobis!* Szent Mária Magdolna, könyörögj érettünk! — Isten nem engedi meg, hogy teremtménye fölülmúlja őt a

nagylelkűségben! Így jutalmazza meg azt, aki nem félelemből, nem jutalomért, hanem szeretetből teljesen átadja magát neki.

Legyen ilyen a mi megtérésünk is az Istenhez!
Amen.

Az igaz férfiú

(Szeged, 1936 március 6.)

A Szentcsaládot olykor földi Szentháromság-nak is szokták nevezni. Amint az égi Szentháromságban az Atya minden isteni származásnak ősforrása, a Fiú viszont öröktől fogva az Atyától kapja isteni természetét, a Szentlélek pedig az Atyától és a Fiútól, mint egy forrásból meríti azt, úgy némi hasonlósággal a Szentcsaládban is Jézus minden kegyelmi kiváltságnak forrása, Szűz Mária tőle kapja minden méltóságát és kegyelmi bőségét, Szent József pedig Jézustól és Szűz Máriától, de úgy, hogy állását a kegyelem rendjében közvetlenül Szűz Máriához való viszonya, közvetve pedig Jézushoz való viszonya határozza meg.

Szent József az ő állását a természetfölötti rendben és minden kegyelmi kiváltságát közvetlenül Szűz Máriához való viszonyának köszöni. Isten szeme előtt ugyanis, amikor a világ megváltására gondolt, közvetlenül az emberré lett Ige állott, és isteni bölcsességében ugyanakkor elhatározta, hogy az isteni Ige az ő emberi testét földi édesanyjától fogja kapni. Ezért az emberré lett Ige az ő földi édesanyjától, Krisztus Szűz Máriától elválaszthatatlan. Isten elgondolásában ők ketten öröktől fogva egymásmellett állottak. Szűz Mária tehát minden kegyelmi kiváltságát, méltóságát, állását a kegyelem rendjében Jézushoz való viszonyának köszöni.

Amint azonban Isten úgy akarta, hogy egyszülött Fia földi életét szűztől nyerje, úgy ugyanakkor gondviselésében el is határozta, hogy ez a szűz törvény szerint férfinak legyen eljegyezve. Az erre készítő okokat a szentatyák és egyházi írók felsorolják, de mi azokat most nem részletezzük. Azáltal, hogy Isten Szent Józsefet szemelte ki arra a méltóságra, hogy egyszülött Fia jövőendő édesanyjának jegyese legyen, őt ugyanennek az édesanyjának gyermekével is a legbensőbb és legszorosabb lelki kapcsolatba hozta. Szent József tehát közvetlenül Szűz Máriához, közvetve Jézushoz való viszonyának köszöni minden kiváltságát.

Isten anyjának jegyese

Azért Szent Józsefnek a mondottak szerint első és főjellemzője, hogy Szűz Máriának, az Isten anyjának tiszta jegyese, sőt ennél is több: hitvese. Mert kettőjük közt igazi, bár szűzi házassági frigy jött létre. Ezzel adva van, hogy minden, ami Szűz Máriáé, egyúttal szűzi hitvestársáé is. Tehát az isteni Gyermek is, akit Szűz Mária a világra hozott, az övé. Egészen helyes és szent értelemben mondhatjuk, hogy Szűz Mária Jézust neki szülte; hiszen Bossuet és mások szerint a házassági szent frigy Szűz Mária és Szent József közt az Ige megtestesülésének feltétele, mintegy forrása volt Isten gondviselő tervében. Ez a frigy szűzileg termékeny volt és lelkileg Jézus volt annak gyümölcse.

Jézus „atyja”

Ezért Szent József sokkal több, mint pusztán nevelő atyja Jézusnak. Törvény szerinti atyjának szokták őt hívni; de nincs szó, mely ezt a szent viszonyt Szent József és Jézus közt Szűz Márián keresztül méltóképen ki tudná fejezni. Sőt nem tévedünk, ha mondjuk, hogy ez által a legtisztább,

legtermészetfölöttibb kapcsolat által, mely Szent József és Szűz Mária közt fennállott, Szent József sokkal mélyebb és igazibb, bár nem természetes módon lett Jézus atyja, mint azt bármiféle földi atyaság adhatta volna neki.

Ezekből megérthetjük Szent József egész méltóságát és állását a kegyelem rendjében. A házassági kapcsolat a legbensőbb két ember közt e földi életben. Azért, ha Szűz Mária istenanyai méltósága a legnagyobb a világon, akkor ez után a méltóság után a legnagyobb csak az lehet, amelyet az Isten anyjához való e legbensőbb lelki viszony teremt meg. Nagyobb méltóságról csak akkor lehetne szó, ha volna oly állás a földön, mely valakit a megtestesült Igével közelebbi kapcsolatba juttatná, mint azt Szent József állása megteszi. Ez azonban lehetetlen; mert Szent József épp azáltal, hogy ő Isten anyjának szűzi hitvесе, jut a legbensőbb és legszorosabb kapcsolatba az emberré lett Istennel. Hiszen az Isten anyjával való e kapcsolat által a természetes atyaságot kivéve, mindenben része van, ami csak megkívántatik, hogy igazán atyja legyen Szűz Mária gyermekének.

A mennyei Atya helyettese

Szent József méltóságát fokozza még az a körülmény, hogy ő állásánál és hivatásánál fogva a mennyei Atya helyettese. Jézusnak nem volt természetes földi édesatyja, csak mennyei Atyja. De a földön Szent József gyakorolta vele szemben az atyai jogokat, és amint láttuk, ez a jogoknak nemcsak valami külső átruházása volt, hanem Szent Józsefnek az emberré lett Ige földi édesanyjához való viszonyából szükségkép következett. Ezért Szent József állása és hivatása szerint mintegy természet szerinti helyettese volt a mennyei Atyának.

Egész különös kapcsolat fűzi őt a Szentlélekhez is, akivel, mondhatni, némiképp osztozik a je-

gyességben. Ő mintegy lemond természetes hitvesi jogairól, hogy a Szentlélek működését lehetővé tegye. Mindezek a dolgok mély betekintést engednek Szent József csodálatos személyiségébe és állásába a megváltás és a kegyelem rendjében.

Az Egyház oltalmazója

De még nem jutottunk el Szent József egészen kiváltságos állása méltatásának végére. Mint Szűz Mária jegyese és Jézus törvény szerinti atyja, ő egyúttal a Szentcsalád feje is, annak őrzője és védője. Ez az ő hivatása a földön. Minthogy azonban az Egyház Krisztus titokzatos teste, azért hasonlóképp, mint Szűz Mária, nemcsak Krisztus igazi testének, hanem titokzatos testének is anyja és táplálója, úgy Szent József is nemcsak az első Szentcsalád védője és őrzője, nemcsak a személyes, a történeti Krisztusnak oltalmazója, hanem a misztikus Krisztusnak, a második Szentcsaládnak, az Egyháznak is hivatott pártfogója, védője és oltalmazója. Azért IX. Pius nem tett egyebet, mikor Szent József oltalmának ünnepét elrendelte, mint hogy nyilvánosan elismerte és külön ünneppel megszentelte és emlékezetünkben megörökítette azt, ami Szent József állásánál fogva kezdettől fogva volt és mindig is lesz: az Egyház oltalmazója, főpártfogója és első védőszentje.

Ugyanennél az oknál fogva Szent József oltalmazója és védője az egyes keresztényeknek, az egyes lelkeknek is, akikből a nagy Egyház áll s akiknek mindegyike egy „alter Christus” a megszentelő kegyelem és a keresztségben kapott eltörölhetetlen jegy által.

Protodulia

Mindezek alapján Szent Józsefet sokak véleménye szerint a protodulia tisztelete illeti meg, vagyis az a tisztelet, mely Szent Józsefben az összes

szentek közt a legnagyobb méltóságot látja meg, és annak megfelelő módon az összes szentek előtt neki hódol. Szűz Máriát az ú. n. hyperdulia kultusza illeti meg, mert az ő méltósága a szentekét nemcsak fokozatilag, hanem lényegben is felülmúlja, s azért a neki kijáró tisztelet is nemcsak fokhan, hanem lényegben is különbözik a szenteknek kijáró tisztelettől. Alkalmazzuk mindezt Szent József gyakorlati tiszteletére. Ennek fejtegetésénél nem a külső gyakorlatokat, hanem a tiszteletét éltető lelkületet tartjuk szem előtt.

A lelkek védője és vezére

Szent József állásából a kegyelem és a megváltás rendjében következik, amint láttuk, hogy ő az egyes lélekkel szemben elsősorban atya, oltalmazó, vezető. Szent József atyai szerepéről a lélekkel szemben nem lehet azonban ugyanazt mondani, mint Szűz Mária anyai szerepéről. Szűz Mária ugyanis természet szerint is életet adott a kegyelmek forrásának, Krisztusnak; a természetfölötti rendben pedig Krisztus társnője volt a megváltásban. Így ő a kegyelem rendjében valóban lelkünk anyja. De ebben a természetfölötti életközlésben az atya szerepét maga a kegyelmek forrása, Isten, Krisztus tölti be. Szűz Mária vele egyesülten lesz a mi lelkünk anyja. Szent József atyai szerepe távolabbi, és inkább a lélek oltalmazásában, vezetésében, megvédésében áll, amint szerepe a Szentcsaláddal szemben is ugyanez volt. Mindezt azonban atyai szeretettel teszi, amint szeretettel töltötte be hivatását Krisztussal szemben is. Viszont minden részvételt a kegyelem megszerzésének nagy művében Szent Józseftől eltagadni nem lehet. Azzal, hogy Szűz Máriával kötött szent frigye az Isten Fia megtestesülésének feltétele, s így szűzileg termékeny volt, Szent József a megváltás kegyelmeinek megszerzésében is valamikép közreműködött,

bár lényegesen más és sokkal kevésbé közvetlen módon, mint Szűz Mária.

Szent József tisztelete

Ha tehát Szent Józsefben lelkünk atyai oltalmazóját, égi lelki vezérünket és vezetőnket látjuk, akkor tisztelettel, pietással, gyermeki hálával és szeretettel, bizalommal és engedelmességgel tartozunk neki. Ezek jellemzik a lelki gyermek viszonyát is lelkiatyjához, vezetőjéhez. Ami a tiszteletet és pietást illeti, annak indítékai egyrészt Szent József méltósága, állása a kegyelem rendjében és belső életszentsége, másrészt hozzánk való viszonya, mint atya és lelki vezér. Iránta való hálára kötelez mindaz, amit földi életében a mi érdekünkben is Krisztusnak tett és amit most is tesz mint lelkünk oltalmazója és védője és az egész Egyház pártfogója. Közbenjárása számtalan kegyelmet eszközöl ki számunkra Istennél. Mindez iránta való gyermeki szeretetünknek is indítéka.

Bizalom

A lelki vezetőnek azonban főleg bizalommal tartozunk. Ez a bizalom nyíltságban és őszinteségben, tanácskérésben, önmagunknak bizalomteljes átadásában, teljes ráhagyatkozásban és engedelmességben nyilvánul meg. Mikép mutathatjuk ezt meg égi lelki vezérünkkel, Szent Józseffel szemben?

Amint a Szentcsalád, főleg az egyiptomi menekülés alkalmával, egészen Szent József vezetésére bízta magát, hasonlóképp kell lelkünknek is ráhagyatkoznia. Földi zarándokságunkban Jézus a cél, melyet el kell érnünk, Szűz Mária az út, Szent József a vezető ezen az úton. Vagy másképen: Jézus életünk eszményképe, mellé lelkünknek át kell alakulnia; Szűz Mária a forma, melybe öntve,

Jézushoz hasonlók leszünk; Szent József a mester, aki ránk ezt a formát alkalmazza.

A nyíltság iránta abban nyilvánul meg, hogy minden lelki szükségletünket őszinte szívvel, bizalomteljes imádságban előtte feltárjuk, elismerve gyarlóságunkat és minden hibánkat.

Tanács

Kételyeinkben, elhatározásainkban kérjük ki tanácsát. Ezt nem rendkívüli, csodálatos módon kell tőle várnunk, hanem a rendes úton, a rendes segítő kegyelmek közlése útján, lelki felvilágosításban, meglátásban, ima közben, az engedelmesség szava által, a külső körülmények alakulásában. Biztosra vehetjük, hogy nem fogja tőlünk megvonni tanácsát és lelki életünket a helyes irányba tereli. Külső működésünk mikéntjét is eligazítja, a lelkekkel való érintkezésben helyes úton vezet.

Átadás

Azért visszavonás nélkül és teljes egészében át kell szolgáltatnunk magunkat neki minden lelki képességünkkel és tehetségünkkel, külső javainkkal, hogy mindezekkel úgy rendelkezék, amint az Isten nagyobb dicsősége és lelkünk nagyobb javára szolgál. A gyermeknek, a tanulónak is engednie kell, hogy szülője, tanítója, nevelője minden tehetségét irányítsa, képezze, gyakorolja. Ez az átadás a jelen esetben még sokkal teljesebb és általánosabb, és a feltétlen bizalomnak jele úgy, mintha valaki egész vagyonát a legnagyobb bizalommal másnak kezelésére bízna.

Ráhagyatkozás

A bizalomnak legmagasabb foka a teljes ráhagyatkozás, mely biztosra veszi a segítséget. Ezt is gyakorolnunk kell Szent Józseffel szemben. Bizal-

munknak sok indítéka van: Szent József jósága, bölcsesége, hatalma, hűsége. Jóságos gondoskodását földi életében kimutatta Jézussal szemben, bölcsességét dicséri, hogy maga a mennyei Atya őrá bízta egyszülött Fiát és annak édesanyját, az Egyház pedig gondjaira bízta önmagát. Hatalma megfelel állásának, méltóságának, érdemeinek. Hűsége sem lehet kisebb hatalmánál. Ez a hűség a Szentcsaláddal szemben a viszontagságok közt sem tört meg, annál inkább tündöklük most a mennyei boldogságban.

Engedelmesség

A lelki gyermek főkötelessége azonban lelki vezetőjével szemben az engedelmesség. Ezt gyakoroljuk, ha lelki vagy külső dolgainkban Szent József segítségét kérve, Isten világosságában vagy az engedelmesség vezetése mellett felismertük a jót, amit meg kell tennünk, és azt készségesen, határozottan, nagylelkűen és kitartóan meg is tesszük, amint a földön Jézus és Szűz Mária is készséggel követték az ő szavát.

Követés

De nemcsak szavát kell követnünk, hanem példáját is utánoznunk. Szent Józsefet nemcsak nagy méltósággal ruházta fel az Isten, hanem az erények tündöklő példaképévé is tette. Személyes életszentsége megfelel fennkölt állásának a kegyelem rendjében. A tanítvány, a gyermek nem kevésbé követi mestere, atyja példáját, mint szavát. Szent József a benső élet, a lelki tökéletesség, az egyszerűség, a hallgatagság, a családi élet, az anyag megszentelése, a világi apostolkodás mintaképe.

Szent József világi ember volt, és mint ilyen volt Jézusnak védője, oltalmazója. Jézus pedig az örök papság képviselője. Szent József tehát minta-

képe minden világi hatalomnak, apostolkodásnak, buzgóságnak, mely az Egyházat védi, az Egyház érdekeit szolgálja, az Egyházért küzd és fárad, erőt, tehetséget, földi javakat Krisztus országának szolgálatába állít.

Szent József szociális szent. Ő megértette az igazi munkásproblémát és életében megoldotta. Ő az iparos- és munkásvilág nagy protektora. És végre a jó halál pártfogója; mert szentebb és boldogabb halállal senki sem múlt ki, mint ő.

Imádkozzunk azért bizalommal: „Ó Szent József, őrizz és védelmezz mindnyájunkat életünkben, jöjj segítségünkre és vigasztalj meg minket halálunk óráján, hogy a te, valamint az édes Jézus és Mária karjai közt leheljük ki lelkünket, s aztán veled együtt Jézus és Mária boldogító látását örökké élvezhesük a mennyekben. Amen.”

Az Isten Fiának arcképe

Jézus Szíve képének magyarázata

(1903/4)

Bizonyára ismered már azt a jelenetet, melyet most emlékezedbe akarok visszaidézni, hogy azt lelkedbe mélyebben belevéssed és soha el ne felejtsd. Az igazságtalan Pilátus épp halálra ítélte az Úr Jézust. Ez sebektől vérző vállaira emeli a súlyos keresztet s terhe alatt roskadozva vánszorog Jeruzsálem utcáin a Kálvária felé. Szent testét durva kötél fogja körül, az istentelen katonák ide-oda rángatják rajta, ütlegekkel hajtják előre, mikor fáradságtól már alig bír tova mozogni. Nézd isteni ábrázatát! Megdagadt a sok ütéstől, vérrel és nyállal borítva, mert a gonosz csőcselék nem átallott Megváltója arcába köpni. Haja összeragadt a töviskoszorú alatt alápatakozó vértől, nehéz csöppekben hull le a vér Jézus szent arcáról.

Amint így a kereszt súlya alatt tántorogva halad, íme, egy házból nő siet ki az utcára. Fehér vászonkendőt tart kezében, áttöri a sokaságot, Jézus lábaihoz borul és odatartja neki a keszkenőt. Ismered e nőt, ugye? Veronika a neve. Mit tesz az Úr Jézus? Elfogadja a kendőt, véres arcát letörli és visszaadja Veronikának. Ez házába visszasiet, kibontja és azon Jézus arcképét látja, a töviskoszorúval koronázott fejet, a véres ábrázatot, amint azt az utcán szemlélte. Mily csoda! Mit gondolsz, meny-

nyire örvendezett Veronika ennek az ajándéknak — ő Jézustól arcképet kapott. Mennyiszer nézett erre a képre, mennyire tisztelte és szerette azt egész életén át!

Nem örülnél te is, ha az Úr Jézus neked arcképet adná? Lásd, hasonló képet adott neked is. Hol van az a kép? Bizonyára megvan szobádban is: mert ez a kép nem más, mint az ő Szent Szívének a képe. Ezt a képet az Úr Jézus az ő kedves tanítványának, Alacoque Szent Margitnak saját maga átadta és meghagyta neki, hogy mintájára más képeket készíttessen és Jézus Szívének tisztelői közt szétossza. Így ajándékozta neked is az Úr Jézus. Szent Margit által az ő szent Szívének képét, hogy benne örömet leljed és azt tiszteljed.

Nézd meg ezt a képet, de nézd meg jól; hiszen oly szép és oly kedves és oly sokat mond szívednek. Nézd Jézus Szívét! Mit látsz rajta? Ragyogó dicsfény övezi, tövisszorosú veszi körül, lángok törnek ki belőle, kimagasló kereszt áll a lángok közt, mély seb nyílik meg oldalán. Figyeld meg jól; mert a jelvények hűségesen tükrözik vissza menygyei királyod Szívének vonásait, a képről isteni Üdvözítőd arcvonásait olvashatod le. Mit jelentenek a jelvények? Gondolkoztál-e már valaha fölötük? Figyelj, megmagyarázom neked.

1. A dicsfény

azt jelenti, hogy Jézus Szíve Istennek a szíve, olyan szív, melyben maga az *Isten* lakozik személyesen. Mint a víz a szivacsot át meg áthatja, úgy hatja át Jézusnak istensége az ő szent Szívét. Azért szólítod meg imáidban: Jézus Szíve, melyben az istenség teljessége lakozik, irgalmazz nekünk!

Ha azonban Jézus Szívében maga az Isten lakozik, és pedig személyes egyesülésben ezzel a szent Szívvel, hogyan kell akkor Jézus Szívének képéhez feltekintened? Ugyebár nagy tisztelettel. Ha neked

a szentséges atya, a római pápa megküldené arc-képét, bizonyára szép keretbe foglalnád, felállítanád szobádban és tiszteletben tartanád. Ugyanezt tedd Jézus Szívének képével, hiszen ez a kép még sokezerszer becsesebb, mint minden földi fejedelemnek és királynak a képe, ez az Isten Fia Szívének a képe. Ha e kép előtt letérdelsz, kérd Jézus Szívét, melyet az isteni dicsőség fénysugarai öveznek, világosítsa meg szívedet, hogy őt isteni méltóságában megismerjed és mindig mély áhítattal imádjad.

A szentéletű P. Gin hac egyszer a város nyílt terén templom mellett haladt el. A templom ajtaja nyitva állott és tekintete a kapun át épp az oltárra esett. Ekkor a szentség hírében álló pap az egész nép láttára a tér közepén mély áhítattal térdet hajtott és imádta a jelenlévő isteni Udvözítőt. Ily áhítattal imádd te is Megváltód Szívét, ha nem is a nyilvános téren, legalább magában Istennek a házában. Erre a kötelességre figyelmeztetnek a fénysugarak, melyeket Jézus Szíve körül szemlélsz.

De még mást is mondanak. Azt mondják, hogy a Szív, melyet körülvesznek, mint emberi szív is a *legszentebb* szív. A szenteket ábrázoljuk fénysugarakkal fejük körül; még sokkal inkább illeti meg e kitüntetés a Szentek Szentjét és Szívét, mely „az élet és szentség forrása”. Tekints fel e legszentebb isteni Szívre és kérd, árássa el mennyei fényességével szívedet, hogy a szent élet nagy értékét belássad; rejtse el az ő sugarainak égi világosságában, hogy e fényözöntől mintegy megvakítva, önmagadat többé meg se ismerd, hanem megelégedve magadról, csak az ő szépségében gyönyörködjél. A fénysugár világosságot szül. Azért Jézus Szívének fénysugarai is világosságot teremtenek szívedben, hacsak buzgón könyörögsz és imádkozol: *Jézus Szívének fénytengere, világosíts meg engem!*

2. A lángok

Látod a lángokat, melyek Jézus Szívéből az ég felé csapnak? Ez annak a *szeretetnek* a tüze, mely Jézus Szívében ég Isten és az emberek iránt. Szent Szaniszlóról mondják, hogy az imádságban néha oly szeretetre gyulladt Isten iránt, hogy hideg borogatásokkal kellett csillapítani szívének hevét. Végtelesszer tüzesebb, égőbb Jézus Szívének szeretete. Azért nevezzük e szent Szívet „a szeretet lángoló tűzhelyének.”

Ha valamely edénybe folyadékot öntünk, míg több már bele nem fér, akkor azt mondjuk, hogy az edény egészen megtelt. Ha még többet öntünk a folyadékhoz, akkor ez átlépi az edény méreteit és falain lecsurog. Így van ez Jézus Szívénél is. Ez az isteni és az emberi szeretetnek kiválasztott edénye. Olyan nagy Jézus szeretete Isten és az emberek iránt, hogy az Szívében már nem talál helyet és azért kifelé tör, hogy az egész világot szeretetre gyullassza. „Tűzet jöttem bocsátani a földre; és mit akarok mást, mint hogy felgyulladjon.” (Lk. 12, 49.) Néri Szent Fülöpben a szeretet oly nagy volt, hogy csodálatos módon kitágította mellét és két oldalcsontját is széttörte. De micsoda Szent Fülöp szeretete Jézus szeretetéhez képest! Csak gyenge gertyaláng az égő nappal szemben. Azért mondjuk: „Jézus Szíve, jósággal és szeretettel megtelt Szív, irgalmazz nekünk!”

Ez a Szív csak arra néz, hogy téged boldoggá tegyen! „Azért jöttem, hogy életük legyen és minél több legyen; én vagyok a jó pásztor és életemet adom a juhokért.” (Jn. 10, 10. 14. 15.) Mily szeretetreméltó, mily kegyes az Üdvözítő Szíve! Azért ha e lángokra tekintesz, melyek belőle kiáradnak, mit gondolsz, mily buzdulatokra kell fakadnod szívedben? „Hideg szívem, mily gyötirelem neked, ó Jézusom! Hogy szeretettől lángoljon, adj új szívet nekem.” Ha télen fázol, a tűz mellé állsz, hogy me-

legedjél. Tégy itt is úgy. Szíved még nem meleg a szeretettől Jézus Szíve iránt. Azért a lángokhoz kell közeledned, hogy megtüzesedjék. Alacoque Szent Margit egy látomásában szemlélte, hogy az Úr Jézus szívét saját isteni Szívébe merítette. E lángtengerben mint parány egészen elenyészett. Azután áttüzesedve ismét keblébe visszahelyezte és azt mondta: „Ime, záloga szeretetemnek. Szeretetem lángjaiból kaptál egy szikrát, hogy szív gyanánt legyen neked s megemésszen a végső pillanatig.” Közeledjél te is e lángtengerhez és fohászkodjál: „Jézusom édes Szíve, add, hogy Téged mindig jobban szeresselek.” (300 napi búcsú.) Dobd e lángokba bele fagyos szívedet és mondd: *Jézus Szívének lángtengere, tüzesíts meg engem!*

3. A kereszti

Miért áll a lángok közepette a kereszti? Mit jelent e kereszti a lángok között? Azt jelenti, hogy Jézus Szívének szeretete főleg a *szenvedésben* mutatkozott. Mennyit szenvedett Jézus éretted! Egész élete csak hosszú szenvedés, és minden szenvedése csak szeretet volt. Születésétől haláláig szegénység, fáradság, megvettetés volt osztályrésze. Hányszor gyötörte az éhség, kínozza a szomjúság, mikor az eltévedt juhocskákat, a bűnösöket tövises utakon keresve, fáradtan ült le az út szélén. Mennyi verejték folyt le isteni arcáról, mennyi vér patakozott ki szent ereiből! Mindezt Szívének irántad lángoló szeretetétől ihletve vállalta magára: „Keresztséggel kell megkereszteltetnem, és mily nehezen várom, míg be nem teljesedik.” (Lk. 12, 50.) Minden lépésénél feléd dobogja szerető Szíve: Éretted! Minden ostorcsapásnál, mely ártatlan testére lezuhog, feléd kiáltja e Szív: Éretted! Minden vércsepp hangosan hirdeti Szívének szeretetét és lelkedben visszhangztatja: Éretted!

Tekints fel a keresztre Jézus Szíve fölött és

mondd: Nekem is a szenvedésben kell kimutatnom szeretetemet Jézus Szíve iránt azáltal, hogy türelemmel hordozom a keresztet, melyet vállaimra rakott az ő szent gondviselése, és békével elviselem, ha nem minden történik úgy, amint azt épp akarnám. Hidd el, akármilyen súlyos legyen is az a keresztség, melyet a Gondviselés neked szánt, mindig csak kis részecskéje lesz annak a nagy keresztségnek, melyet Jézus magára vett értetted.

Igazán jámbor keresztények szájából szenvedéseikben nem ritkán hallhatjuk e szavakat: Hiszen Jézus sokkal többet szenvedett értettem! Franciaországban a nagy forradalom idején egy anyát lányával együtt halálra üldöztek az istentelenek, mert Jézus Szíve-képeket osztottak szét a nép között. Mily gyönyörű az ilyen halál Jézusért, az ő Szíve szeretetéért! Boldogok, akik Jézussal együtt szenvednek; boldogabbak, akik Jézusért szenvednek; a legboldogabbak azonban azok, akiket maga Jézus feszít a keresztre Szíve szeretetének zálogául. Alacoque Szent Margitnak egykoron az Üdvözítő nagy keresztet mutatott és azt mondta: „Erre a keresztre feszítem fel az én jegyeseimet.” Az ő keze gyógyít, ha sebet üt is; áld, amikor sujt; mert a kellemes és kellemetlen egyaránt Szívének végtelen szeretetéből folyik.

Ha a Jézus Szíve fölött kimagasló keresztre esik pillantásod, kérd e szent Szívtől az erősség kegyelmét, hogy szeretetből iránta kész szívvel fölszedd mindazokat a kis kereszteket, melyeket az Isten keze életed pályájára szórt. Mondd lelked mélyéből: *Jézus Szívének keresztje, erősíts meg engem!*

4. A töviskoszorú

Tekints fel Jézus Szívére! Mi veszi körül a legszentebb Szívet? Nem rendülsz meg egész valódban e látványnál: töviskoszorú a szíven! Már ujjadban is mily fájdalmasan érzed a tövisok szúrását; Jézus-

nak nem ujját, nem kezét, hanem szívét hatják át az éles tövissek, nem is egy tövis, hanem számtalan sok, egy egész töviskoszorú. Hajdanta, mikor szent ábrázatát Veronika kendőjébe törülte, fején hordozta e koszorút. Ki tette azt rá? Az embertelen és istentelen katonák. Most Szíve körül viseli. Ki vette le fejről és fonta Szíve köré? A te *bűneid*, a te hátlátlanságod. Szeretetéért bántalmakkal fizettél neki, virágkoszorú helyett töviskoronát tettél — nem fejére — hanem Szívére, arra a szívre, mely téged oly nagyon szeretett.

„Ime a Szív, — így szólott Jézus Szent Margit-hoz, — mely annyira szerette az embereket, hogy önmagát felemészítve, vérének utolsó cseppjét is feláldozta érettük. És mindezekért részükről csak hiedséget, hátlátlanságot és megvetést tapasztalok.” Mennyiben voltál te is oka Jézus e bánatos panaszanak? Minden bűn, melyet elkövettél, új meg új tövis volt, mely szerető Szívébe hatolt. Ez a te hátlátlanságod okozta neki a legnagyobb fájdalmat. „Ez fáj nekem leginkább, mondja, és nagyobb ez a fájdalom, mint mindaz, amit kínszenvedésem alatt túrtam, olyannyira, hogy hacsak kis viszonszeretetet tanúsítanának irántam az emberek, csekélységnek tekintenék mindent, amit érettük tettem, és kész volnék, ha lehetséges, még többet is tenni.”

Záporban, dúló szélvész közt fut Lear király üldözői — saját gyermekei — elől; de szívében nagyobb fájdalom dúl s keblére mutatva, így szól hű kísérijéhez: „Te oly nagynak veszed, hogy bőrig áztat e vad zivatar. Ez nálad úgy lehet. De hol nagyobb betegség fészkel, ott a kisebb alig érezhető. Hol ment a lélek, kényes ott a test. A fürgeteg lelkemben elveszen érzékeimtől minden érzetet, kivéve azt, mely itt szúr.” (Lear király III. 4. ford. Vörösmarty.)

Vess egy mélységes, hosszú tekintetet Jézusnak tövissel körülfont Szívére és mondd: Szeretetremlő Udvözítőm, saját bűneim fonták e töviskoszorút

Szíved köré; de most leveszem róla. Bánom vétkeimet szívem mélyéből, őszintén meggyónom azokat és erősen megfogadom életem jobbulását. Bocsáss meg, nem akarok többé vétkezni. Jézus Szíve, sebez meg szívemet a szeretet és a bánat töviseivel, amint irántam való nagy szereteted téged is a fájdalom töviskoszorújával körülfont. *Jézus Szívének töviskoszorúja, sebez meg engem!*

5. A vér és a víz

Nézd a mély sebet Jézus Szívének oldalán. Ki ejtette ezt a sebet a legszentebb Szíven? „Egyik katona lándzsával megnyitá oldalát.” (Jn. 19, 34.) Mi rosszat tett Jézus, hogy a katona Szívét átdöfi? Melyik tette érdemelte meg, hogy még halála után se kíméljék testét, hanem mély sebet ejtsenek szent oldalán? Az ő vétke az volt, hogy téged oly nagyon szeretett.

Szienai Szent Katalin azt kérdezte egyszer Istentől, miért akarta az Udvözítő, hogy halála után Szívét megnyissák. Kérdésére a mennyei Atyától a választ kapta: „Isteni Fiamban az emberi nem megváltásának vágya végtelen nagy volt, teste azonban csak véges mértékben volt képes elviselni a fájdalmat. Így szenvedésének véges volta nem bírta visszatükrözni végnélküli szeretetét, mellyel téged szeretett. Azért akarta, hogy megismerd Szívének rejtett titkát, és azt feltárta előtted, hogy lássad, miként jobban szeretett még, mint azt halála képes volt neked megmutatni.”

Mikor megnyitották Jézus Szívét, vér és víz folyt ki belőle. Mit jelent a víz? A víz tisztára mos mindent. A rút kavics is, melyet a patak vízébe dobunk, fényes és tiszta lesz medrében. Lelkedet, mely a keresztvízben nyert tisztaságát bemocskolta, meg kell tisztítanod a *szentgyónás* szentségében, abban a vízben, mely Jézus Szívének sebéből folyt. Mit jelent a vér? A pelikán madárról mondják, hogy saját

vérével táplálja kicsinyeit. Nem teszi-e ugyanazt Jézus is a *szentáldozásban*? Nem adja-e nekünk szent testét eledelül és drága szentvérét italul? A vér, mely Szívéből folyt, az Oltáriszentség jelképe.

Ha Jézus Szívének képe előtt imádkozol, gondold rá, hogy mennyibe került e Szívnek lelked tisztasága és élete, gondold rá, hogy az Úr Jézus a gyónás szentségében lelkedet tisztára mossa a Szívéből kifolyó vízben, a *szentáldozásban* pedig drágalátos vérét nyújtja neked italul. Ne csodálkozzál, ha Szent Margitnak oly nagy volt a vágya a *szentáldozás* után, hogy izzó parázson is kész lett volna átmenni, hogy benne részesüljön. Ne csodálkozzál, ha a vértanúk életüket is feláldozták lelkük tisztaságáért. Ők megértették a szót, mely a Szent Szív sebének mélyéből felénk hangzik, megértették a kiömlő víz és vér prédikációját. Epedezzel te is lelked megtisztulása után, szeresd és őrizd szíved ártatlanságát, vágyódva vágyódjál Udvözítőd szent teste és vére után a *szentáldozásban* és mondd: *Jézus Szívéből kiömlő víz, tisztíts meg engem! Jézus Szívéből kifolyó vér, részegíts meg engem!*

6. A seb

Mit jelent maga a sebhely, mely nekünk Jézus Szívének bensejét megnyitja? Ha sok az ellenség, és a katonák már nem képesek magukat nyílt harcban megvédeni, akkor várba zárkóznak el, hol az ellenség fegyverei nem érhetik őket utol. Lövészárkok védtek katonáinkat is az ellenség golyói elől. Mi mindnyájan lelkileg igen gyenge harcosok vagyunk és ellenségeink száma nagy. Gonosz hajlmaink, a világ csábítása és a sötétség hatalma küzdenek ellenünk minden pillanatban. Jézus Szíve a mi erős várunk, melyben a sátán és csatlósainak lövedékei el nem érnek bennünket. Azért nyitotta meg az Udvözítő számunkra e várnak kapuit, hogy mindnyájan bemehessünk és belézárkóz hassunk. Men-

jünk be valamennyien, keressünk menhelyet az ádáz küzdelemben; pihenjünk meg, ha a harcban kifáradtunk; ott biztonságra vagyunk, ha szorongat is az ellenség hatalma. Menjünk be és ki se jöjjünk többé soha.

Ha jól emlékszem, Alacoque Szent Margitnak mondta az Üdvözítő: Szívembe zárlak, ott biztonságban vagy, amíg megmaradsz benne. De ha belőle távozol, nem tudom, mi lesz veled.

Hallom már kérdéset, sejtem töprenkedésed okát. Azt kérde: Hogyan juthatok be Jézus Szívébe? Bizonyára nem mehetsz be úgy, mint ahogy a templomba belépsz. De gondolataiddal, érzelmeiddel, kívánságaiddal bemehetsz Jézus Szívébe és az imádságnak szent magányában lakást vehetsz benne. Ha a gonoszlélek ocsmány gondolatokkal zaklat, ha bosszúra ösztökél vagy zúgolódást kelt föl szívedben, akkor rögtön el kell szakítanod gondolataidat, egész szíveddel Jézus Szívébe kell magadat belegondolnod, hozzá kell fohászkodnod lelked mélyéből: Téged szeretlek egyedül, Jézus szerető isteni Szíve! „Jézus szentséges Szíve, bízom tebenned.” (300 napi búcsú.) Rejts el engem szent sebedben, ne engedd, hogy e kísértésben elessem és valaha tőled elszakadjak! Tekints föl gyakran Jézus Szívének sebhelyére és mondd: *Jézus Szívének sebhelye, fogadj be engem; hogy tebenned lakjam, méltass engem mindvégiglen!*

7. „Egy kép van a szívembe vésve”

Igy kezdődik egy gyönyörű német Szűz Mária-ének. Még sokkal nagyobb áhítattal és lelkesedéssel zenghetjük e szavakat Jézus Szívének tisztelőire, ha képét valóságban szívünkben hordozzuk:

*Egy kép van a szívembe vésve,
Egy kép oly drága s csodaszép,
Ez Jézus szent Szívének képe,
Az üdv jelvénye ez a kép.*

E képen mennyei fénysugarakba mártva szemléljük a drága Szívet; ezek istenségének és szentségének bizonyítékai. Ég felé csapó lángok törnek ki belőle mint végtelen szeretetének örök tanúi. A kereszt szende árnyékát veti rá; emlékoszlópa ez azoknak a szenvedéseknek, melyeket érettünk elviselt. Tövisszorosító övezi s hangosan hirdeti a mi hátlatlanságunkat. Vér és víz folyik ki belőle jelképeül annak a kettős kegyelemáradatnak, mely a Szív irgalmas szeretetéből fakadt, a bűnbocsánatnak és az Oltáriszentségnek. A mély seb oldalán mint Noé bárkáját mutatja meg nekünk a szent Szívet, mert benne biztos menhelyre találunk a földi élet háborgó tengerén.

Állítsuk fel Jézus Szívének képét lakásunkban, szobánkban, asztalunkon. Imádkozzunk előtte gyakran, különösen reggel és este. A pénteki napon kiváló tisztelettel hódoljunk előtte Üdvözítőnk szerető Szívének. Diszítsuk fel e napon, végezzük el előtte a hó első péntekén a felajánló és megkérelő imádságot. Akkor a Szent Szív áldása sem fog elmaradni, melyet ígérete szerint az ő képének tisztelőire szokott árasztani: „Megáldom a házakat, mondja, melyekben Szívem képét felfüggesztik és tisztelik.”

Viseljük Jézus Szívének érmét szívünk fölött.¹ E gyakorlat buzgó végzésével a Megváltó szavai szerint az a kegyelem jár, hogy szívünk rendetlen hajlamaitól megszabadul. A fődolog pedig az, hogy Jézus Szívének képét lelkileg szívünkbe belevessük és szívünket Jézus Szíve szerint alakítsuk: „Szelid és alázatos szívű Jézus, alakítsd az én szívemet a te Szíved szerint!” (300 napi búcsú.) Éjjel és nappal, jó és rossz időkben hordozzuk lelkünkben Jézus Szívének képét. Tekintetünk szünet nélkül reá

¹ Oly érmek, melyeknek egyik oldalán Jézus Szíve, a másikon Szűz Mária képe van, megszentelés után skapuláré helyett viselhetők.

legyen szegezve. Antiochiai Szent Ignác vértanú szívébe Jézus szent nevét találták belevésve. Szent Chantal égő vassal írta azt keblére. Mi a szeretetnek izzó vésőjével égessük lelkünkbe a Szent Szív isteni vonásait és könyörögjünk Jézushoz e szavakkal: Nyomd rá lelkemre, szívembe a te Szívednek képét, mint egykoron szent ábrázatodat Veronika kendőjére nyomtad, hogy Szíved képe bensőmben soha el ne mosódjék.

Jézus Szíve, védj meg engem! Jézus Szívének fénye, világosíts meg engem! Jézus Szívének lángja, tüzess meg engem! Jézus Szívének keresztje, erősíts meg engem! Jézus Szívének töviskoszorúja, sebezzen meg engem! Jézus Szívéből kiömlő víz, tisztíts meg engem! Jézus Szívéből kifolyó vér, részegíts meg engem! Jézus Szívének sebhelye, fogadj be engem; hogy benned lakjam, méltass engem mindig! Amen.

Péter és Pál ünnepén

(Oregcsertő, 1917 jún. 29.)

Június hava utolsó előtti napjánál tartunk, nemsokára letelt Jézus Szívének hónapja. E hónapban új lángra lobbantani iparkodtunk szeretetünket Krisztus Urunk iránt. Hiszen Jézus Szíve tiszteletének legelső gyümölcse a szeretetnek megerősödése szívünkben. Vigyük ezt a szeretetet Krisztus iránt magunkkal, ha kilépünk Jézus Szíve havából, tart-suk meg, ápoljuk ezt a szeretetet lelkünkben életünk minden napján. Mert ez a szeretet erőt ad, hogy az élet minden bajaival megküzdjünk, vigaszt önt szívünkbe a legnagyobb megpróbáltatások közepett is, győzedelmesekké tesz bennünket minden kísértésben, megszerzi nekünk az örök élet koszorúját. Hol van az a keresztyén, aki Krisztust ne szeretné? Szörnyeteg volna az ilyen, hasonló a gyermekhez, aki édesanyját gyűlöli. Azért mondja Szent Pál: Átok alatt legyen az, aki Krisztust nem szereti. (1 Kor. 16, 22.)

I. Az Egyház szeretete Krisztus szeretete

Van igaz és nem igaz szeretet, van valódi és van hamis szeretet. Ki mondja meg nekünk, vajjon igazán, őszintén szeretjük-e Krisztust? Az eretnekek és szakadárok, a reformátusok és evangélikusok, a nazarénusok és baptisták mind azt hirdetik, váltig hangoztatják, hogy ők is szeretik Krisztust. Mi az ismertető jele Krisztus igazi szeretőinek?

Krisztus igazi szeretőinek ismertető jele az, hogy Krisztus jegyesét, Krisztus menyasszonyát, a katolikus Anyaszentegyházat szeretik. Azt mondod: Szeretem Krisztust. Én viszont azt kérdem? Szereted Egyházát? Ha szereted az Anyaszentegyházat, akkor elhiszem, hogy szereted Krisztust. Ha ellenben az Anyaszentegyházat nem szereted, akkor Krisztust sem szereted igazán. Előlép az újhítű és azt mondja: Szeretem Krisztust. Kérdem tőle: Szereted a katolikus Anyaszentegyházat? Azt feleli: Nem. Akkor Krisztust sem szereted; mert ha szeretnéd, Egyházát is szeretnéd, mert az Egyház az ő jegyese, az ő választott menyasszonya.

„Krisztus szerette az Egyházat”, mondja Szent Pál. (Ef. 5, 25.) Ha tehát szeretjük Krisztust, szeretnünk kell azt is, amit ő szeretett, szeretnünk kell az Anyaszentegyházat. — Hogyan szerette Krisztus az Egyházat? Érte élt, érte halt, az övé volt. Sokszor imádkozzuk e szép fohászokat: Jézusom, neked élek! Jézusom, neked halok! Jézusom, tied vagyok! Jüsson eszünkbe, hogy e fohászok magukban foglalják ezeket is: Ó Egyház, neked élek! Ó Egyház neked halok! Ó Egyház tied vagyok életemben és holtomban! Mert Krisztus is érted élt, érted halt és a tied most és mindörökkön örökké.

1. *Krisztus az Egyházért élt.* Ezért élete az Egyház fölépítésének volt szentelve, ez volt életföladata. Isten országának evangéliuma volt tanításának tartalma. De mi Isten országa e földön? Nem más, mint a katolikus Anyaszentegyház. Példabeszédekben fejtette ki az ő Egyházának rendeltetését és föladatát. Majd rejtett kincssel és drágagyönggyel, majd kovásszal hasonlítja össze, mely áthatja erejével az egész téstát, majd mustármagnaks nevezi, melyből hatalmas fa növekedik ki, úgyhogy ágai közt az ég madarai lakoznak. Majdnem mindig Egyházáról szól, az ő nevét viseli ajkán szünet nélkül. Egyháza végett választja ki a tizenkét apostolt, oktatja és neveli őket sok fáradsággal és türelemmel; Egyháza

érdekében járja be a falvakat és városokat, prédikál és tanít hajnal hasadtától napestig, gyógyít, bátorít. Egyháza érdekében műveli legnagyobb csodáit, rendeli el a legcsodálatosabb szentségeket; Egyháza végett marad még e földön feltámadása után 40 napig, róla gondoskodik még mennybemenetele után is, és a tizedik napon elküldi az égből a Szentlelket. Valóban, Krisztus Urunk Egyházának élt.

2. *Érette meg is halt.* „Krisztus szerette az Egyházat, — mondja Szent Pál — és önmagát adta érte.” (Ef. 5, 25.) „Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, — mondta — mintha valaki életét adja barátaiért. Én vagyok a jó pásztor és életemet adom a juhokért.” (Jn. 16, 13; 10, 14—15.) Így is tett. De nemcsak egyszer hal meg vérontás közt az Egyházért, mindennap a szentmisében titokzatos módon és vérontás nélkül újból meg újból fölládozza magát érte a mennyei Atyának és megújítja kereszthalálának emlékét. Krisztus Urunk meghalt az Egyházért, és titokzatos módon naponként meghal érte.

3. *Krisztus az Egyházé.* Kik leginkább egymáséi? A hitvestársak, akiket a házasság szent köteléke fűz egymáshoz. Szorosabb kapcsolatot e földön el sem képzelhetünk, mint azt, mely a katolikus házaspárokat egymáshoz köti. Ők egy test, egy lélek, egy szív. De a házasság szentsége Szent Pál tanítása szerint csak jelképe annak a szent és titokzatos frigynek, amelyben Krisztus Urunk eljegyezte magát az Egyházzal. A megszentelő kegyelem itt az összefűző kötelék, mely sokkal szorosabban köti oda Jézus isteni Szívéhez aráját, a katolikus Anyaszentegyház, mint a házasság köteléke egymáshoz kapcsolja a hitvestársakat. Szent Pál a házaspárokat szeretetéről azt mondja: Van-e olyan ember, aki saját testét gyűlöli? (Ef. 5, 29.) De a férjnek és a feleségnek mintegy csak egy teste van; hogyan ne szeretné tehát a férj feleségét? Mit kell mondanunk akkor Krisztus szeretetéről az Egyház iránt, melynek

Krisztussal nem egy teste, hanem egy lelke van, maga a Szentlélek? Az első asszonyt, Évát Ádám oldalából teremtette az Isten. Mily szoros kapocs fűzte Évát Ádámhoz, mintegy csak egy teste volt mindkettőnek. A szentatyák tanítása szerint pedig az Egyház Krisztus Szívéből fakadt, mikor a katona lándzsája megnyitotta oldalát, és abból vér és víz ömlött ki. E kettő ugyanis a kerestségnek és az Oltáriszentségnek jelképei, melyek az Egyház alapját képezik. Hogy ne szeretné tehát Krisztus az Egyházat; hiszen az Egyház az övé, és ő az Egyházé: „Lesznek ketten egy test.” (Ef. 5, 31.)

Azért maga az Úr Jézus mint az iránta való igazi szeretetnek próbakövé, a szeretetet Egyháza iránt állítja oda. Mikor Szent Pétert háromszor megkérdezte: Szeretsz-e engem? És Szent Péter háromszor azt válaszolta: Uram, tudod, hogy szeretlek! — azt mondta neki Jézus: Legeltesd bárányaimat, legeltesd juhaimat. (Jn. 21.) Ezzel megbízta őt Egyházának kormányzásával és mintegy szívére kötötte: ha engem szeretsz, éspedig jobban, mint a többi apostol, akkor mutasd meg azáltal, hogy Egyházam gondját viseled és nemcsak a bárányokat, a híveket, hanem a juhokat is, az elöljárókat és püspököket is legelteted. Máshelyütt pedig azt mondja: Aki az Egyházat nem hallgatja, az legyen nektek mint a pogány és nyilvános bűnös. (Mt. 18, 17.) Miért? Mert aki titeket hallgat, az apostolokat, az egyházi elöljárókat, az engem hallgat, és aki titeket megvet, az engem vet meg. (Lk. 10, 16.) Ha tehát valaki az Egyházat megveti, az magát Krisztust veti meg; aki az Egyházat nem szereti, az Krisztust sem szereti. Szűz Mária, az ég és föld királynéja, maga is alárendelte magát az egyházi tekintélynek e földön, mert tudta, hogy csak így lehet kedves egyszülött Fia előtt. Kövessük az ő példáját az Egyház szeretetében!

II. Milyen legyen szeretetünk az Egyház iránt?

Három tulajdonsággal kell bírnia: öntudatosnak kell lennie, gyengédnek és tetterősnek.

1. *Öntudatos* a szeretetünk a katolikus Anyaszentegyház iránt, ha tudjuk, hogy ez az Egyház az, amelyet Krisztus alapított, az, mely egyedül nevezheti magát joggal az ő jegyesének, az ő Szíve szülöttjének. — Krisztus alapította a katolikus Anyaszentegyházat. Mikor Caesarea városa mellett elhaladt tanítványaival, ezt a kérdést intézte hozzájuk: Kinek tartanak engem az emberek? Azt felelték neki tanítványai: Némelyek Illésnek, mások Jeremiásnak vagy egynek a próféták közül. Ti pedig, folytatá tovább Jézus, kinek tartotok engem? Ekkor valamennyi apostol közül kilép Péter, térdet hajt Krisztus előtt és égre emelt kézzel e szavakat mondja: Te vagy Krisztus, az élő Istennek Fia. Ily vallomást Krisztus istenségéről eddig még senki sem tett. Azért meg is jutalmazta Krisztus Szent Péter hitét, mert így szólt hozzá: Te, Péter, engem az egész világ előtt Isten Fiának vallottál; boldog vagy, mert nem ember mondotta azt, hanem Isten maga nyilatkoztatta ki neked. De halljad most te is, és értse meg az egész világ, mert megmondom én is, hogy te ki vagy. Te vagy Péter, a kőszikla, és erre a sziklára építem én az én Egyházamat, és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. És amit feloldasz a földön, fel lesz oldva az égben is, amit pedig megkötsz a földön, meg lesz kötve az égben is. Ezekkel a szavakkal Krisztus Szent Pétert az Egyház alapkövévé tette, Szent Péterre mint kősziklára építette föl Egyházát. Tehát Krisztus Urunk maga személyesen és ünnepélyesen alapította meg az Egyházat Caesarea városa mellett és alapítását véglegesítette a Genezáreti-tó partján föltámadása után, mikor Péternek mondta: Legeltesd az én bárányaimat, legeltesd az én juhaimat. (Mt. 16, 13—19; Jn. 21, 15—17.)

De Krisztus Urunk csak egy Egyházat alapított, nem többet. Te Péter vagy, a kőszikla, és erre a sziklára építem az én Egyházamat. Nem egyházaimat, hanem Egyházamat, tehát csak egyet. Melyik ez az egy Egyház, melyet Krisztus alapított? Az, amely Szent Péterre támaszkodik, amely Szent Péteren épül fel mint kősziklán és alapon. Erre a kősziklára és nem másra építem én Egyházamat, mondotta Krisztus. Ahol Szent Péter van, ott van az Egyház. De Szent Péter Krisztus Urunk halála után Rómába ment és ott állította föl püspöki székét. Így lett Róma a katolikus Anyaszentegyház középontja, és Szent Péter utódja, a római pápa az a kőszikla, melyen Krisztus Urunk egy igaz Anyaszentegyháza fölépül. Csak azok, akik a római pápát, Szent Péter utódját elismerik fejüknek, csak azok, akik vele közösségben élnek, tartoznak Krisztus egy igaz Anyaszentegyházához. (A japán keresztények erről ismerték fel a hozzájuk jövő hit-hirdetőket.)

Ha ezt tudjuk és hisszük, akkor szeretetünk az Egyház iránt öntudatos; mert tudjuk, hogy miért szeretjük a katolikus Anyaszentegyházat: azért, mert ő az egyedül igaz Egyház, melyet Krisztus Urunk maga alapított, mely az ő igazi jegyese és menyasszonya. Ezen a jelen ismerjük fel, hogy katolikus-e valaki vagy sem. Csak az a püspök igaz hitű, aki a római pápával egyességben él; csak az a pap katolikus pap, aki püspökével és püspöke által a római pápával összeköttetésben áll. Csak az a nyomtatvány, imádság vagy könyv jó, mely a megyéspüspök jóváhagyásával jelenik meg; mert a püspök közvetíti a kapcsolatot a hívek és a római pápa között. Legyen szeretetünk az Egyház iránt öntudatos. (Hippolytus.)

2. Legyen szeretetünk *gyengéd*. Az Egyház a mi lelkünknek édesanyja. Jobban kell szeretnünk az Egyházat, mint földi édesanyánkat. Mely szó kelt fel szívünkben gyengédebb érzelmeket, mint e szó:

édesanyánk? Kicsoda a mi édesanyánk? Az, aki a világra hozott, akinek köszönjük, hogy a napvilágot látjuk. Miért lelki édesanyánk az Egyház? Mert neki köszönjük lelkünk életét. Igaz ugyan, hogy Krisztus Urunk minden kegyelmet megszerzett nekünk, de a kegyelmeket csak az Egyház által nyerjük meg. A katolikus Anyaszentegyházon kívül nincs üdvösség. A másvallásúak csak úgy üdvözülhetnek, hogy legalább kívánságban az Egyházhoz tartoznak. A megszentelő kegyelmet, mely üdvösségünkre szükséges, csak az Egyház szerzi meg számunkra. Ha a megszentelő kegyelem nélkül halunk meg, jobb lett volna, ha nem is születünk volna. Mit használt volna születnünk, ha nem adatott volna, aki megváltson? A megváltás kegyelmében pedig csak az Egyház részesít bennünket. Azért valóban lelkünk édesanyja ő. És amily magasan fölötte áll lelkünk természetfölötti élete testünk természetes élete fölött, oly magasan kell állnia szeretetünknek is az iránt a lelki édesanya iránt, aki bennünket ezzel az élettel megajándékozott, a fölött a szeretet fölött, mellyel testi édesanyánk iránt viseltetünk.

Az Egyház kezéből nyerünk a természetfölötti életen kívül minden más jót is lelkünk számára. Nincs szükséglet, nincs életkörülmény, nincs baj vagy szenvedés, mely anyai gondoskodását föl ne ébresztené lelkünk érdekében. Oly anyai ez a gondoskodás, hogy lelkünk miatt és lelkünk végett sokszor testünkre is kiterjed. A keresztségben megadja lelkünknek az isteni életet és gyermekeivé szül. A szentgyónásban föltámaszt új életre, ha a bűn halála ránehezedett lelkünkre. Az Oltáriszentségben táplál és erősít, a bérmlásban megedzi akaratomkat és állhatatosakká tesz. A szentkenet szentsége a betegek vigasztalása. Egy protestáns megtért azért, mert senkit sem talált vallásában, akitől bűneinek bocsánatát megkaphatta volna. — Elkisér bennünket ez a könyörületes anya

Isten ítélőszékéig és könyörög érettünk és még a síron túl sem felejt el bennünket, ha mégoly szegények, elhagyatottak vagyunk is, ha nincs sírdomb, nincs emlékkő, mely nyugvóhelyünket jelezné, ha már senki sem gondol ránk a nagyvilágon. Mint az anya gyermekének sírjára borul, úgy öntözi könnyeivel hamvainkat az Anyaszentegyház és még évszázadok után sem felejt el elköltözött gyermekeit. Ily anyai szeretettel szemben legyen a mi szeretetünk is az Egyház iránt igazán gyermeki szeretet, gyengéd és mély.

3. Nem igazi szeretet az, mely nem mutatkozik tetteiben. Azért szeretetünknek *tetterősnek* is kell lennie. Ez a *tetterős* szeretet mindenekelőtt abban mutatkozik, hogy az Egyházat őszintén tiszteljük és soha szót ellene nem mondunk. De ne tévedjünk: az Egyház emberekből áll, az ő szolgálai és előljárói emberek, de egyúttal Isten helyettesei is. Vannak hibáik, mint minden embernek, de hibáik nem képesek csökkenteni azt a tekintélyt, melyet nem ember, nem is saját egyéni kiválóságuk, hanem maga az Isten ruházott rájuk. Ezt a tekintélyt, ezt az isteni küldetést kell bennük tisztelnünk. Ez az isteni tekintély egyforma minden pápában, minden püspökben, minden papban, akár jó, akár nem. Föl kell nyitnunk hitünk szemét és bennük nem az embert, hanem Isten helyettesét, Isten szolgáját kell látnunk. Még az elvetemült ószövetségi előjárókról is így szólt Krisztus tanítványainak: „Mózes székébe az írástudók és farizeusok ültek. Mindazt tehát, amit mondanak nektek, tartsátok meg és tegyétek; de tetteik szerint ne cselekedjete.” (Mt. 23, 2—3.) Ha még a gonosz ószövetségi előjáróknak is engedelmeskedni kellett akkor, mikor még Isten tekintélyével voltak fölruházva, mennyivel inkább kell tisztelni a katolikus Egyház fölszentelt szolgáit, akiknek legnagyobb része istenfélő, buzgó életet él!

A tisztelet azonban nem elegendő, ha nem járul hozzá az engedelmesség. Lelki dolgokban az Egy-

háznak engedelmeskedni tartozunk, mint a gyermek szülőjének. Aki az Egyházat nem hallgatja, az legyen nektek, mint a pogány és nyilvános bűnös — mondja Krisztus. Apostolaihoz és utódaihoz pedig e szavakat intézi: „Amint engem küldött az Atya, én is úgy küldelek titeket.” (Jn. 20, 21.) Azzal a hatalommal parancsol az Egyház, melyet maga az Atyaisten ruházott rája egyszülött Fia, az Úr Jézus Krisztus által. (Hit, ünnepek, mise, böjt, gyónás, gyakori áldozás és gyermekek áldozása.)

Tetterős szeretetünk végre abban mutatkozik, hogy áldozatokat is hozunk az Egyházért, és megvédjük, nyilvánosan is, ha kell, vérünkkel is! (Francia katona Róma ostrománál. — Választások, községi élet.)

Ne engedjük, hogy a gonoszok uralkodjanak Egyházunk fölött! Ne adjuk szavazatunkat olyan egyénnek, pártnak, mely nem Isten s az Egyház érdekeit védi. Társaságban, gyűléseken, parlamentben, sajtóban szólaljunk fel, ha Krisztus Egyházát bántalmazza vagy érdekeit sértik. Ne támogassunk tollunkkal, filléreinkkel olyan sajtót, mely nem áll Krisztus érdekeinek szolgálatában. Így lesz szeretetünk az Egyház iránt tetterős és siettetni fogja az időt, amikor az Egyház által valósággá lesz a szó az egész világon: *Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat*. Krisztus győz, Krisztus országol, Krisztus uralkodik. Amen.

Patrona Regina

(Szeged, 1938 október 7. és december 8.)

Még ma is örömtől árad a lelkünk s a lelkesedéstől erősebben ver szívünk, mikor honvédeink s legfőbb Hadurunk diadalmas bevonulására gondolunk a 20 éven át elszakított Komáromba, Kassára, Munkácsra s a Felvidék többi városaiba. Örömmámorban úszott akkor is, most is nemcsak a felszabadult magyar terület, hanem az anyaország is. Virágosó üdvözli a bevonuló csapatokat és a lelkesedés soha ki nem fejezhető érzelmeivel kiáltja oda nekik: Isten hozott!

A hívó magyar ember azonban nem áll meg itt, hanem az események csodálatos egymásutánjában és láncolatában felismeri, amit katolikus miniszterelnökünk hívó lelke felismert, hogy Szent István jobbja jubileumi évében új csodát művelt. Felismeri Magyarország bíboros hercegprímásával együtt, hogy nem véletlen dolog, hogy Magyarország Nagyszonya ünnepén kezdődtek meg a tárgyalások és Szent Imre napján indultak meg a honvédek az elszakított Felvidék visszafoglalására.

De félreismerhetetlen dolog az is, hogy ezzel az ajándékkal akarta megjutalmazni Krisztus Király is azt a páratlan szeretetet és odaadást, melyet magyar hazánk, kormányzójával és kormányával az élén az Eucharisztikus Világkongresszus ez évében iránta tanúsított, azt a világraszóló megdicsőítést, melyben őt részesítette, s azt a fenséges aktust, amellyel magát épp Szent István Jobbjának ünne-

pén ünnepélyesen szentséges Szívének szentelte. Mintha az 1915-i felajánlás, melynek az idei csak megismétlése volt, nem hozta volna meg az országnak a Krisztus ígérete szerint kilátásba helyezett áldást: hiszen a felajánlást nem sokkal utána Trianon követte minden gyászával és szenvedésével együtt. De ki ne látná, hogy erre a megtisztulásra a szabadelvű és Krisztus szelleméből s törvényeiből kibontakozott háború előtti Magyarország nagyon is rászorult és „Gallia poenitens” módjára kellett előbb a maga montmartre-i Krisztusa előtt bűnbánóan és mellét verve leborulnia? Csak azután jöhetett az áldás és jött is Szűz Mária, a Patrona által. Mert félreismerhetetlen dolog az is, hogy nemcsak az Eucharisztikus Világkongresszus és a Jézus Szíve-felajánlás, hanem Szent István felajánlásának is jubileumi évében szerezte vissza Magyarország az elszakított Felvidéket s tekintett bizalommal a jövőbe, hogy ezt a kezdetet még szebb reményekre jogosító folytatás is követi. Krisztus Király a Szívének felajánlott országot szentséges Anyja kezéből akarta elfogadni, s a Patrona Hungariae közbenjárása nem maradhatott meddő s hatástalan isteni Fia előtt. Ez a Felvidék visszacsatolásának mondhatni metahisztorikus magyarázata, túlvilági szemlélettel megalkotott története. Megvalósult, amit a XVIII. század Mária-tisztelettől ihletett írói megmondottak, hogy „nem vész el az ország, melyen Szűz Mária pillantása nyugszik”. „Mit félsz, magyar föld, zengette már akkor a költő, lépj Védő-asszonyod elé, s nem lesz veszendő könyörgésed. Másokat fegyvereik, erődjeik s váraik ereje védi meg, neked oltalmat s menedéket a Szűz magas trónja nyújt.”

Krisztus és Szűz Mária királysága

Krisztus Király eszméje hódít ma az egész világon. Belőle sarjadt ki az egész Katolikus Akció centrális gondolata. De sajátságos vonása a katolikus hitszemléletnek, hogy amit Krisztusról mondunk természet és jog szerint, azt megfelelő megszorítással és módosítással, de mintegy párhuzamban Szűz Máriáról is hirdetjük kegyelem és méltányosság szerint. Jézus szent neve ünnepeének s áhítatának megfelel Szűz Mária szent nevének ünnepe s áhítata. Jézus szent nevével együtt az ő nevét is állandóan ajkunkra vesszük. Jézus Szívével párhuzamban Szűz Mária Szívét is és csak az övét tiszteljük külön liturgikus ünnepvel. A „reparator generis humani“, a világot kiengesztelő Istenember mellett ott áll a „reparatrix orbis“, amint a szentatyák a Boldogságos Szűzet nevezik, a „társnő az emberiség kiengesztelésében“, a „mediator Dei et hominum“, a közvetítő Isten és ember közt maga mellé vette a „mediatrix omnium gratiarum“-ot, a kegyelmek közvetítőjét és kiosztóját, a közvetítőt Krisztus és az ember közt. A „Redemptor“-nak a „corredemptrix“ felel meg, s így Krisztus királyi méltósága mellett Szűz Máriának is megadjuk a királynői címet.

Amint Krisztus királyi címét s jogait mindjobban hangoztatják az egész világon, úgy jobban s jobban tért hódít Szűz Mária királynői méltóságának, címének s jogainak elismerése is. Nemcsak egyének, hanem közületek is hódolnak Szűz Máriának mint királynőnek, s főleg Németországban még a nemzeti szocializmus korszaka előtt megindult a mozgalom Szűz Mária királynői jogainak minél tágabb körben való elismertetésére, s ennek kifejezője a feiajánlás Szűz Máriának mint királynőnek. Ettől várják sokan a katolicizmus ügyének is jobbrafordulását Németországban.

Szent István felajánlása

Szent büszkeséggel és öntudattal vallhatjuk mi magyarok, hogy első királyunk, Szent István e tekintetben nemcsak saját korát, hanem a mi korunkat is megelőzte. Ő volt az első, aki király létére országát Szűz Máriának felajánlotta s ezzel királynői méltóságát nyíltan elismerte. Franciaország, az Egyház legidősebb leánya, csak a XVII. században ajánlotta fel magát Szűz Máriának s akkor sem oly értelemben, amilyenben azt első szent királyunk megtette. Az ő szemében ugyanis ez a felajánlás nem volt csak áhítatjellegű, magánáhitatból fakadó cselekedet, mellyel a szent király Szűz Mária iránti tiszteletét akarta kifejezésre juttatni, hanem közjogi természetű volt, mely egészen korának felfogásába beleilleszkedett. Szent István mint kis népnek fejedelme, korának szokásai s hagyományai szerint pátrónust keresett, akinek hatalmától várta országa, koronája védelmét. De ezt a pátrónust, népének, országának függetlenségét féltvén, nem Bizáncban, sem a hatalmas Német Birodalomban, de még a pápánál sem kereste mint világi fejedelemnél, hanem egyenesen az égre tekintett s az ég és föld fejedelemasszonyát választotta népe, országa pátrónájának, akinek felajánlotta koronáját. Így az ő szemében s ezáltal népe szemében is ez a felajánlás közjogi jelentőséggel bírt.

Ezzel a cselekedetével Szent István egyúttal Szűz Mária méltóságát is a legteljesebb mértékben elismerte. Mert amint említettük, a kor felfogása szerint, kisebb országok, fejedelmek mindig hatalmasabb országok s fejedelmek, de mindenesetre fejedelmek s királyok pártfogását keresték. Ha tehát Szent István Szűz Mária pártfogásába, oltalmába ajánlotta országát, ezzel nyíltan Szűz Mária királyi méltóságát is elismerte. A „domina”, „patrona” cím egész belső tartalmánál fogva magában foglalja a

„regina”, a királyné címét is. Lehetetlen, hogy valaki, aki nem királyné, egy király pátrónája legyen. Mert az, akinek országot ajánlunk fel, csak olyan lehet, akinek még nagyobb országa van. Ha király ajánlja fel országát, akkor annak, akinek felajánlja, szükségkép nagyobbnak, hatalmasabbnak, tehát mindenképen királynénak kell lennie. Ha Magyarország a „regnum Marianum”, akkor Szűz Mária, aki ennek a regnum-nak, országnak élén áll, csakis „regina”, királynő lehet.

Igy fogták fel ezt a 18. század nagy hazafias Mária-tisztelői is, akiknek lelkében a regnum Marianum eszméje eleven alakot öltött. Szent István örök jogon, „iure haereditaria” adta át országát Szűz Máriának, s azért Magyarországot Mária örökségének, „haereditas, peculium Mariae”-nak nevezik. Királyságot azonban csak királynőnek lehet örökségül adni. Ezt az ünnepélyes átadást örökíti meg ma is még Fejér megye címere.

Mily értelemben királynő Szűz Mária?

Szent István országfelajánlása Szűz Máriában feltételezi a királynői méltóságot. De mily értelemben királynő Szűz Mária?

1. Szűz Mária a legfenségesebb és legigazibb értelemben *királyné-anya*. Mert ő nem olyan gyermeket hozott a világra, akit később a jó szerencse emelt a királyi trónra; olyant sem, akit születésekor csak a jog illetett meg a királyságra, de atyja haláláig csak a trónörökös nevével kellett beérnie: Szűz Mária Szent Bonaventura szava szerint mindjárt királyt hozott a világra, gyermeket szült, akinek léte első pillanatától kezdve vállán nyugszik a fejedelemség, fejét az ég és föld fölötti királyság koronája ékesíti, akit a Szentlélek maga édesanyjának szüzi szentélyében királlyá kent föl. Szűz Máriát magát is ugyanakkor, amikor szüzi szentélyében Fiát királlyá kente föl a Szentlélek, egyúttal királyné-anyává

kente föl. Más királyné-anyától nem függ a gyermek királyi méltósága, de Szűz Máriától magának Krisztusnak királysága függ, mert csak az ő beleegyezésével lett ember s csak így illethette meg őt mint embert is a királyi cím és méltóság az egész világ fölött. Szűz Mária tehát sokkal fenségesebb módon királyné-anya, mint bármilyen földi fejedelemasszony, aki királyi gyermekeknek létet adott. Itt a királyok Királya maga 30 éven át saját akaratából alattvalója volt. Nem idegenből hozták őt, hogy a királyi gyermek anyja legyen, hanem magából Ádám családjából való s így a mi törzsünkől adta nekünk azt, akinek uralkodnia kell fölöttünk. Mindezek a címek szent kötelességet rónak ránk, hogy Szűz Máriát mint királyné-anyát tiszteljük, szeressük, annál is inkább, mert mint Krisztus titokzatos testének tagjai s az ő testvérei, Szűz Máriának is lélek szerint gyermekei vagyunk. S amit az egyénre nézve mondunk, az áll az országokra s nemzetekre nézve is, melyek szintén Krisztus jogara alatt állnak s azért Szűz Máriát is mint királyné-anyát kell hogy elismerjék.

2. De Szűz Mária nemcsak királyné-anya, hanem *királyné-jegyes*, királyné-hitves is. Azzal, hogy az Isten Fiának földi édesanyja lett, egyúttal szent hitvesi frigybe lépett a Szentháromság mindenegyes személyével: az Atyával, a Fiúval és a Szentlélekkel. Az Atyával azért, mert az emberré lett Ige mindkettőjük gyermeke. A Fiúval, mert a megtestesülés voltaképp a Fiú eljegyzése az emberiséggel, amint azt az evangéliumi példabeszédek és a szentatyák állítják; ebben az eljegyzésben pedig Szűz Mária képviselte az emberiséget. A Szentlélekkel is, mert az ő működése által lett Szűz Mária az Ige édesanyja. De magának az emberré lett Igének, Krisztusnak is társnője lett a megváltásban, s ez a tény szintén mint királyné-jegyest emeli őt Krisztus oldalán a királynői székbe. Ezért uralkodói jogai vannak neki az emberiség és az egész világ fölött. Mint

Krisztus társnője nemcsak lélek szerinti anyja mindnyájunknak, hanem egyúttal királynőnk is. Krisztus családja egyúttal Krisztus országa, Krisztus birodalma is, s mi ennek polgárai, alattvalói vagyunk. Szűz Mária tehát anyánk, de egyúttal királynőnk is — nemcsak az egyéneknek, hanem az országoknak és nemzeteknek is.

3. Szűz Mária királynő még saját, bár egészen Krisztustól függő címén is, mert mint társnő a megváltás művében maga is Krisztussal együtt és mellette, bár egészen tőle függően, közreműködött a megváltás kegyelmeinek megszerzésében, s így minden kegyelem valamikép Szűz Máriára való tekintettel jut nekünk. Ezért Krisztus alatt s mellett valóban *uralkodó királynő* ő felettünk, minden az égben s a földön királynői s anyai jogarának van alávetve, minden az égben s a földön az ő tulajdona s némikép őérte van. Azért méltó dolog, hogy nemcsak minden egyén, hanem minden ország és nemzet is hódolattal elismerje Szűz Máriának ezt a felségjogát s magát önként is neki ajánlja és szentelje. Ezért volt oly nagy Szent István tette, mikor országát felajánlotta, mert ő volt az első király, aki ennek a felajánlásnak méltó és igazságos voltát felismerte s annak gyakorlatban is kifejezést adott.

A felajánlás hatásai

Jelentősége van azonban ennek a felajánlásnak gyakorlati, tapasztalati hatásaiban is. Hatásait mindenestre elsősorban csak a hit ismerteti meg velünk. A hit tanít minket arra, hogy Szűz Mária a nagy közvetítő Krisztus közt és köztünk, a nagy közvetítő Krisztus mellett s alatt Isten és ember közt. Ha magunkat neki felajánljuk, ha egy ország magát neki felajánlja, biztosra vehetjük, hogy ez a felajánlás neki kedves dolog s azért oltalmazó kezét kitarja fölöttünk s nemzetünk fölött. — A keresztény ember hisz továbbá Isten gondviselésében: a népek s nem-

zetek irányításában is; számára a világtörténet nem chaos, amint a világegyetem sem az, hanem kosmos, amelyben úgy, mint a nagy mindenségben, ha nem is szám és súly és mérték szerint, de mindenestre bölcs elgondolás szerint van elrendezve minden. Ha mármost Szűz Mária a kegyelem közvetítője, akkor ez a közvetítés a népek sorsának irányításában is érvényesül Isten gondviselő tervében. S azért azok az emberek s nemzetek, akik s amelyek magukat Szűz Máriának különösen felajánlották, különösen tárgyát képezik szerető anyai és királynői gondoskodásának, oltalmának. Ilyen elsősorban a magyar nemzet is.

Habár Szűz Mária oltalmának hatásos voltát mindenekelőtt a hit által ismerjük meg, mégis tagadhatatlan, hogy a magyar nép története is feltűnően igazolja ennek az oltalomnak hatásos voltát a századokon át. Ezt az oltalmat dicsőítette főleg a 18. századbéli ú. n. barokk történetszemlélet, melyet már megemlítettünk. Központi gondolata ennek a történetszemléletnek, hogy a magyar állam fennmaradása a magyarok Nagyasszonya különös gondoskodásának eredménye. „Nem vész el az ország”, hangoztattuk már egyszer ennek a korszaknak ideológiája szerint, „melyen Szűz Mária pillantása nyugszik”. Minden, amit az ország kapott, Máriától van. Hogy Magyarország tatár, török és Trianon ellenére is áll és fejlődik és él, az Szűz Mária oltalmának tulajdonítható méltán. A törökverő máriás lovagok, a Budát ostromló kongreganista hősök, a szentistváni felajánlás jubileumi évében felszabadult Felvidék hirdetik oltalmának igaz és hatásos voltát.

Azért méltán mondhatjuk ismét a 18. századbéli Regnum Marianum eszméjétől áthatott magyar Mária-tisztelőknak szavával: „Aki Máriát nem tiszteli, jó magyar nem is lehet.” Vagy a Mária-dalnok szavával:

Máriát, ha áldva nem dicséred,
Korcs magyar vagy, rontva ősi véred!

Szűz Mária oltalma tovább is megmarad fölötünk, ez a szebb magyar jövő biztató csillaga. A Felvidék után következik Kelet, majd a Délvidék. Mária-tiszteletünkötől függ, mily hamar érjük el vágyaink célját. Kongreganisták terjesztették a Patrona Hungariae tiszteletét, a Regnum Marianum gondolatát a mult századokban. Most is a kongreganisták álljanak élére e tisztelet terjesztésének, mikor a hála a legújabb segítség miatt is parancsolólag követeli tőlünk e tisztelet fellendítését. Legyen azért határozati javaslatunk: ha minden magyarlakta vidék visszakerül az anyaországhoz, fogadalmi templomot építünk az országban a Patrona Hungariae tiszteletére s ebben a templomban hivatalosan és ünnepélyesen megújítjuk a felajánlást, mellyel első szent királyunk országát, koronáját, nemzetét Szűz Mária oltalma alá helyezte. Induljon meg lelkesen a Patrona Hungariae fokozottabb tisztelete s vezesse diadalra a sokat szenvedett magyar nemzetet!

Virágok a sírhantokon

(Szeged, 1938 nov. 4.)

„Térj vissza, lelkem, nyugalmadba, mert az Úr jót tett veled. Megmentett engem a haláltól, szemet a könnyhullatástól, lábamat az elbukástól. Az Úr kedvében járok az élők földjén.” (114. zs. 7—9.)

A „*Circumdederunt*”-zsoltár hangjai az Egyház liturgiájában mindenkor a halálra emlékeztetnek. Minden temetésnél ennek a zsoltárnak komoly szavai ütik meg fülünket és a gyász, a szomorúság, az elmúlás és az ítélet fölötti szent félelem és megrendültség érzelmét idézik fel lelkünkben: „*Körülvettek engem a halál gyötrelmei, rám találtak az alvilág veszedelmei.*” (114. zs. 3.) A zsoltár, melyből e szavak vették, a 114. zsoltár, mely voltaképp sokkal örömteljesebb, kedvesebb szavakkal kezdődik, mint amilyeneket az előbb idézettek sejtetnek. „*Szeretem az Urat, — így kezdődik — mert meghallgatta könyörgésem szavát.*” (1. vers.) A vége hasonlóképp kedves és lelki békét, örömet sugárzó, amint legelején vezérmondatunkban idéztük: „*Térj vissza, lelkem, nyugalmadba, mert az Úr jót tett veled.*”

A zsoltár tulajdonképpen a babiloni fogság után élő zsidó nép háláját fejezi ki, hogy Isten a halál földjéről, Babilonból kiszabadította és ismét az élők földjére, az ígéretföldjére helyezte át. Az Egyház a zsoltárt átvitt értelemben a halálra és a haláltól való megszabadulásra alkalmazza az örökkévalóságban. Nemcsak a „*Circumdederunt*” komor hangjai,

hanem a „*Convertere anima mea in requiem tuam*” szelíd, biztató, megnyugtató szavai is az Egyház ajkain egyaránt földi elköltözésünkre vonatkoznak.

November hava az Egyház liturgiájában, a hívek lelkében és a jámborok elmékedéseiben *a halál és a sír*, az elmúlás és az örökkévalóság, a lélek túlvilági tisztulása és a boldog örök élet gondolataival van telítve. Ezeket a gondolatokat akarjuk a zsoltár imént idézett szavai alapján átélmélni.

A halálnak mondhatni *három megtekintése* van: az egyik félelmetes, a másik ösztönző, a harmadik boldogító. Félelmetes a halál a földhöz ragaszkodók számára, ösztönző azok számára, akik az erényben komolyan előrehaladni törekednek, boldogító azok számára, akik már a földön Istennel egyesült életet élnek. A halálnak *boldogító* oldalát akarjuk ma megtekinteni: *Térj vissza, lelkem, nyugalmadba, mert az Úr jót tett veled.*”

A halál tehát az *Úr jótéteménye*, mert annak, aki az Úrban hal meg, osztályrészül jut az, amiért az Egyház naponként könyörög, amikor az elköltöztek lelkéről megemlékezik: „*Adj nekik, Úram, örök nyugalmat és az örök világosság fényeskedjék nekik.*” A földi élet viszontagságai, küzdelmei, próbái, harcai, kísértései után megleti a lélek azt a békét és nyugalmat, melyet többé senki sem vehet el tőle. Ez az a jótétemény, mely Isten részéről a halálban rejlik. Ezt részletezik a zsoltár következő versei: mert „*megmentett engem a haláltól, szemeimet a könnyhullatástól, lábamat az elbukástól*”. Ez a jó halálban rejlő hármasság: megment magától a haláltól, mert ezentúl halhatatlanná tesz, mintegy a halállal győzzük le a halált; megszabadít a földi bajoktól, melyek könnyeink hullását okozzák; megment a bűn veszedelmétől, az elbukástól. A befejező vers vége erre a jó, szent és boldog halálra való előkészületet jelöli meg mint gyakorlati következtést, mely az előbbiekből folyik. Ha tudniillik a jó

halál kegyelmét el akarom nyerni, „az Úr kedvében járok az élők földjén”, vagyis jó, Istennek tetsző élettel készülök a jó halál kegyelmére. Viszont „az élet földjén” a mennyországot is érthetjük s akkor ez a boldogság betetőzését jelenti: a haláltól, a földi bajoktól s a bűntől való megmenekülés után a mulhatatlan élet hazájában dicsóítem Istent és tetszem neki.

Szemléljük tehát a halált: mint a *halhatatlanság kapuját*, mint a földi bajoktól való megszabadulást, mint a bűntől való megmenekülést.

A halhatatlanság kapuja

A halál után kezdődő túlvilági életnek első boldogsága a *mulandóság megszűnése*. Szent Ágoston szerint nem lehet ott igazi és teljes boldogság, ahol nem örökkétartó az, ami boldogságunkat okozza. Lássuk, mi minden örvendeztetheti meg e földi életben nemes, Isten előtt kedves és megengedett módon szívünket, s lássuk, miként van mindez alávetve a mulandóság törvényének. Mi okozhat nekünk e földi életben igaz és szent örömet?

1. *A teremtett világ szépsége*, nagysága, változatossága, rendezettsége a tiszta lelket örömmre hangozza, Teremtőjéhez emeli. A természetben uralkodó törvényszerűség, az összefüggések és a harmónia, mely a Szentírás szavai szerint mindent mérték, súly és szám szerint rendez el (Bölcs. k. 11; 4), a kutató elme örömét, gyönyörűségét képezi. Newton, Linné és más nagy tudós és hívő szellemek nem is tudtak betelni a természetben tapasztalt törvényszerűség és szépségek csodálatával. Kepler mondja Madáchnál: „Ó tárd ki, tárd ki, végtelen ég, rejtélyes és szent könyvedet előltem; törvényedet ha már-már el-lesém, felejttem a kort és mindent körülöttem. Te örökös vagy, míg az mind mulandó, te felmagasztalsz, míg amaz lesujt.” De Kepler vagy jobban mondva Madách téved, mert ez az egész nagy és

mérhetetlen mindenség egyúttal a mulandóság félre- ismerhetetlen jeleit hordja magán. Nemcsak hogy az entrópia elvének alapján hőhalálról, minden mozgás és élet megszűntéről szól a tudomány, hanem a mindennapi élet is állandóan hervadásról és halál- ról tesz tanúságot, minden tavaszt és nyarat az ősz és a tél követi, és „*amilyen a levelek sarjadéka, — énekli már Homérosz — olyan az embereké is: a levelek közül emezeket a földre szórja a szél, ama- zokat a viruló erdő életre kelti tavasz idején, így az emberek sarjadéka is, emez születik, amaz meg el- múlik*”. Sirák fia pedig majdnem ugyanazokkal a szavakkal mondja: „*Minden test elfonnyad, mint a fű, mint a fakadó levél a zöldelő fán: az egyik kihajt, a másik le hull; ilyen a húsból és vérből való nem- zedék: az egyik bevégzi, a másik születik.*” (Sir. f. 14, 18—19.)

Vagyis nemcsak a mindenség, a természet, melyet örömmel csodálunk és élvezünk, hordja magán a mulandóság bélyegét, hanem érzékeink maguk, melyekkel azokat megismerjük és élvezzük, szintén a mulandóságnak és enyészetnek vannak alávetve: szemünk fénye kialszik, fülünk elhal — már sokszor az életben is, de biztosan a halálban. Sőt már földi ittlétünk tartama alatt is a sok munka, gond és foglalkozás, a harc és küzdelem az életért nem enged nekünk időt arra, hogy mindazt élvez- zük, ami szépet a természet magában rejt. El is tom- pul maga az érzék és a lelki befogadó képesség a sok, nagyon is reális foglalkozás közepette, és a legtöbb ember érzéketlenül halad el a természet szépsége mellett.

Szóval sok az akadály, hogy az ember igazán élvezze a természet s a mindenség szépségeit, melye- ket Isten azokban elrejtett, hogy az ember lelkét magához emelje, sőt mindez s maga a felfogó érzék is mulandó és elhal. Röviden: „*Nincs maradandó lakásunk a földön, hanem a jövőndőt keressük.*” (Zsid. 13, 14.) Az ember lelke vágyódik valami után,

ami soha el nem múlik: múlhatatlan, örök szépség és nagyság után, melytől halál és enyészet már meg nem foszthat. Ennek akkor jutunk birtokába, ha a mulandótól, a jelenlévőtől megfosztott a halál. Így lesz a halál az élet kapuja, s halál által jutunk a halhatatlanság birtokába.

2. Az öröm bőségesen folyó forrása lehet az ember számára kint a világban a *család*. Isten maga magasztalja Szentlelke által a forrást, melyet keze megnyitott s melyből az élet legnemesebb és Istennek tetsző örömei fakadnak a világban élő ember számára. „*Mind boldog az, aki féli az Urat — zengi a 127. zsoltár — és az ő utain jár! Élvezed akkor kezed munkáját, boldog vagy és dolgozod jó leszen... Fiaid mint az olajcsemeték veszik majd körül asztalodat.*”

De mily hamar borul gyászba a család, mily hamar áll üresen egy-egy hely, melyet előbb a szerető édesanya vagy édesapa vagy gyermek vagy testvér töltött be! A halál keze kiragadta őket szüleik, gyermekeik, testvéreik karjai közül. Hány-szor halljuk a panaszt, hogy az együttlét boldog éveit után oly hirtelenül csapott le a halál csontos keze és törte át azt a láncot, melyet a szeretet fűzött s mely összekötötte a család tagjait.

Család a szerzet is. Nagy örömet jelenthet az együttlét a testvérekkel. Nem hiába idézik a zsoltár szavait a szerzetesközösségekre, melyekben az igazi testvéri szeretet honol: „*Ime, mily jó és mily gyönyörűsége, ha együtt laknak a testvérek.*” (132. zs.) S bár nagyban különbözik a szeretet, mely a szerzet tagjait egymáshoz fűzi, még a keresztyén felfogású családok szeretetétől is, mert emez inkább természetes, amaz természetfölötti, s a szerzetben inkább örülnek, ha valaki végső célját, Istent megtalálta, mintsem hogy szomorkodnának, azért mégsem ellenkezik ezzel a természetfölötti szeretettel, hogy szeretett rendtársainkat, testvéreinket, akik elköltöztek, némileg nélkülözzük. Sőt bizonyos közönynek lehet

jele, ha azt, aki még pár hónappal ezelőtt köztünk élt, járt, dolgozott, példát adott, vigasztalt s hirtelen elköltözött, egyáltalában nem nélkülözzük, sőt el is feledjük. Az elköltözés fölötti természetfölötti öröm erény, de a közönyösség fogyatkozás. Hiszen nem gondolható el, hogy Szent Benedeket, Szent Ferencet, Szent Ignácot, Xavért nem nélkülözték volna társai, mikor Isten őket magához szólította. Ezt feltételezve mondjuk, hogy a testvéri együttlétből fakadó öröm sem állandó, hanem elmúlik azzal, akinek társasága nekünk ezt az örömet adta, nem is szólva a változásokról, melyeknek ez az öröm már a földi életben is alá van vetve.

Az emberi lélek pedig a változatlan együttlét, a barátság és szeretet meg nem szűnése után vágyódik, szeretet után, mely el nem múlik, barátság után, mely meg nem szakad, s ennek a szeretetnek és barátságnak ismét akkor jutunk birtokába, ha a halál szétszakította a szeretet és barátság csak múló, nem örökkétartó szálaít, hogy megkösse azokat, melyeket sem halál, sem mulandóság szét nem szakíthat.

3. Nem csekély örömforrás az ember számára a *munka* s a munka eredménye, a *siker*. Tervek, melyeket az ember sző, ha a megvalósulás valószínűsége kíséri azokat, maguk is az öröm forrása, s annál inkább, ha szemmel látjuk megvalósulásukat.

De mily hamar rontja le ebbeli örömünket is akár csak egyetlenegy komoly háborús lehetőség, aminőt az utolsó hónapokban is tapasztaltunk. Oly hamar szétfoszlik minden emberi terv, és már-már látjuk ily alkalomkor, hogy az emberi elgondolások és alkotások üszkös romjai fölött haladunk el. És a betegség, a munkaképtelenség? Nem is kell hozzá a halál, hogy a most említett örömök mulandóságát megtapasztaljuk.

Az ember pedig a változatlant szereti, azt az alkotást, melyet az idő foga meg nem rág. Ezzel di-

csekszik már Horatius is, bár nem igazsággal: „*Itt áll már a szobor s túltesz az ércen is, túl a piramisok szertelen ormain, melyet meg nem emészt a szakadó eső, nem dül szét a veszett északi ferge-
teg, sem a röpke idő s évek örök sora.*” De a valóságban ezt kívánjuk, ez után vágyunk mindnyájan s ehhez az örömhöz is csak a halál kapuja vezet el; a halál, mely mindent leront, olyant épít, ami soha többé el nem múlik.

4. *A tudomány és művészet* sok ember számára nemes öröm forrása. De mennyire korlátozottak e tekintetben is a földi lehetőségek! Omár hadai egy nap alatt elpusztították az alexandriai könyvtárt, a tudósok kincsét. Alarik serege a klasszikus kor remekeit dúlta szét. A spanyol kommunisták évszázadok legszebb alkotásait tették a lángok martalékává. Hány tudós iratai, hány művész alkotásai pusztultak el egyetlenegy napon, egy egész élet munkájának gyümölcse, az alkotónak életében, az alkotónak szemeláttára! S nem egyszer a tudományos kutatások, a művészi alkotások delelőjén kell az alkotó szellemnek sírba szállni. Itt is áll: az ember örök alkotások után vágyik. De ez a lehetőség is csak a halálon túl nyílik meg számunkra: csak a halál adhatja meg a múlhatatlanság patináját.

5. *Jót tenni másokkal* a legnemesebb örömök egyike. De ha nem lehet? — *Az erény után való törekvés*, az erény élete maga, az erényes élet célja — *Isten*, az ő birtoklása és élvezése, ez a földön elérhető örömök legnagyobbika. De hányszor borul homály az Isten tiszta látására s a benne való boldogságra! Hányszor borítja gyarlóságaink köde erényes törekvésünkre a fátyolt, Istent magát csak a halál árán birtokolhatjuk egészen. Azért köszöntötte Szent Ferenc a halált: Halál testvér, Isten hozott!

Szabadulás a bűntől és bajoktól

„Megmentett engem a haláltól”, vagyis a halál által juthatok csak a halhatatlanság birtokába. De „szememet is megmentette a könnyhullatástól, lábamat az elbukástól”. Ez a jól elviselt halál további boldogsága s jótéteménye. A halál megment a földi bajoktól, melyek a könnyhullatást okozzák, s a bűn veszélyétől, mely könnyen a bukást idézi elő. Van-
nak könnyek, melyeket a testi, és könnyek, melyeket a lelki fájdalom facsar ki szemünkből. Mindezt egyszersmindenkorra elveszi tőlünk a halál. Megszabadít a bűn halálának lehetőségétől s az örök könnyhullatás veszélyétől, megszabadít Isten s felebarátunk kisebb megbántásaitól, melyeket gyarlóságunk földi életünkben szeretetünk nagy fájdalomra állandóan elkövet — s mindez boldogság annak, aki szeret és gyűlöli a bűnt.

Még jobban kidomborodik azonban előttünk a halálban rejlő jótétemény, ha a múlhatatlanság pozitív oldalát tekintjük, vagyis azt nézzük, mit hoz számunkra a halál. A halál után is van szépség, van megismerés és tudás, van szeretet és barátság, van égi zene, öröm és boldogság. Hiszen minden jónak együttes és múlhatatlan birtoklása, ez a mennyei boldogság. Ezt nyitja meg számunkra a jó, a szent halál. Azért mondja Szent Pál: „Szem nem látta, fül nem hallotta, ember szívébe föl nem hatolt, amiket Isten készített azoknak, akik őt szeretik.” (1 Kor. 2; 9.)

A szeretetnek és boldogságnak ezt a múlhatatlan, soha ki nem apadó, soha meg nem fogyatkozó örömét nyitja meg számunkra a jó, a szent halál kapuja. Azért mondhatjuk teljes igazsággal a jó halálról: „Térj vissza, lelkem, nyugalmadba, mert az Úr jól tett veled.” S ezért mindig „az Úr kedvében járok az élők földjén”, hogy lelkemet erre a boldog pillanatra elkészítsem.

Sírhantokon fakadó virágok ezek a november-havi gondolatok.

Requiem

(Nagybecskerek, 1922 november 5.)

November hava a halottak emlékének van szentelve. A mai vasárnapot, mely halottak napját követi, némely vidéken „lélekvasárnap”-nak nevezik. Ezen a vasárnapon mi is a „lelkek”-ről akarunk megemlékezni. A legszebb megemlékezés pedig halottainkról a halotti szentmise, a „requiem”. Ebben Isten irgalmába ajánljuk szeretteinket és irántuk érzett szerető gondolatainkat nemcsak a mise szövegébe, hanem magába a szentmiseáldozatba öntjük. Itt is, mint mindenben, a lelkület az, melynek életet kell varázsolnia a külső szertartásokba, hogy azok a maguk teljességében lelkünkre hatásukat kifejtsék. Mert a gyászmise, a „requiem” nemcsak a legkegyeletesebb megemlékezés halottainkról, nemcsak a legértékesebb ajándék, mellyel nekik kedveskedhetünk, a leghatásosabb segítség, melyet nekik nyújthatunk, hanem egyúttal a legművészebb, a legköltőibb megjelenítése életünk legfontosabb, legkomolyabb pillanatának: lelkünk elköltözésének e látható világból.

I. Mondhatni, teljes akkordokkal kezdi meg az Egyház a gyászmise szertartásait e szavakkal: *Requiem aeternam dona eis, Domine, et lux perpetua luceat eis.* Adj, Uram, nekik örök nyugodalmat, és az örök világosság fényeskedjék nekik. E szavaktól kapta nevét maga a gyászmise is, a „Requiem”.

1. *Mily nyugalomról, mily világosságról* szólnak e szavak? A sír nyugalmáról? Nem. Ez a nyugalom úgyis az övék, drága halottainké; ezt fölesleges nekik kívánnunk, ezért fölösleges imádkozunk. Így ők valamennyien nyugosznak, azok is, akik már boldogok az égben, és azok is, akik még szenvednek a tisztítóhelyen. Ez a halál nyugalma. De nem erről van szó, hanem a lélek nyugalmáról.

Mikor nyugtalan a lélek? Ha nagyon szeret és ha nagyon vágyódik valami után. — Nyugtalan a szülő, ha gyermeke a távolban van; nyugtalan a gyermek, ha szüleit veszélyben véli; nyugtalan a vőlegény, nyugtalan a menyasszony, ha nem tudnak egymásról, ha talán az egyik távol van a harctéren, a fogságban, ha szomorú kétség szállja meg lelküket, vajjon viszontlátják-e, megtalálják-e egymást. — Nyugtalan az, aki nagy öröm vagy nagy nyereség előtt áll, de akadályokat lát és fél, hogy talán örömének, a várt nagy nyereségnek elérésében megakadályozzák. — Nyugtalan, akit lelki ismerete gyötör, hogy jótevőjét, szülőjét, jegyesét, Istenét megbántotta, szeretetére érdemtelenné tette magát.

Ilyen a lélek is a halál után, ha nem egészen tiszta. A nép hite „hazajáró lélek”-nek nevezi az ilyen, a szeretettől és vágytól nyugtalan lelket. Szeret, repes, de gátat vet, hogy szeretetének tárgyába, Istenbe repülhessen; saját tisztátalan állapota szégyennel borítja, szemrehányással illeti, fájdalommal tölti el, azért nyugtalan, segítség után néz, „hazajár”. Nagy tisztulásra van még szüksége, míg Istenhez eljuthat, a földi élet nem volt elég neki erre, mert elmulasztotta az alkalmakat, s így nyugtalan addig, amíg nincs Istennél: „Magadnak teremtetél minket, Uram, és nyugtalan a mi szívünk, míg benned el nem pihen.” (Szent Ágoston.) Ezt a nyugalmat kívánjuk drága halottainknak, ezért imádkozunk, könyörgünk; kívánjuk a lelki megtisztulás után a megpihenést a földi fáradalmaktól, kísérté-

sektől és szenvedésektől a mennyei boldogság örök nyugodalmában.

2. *Milyen világosságot kívánunk nekik? Hogy talán ismét meglássák a földi napot?* Ez a nap számukra mindenkorra leáldozott, vagyis inkább az ő földi szemük fénye kialudt, szemük lezáródott e világ számára, hogy lelkük szeme más világosság, más nap számára megnyíljen. Ezt a világosságot kívánjuk nekik. Maguk sem akarnák újból látni a földi napot, és ez nem is volna jó számukra. Lelkük az égi Világosság felé tör, az igazság Napját keresi, és ez a világosság, ez az igazság az Isten: „Hogy boldog szemmel tekinthess bele az Igazság legvilágosabb fényességébe”, ezért imádkozik az Egyház a haldokló ágyánál. A világosság az élet, az öröm és a béke feltétele; ahol nincs világosság, ott hideg minden, ott kihál az öröm és búskomorság uralkodik. Isten a lélek öröme és békéje: „Ó, örökkévalóság ragyogó napja, melyet az éj soha homályba nem borít, hanem az örök igazság sugaraival szüntelen megvilágít; nap, mely mindenkor örömdetes, mindig barátságos, melynek boldogsága sohasem fordul ellenkezőre!” (Kr. köv. 3, 48.)

II. *Következik a szentlecke és az evangélium.* Négyféle gyászmisét ismer az Egyház: halottak napján, temetés napján, évforduló napján, tetszés-szerinti napon. E szerint változnak a szentlecke és az evangélium, egészen a nap hangulatához mérten megválasztva. — Halottak napján a feltámadás nagy győzelmét a halál fölött állítja lelkünk elé az Egyház Szent Pál levelében a korinthusiakhoz: „Halál, hol a te győzelmed? Halál, hol a te fullánkod?” (1 Kor. 1, 15. 55.) Az evangélium pedig Jézus szentséges szavait idézi: „Eljön az óra, midőn a halottak meghallják az Isten Fia szavát, és akik hallották, élni fognak.” (Jn. 5, 25.) — A temetés napján figyelmeztet, hogy ne úgy érezzünk, mint a pogányok, akiknek nincs reményük: „Ne bánkódjatok, mint a többiek, kiknek nincs reménységük.

Mert, amikép hitünk szerint Jézus meghalt és feltámadt, éppúgy fogja az Isten azokat is elévezetni vele együtt, akik elaludtak Jézusban." (Tessz. 4, 12—13.) És Jézus szavaival vigasztal, melyeket Mártahoz intézett: „Fel fog támadni testvéred. — Én vagyok a feltámadás és az élet; aki énbennem hiszen, még ha meg is halt, élni fog." (Jn. 11, 23—25.) — Évfordulókon int minket, hogy üdvös dolog a halottakért imádkozni, és hogy Jézus nem veti el a lelket, míg irgalomért könyörögve hozzá járul. „Szent és üdvös gondolat a halottakért imádkozni, hogy a bűnöktől feloldassanak." (2 Mk. 12, 46.) „Minden, amit nekem ád az Atya, énhozzám jön, és aki hozzám jön, bizonyára nem dobom ki." (Jn. 6, 37.) Mivel a lélek maga már nem tud üdvösséges módon magáért könyörögni, azért másoknak kell ezt érte megtenni; azért üdvösséges dolog imádkozni az elhunytakért. — A rendes gyászmisében egészen megfelelően a mindennapi kötelességteljesítés gondolatának, boldognak nevező az Egyház a Jelenések könyvének írójával a holtakat, akiket a jócselekedetek fényes kísérete követ bevonulásukkor az örökkévalóság kapuján át. Mint király vonul be a lélek birodalmába, és cselekedetei díszes kíséretként követik őt: „Boldogok a holtak, akik az Úrban halnak meg... mert cselekedeteik követik őket!" (Jel. 14, 13.) Ennek a dicsőséges bevonulásnak egyik záloga Krisztus testének vétele, a mindennapi lelki kenyér. Boldog, aki naponként részesült az eledelben, mely a halhatatlanság csíráját ülteti a lélekbe: „Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, annak örök élete vagyon, és én feltámasztom őt az utolsó napon." (Jn. 6, 55.)

III. A gyászmisének legdrámaibb része a „*Dies irae*", melyet a kar a szentlecke és evangélium közt énekel. A nagy világítéletet állítja lelkünk elé: az előkészületet, a halottak feltámadását, a bírót. Majd a lélek könyörgését hallatja megrendítő szavakban. Mintha csak engem hurcolnának az ítéletre, úgy

állítja lelkem elé a nagy ítélet napját a szent költő. Mit fogok akkor mondani? Mit fogok tenni? Csak könyörögni tudok. A legmeghatóbb motívumokat adja a lélek szájába, hogy Isten irgalmát magára vonja: Isten az irgalom forrása; a lélek üdvözülése az ő földi életének, fáradozmainak és halálának célja; földi életében oly könyörületes volt a bűnösök iránt:

Kegyes Jézus, kérlek téged,
Érttem álltál emberséget,
Ne adj érnem gonosz véget.

Munkád, könnyed érttem veszte,
Annyi kínod, szent kereszted,
Ne maradjon céljavesztett.

Magdolnához lehajoltál,
A latorhoz kegyes voltál,
Énbelém is reményt oltál.

IV. Már itt, de még inkább az *offertóriumnál*, úgy látszik, mintha a lélek könyörgése a halál után még eredménnyel járna Isten előtt, vagy mintha a mi imánk még meg tudná szabadítani a lelket a kárhozat tüzetől: „Szabadítsd meg minden megholt hívő lelkét a pokol büntetésétől és a mélység tömlöcétől; szabadítsd meg őket az oroszlán torkától, hogy el ne nyelje őket az alvilág, és le ne zuhanjanak a sötétségbe.” De ez csak drámai megjelenítése a halál pillanatának, amikor a bánat és könyörgés még üdvösséges. Azonkívül Isten előrelátásában azok az imádságok is számítanak, melyeket kedveseink halála után értük végzünk, és ezek előrelátásában Isten a halál pillanatában bőségesebb kegyelmet juttat esetleg nekik.

V. Legszebb és legvigasztalóbb része a gyász-misének a gyönyörű *halotti prefáció*. „Akiben számunkra a boldog feltámadás reménysége felragyogott”, mondja oly szépen Jézusról ez a magasztos ének. Itt látjuk, hogy mi nekünk Krisztus. Ha

Krisztus feltámadt, mi is fel fogunk támadni (1 Kor. 15.): „Feltámadt Krisztus, az én reménységem.” (Húsv. sequentia.) Elszomorító a halál bizonyossága, de megvigasztal a halhatatlanság ígérete. Oly szépen fűzi ezért hozzá a prefáció: „mert híveid élete csak megváltozik, de el nem enyészik, és e földi élet szállásának porrá válása után örök hajlék vár ránk az égben”.

VI. Erre bemutatja a pap az *áldozatot*. A végén pedig ugyanúgy, mint a mise kezdetén, az örök fény és az örök béke s nyugalom kérésével zárja be könyörgését, és egybefoglalva minden indító-okot, mely Istent könyörületre indíthatja, e szóval fejezi be imádságát: „mert kegyes vagy”. Nem a lélek érdemeire, nem vezekléseire, nem erényeire hivatkozik. Mindennél többet ér: „mert kegyes vagy”.

Ahítattal vegyünk részt minden gyászmisén, mondassunk szívesen gyászmisét kedves halottainkért és biztosítsunk a magunk számára is inkább miséket, mint hervadó koszorúkat vagy drága sírboltot; mert a test elporlad, de a lélek tovább él, és esetleg szenved és segítségért könyörög. Ekkor érzi, hogy minden koszorúnál, emlékoszlopnál, ékes sírboltnál többet ér Krisztus szent áldozata, melyet az Egyház a „requiem” komoly, de vigasztaló szertartásába öltöztet, hogy elköltözött gyermekeit a legértékesebb ajándékkal megörvendeztesse, melyet számukra kincstárában őriz.

Szent Erzsébet ünnepére

(Szent élet és szenvedés)

(Oregcsertő, 1916 november 19.)

Háborús hazánk borús egén vigasztaló csillagként tűnik fel Magyarországi Szent Erzsébet bájos alakja. Hősies erényeinek példájával serkent bennünket, hogy nyomdokait követve, szent élettel igyekezzünk Isten áldását lehívni családunkra, hazánkra és az egész világra; igyekezzünk megengesztelni Isten haragját, hogy megrövidítse a megpróbáltatás napjait. Hiszen maga az Úr Jézus mondja, hogy a választottakért megrövidítenek a szorongatás napjai; és még Szodomának is megkegyelmezett volna az Úr, ha benne legalább tíz igaz találatott volna. Példájával buzdít, bátorít, lelkesít minket hazánknak talán legnemesebb leánya, Szent Erzsébet, mily lelkülettel viseljük az Istentől bűneinkért és javulásunkra ránk mért súlyos csapásokat és szenvedéseket. Szent kezével, fejedelmi tekintetével ég felé mutat, ama nagy és magasztos célra, melyet az áldozat és szenvedés útján kell elérnünk. Szent Erzsébet hivatott vezérünk és vigasztalónk a kereszt és áldozat útján, mert őreá is ráborult a sötét éj, mely most hazánk fölött, mindegyikünk fölött kitárul; Szent Erzsébet is ivott a szenvedés poharából, nemcsak ivott, hanem azt fenéig ki is ürítette.

Anyai tekintetét az égből ránk veti valamenynyüinkre és reményt, bátorságot fakasztó szavakkal mondja: Szent élet és szenvedés árán kell ki-

érdemelnünk a földi győzelmet és a mennyei örök békét! — Az, amit Szent Erzsébet a mai napon szívünkbe kiált, volt az ő istenes életének is kulcsa. Szent élet és a szenvedés hősies viselése nyitották meg neki a mennyország kapuit, tették fejére a szentek koronáját. Evvel a koronával felékesítve, az égi fény ragyogásában kiáltja most felénk: Ó, ti boldogságos szenvedések és áldozatok, melyek árán ekkora dicsőséget érdemeltem ki magamnak Isten országában! Áldalak titeket, mert megnyitottátok nekem a múlhatatlan boldogság tengerét.

Erzsébetnek szent élete annál csodálatosabb, mert nem valamely kolostor szűk falai közt, távol a világ csábításától és szemfényvesztésétől folyt le, hanem gazdag fejedelem udvarában és a házaselet gondjai közt. Erzsébet II. Endre magyar királynak volt leánya. Édesatyja már zsenge gyermekkorában a thüringiai herceg udvarába adta Németországba, és itt, Lajos, thüringiai fejedelem felesége lett. Minden, amit a fejedelmi udvar szépet és gyönyörűségeset csak adhatott, az rendelkezésére állott. De Erzsébet meg tudta őrizni szívét a földi dolgok hiúságától és szent példájával rációfól azokra, akik tüskének-bokornak odakiáltják, szerteszéjjel hangoztatják, hogy kint a világban, a házaseletben nem lehet szentül élni. Épp Erzsébetet választotta ki Isten arra, hogy megmutassa valamennyiünknek, hogy minden körülmények közt lehet Istennek szolgálni és szent életet élni. Azért oly tanulságos az ő életének buzgó megfontolása.

Három erény tündöklök főleg Szent Erzsébetben, mellyel házaseletét megszentelte: szeretete férje iránt, szeretete Isten iránt, szeretete a szegények és szenvedők iránt.

I. Férjét kimondhatatlanul szerette, a leggyengédebb vonzalommal csüngött rajta, és viszont Lajos fejedelem a maga részéről is ugyanoly szeretettel és odaadással viszonzta Erzsébet vonzalmát. Ez Isten akarata szerint volt, aki mondja: „Az ember

elhagyja atyját és anyját, és feleségéhez ragaszkodik, és a kettő egy testté lesz." (Mt. 19, 5.) Az Apostol pedig írja: „Ti férfiak, szeressétek feleségeteket, amikép Krisztus is szeretete az Egyházat, és önmagát adta érte”, „az asszonyok” pedig „engedelmeskedjenek férjüknek, akárcsak az Úrnak”. (Ef. 5, 22—25.) Ez a szeretet azonban nem volt pusztán természetes, érzéki vonzalom, mely csak a vagyont és külső szépséget tekinti. Mert az ilyen szeretet állhatatlan és hamar hervad, mint a tavaszi virág, nem áll ellen a nyár tűzének. Erzsébet és Lajos szeretete a kölcsönös tiszteleten és nagyrabecsülésen alapult, Istenben gyökerezett, természetfölötti volt. Lajos látta feleségének szent életét, és Erzsébet a maga képmását férjében; ezért szerették egymást. Csak az a tartós szeretet, melyet Krisztus teremt meg és tart fenn a szívekben. Ez a szeretet aztán oly nagy és oly erős, hogy leküzd minden kísértést és túléli magát a halált is. Látjuk ezt Erzsébetben és férjében, Lajos hercegben. Lajos távolléte Erzsébetnek elviselhetetlen volt. Ha az ország ügyei elszólították a herceget és Erzsébetnek otthon kellett maradnia, levetett magáról minden fejedelmi dísz és özvegyi ruhába öltözött, hogy fájdalmának kifejezést adjon. Virrasztás és önsanyargatás közt várta be, míg férje visszatér. Lajos hűsége Erzsébethez is éppoly szilárd volt. Utazásai közt gonosz emberek felszólították, hogy tegyen ő is úgy, mint más urak, és szegje meg a fogadott hűséget. Lajos azonban méltó haraggal így válaszolt: Ha kegyemben akartok maradni, tartózkodjatok ezentúl az ilyen beszédektől!

A hűségnek mily gyönyörű példáját adta ez a szent házaspár minden keresztény családnak. A hűség a család alapja. Ahol ez meginog, ott vége a családi boldogságnak, vége a szeretetnek, vége a gyermekek istenes nevelésének. A viszály és a bűn ütik fel tanyájukat, kihal Isten lelke a család szívéből. Jobban, mint máskor kell most a keresztény

házasok fülébe kiáltani a hűség szent szózatát. A háború viszontagságai hónapokra, sőt évekre elszólítják a férfiakat feleségük oldaláról, száz, meg száz kísértésnek vannak kiszolgáltatva idegen országokban. A feleség odahaza marad egyedül, nem örködik felette senki. Mi az, ami a szent hűséget biztosítja, megvédi? A kölcsönös szeretet, mely Isten félelmében gyökerezik. Ez a szeretet elfojt minden csábító tüzet, ez a szeretet hívebben örködik a házasság szent köteléke fölött, mint ezer ember szeme, ez megóv a bűntől ott is, ahol senki sem lát, csak egyedül az Isten.

Szent Erzsébet annyira hűséges volt férjéhez, hogy hű maradt hozzá még halála után is. Előkelő urak, maga a német császár is megkérte kezét, de Erzsébet valamennyit visszautasította, mert megfogadta, hogy csak egy férjet akar ismerni, s ha ezt elveszítette, máshoz többé nem szegődik.

II. Ugyan mondjátok meg nekem, mi ennek a szeretetnek és hűségnek titka? Milyen kulcs nyitja meg nekünk a szekrényt, ahol ezt a kincset őrzik? Ennek a szeretetnek és hűségnek kulcsa nem más, mint magának *Istennek a szeretete* — Istennek szeretete, mely tiszta életet teremt a házasság előtt, és Isten parancsainak megtartása fölött örködik a házasság után.

Erzsébet és Lajos már mint gyermekek együtt nevelkedtek a fejedelmi udvarban. Tudták, hogy egymásnak vannak szánva; szerették is egymást, de csak mint testvérek. Soha illetlen, pajzán beszéd köztük el nem hangzott; soha meg nem engedett bizalmasságot köztük észre nem vett senki. Egyik a másikat tisztelte és átkos bűnténynek tartotta volna, ha a másiknak szüzi liliomát letörné. Keresztény ifjak és lányok, ha áldásos, szent és boldog házaseletet akartok egykoron élni, akkor tiszták, szüziiesen tiszták maradjatok, amíg csak az oltár lépcsőin a pap össze nem ad benneteket! Aki a keresztségben megfogadott hűségét Istennel szem-

ben megszegi a házasság előtt, az rendesen a hitvesi hűséget sem tartja meg a házassági kötelekben. Azért legyen jelszavatok, keresztény ifjak és lányok: Szűzek maradunk az oltár lépcsőjéig vagy szűzek maradunk a halálig!

A boldog és hűséges házaselet másik biztosítéka Isten parancsainak megtartása a családban. Nem volt sok család, amelyben oly híven megtartották volna Isten és az Egyház parancsait, mint Erzsébet és Lajos családjában. Erzsébet a legnagyobb figyelemmel őrködött az ünnepek megszentelése fölött, szigorúan megtartotta az elrendelt böjtöket, bár ifjú kora miatt arra kötelezve nem volt, gyakran járult a szentségekhez, sokszor áldozott. De ezzel sem érte be. Isten szeretetének lángja magasabbra csapott szívében. Gondosan őrködött a fölött, hogy férje iránt táplált szeretete ne csökkentse benne Isten szeretetét. Ezért sokat szeretett imádkozni és vezekelni, nagycsütörtök éjjelét egészen imádságban töltötte, ágyát éjjél táján gyakran elhagyta és a jászolban fekvő Megváltóra gondolva elmélkedésre adta magát. Lajos pedig Erzsébet szent törekvését nemcsak hogy nem akadályozta, nemcsak hogy nem igyekezett feleségét Istentől elvonni, hanem szent vetélkedéssel követte felesége erényes példáját, buzdította, serkentette Isten nagyobb szeretetére. Ime, ez a lángoló istenszeretet az a kulcs, mely nekik egymás szívét is felnyitotta: mert annyira szerették Istent, azért egymás szeretetében is meggyökereztek.

III. Boldogságuknak azonban még egy forrása volt, mely szintén Isten szeretetéből vette eredetét: *Erzsébet szerette a szegényeket és szenvedőket.* Boldogan élt férjével, gyermekeivel együtt, mert más családokat is boldogítani törekedett. „Boldogok az irgalmasok, mert majd önekik is irgalmaznak.” (Mt. 5, 7.) Oly nagy volt Szent Erzsébet könyörüllete a szegények iránt, hogy egy pénteki napon minden magánál lévő pénzt kiosztotta a város sze-

gényei közt. Mikor azután a szegény, akinek már nem jutott a pénzből, siránkozva kért tőle alamizsnát, annyira megesett rajta szíve, hogy drágakövekkel gazdagon hímzett kesztyűjét húzta le kezéről és adta oda neki. Egy lovag, aki szemtanúja volt a jelenetnek, a szegény után sietett, nagy pénzért megvásárolta a kesztyűt és sisakjára tűzte. Halálos ágyán bevallotta, hogy ennek a szent kesztyűnek, melyet Erzsébet viselt, köszöni minden dicsőségét és boldogságát. A háborúban sohasem győzték le, ellenségeit mindig megfutamította. Ugyanazt a boldogságot és áldást, amelyet Erzsébet könyörületessége e lovagra hozott, saját férjére és családjára is lehívta az égből. Ezért volt Szent Erzsébet házassága oly boldog és gyönyörűségteljes. Még a fekélyesek kunyhóiba is ellátogatott, mosogatta, csókolgatta sebeiket, lenyírta undorító, gennyes hajukat, sőt egyet még férjének tévollétében annak ágyába, is fektetett, hogy jobban ápolhassa. „Nézd, kedves fiam, — mondta Lajosnak visszatérténél édesanyja — látni fogsz valakit, akit Erzsébet még nálad is jobban szeret.” A herceg kissé ingerülten félrerántotta a függönyt, de Isten megnyitotta lelki szemeit és a fekélyes ember személyében a megfeszített Krisztust látta. Könnyezve mondta Erzsébetnek: „Kérlek, add gyakran oda ágyamat ilyen vendégeknek, ne hagyd magadat senki által sem akadályoztatni érényeid gyakorlásában.”

Ez volt Szent Erzsébetnek családi élete. Fénylő nap gyanánt ragyogott abban Isten szeretete. Ebből a szeretetből áramlott szét lelkében az a gyöngéd és erős, az a hűséges és meleg szeretet férje iránt, mely a családi boldogság alapja. Ugyanabból az istenszeretetből eredt könyörülete a szegények és betegek iránt, és ez a könyörület új áldást hozott családjára. Isten iránt érzett szeretete pedig nem annyira szavakban, mint tiszta, bűnmentes életben és a parancsok lelkiismeretes megtartásában nyilván-

nult meg. Azért látjuk Erzsébet fején a szentek koronáját díszleni.

Nagy időket élünk, nagy feladatok várnak mindnyájunkra a háború után. Erős, hithű, szent nemzedékre van szükségünk. Ezt követeli az Egyház és a haza. Ime, magyarországi Erzsébet szent életének ragyogó példája hatalmasabban kiáltja lelkünkbe, mint bármely szónok: Kövessetek engem, és legyetek szentek! Magyarországnak nagy katolikus országnak kell lennie. 1914 december 8-án Jézus Szívének szentelte a király az egész országot; Magyarország azóta Jézus Szívének országa, nevét az Üdvözítő belevéste Szívébe és abból nem törli ki soha. De ha az egész ország, ha mi mindnyájan Jézus Szívéi vagyunk, akkor szentéletűeknek, tökéleteseknek kell lennünk. Ez az igazi Jézus Szívetisztelet, hogy szent életet éljünk. Ebben is Szent Erzsébet adott példát nekünk, mert ő volt Jézus Szívének is egyik legelső tisztelője.

Rajta tehát, legyünk szentek Szent Erzsébet példájára! Legyünk szentek a világban, legyünk szentek a családban, legyünk szentek minden körülmények közt. Nem minden talajban terem meg a jó búza! A szentek sem nőnek fel minden talajban. A szentek bölcsője a szent családi élet. Legyetek szentek, ti szülők, és gyermekeitek is szentek lesznek! Legyetek szentek, keresztény magyar családok, és Magyarország is szent ország lesz. Akkor Jézus Szívének bő áldása fog ránk kiáradni és megtermékenyíti fáradozásainkat, hogy egykoron mi is Szent Erzsébettel együtt a mennyei dicsőség koronáját elnyerhessük. Amen.

Xavéri Szent Ferenc

(Budapest, 1926/27)

Mikor a mai missziós ünnepély alkalmából India és Japán nagy apostola, Xavéri Szent Ferenc élete kerül vászonra, megfelelő és méltó dolognak tartom, hogy az ünnepi beszéd is az ő emlékének legyen szentelve. Xavéri Szent Ferenc oly nagy jelenség nemcsak a missziós fejlődésben, nemcsak a katolikus Egyháznak, hanem az egész emberiségnek is kultúrtörténetében, hogy személyének, jellemének, hódító génuszának ismerete az általános műveltséghez tartozik, de még inkább hivatva van mindenkiben a még szunnyadozó, gyengeségben senyvedő lelki vállalkozó erőt, a keresztény nagylelkűséget és áldozatkészséget és vele együtt a missziós lelkesedést lángralobbantani és hatalmas tűzzé szítani. Xavéri Szent Ferencet jelen beszédemben mint az újkori hithirdetésnek legnagyobb apostolát és a missziók égi pártfogóját akarom hallgatóim szeme elé állítani.

„Akik igazságra oktatnak sokakat, tündökölnék, mint a csillagok, örökkön-örökké” — mondja a Szentírás. (Dán. 12, 3.) Kire illenek az írás szavai jobban, mint Xavéri Szent Ferencre? Ki vezetett az apostolok nagyszerű lelki hódításai után több embert az igazság ismeretére, mint ő? Ki hódított meg — nem mondom, több lelket — hanem több népet, több nemzetet Krisztusnak, ki csatolt több birodalmat az ő országához, mint Xavéri Szent Ferenc? Felvonulnak India és Japán fejedelmei népeikkel

együtt, hódolattal teszik le lábához a pálmaágakat és háladalt zengő ajakkal köszöntve őt, kiáltják feléje: Te oktattál minket az igazság útjára! — Mivel hasonlítsalak össze téged, Indiának és Japánnak nagy apostola, Xavéri Szent Ferenc? Ustőkös-sel-e, melynek hatalmas fénycsóvját képezik a millió lelkek, melyeket a pogányság sötétségéből te ragadtál ki és öltöztettél a kegyelem ragyogó fényébe? Naphoz hasonlítsalak-e, melynek vonzó ereje népeket és országokat bolygóként vonz maga köré, hogy velük együtt a világ középpontja, a lelkek középpontja, Isten felé haladjon feltarthatatlan futásában? — Xavéri Szent Ferencről el lehet mondani, amit egykor Szent Pálról mondott az Üdvözítő Ananiás prófétának: „Kiválasztott edényem ő nekem, hogy hordozza nevemet a pogányok és királyok előtt.” (Csel. 9, 15.) Róla el lehet mondani, amit Jeremiás prófétának mondott az Úr: „Prófétául rendeltelek a nemzetek között.” (Jer. 1, 5.) Azért nevezték Xav. Szent Ferencet már életében második Szent Pálnak, s szenttéavatása után ünnepi miséjében az apostolok prefációjával akarták megdicsőíteni, azért lett ő a hithirdetésnek, a misszióknak és minden egyes hithirdetőnek, az egész missziós mozgalomnak égi pártfogója; mert Istennek gondviselő terve az, hogy amiben valaki erényeivel kitűnt a földön, abban legyen imádsága, pártfogása által hatalmas az égből. *Lássuk azért a nagy apostolt fáradságos munkájában földi útján, hogy szemlélhessük pártfogói hatalmában és dicsőségében az égből!*

I. Xav. Szent Ferenc az újkor legnagyobb apostola. — Miben nyilvánul meg az apostol nagysága? A buzgalomban, mely lelkét hevíti; a fáradságban és áldozatokban, melyeket a lelkekért elvisel; működése kiterjedésének nagy arányaiban; a szokottat meghaladó nagy sikerekben, melyeket Isten kegyelmétől segítve elér; végre magának az isteni kegyelemnek különösen észlelhető és rendkívüli megnyilatkozásában, mellyel mintegy az approbáció pecsét-

jét üti rá az apostol munkájára és csodás jelekkel bizonyosságot tesz mellette az egész világ előtt, hogy ő valóban Isten küldötte, igazán Isten embere. Mindenben nagy, a legnagyobbak egyike Xav. Szent Ferenc, de ami nagyságát valamennyi újkori hit-hirdető nagysága fölé emeli, az, hogy mindezek a fényes tulajdonságok és kiváltságok együttesen és a legnagyobb fokban ékesítették személyét.

1. Csodáljuk mindenekelőtt *apostoli buzgalmát*, mert ez éltető lelke az egész hithirdetői munkának. Xav. Szent Ferencet már Istenhez térése egészen hithirdetővé avatta. Őt a lélek értéke, az örökkévalóság gondolata ragadta ki a világ hiúságaiból és vezette Istenhez. „Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelkének kárát vallja?”, ez a szó rezgett végig lelkének mindenegyes húrján és visszhangzott annak legelrejtettebb mélységéből és saját lelke értékének tükrében szemlélte minden ember lelkének értékét. Ez adta szájába a szót: Lelkeket adj nekem, Uram, a többit vedd el! Ez a lelkét emésztő, tettekre ösztönző vágy ragadta őt magával és képesítette a leghősiesebb áldozatokra és odaadásra.

Nála a lelkesedés nemcsak érzelem volt, hanem áldozatos cselekedet és tetterős szeretet. Ez a buzgalom a lelkekért vitte őt el az egyetemi katedráról, ahol fényes pályafutás sokat ígérő reményei bontakoztak ki lelki szemei előtt. Ennek a váagnak szárnyai emelték fel őt szülőföld, rokonság és minden fölé, ami ebben az életben az embernek kedves; ez a vágy szakította el hazájától, ragadta ki legkedvesebb barátai köréből és vitte el óceánokat átszelő hajóján Indiának és Japánnak legismeretlenebb tájaira. Ennek a váagnak kielégítésére vetette alá magát mérhetetlen fáradságnak, tette ki életét a legnagyobb veszélyeknek. Mikor egy alkalommal hírül adták neki, hogy valahol a tenger közepén, vad szigeten nép lakik, mely mitsem tud Istenről és a legborzasztóbb lelki vakságban és erkölcsi durva-

ságban éli állatias módon napjait, és ahová el-
menni halált jelent minden idegenre nézve, akkor
épp az a gondolat ösztönözte őt az utazásra, hogy
ott életét adhatja a lelkekért, és semmi sem volt
képes őt visszatartani, hogy lábát meg ne vesse
„a halálnak szigetén”.

Buzgalma a lelkek iránt határt nem ismert: India
és Japán nem volt képes kielégíteni szomjúságát,
lelkét még nagyobb hódítások vágya ösztönözte,
Kína partjain veszett el sóvárgó tekintete, mikor
Szancsián szigetéről szemének haldokló pillantása
rávetődött az országra, mely vágyainak végső cél-
ját képezte. Elhaló szemei Kína partját csókolgatták,
mikor lelkek után epedő lelkét visszaadta Terem-
tőjének. Ki ne gondolna ezek hallatára a macedón
világhódító Nagy Sándor szavára, mikor még mint
ifjú édesatyjának hódításairól hallott: Atyám nem
hagy nekem már országot, hogy meghódítsam! Ki
ne gondolna arra a másik jelenetre, mikor hatalmá-
nak delelőpontján állva a holdra tekintett és sírva
fakadt, hogy a földnek meghódítása után a holdat
már nem képes meghódítani. De mily nevetségesen
kicsinyesnek tűnnek fel mindezek az önző vágyak
Xav. Szent Ferenc önfeledt, lelki nagysága mellett!

Ez a vágy emésztette, mikor ott térdelt imád-
ságban az Oltáriszentség előtt csendes éjszakákon,
ez a vágy vezette kezét, mikor engesztelésül a pogá-
nyok bűneiért, ostorcsapásokra emelte fel karját sa-
ját ártatlan teste ellen. „Pál szíve Krisztus Szíve”,
mondotta Aranyszájú Szent János Pál apostolról.
Ferenc szíve Krisztus Szíve, mondhatjuk el mi is;
mert ugyanaz a tűz égett Xav. Szent Ferenc szívé-
ben, mely egykor Jézus Szívében lángolt a lel-
kekért.

Vajha a mi lelkünket is megragadná a szomjú-
ság a lélek multhatatlan értékei után, megragadná
az örökkévalóság komoly, szent gondolata, az isten-
gyermekség kegyelmi kincseinek örök, szent me-
mentója! Akkor nem volna nagybőjtben is annyi

fénytől ragyogó bálterem és színház a lelkek sötét temetője, nem volna annyi divatos ruha a lélek tisztaságának és életének halálleple, nem volna annyi vegyes és érvénytelen házasság a születendő gyermekek lelki és sokszor testi sirja, nem hangzanék el oly sokak ajkáról a missziós gondolattal szemben a szeretetlen, meg nem értő pogány szó: Van szegény elég itt az országban, minek visszük ki pénzünket az idegenbel!

2. Vegyük szemügyre Xav. Szent Ferencben nemcsak a buzgalmat, mely őt a fáradalmak elviselésére ösztönözte, hanem a *fáradalmak nagyságát* is. Ebből a szemléletből más alakban újból kitűnik majd Xav. Szent Ferenc hithirdetői nagysága. Ki méri meg egyedül csak az utakat, melyeket ez a nagy lelki hódító megtett! Nem autón, nem vonaton, nem lovon, hanem gyalog, mezítláb, hajadonfővel az égő homokban, a perzselő nap hevében! Ki képzei el a nélkülözéseket, melyeket eltűrt, a veszélyeket, melyekkel megküzdött, a munkát, melyet végzett?! Ki számlálja meg a keresztesléseket, melyeknek kiszolgáltatásában karja fáradságtól lehangyatlott? Ki a prédikációkat, az oktatásokat, melyekben 10 évi apostoli működése alatt az igazságot szomjúhozó seregeket részesítette? Ki a tanácsokat, melyeket nap-nap után a hozzá özönlő tanácstalanoknak, az élet igazságát keresőknek osztogatott? Betegek, szegények, elhagyottak, bűnösök minden testi-lelki nyomorukkal hozzá fordultak, mint atyához és Isten küldöttéhez, akinek szavában és érintésében csodaerő működik. Vegyük hozzá a bőjtöket, vizontagságokat és vezekléseket, melyeket részben engesztelésül és könyörgésként Istenhez vállalt magára a lelkekért, részben azért, hogy a brahmanok ilyfajta fanatikus vezeklései mögött példájával vissza ne maradjon, és megértjük az áldozatoknak és fáradalmaknak nagyságát, mely Xav. Szent Ferencet e tekintetben is a világ- és egyháztörténelem leghősiesebb harci alakjai mellé állítja

és a nagylelkű hithirdetők sorában is a legelsők mellett juttat neki helyet. Mik ehhez képest a mi fáradalmaink és szenvedéseink, melyeket az élet küzdelme és kötelességünk teljesítése ránk ró minden napi munkánkban?! Viseljük nagylelkűen, viseljük zúgolódás nélkül, viseljük örömmel és odaadással, apostoli szellemben a halhatatlan lelkekért! Ez lesz a missziós gondolatnak és Xav. Szent Ferenc hősi példájának legszebb gyümölcse lelkünkben.

3. Xav. Szent Ferenc hithirdetői nagyságát mutatják *működésének kiterjedése és gigászi arányai*. Xav. Szent Ferenc világ- és kultúrtörténeti értelemben is nagy ember. Nemcsak Krisztus országának, hanem az európai civilizációnak is határköveit messzibbre tolta előre, mint bárki más előtte vagy utána. Xav. Szent Ferenc több országot hódított meg Krisztusnak, mint Nagy Sándor saját földi uralmának; több lelket hódított meg az Egyháznak keleten, mint amennyit az Egyház a reformáció által elvesztett nyugaton. Ha apostoli utait mind összegezzük, háromszor került volna meg a földgömböt lelki hódításában. — Nem mindenkinek adott Isten oly kiterjedt működési teret, mint Xav. Szent Ferencnek, de kis működési tér mellett is nagy gondolatok, nagy vágyak töltsek be és hevítsék lelkünket. Ez ad tartalmat életünknek, legkisebb cselekedetünknek. Ott kell lennünk lélekben és vágyban az Egyház összes küzdőterein a világban, nem szabad kicsinyes gondolkozással az otthoni göröngyökhöz tapadnunk; szeretetünk odaláncol, ahol születünk, de még inkább oda, ahol lelkeket szenvedni és pusztulni látnunk! Ez volt a liziói kis Szentnek is gondolata és azért lett ő — a világtól elzárt kármelita apáca — India és Japán lángszívű apostola mellett a katolikus világmisszió második főpártfogója. „Szeretném bejárni ezt a szomorú földet, mondja, és hangos szóval hirdetni a te szent nevedet és a pogányság éjjelére besugároztatni a hit világát, bojtorjánt termő földjébe beleplántálni a dicsőség fáját, a te áldott

szent keresztedet. De egyetlen misszió nem olthatná szomjamat, nem csillapíthatná vágyamat: egyszerre akarnám hirdetni a te szent evangéliumodat a világ minden részében és azt akarnám, hogy szavam elhasson az óceán legelfeledettebb, legismeretlenebb szigetére is!" Nagy vágyak, hatalmas akarások ezek, méltók egy Xav. Szent Ferenc lelkületéhez. Ebben legyünk mi is a liziói Szentnek követői, hogy a nagy Xav. Szent Ferenc óriási méretű apostoli munkájának legalább lélekben és szándékban részesei lehessünk.

4. Xav. Szent Ferenc missziós tevékenységének negyedik dicsősége az a *tüneményszerű siker és áldás*, mely Isten kegyelméből működésének kísérője volt. Működésének arányaiból részben már látuk működésének sikereit is. Az általa megtérített pogányok száma csak százazrekkel mérhető. De ami működése sikerének talán legcsodálatosabb jelensége, hogy az ő általa megtérített népek soha a hit-től el nem pártoltak. India és Japán vértanúinak ereje mind az ő működésének éltető gyökeréből fakadt; a sokezer későbbi megtérő, hitvalló és apostol, vértanú és szent mind őreá mutat mint atyjára és eszményképére, akinek nyomdokába lépett az áldozatos élet tövises útján.

5. Végre Isten maga is különös *természetfölötti fényt és ragyogást* akart árasztani annak a férfiúnak életére és munkájára, akit kiválasztott, hogy általa az újvilág fölfedezésének hajnalán új népek és addig ismeretlen országok előtt visszaidézzé az apostoli kor csodáit és evangéliumának fényét felragyogtassa. Amint az apostoli korszakban a legfel-tűnőbb csodákkal hívta fel a pogányság figyelmét az evangélium szent tanára és tanúbizonyságot tett küldöttjei mellett, amint akkor akarta, hogy az ő igazsága tündöklő fényben ott álljon a népek előtt, úgy most is, Xav. Szent Ferenc életében, az újkor hajnalán, mindez megismétlődött azokban az országokban, ahol a lánglelkű apostol először hirdette

az üdvösség ígét. „Azokat pedig, akik hisznek, — mondja az evangélium — ezen jelek fogják kísérni: az én nevemben ördögöket űznek ki, új nyelveken szólnak, kígyókat vesznek fel, és ha valami halálosat isznak, nem árt nekik, a betegekre kezeiket teszik és meggyógyulnak.” (Márk 16, 17—18.) Mindez megvalósult Xavéri Szent Ferenc életében; megvalósult nem az ókor valamely ködös századában, nem a homályban, ismeretlen helyen, megvalósult a történeti korszakban, világos nappal, százak szemeláttára. A nyelvek adománya mindkét fajában, betegek gyógyítása, ördögűzések, jövődölések, természeti erők megfékezése, sőt halottak feltámasztása, a legszembetűnőbb csodák kísérték végig a nagy apostolt utain, mint az isteni approbáció legfényesebb tanújelei, mely egész működésére a természetfölöttiség ragyogó fényét borította. Testét halála után a mai napig isteni erő óvta meg az enyészettől, karját Rómában őrzik az Al Gesù-templomban, mely a legújabb korban is még az imameghallgatásoknak csodás eszköze. Malakkában holttestének megérkezése egy csapásra megszűntette a dühöngő pestist.

II. *De mindez csak kezdete, visszfénye, kisugárzása égi dicsőségének, melyben most látjuk megdicsőülve, mint a missziók első és főpártfogóját. Ünnepeét az Anyaszentegyház magasabb rituissal üli meg. Számtalan templom és oltár emelkedik nevének dicsőítésére; minden mű, minden kezdeményezés, minden egyesület, mely a missziók nagy, magasztos és szent ügyét tűzte ki buzgóságának céljául, benne tiszteli példaképét, hozzá mint égi segítőhöz emeli fel kezét. Xavéri Szent Ferenc lelkének ismerete, szentségének tisztelete, lángbuzgalmának csodálata és követése épp azért oly időszerű napjainkban, mert magának a szentséges Atyának vezérlete alatt a missziós buzgalom és tevékenység minden országban, az egész világon új lendületet vett és mindig nagyobb arányokat ölt. Ha igaz, hogy*

a Szentatya a jövő évben személyesen meg akarja látogatni lelki birodalmának egyes országait, úgy az a valóban apostoli misszió csak jelképe az Egyház expanzív erejének, lelki hódító törekvéseinek napjainkban, mely ezer, meg ezer hithirdető személyében elviszi a pápát, elviszi magát Krisztust a világ minden országába. Az Egyház lelki hódító törekvéseinek megszemélyesítője a pogányok közt Xavéri Szent Ferenc. Azért emlékéet jobban nem tisztelhetjük, mint azzal az elhatározással, hogy az Egyháznak ebbe a hódító munkájába mi is eltökélt, szilárd akarattal beállunk, legalább imádságunkkal és alamizsnáinkkal. Ne legyen katolikus ember, — ez magának a szentséges Atyának kifejezett kívánsága — aki ne volna tagja valamely missziós egyesületnek. Segítsük ezen felül azt a missziót, melyet csonka hazánk fiai vállaltak abban az országban, mely a nagy apostolnak, Xavéri Szent Ferencnek haldokló tekintetét vonta magára és életében lelkének leglángolóbb vágyát képezte. Kína meghódításával Krisztusnak feltesszük a koronát Xavéri Szent Ferenc missziós munkájára. Mily dicső, nagy vállalkozás! Világtörténeti jelentőségű. A kis Görögország Nagy Sándor vezérlete alatt 10,000 emberrel indult el Kelet meghódítására. Mi csonka ország, még nagyobb dologra vállalkoztunk. A külföld szeme rajtunk nyugszik.

Amit gyenge szavaimmal ecseteltem, lássuk azt most képen, szemléltetően! Álljon szemünk előtt a nagy apostol alakja, peregjen le lelkünk előtt nagystílű csodás működése, mutassa meg nekünk a film a nagy apostol halálában annak az országnak partjait, melynek megtérése némi siettetésére rendeztük ezt a mai ünnepélyt!

4. E G Y H Á Z I É V

Gloriari oportet . . .

(Szeged, 1939 nagybőjt)

A nagybőjtöt a katolikus nép már régóta annak az időszaknak tekinti az egyházi évben, mely alatt különös módon Krisztus szenvedésével illik foglalkoznunk. A templomokban ez időszakban leginkább a Krisztus kínszenvedését sirató, a szenvedő Krisztussal együttérző, Krisztus szenvedésére való tekintettel bűnbánatot sugalmazó énekek hangzanak fel a hívek ajkáról: Keresztények, sírjatok, A kereszt-fához megyek, Királyi zászló fönnlobog, A fényes Isten-arcot, Álla a keserves Anya. A szónokok különös szeretettel írják le ilyenkor szentbeszédeikben Krisztus szenvedéseit vagy az abból ránk háramló szeretet kötelességeit fejtik ki és támasztják alá a szenvedés történetéből vett motívumokkal, nem egy világhírű szónok szólott Krisztus hét szaváról a kereszten vagy a titkokról, melyeket a fájdalmas rózsafüzér vagy a keresztút tár elénk. Az elmélkedő könyvek is Krisztus szenvedésével foglalkoznak ebben az időszakban, ezt tűzik ki tárggyul minden-napi elmélkedéseink számára.

De a megemlékezés Krisztus szenvedéséről a nagybőjtben inkább csak a középkor óta vonult be a katolikus nép lelkébe, tudatába; maga a liturgia, mely szellemét az első keresztény századokból szívja, a nagybőjtöt inkább csak mint bűnbánati időt, mint az önfegyelmezés és a lelki harc idejét, a lelki tréning iskoláját és előkészületi időt a hús-

véti ünnepre fogja fel. Ezt világosan mutatják a nagybőjti miseszövegek és a papi zsoltosma. Csak feketevasárnaptól kezdve, akkor is csak részben foglalkozik az Egyház hivatalos liturgiájában a szenvedő Megváltóval. Voltaképp csak a nagyhét, virágvasárnaptól kezdve igazán az az idő, melyet az Egyház éppen Krisztus kinszenvedése emlékének szentel, akkor azonban egész bensőséggel és a lélek mélyéig hatoló együttérzéssel és részvétellel teszi azt meg. A nagyheti szertartások mindig a liturgia leg-szebb, legmeghatóbb részeihez tartoztak.

Mi azonban most nem annyira az Egyház liturgiáját, mint inkább a katolikus hívek felfogását akarjuk követni s Krisztus keresztségéről akarunk szólni. Nem olymódon, hogy egyszerűen a kinszenvedés titkait állítjuk lelkünk elé, hanem az egész katolikus világelfogást, melyet a keresztség jelképez, vonultatjuk fel lelkünk előtt, s ez voltaképp össze-esik az Egyház előbb említett felfogásával, mely a nagybőjtben a lelki megtisztulás, a lelki harc, a húsvéti előkészület idejét látja.

Nagyhét keddjének és csütörtökének miséje e szavakkal kezdődik: *Nos autem gloriari oportet in cruce Domini nostri Jesu Christi, in quo est salus, vita et resurrectio nostra* — dicsekednünk kell az Úr Jézus Krisztus keresztségében, akiben van üdvösségünk, életünk és feltámadásunk. E szavak Szent Pálnak a Galatákhöz intézett levele egyik részét idézik szabadon, ahol a népek Apostola ezeket írja: „Tőlem azonban távol legyen másban dicsekedni, mint a mi Urunknak, Jézus Krisztusnak keresztségében.” (Gal. 6, 14.) Lássuk, mi mindent foglal magában ez a szó: dicsekednünk kell a mi Urunknak, Jézus Krisztusnak keresztségében — és milyen gyakorlati következményekkel jár ez a megismerés lelki életünkre, egész világelfogásunkra nézve.

I. Dicsekvés a kereszten

Két szó ragadja meg figyelmünket különösen: *a kereszten és hogy dicsekednünk kell* a kereszten. A keresztnak kell tehát dicsekvésünk tárgyának lennie, nem másnak; de viszont olyan legyen is felfogásunk, meglátásunk, értékelésünk, hogy a kereszten valóban dicsekedni is tudjunk. Lássuk tehát először, hogy mi is a kereszten, melyben dicsekednünk kell, azután pedig, hogy hogyan kell a kereszten dicsekednünk, s hogy miért kell a keresztnak dicsekvésünk tárgyát képeznie.

1. *A kereszten, melyben dicsekednünk kell*, mindenekelőtt a keresztfá maga, melyen Krisztus szenvedett; a kereszten, melyet Nagy Konstantin anyja, Szent Ilona megtalált és felmagasztalt; az a drága ereklye, a keresztyénségnek legdrágább ereklyéje, melynek egy-egy szilánkja minden oltárunknak drága kincse. De ezt a fából készült és Krisztus szent véréből áztatott és megszentelt keresztet nem lehet elválasztani attól, amit jelent és jelképez: a megváltástól, Krisztus szenvedésétől, a megváltás által az egész világot átalakító új világfelfogástól, a lelki és külső győzelmektől, melyet ez a hódító új világfelfogás aratott századokon át — attól a világfelfogástól, melynek jeleként épp a kereszten ragyogott fel az égen Konstantin serege fölött, s melynek jelét ugyanennek az első keresztyén császárnak zászlai lobogtatták meg világszerte. Nem lehet elválasztani a keresztet a keresztyén világfelfogás legkimagaslóbb csúcsától, a szenvedés szeretetétől, a szenvedő Krisztussal való hasonlóság vágyától, melynek kifejező szimboluma s érzékelhető megjelenítője Krisztusnak fából készült keresztje, a kereszten szent jelvénye.

2. Sokkal könnyebb és egyszerűbb kifejezni és kifejteni, hogy mi a kereszten, mint megmondani és megmagyarázni, hogy *miért és miképp kell dicsekedni a kereszten*. Vegyük előbb szemügyre azt,

amit könnyebben meg tudunk érteni. A keresztben dicsekednünk kell, mert ez harci zászlónk, hitünk és világfelfogásunk szent jelvénye. Ahol egykor a pogány istenek templomai emelkedtek fel, ott most a szent kereszt jele magaslik áldóan az országok felett, a fejedelmek koronáit ékesíti, a zászlókon tündöklük, a hősök mellét díszíti, a templomok ormán felragyog. Amit a kereszténység csak nagyot és szépet alkotott a lelkek és nemzetek átalakításában, újjászületésében, erkölcsi és vallási téren, kultúrában, művészetben, irodalomban, a családban és társadalomban, mindennek jelképe a kereszt, melyben dicsekszünk. Valóban, nincs okunk szégyelni a keresztet. Mi a pogány bölcselők bölcsesége a kereszt tanítása, a kereszt balgasága mellett! Micsoda Aristoteles Aquinói Szent Tamás, Homeros Dante, Sophokles Calderon, Vergilius Torquato Tasso, Praxiteles és Phidias Michelangelo, a görög templomok a román és gótikus dómok, Diana efezusi szentélye Szent Péter bazilikája mellett, ha a művészi formán túl a lelki tartalmat is mérlegeljük! Mennyire felülmúlja a keresztény lelki kultúra a mai modern pogány kultúrát és civilizációt is! Mindezekért okunk van dicsekedni a mi Urunk Jézus Krisztus keresztjében, akiben van üdvösségünk, életünk és feltámadásunk, aki megváltott és megszabadított minket. Ezért ékesíti a kereszt jele nemcsak a keresztény harci csapatokat a törökök elleni küzdelemben, hanem a lelkek harci seregét is a küzdelemben a sátán országa ellen.

De viszont épp itt rejlik a probléma sarkpontja: látjuk a kereszténység kulturális és erkölcsöt reformáló munkájának nagyvonalúságát, eredményét; ezzel ellentétben pedig a kereszt mint a lemondás, a világmegvetés tana áll előttünk, mely látszólag kultúraellenes, lebecsüli a pusztán emberi értékeket, még az erkölcs területén is nem annyira a pozitív, mint inkább a negatív, a gyengeségben, a kereszt balgaságában dicsekvő, a passzív erényeket emeli

az erkölcsi tökéletesség piedesztáljára s főleg a szerzetesi életben ezeket állítja oda, mint a keresztény tökéletesség utolérhetetlen eszményképét. Ha a kereszténység a kultúrában nagy eredményeket mutat is fel, ez inkább eltérésnek látszik az igazi eszménytől, annak némi megtagadásaként tűnik fel, amint ezt például a renaissance művészete vagy Richelieu, Mazarin, Fráter György államférfiúi sikerei mutatják.

Igy vélekednek a kereszténység ellenségei, akik csak a földi élet értékeit becsülik és egy síroninnyi világnézetet vallanak. De valamikép azok is felvetik ezt a problémát, akik a világ és az ember tökéletességét az erők és tehetségek, a természet harmonikus kiművelésében látják. Leginkább a szerzetesi élet ellen szól érvelésük, melyről azt mondják, hogy nem illeti meg elsőbbség a világban folytatott tökéletes és szent keresztény élet előtt, sőt formája talán elavult a mai korban, mely nem a világmegvetés, hanem a világhódítás jegyében áll. Legalább is nem lehet lényege a szerzeteséletnek a lemondás és világmegvetés, különben helytelenül dicsérnők a szerzetekben épp a kulturális téren elért nagyszerű teljesítményeket, melyek a világmegvetés tanával ellentétben állanak.

Szembe kell nézni ezekkel a felfogásokkal és érveikkel nemcsak apologétikus szempontból, hanem a lelki élet helyes megértése végett is, s hogy teljes meggyőződéssel és igazsággal mondhassuk: *Nos autem gloriari oportet in cruce Domini nostri Jesu Christi, in quo est salus, vita et resurrectio nostra* — dicsekednünk kell a mi Urunk Jézus Krisztus keresztjében, akiben van üdvösségünk, életünk és feltámadásunk.

II. Világhódítás és világmegvetés

Azok felfogására, akik a síroninnyi, a katolikus hitből kivetkőzött, tisztán evilági világnézetet

és életfelfogást vallják magukénak, nem térünk ki; mert mi a hit alapján állunk. Csak azok felfogásával foglalkozunk, akik a hit alapján állanak, és a kereszt balgaságát és lemondását egy örömteljes, a természet javait és haladását, a világhódítást szem előtt tartó tökéletesedési eszménnyel nem tudják összhangba hozni. Az újabb aszkétikus irodalomban is majd az egyik, majd a másik felfogás szószólóira akadunk. Majd hangokat hallunk, melyek az emberi erők harmonikus kifejtését s az ezzel kapcsolatos világhódítást a keresztény kultúra fegyvereivel állítják oda, mint elérendő tökéletességi eszményt, és a kereszt, a lemondás tanát lefokozni iparkodnak; majd ezzel ellentétben megszólalnak olyanok, akik a világmegvetés elsőbbségét vitatják s csak megfelelő megszorítással hangoztatják az emberi erők, a természetes képességek kifejlesztését, s főleg a szerzetesi élet kiválóságát a világi keresztény élet fölött épp a megengedett világi javakról való lemondásban látják. A német aszkétikus irodalomnak egyes termékei már címükben is elárulják, hogy ez a probléma foglalkoztatja őket, mint például Rademacher fejtegetései: Vom heiligen Diesseitsmenschen, vagy Thalmayer műve: Jenseitige Menschen, Edelmenschentum und Gnade, vagy Rahner cikke: Die ignatianische Mystik der Weltausgrenzung. Ha az Egyház története végigvonul lelkünk előtt, nem látjuk-e a középkor világmegvetését, mely a kolostorokat benépesítette, a remetéktől kezdve Szent Benedeken és Bernáton át Assisi Szent Ferencig, ellentétben a reneszánsz felfogásával, mely keresztény öltözetében is az életörömet, a világhódítást, a lelkek és tehetségek harmonikus kiművelését hirdeti egészen a modern korig? Nem látunk-e maguknak a szerzetesrendeknek célkitűzéseiben is hasonló változásokat a következő lépcsőfokokon haladva: remeteség, kolostori szerzetesség, kolduló rendek, tanítás és tudományok ápolása, lélekmentés és lelki világhódítás, sőt kereskedelem is a lélek szolgálatában?

A látszólagosan ellentétes felfogásoknak kétségkívül megfontolandó érveiből a minden szempontnak eleget tevő helyes megoldást nem azáltal nyerjük, ha az érvekből folyó következtetéseket letompítjuk, s így mintegy 50 %-os kompromisszumot kötünk, hanem ha mindkét felfogás érveit szélesebb, átfogóbb alapon állva szemléljük s egymással összhangba hozni iparkodunk.

1. A világhódítás és az ember természetes erőinek harmonikus kifejlesztése szóvivőinek első érve, hogy Isten a természetnek és a benne rejlő erőknél is Alkotója, s azért ezeknek kifejlesztése, kiművelése, szolgálatba vétele, kiaknázása, szóval az egész kultúra területe szükségképp Isten akarata. Miért is teremtette volna különben Isten ezeket az erőket és javakat s miért adott volna az embernek képességet, tehetséget, hogy azokat felismerje, szolgálatába ejtse, felhasználja, tökéletesítse? Hasonlóképp lehet szólni magában az emberben rejlő fizikai s szellemi erőkről is. Hozzájárul még Istennek pozitív parancsolata, melyet a Genézisben olvasunk, amikor a teremtető Isten így szól az első emberpárhoz: „Szaporodjatok, sokasodjatok s töltsétek be a földet, s hajtsátok uralmatok alá és uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain s minden állaton, mely mozog a földön.” (1 Móz. 1, 28.) Az Istentől a természetbe fektetett erők és törekvések tehát megvalósulásra törekednek, de csak az ember által valósulhatnak meg és érhetik el tökéletességüket. Tehát az ember tökéletessége is abban áll, hogy Isten gondolatait saját magában és a természetben felfedezze, megvalósítsa és tökéletességre juttassa. Hogyan lehet tehát a legjobb út a tökéletességre a világ megvetése? S nem ezt tűzi-e ki magának célul épp a szerzetesi intézmény? De valamiképp a kereszténység általában ugyanezt teszi, mikor Krisztus keresztjében dicsekszik, mely a világmegváltás örök jelképe.

Ennek az érvek erejét alátámasztja még,

mondják, az a körülmény, hogy az emberi képességek elcsökevényesednek, elcsenevészesednek, ha azokat nem működtetjük, a képességek visszafojtása nem lehet tehát az emberi tökéletesség Istentől akart eszménye. Sőt a kegyelem maga is feltételezi a természetet; minél tökéletesebb tehát a természet, annál alkalmasabb talajt, substratum-ot nyújt a kegyelem, a természetfölötti élet számára. Csak az egészséges, harmonikusan kiművelt természet lehet alapja a kegyelmi életnek. A szerzetek is kultúrteljesítményekkel védik a világ előtt létjogosultságukat, ezekre mutatnak rá, ami következetlenség és bizonyos farizeizmus volna, ha nem ebben, hanem inkább a világmegvetésben volna lényeges fölényük és kiválóságuk.

Igaz, hogy a bűn megrontotta a természetet, — mondják továbbá — de viszont a bűn nem rontotta le a helyes, Isten kezéből jövő természetet s annak viszonyát a kegyelmi élethez. Isten terve tehát, melyet a természetbe fektetett erők és törekvések által kifejezésre juttat, nem változott meg a bűn és az azt követő megváltás által. Krisztus keresztye s az általa nyert kegyelem nem rontják le, nem semmisítik meg a természet rendjét. Nem mellőzése, hanem egyesítése a természet és kegyelem rendjének: ez a tökéletességi eszmény az ember számára. S ezt az érvelést XI. Pius pápának szavával is alátámasztják, melyet a keresztyén nevelésről szóló körlevelében mond: „Az igazi keresztyén ember távol áll attól, hogy az evilági élet javaiért küzdő tevékenységről lemondjon, vagy hogy saját természetes képességeit visszafojtsa. Ellenkezőleg, amikor a természetfölötti élettel rendezett egységbe fűzi, fejleszti és tökéletesíti azokat, s ezzel magát a földi életet is megnemesíti és nemcsak a szellemi és műhatatlan, hanem a földi és anyagi világnak is nagyobb értékeket szolgáltat.”

2. Viszont ezekkel az érvekkel szemben a másik felfogás, főleg tekintettel a szerzetesi életre,

melyet az Egyház mindig mint a tökéletes élet példáját állította oda a hívek elé, azt hangoztatja, hogy a szerzetesi élet *világmegvetés* nélkül lehetetlen, sőt az evangéliumi tanácsok által, melyek épp a külső javakról, a családról és az önrendelkezésről való lemondásban állanak, a lemondás és világ-megvetés a szerzetesi életnek, tehát a tökéletes keresztény életnek is legbensőbb mivoltához, lényegéhez tartozik. A szerzetes nemcsak a gonosz világról, hanem a világról általában lemond. Isten szolgálata képezi közvetlen és egyedüli célját, s azért oly javakról is lemond, melyek megszerzését Isten ugyan megengedi, sőt általánosságban akarja is, de nem mindenkre nézve teszi kötelezővé. A szerzetes útja nem a teremtményeken át, hanem azok mellett elhaladva, egyenesen vezet Istenhez.

Mindezt alátámasztja, hogy a természetfölötti kegyelmi élet s annak javai mellett a természet élete s annak javai eltörpülnek és teljesen másodrendűekké lesznek. Azért mondja oly markáns határozottsággal Szent Pál: „Ami nyereségem volt, azt veszteségnek ítéltam Krisztusért. Sőt mindent veszteségnek tartok Jézus Krisztusnak, az én Uramnak mindent fölülmúló ismerete miatt, akiért minden kárvallást elszenvedtem és mindent szemétnek tekintek, csakhogy Krisztus legyen a nyereségem.” (Fil. 3, 7—8.) A földi élet s annak javai mulandók, tehát nem érdemelnek túl nagy figyelmet, sőt az áteredő bűn következtében csábító hatalommá, Szent Ignác szerint bilincsekké, csapdákká, csálétekké lesznek; tehát csak áldozat, lemondás, önmegtagadás által érhető el az életszentség, és a természet némi megrövidülése nélkül a lelki tökéletesség nem valósulhat meg. Hozzájárul még a Krisztus keresztségében való részvétel szent kötelessége, mely még jobban rányomja a lemondás bélyegét a keresztény ember életére.

III. Kiegyenlítődés

Ezek az érvek valóban ellentétes valóságokat látszanak bizonyítani, s mindegyik látszólag az igazság erejével lép fel. De a *megoldás* mégsem lehetetlen, éspedig az érvek bizonyító erejének letörése és következtelen megalkuvások kétes kiegyenlítődése nélkül is. A megoldás menete a következő.

1. Mindenekelőtt az a tökéletes eszmény, mely az ember összes tehetségeinek harmonikus kiépítését és a természet összes erőinek kiaknázását, szolgálatba ejtését állítja oda lelkünk elé követésre, *sohasem valósítható meg az egyén által, hanem csak az egész emberiség által*. Oly sokféle az emberi természet képessége és tehetsége, hogy azokat arányosan kiművelni egy embernek sem áll hatalmában. Így tehát csakis az erkölcsi, a lelki képességek és tehetségek kiműveléséről lehet szó minden embernél. Ez maga már a természetes tehetségek és képességek bizonyos, olykor nagy áldozatát jelenti, lemondással jár. Megengedhető azonban, hogy a lehetőség keretei közt azon legyünk, hogy Isten akarata szerint minden tehetségünket harmonikusan kiképezzük.

Amikor Isten az erőket a természetbe fektette s az embernek meghagyta, hogy a látható világot magának alávesse, ez a parancs nem egyaránt szólt mindenegyres embernek. Ezt a parancsot szintén csak az emberiségnek összessége képes egészében teljesíteni. Azért méltán vannak olyanok, akik elsősorban a lelki, a közvetlenül Istenbe kapcsolódó tehetségek és képességek kiművelésére szánják rá magukat, s ezek az emberi természet magasabbrendű képességeit s erőit fejtik ki, magasabb törekvések képviselői, mint azok, akik csak a pusztán természeti erőket aknázzák ki, s valósítják meg azokban Isten gondolatát. Ez a lelki térre való koncentrálódás nem helytelen lekicsinylése a földi értékeknek, hanem bölcs munkafelosztás és munkamegválasztás. Ezzel

a koncentrálódással ismét szükségképp áldozat van összekötve, s így a bűntől és Krisztus keresztyéntől eltekintve is megvan az áldozatnak a maga jelentősége, még a pusztán természetes rendben is. Még a természet rendjében is végelemzésben mindennek Istenre, mint végcélra kell irányulnia, s azért a dolgok, melyek egyenesen hozzá vezetnek, előbbrevalók a természeti erők kiaknázásánál és a pusztán földi javak megszerzésénél vagy csak evilági kultúrártékek előteremtésénél. Ez még a természet rendjében is lemondást és áldozatot kíván, bár a természet erőinek okos és az erkölcsi világba harmonikusan beleilleszthető felhasználása és a kultúrjavak előteremtése magában véve teljesen megfelel a tökéletességi eszménynek és nem is áll ellentétben a tisztán erkölcsi értékekkel s azokkal a törekvésekkel, melyek az embert közvetlenül Istenhez kapcsolják.

2. Megfontolandó továbbá, hogy épp az *áldozat által szabadul* fel az emberben olykor lelkének, természetének legnemesebb része, amint azt a pusztán természetes rendben is látjuk, amikor valaki életét áldozza fel hazájáért. Ezt az embert tartjuk igazán hősnak és nem azt, aki otthon harmonikusan kiműveli tehetségeit, akár a legnemesebb szándékkal is. Az alsóbbrendűnek feláldozása a magasabbrendű érdekében, még tisztán természetes nézőszögből tekintve is nagyobb érték, mint a képességek összehangzatos kifejlesztése. Annál inkább érvényesül ez akkor, amikor a kegyelmi élet magasabb értékeiért feláldozzuk a tisztán természetes javakat, melyek minket valamiképp azok tökéletes elérésében akadályoznak vagy meggátolnak. Ebben rejlik a szerzetesi élet tökéletességének titka is. A vagyonról, családról, önrendelkezésről való lemondás nem önmagáért, hanem magasabb érdekekért és nagyobb értékekért történik. De tévedés volna azt hinni, hogy a szerzetesi élet eszménye minden emberi jó és érték megvetésével jár. A pénz, a házasság és az

önrendelkezés javaitól való elszakadás nem jelenti, hogy minden egyéb természetes jótól is el kell szakadnia annak, aki Istennek tökéletesen akar szolgálni. Hiszen, hogy csak egyet említsünk, a tudás maga is a lelki életnek és az apostoli működésnek egyik főfegyvere. A fundamentum tantum-quantumja az, ami itt a helyes rendet és mértéket megszabja.

Épp egyesek teljes lemondása a természet bizonyos javairól, amint azt a szerzetesi élet magával hozza, azt eredményezi, hogy mások, akik azt a teljes lemondást nem gyakorolják, annál rendezetlenebben és erkölcsileg jobban törekednek a természetes javak megszerzésére — menten minden igazságtalanságtól és helytelen önzéstől, amire a tündöklő példát épp azokban látják, akik ezekről a javakról teljesen lemondtak. Sőt maguk a szerzetesek is, akik saját maguk számára egyénileg lemondtak a földi javak élvezetéről, az emberiség számára olykor a kultúrjavak legbőszesebben folyó forrását nyitják meg; mert épp Istent kereső lemondásuk helyes irányba tereli és lélekkel tölti meg a földi javak értékesítését célzó kultúrtörekvésüket. Ebből magyarázható a nagy rendek kultúrsikere a századokon át, mely Európát civilizálta, földművelésre tanította a barbárokat, megőrizte az ókor irodalmi kincseit; egyetemeket és dómokat épített, számtalan tudóst, költőt és művészt adott a világnak.

Már ez is feljogosít minket, hogy a cikkünk elején idézett szentpáli mondást itt újból és már nagyobb meggyőződéssel és öntudattal ismételjük: *Dicsekednünk kell a mi Urunk Jézus Krisztus keresztjében.* Mert habár, mint láttuk, már a természet rendjében is az igaz emberi tökéletesség áldozat, lemondás nélkül nem lehetséges, sőt az áldozat sokszor a legnemesebb és legmagasabb rendű lelki erőket váltja ki és hozza működésbe az emberben, mégis leginkább valósul ez meg a természetfölötti, a kegyelmi rendben, melyet a bűnbeesés után csak

Krisztus keresztje állított vissza Isten gondviselő akarata szerint. Ez a tény kettős követelménnyel lép fel az emberrel szemben: a bűn miatt Krisztussal együtt engesztelnünk kell és a szenvedő Istenember eszményéhez hasonlókká kell lennünk. Mind a két követelmény áldozatot kíván. Az engesztelés áldozatát maga a természetes ész is követeli, a hit fényében pedig ez a kötelesség még ragyogóbb megvilágításban áll előttünk. Tévednénk azonban, ha az engesztelés kötelességét úgy értelmeznénk, hogy az a teljes lemondást jelenti minden természetes kultúrértékről. Van az engesztelő áldozat mellett a tettnek engesztelése is, mely épp abban áll, hogy a természet javaival úgy éljünk, hogy ezáltal a velük való visszaélést jóvátegyük. Nemcsak az engesztel, aki a mértéktelenség bűnéért bőjtöt vállal, hanem az is, aki hálaadással veszi magához a mindennapi kenyerét.

A szenvedő Krisztussal való hasonlóság pedig egészen különös eszményi magasságba emeli az áldozatot, melyet amúgy is meg kell hoznunk; sőt már nem az áldozat etikai értékelése vezérli a Krisztus szeretetétől teli lelket, amikor áldozatot hoz, hanem a szeretet ösztönzi őt egészen a hősiességig fokozódó áldozatos lelkületre. S ebben is Szent Ignác szerint a mérték mindig az Isten nagyobb dicsősége, amint az alázatosság harmadik fokánál ki is emeli; s azért a leghősiesebb áldozatos lelkület sem áll ellentétben az igazi kultúra haladásával, mert mindarról, ami egyenesen Istenhez vezet és az ő dicsőségét előmozdítja, az embernek a bűnbeesés után sem kell lemondania. De tagadhatatlan, hogy sok másodrendű értéknek, mely nem tisztán és egyenesen szolgálja Isten dicsőségét, áldozatul kell esnie az ember legnemesebb, legmagasabb törekvésének, a Krisztushoz való hasonulás szent vágyának. Ezért áll a szerzetesi eszmény is a keresztény életszentségre vezető úton első helyen. S ezért hangoztatjuk most már az igaz-

ság teljes meggyőződésével újból: *Dicsekednünk kell a mi Urunk Jézus Krisztus keresztjében, akiben van üdvösségünk, életünk és feltámadásunk, aki által megmenekültünk és szabadokká lettünk.*

Az öröm kettős nyolcada

(Szeged, 1939 április)

Két ünnep van az Egyházban, melynek mind-egyikét a Pascha szóval jelöljük meg; az egyik a Pascha Resurrectionis: húsvét ünnepe; a másik a Pascha Pentecostes: pünkösd ünnepe. Mindkét ünnep előestéjén kiszolgáltatták a keresztség szent-ségét, azért mindkettőnek liturgiája is egészen hasonló. Mindkettőt az öröm nyolcada követi. Ezért szólunk az öröm kettős nyolcadáról.

Mind a két ünnepi nyolcad egészen sajátos jel-legű. Húsvét nyolcadában a feltámadás dicsőséges öröme vegyül össze az újonnan megkeresztelték ujjongó lelki örömével és egészen sajátos, egyedül-álló lelki megindulást vált ki lelkünkben, mely a kereszténység első századaiba vezet vissza bennün-ket. Mintha magunk előtt szemlélnők a fehérruhás megkeresztelték hosszú seregét és hallanók ajkuk-ról a hálaéneket, melynek elragadó hangjai valami-kép megcsendülnek a húsvéti misék zsoltárrészle-teiben: „Magasztaljátok az Urat, mert jó, mert irgalma örökkévaló.” (117. zs.) „Dicsérjétek az Urat, mind, ti nemzetek, dicsérjétek valamennyien, népek! Mert bőséges az ő irgalma irántunk, s örökre meg-marad az Úr hűsége!” (116. zsolt.)

De ha az egész egyházi év ünnepkörére nézve áll, hogy az nemcsak a múlt emléke, hanem annak kegyelmi átélése, megisméltődése a jelenben, akkor áll ez húsvét nyolcadára nézve is, melyben Krisztus feltámadása fényében saját lelki feltámadásun-

kat, újjászületésünket is ünnepeljük a Krisztus vére és keresztye árán megszerzett kegyelem által, melynek birtokába először a keresztség szentsége által jutottunk.

A keresztség szentségének jelentőségéről egész életünkre nézve külön könyvben szólottunk.¹ *Most a keresztségi kegyelem visszatükröződését akarjuk szemlélni a húsvét nyolcadai liturgiában* s ezzel kapcsolatban ki akarjuk tárni lelkünket a kegyelem hatásainak. Hiszen ha igazán lelki életet élünk, akkor ezeket a hatásokat voltaképp naponként érezzük és tapasztaljuk; mert a lelki élet igazában nem egyéb, mint a keresztségben közölt természetfölötti élet folytatása, mélyítése, tökéletesítése és betetőzése.

A keresztség szentségét az első századokban pótlólag pünkösd előtti szombaton is kiszolgáltatták. Természetesen pünkösd nyolcadában inkább a Szentlélek kegyelmi eljövele lép előtérbe, mely a keresztséget kiegészítő és tökéletesítő bérálás szentsége által megy végbe a lélekben. Húsvét nyolcadának liturgiájában Krisztus feltámadásával kapcsolatban inkább a lelki feltámadásnak a bűn sírjából, az újjászületésnek gondolata az uralkodó; pünkösd nyolcadában pedig a Szentlélek lakozása a lélekben, a kegyelem által közölt ajándékai töltik be lelkünket.

A húsvéti liturgia mindjárt a nagyszombati és húsvétvasárnapi szentleckében a keresztség által bekövetkezett *lelki feltámadás fenségét és vigasztaló örömét*, boldogságát varázsolja lelkünk elé, amikor elsősorban az újonnan megkereszteltekhez intézi Szent Pál szavait: „Ha feltámadtatok Krisztussal, keressétek az odafentvalókat, ahol az Isten jobbján ülő Krisztus vagy. Az odafentvaló dolgokat keressétek, ne a földieket. Hiszen meghaltatok, és életek el van rejtve Krisztussal az Isten-

¹ Az újjászületés szentsége. (Korda kiadása.)

ben. Amikor Krisztus, a ti életek megjelenik, akkor majd ti is megjelentek vele együtt a dicsőségben." (Kol. 3, 1—4.) „El a régi kovással, hogy új téstává legyetek, aminthogy kovásztalanok vagytok! Mert a mi húsvéti bárányunk, Krisztus, megöletett. Uljünk tehát ünnepet, de ne régi kovással, sem rosszaság és gonoszság kovásával, hanem egyenes lelkiület és igazság kovásztalanságával." (1 Kor. 5, 7—8.) Ezt a gondolatot fűzi tovább a húsvétszertai áldozás utáni imádság: El a régi emberrel, alakuljunk át a szentség vétele által új teremtménnyé!

1. Ez a lelki feltámadás a keresztség által lényegben *felszabadulás a bűn sírjából* és *szolgaságából*, megmenekülés a halál torkából. A keresztségi kegyelem az igazi lelki szabadsággal ajándékozza meg az embert. S itt a liturgia végigvezeti az Egyiptomból való szabadulás hasonlatát, mely a húsvéti báránnyal és a Vörös-tengeren való átkeléssel együtt előképe Krisztus szenvedésének, feltámadásának, de egyúttal a keresztség szimbolizálásában a lelki feltámadásnak és felszabadulásnak is. Egyiptom a bűn országa. A húsvéti bárány vére és a felszabadító angyal átvezetik a választott népet a Vörös-tengeren s így eljut az ígéretföldjére, Kánaánba, mely tejjel-mézszel folyó föld. Krisztus is halála és feltámadása által megszerezte nekünk a keresztség kegyelmét, mely bennünket a sátán és a bűn országából kivezet és az igazi ígéretföldjére helyezi lelkünket, az Egyházba, mely viszont útja és kapuja a túlvilági Kánaánnak, a mennyországnak.

Az egész húsvétpénteki szentmise voltaképpen a lelki felszabadulásnak dicsőítő himnusza. „Biztos kézzel vezette ki őket, — zengi a kar bevonuláskor — és tenger borította el ellenségeiket." Ez a vers a 77. zsoltárból van véve, mely költőien írja le Izrael felszabadulását az egyiptomi fogságból. Hasonló a húsvétszombati bevonulási ének is,

mely a 104. zsoltár szavait idézi: „Kivezette népét ujjongással, választottait vigassággal.” A pénteki mise azután az evangéliumban ennek a lelki felszabadulásnak nagy „carta magna libertatis”-ét göngyölíti fel előttünk, amikor Szent Máté evangéliumának ünnepélyes szavait énekelteti az újonnan megkereszteltek előtt: „Hozzájuk menvén Jézus, szóla nekik, mondván: Minden hatalom nekem adatott mennyben és a földön. Elmenvén tehát, tanítások minden népet, megkeresztelvén őket az Atya és Fiú és Szentlélek nevében.” (Mt. 18, 18–19.) Ez a nagy lelki felszabadulásnak evangéliuma. Jézus küldi apostolait a világ meghódítására sátán kezéből; a lelkeket felszabadító nagy hadjárat ez, mely széttöri a sátán birodalmát és a keresztség által Krisztus országát állítja fel a lelkekben. Ez a felszabadulás a bűntől egyúttal lelki gyógyulás is, melyért a húsvéthétfői imádság esedez: „Isten, ki a húsvéti ünneppel gyógyulást hoztál a világ számára, juttasd, kérünk népednek mennyei ajándékodat, hogy elnyerje a teljes lelki szabadságot és az örök életre eljusson.”

Ezt fejezi ki a pénteki szentlecke is, melyben a pokol tornácában fogva tartott lelkek felszabadulását állítja az Egyház a megkereszteltek elé Szent Péter apostol szavaival s figyelmezteti őket, hogy ugyanabban a kegyelemben van részük most a keresztség szentsége által: „Krisztus is meghalt egyszer a mi bűneinkért, az igaz a bűnösökért, hogy minket Istennek bemutasson, megöletvén ugyan test szerint, de megelevenítettvén lélek szerint; melyben elmenvén azoknak a lelkeknek is, kik a börtönben voltak, a megváltást hirdette; kik valamikor hitetlenek voltak, midőn Isten béketűrését várták Noé napjaiban, mikor a bárka épült, melyben kevés, azaz nyolc lélek menekült meg a víz által. Hasonló módon ment meg titeket is most a keresztség nem a test szennységének lemosása, hanem a jó lelkiismeretnek megkérdése Isten előtt Jézus Krisztus fel-

támadása által, aki az Isten jobbján van.” (1 Pét. 3, 18—22.)

Egészen önként fakad tehát a lelki öröm e felszabadulás fölött az újonnan megkereszteltek lelkében, mely a húsvéti misék egész szövegéből, de épp a pénteki misének a többinél is gyakoribb alleluja-énekéből felcsendül és egészen különös kifejezést nyer az offertóriumban, mely Mózes szavaival emlékezteti a megkeresztelteket, hogy ezt a napot, keresztségük napját, melyben a bűn járma alól felszabadultak, sohase felejtsék el: „Legyen ez a nap emléknap nálatok; üljétek meg ünnepül az Úrnak, nemzedékről-nemzedékre, örök szertartásként.” (Ex. 12, 14.) Nekünk is figyelmeztetés ez, hogy ne csak elsőáldozásunk, ne csak pappászentelésünk és primíciánk, hanem keresztségünk napját is, mely mindezeknek alapja, életünk nagy és emlékezetes napjai közé sorozzuk és meg ne feledkezzünk róla.

2. *A szabadság országa*, az ígéretföldje, melybe a keresztség szentsége a bűn egyiptomi fogságából bevezeti a lelket, az *Egyház*. Erről zengi a hétfői mise bevonulásra ugyancsak Mózes szavaira támaszkodva: „Bevezetett titeket az Úr a tejjel-mézzel folyó földre, hogy az Úr törvénye legyen mindig ajkatokon!” (Ex. 13, 5. és 9.) Az Egyház a valódi lelki Kánaán, mely tejjel-mézzel folyó ország, hiszen az igazság tejével és a szentségek mézével, lelki kenyérrel és a lelkeket megrészesítő, szűzeket nevelő borral táplálja és üdíti a lelkeket. Mindezekhez, a hit kincseihez és a szentségek hétágú forrásához az utat a keresztség nyitja meg. „Ünnepetek napján beviszlek titeket a tejjel-mézzel folyó földre” — zengi húsvétcsütörtökön a felajánlási ének.

3. Melyek azok a kincsek, melyeket ez az ország, a lelki Kánaán magába rejt? — Első az *igaz hit*. „Szerzett nép, hirdessétek annak erényeit, aki sötétségből hívott titeket az ő csodálatos világos-

ságára!” (1 Pét. 2, 9.) — zengi az Egyház ugyancsak a csütörtöki mise áldozati versszakában. Ez a mennyei világosság, a hit fénye bölcseséget és csodálatos ékesszólást ad még a gyermekeknek is, mely által a pogányság legbölcsebbjeit is legyőzi szavával és tudományával. „A bölcsesség vizével itatja őket és támaszra találnak benne és meg nem inognak; felmagasztalja őket mindörökké.” (Sir. f. 15, 3—4.) A vértanúk százada tesz tanúságot e szavak mellett. Oly erős volt a keresztségi kegyelem által nyert hit, hogy hitük erejével legyőzték a pogányok bölcseségét és a királyok és császárok hatalmát, és semmiféle fenyegetés, erőszak, kínzás vagy áltudomány nem tudta megingatni bennük a hitet Krisztusban. „Egyetértve magasztalták, Uram, győztes kezedet; a bölcsesség ugyanis megnyitotta a némák száját, és a gyermekek nyelvét ékesszólóvá tette.” (Bölcs. 10, 20—21.) Ezek a szavak hangzanak fel kedden és csütörtökön a megkereszteltek ajkán.

4. De a hit *cselekedetekben* válik teljessé és a keresztség világossága a világosság cselekedeteit követeli meg a megkereszteltektől. A keresztségben nyert megszentelő kegyelem olyan, mint a mag, melyből az élet fakad: virágok és gyümölcsök. A keresztségi kegyelem nem lehet meddő, azért az életszentség gyümölcseit kell hogy teremje. Ezért könyörög a húsvétkeddi szentmise imája: „hogymeg életünkkel megtartsák azt a szentséget, melyet hittel vettek”. S ugyanezt kéri a pénteki könyörgés is: „hogymeg amit külső szertartással ünneplünk, cselekedeteinkkel is utánozzuk”. A keresztség külső jele, a vízzel való lemosás, a lélekbe véselt eltörölhetetlen jegy, a keresztnév, minden ezt az életszentséget követeli tőlünk. Ezt már a nagyszombati könyörgés is hirdeti: „Tartsd meg családod új nemzedékében az örökbefogadás szellemét, mellyel őket megajándékoztad, hogymeg testben-lélekben megújhódva, tisztán szolgáljanak neked.” A legmarkánsabban azon-

ban a pünkösdhétfői csendes imádság fejezi ezt ki e szavakkal: „Szenteld meg kegyesen, Urunk, kérünk, ezeket az adományokat, és e jelképes áldozatnak felajánlását elfogadva, fogadj el minket magadnak örök áldozati ajándéku.”

5. A keresztség valódi *Krisztusba-öltözés*, átalakulás Krisztusba. Ez az átalakulás lényegében a megszentelő kegyelem és az eltörölhetetlen jegy által megy végbe a lélekben, de ennek a lényegi átalakulásnak meg kell felelnie az ember életének is. Erre figyelmeztet a húsvétszombati szentlecke ismét Szent Péter szavaival: „Levetvén tehát minden gonoszsgót és minden álnokságot és képmutatást, irigységet és minden rágalmazást, mint most született kisdedek, hamisítatlan szellemi tej után vágyódjatok, hogy ezáltal növekedjete az üdvösségre, ha ugyan megízleltétek, hogy édes az Úr.”

Ez a Krisztusba való átalakulás követeli, hogy egész életünk Krisztusra mint alapra, mint szegletköre legyen felépítve: „Járuljatok hozzá mint élő kőhöz, kit az emberek elvetettek ugyan, de Isten kiválasztott és megtisztelt; és ti is mint élő kövek épüljete fel rajta lelki házzá.” Azért részt kell vennünk Krisztus áldozatában is. Ez tesz minket lelki leg papokká még akkor is, ha nem lennénk felszentelve: „Szent papsággá, lelki áldozatok bemutatására, melyek kedvesek Istennek Jézus Krisztus által.” Így leszünk mindnyájan Szent Péter befejező szavai szerint, „választott nemzetséggé, királyi papsággá, szent nemzetté, szeretett néppé, hogy hirdessük annak erényeit, aki sötétségből hívott minket az ő csodálatos világosságára.” (1 Pét. 2, 1—10.) Mindezt a szombati áldozási ima Szent Pálnak ebbe a mondatába foglalja össze: „Mindnyájan, kik Krisztusra megkeresztelkedtetek, Krisztust öltösetek magatokra.” (Gal. 3, 27.)

6. A Krisztusban való átalakulás tökéletesítésének főeszköze az *Oltáriszentség*. Ennek a szentségnek előkészítője a keresztség. Azért a húsvét-

szerdai és pünkösdkeddi felajánlási versszak így énekel: „Az Úr megnyitotta az ég kapuit és mannaesőt bocsátott a földre, hogy egyenek; az angyalok kenyerét ette az ember.” (77. zsolt. 23—25.) Előbb isteni életet ad nekik, hogy aztán isteni táplálékkal táplálja őket és az életet elmélyítse bennük. „A búza zsírijával táplálta őket és jóllakatta mézzel a kösziklából” (80. zsolt. 17) — éneklí a pünkösdhétfői versszak a bevonulásra. A húsvétszerdai csendes imádság pedig így könyörög: „Húsvéti örömmel ajánljuk fel áldozatunkat, mely az Egyházat csodálatos módon növeli és táplálja.”

7. Az Oltáriszentség vételének hatásai a béke és az egység. A keresztség által fűződnek a tagok Krisztushoz, a fejhez és Krisztus alatt mint fej alatt egymáshoz. A keresztség kegyelme által lesznek Krisztus titokzatos testének tagjai s kapcsolódnak egymásba mint társtagok. Ez a Krisztusba-kapcsolódás eszközli, hogy belőle mint fejből, mint szőlőtőből, mint szegletköből és alapból az élet vizei, az erő és szilárdság behatoljanak a lelkekbe, azokat éltessek és megerősítsék a természetfölötti életben. De ennek az életközösségnek tökéletesítője, betetőzője, megszilárdítója és megőrzője az Oltáriszentség. S ha a hívek már a keresztség által is egyek Krisztus titokzatos testében, akkor valóságos testének vétele ezt az egységet teljessé teszi. Erről a keresztség által létesített és az Oltáriszentség által tökéletesített egységről mondja oly szépen az Egyház imája húsvét csütörtökén: „Isten, ki a népek különféleségét a te neved megvallásában egyesítetted, add, hogy akik a keresztség forrásából újjászülettek, egyek legyenek a hitben és egyek a jámbor cselekedetekben.” A pünkösdhétfői könyörgés pedig azt kéri Istentől, hogy akiknek az igaz hit kegyelmét megadta a keresztség által, adja meg nekik a békét is.

8. A keresztség hatásait mint hatalmas zápor-
esőt, vízáradatot, égi harmatozást írja le a pünkösti

liturgia tekintettel a keresztséget tökéletesítő bér-
málás szentségére, mely a Szentlélek hatásait közli
lelkünkkel. Azért idézi a pünkösdhétfői felajánlási
versszak az 17. zsoltár szavait: „Dörgött az Úr az ég-
ből, hallatta hangját a Fölséges, láthatóvá lettek a
vizek forrásai.” (17. zsolt. 14. és 16.) Az Egyház sze-
reti a keresztség és a keresztségben működő Szent-
lélek hatásait a viharral összehasonlítani, hiszen a
Szentlélek pünkösd napján is hatalmas szélvész jel-
képében szállott az apostolokra. Azért nemcsak az
imént idézett pünkösdhétfői felajánlási versszakban,
hanem a felnőttek keresztelési szertartásaiban is a
viharban megnyilatkozó isteni erőt állítja elénk mint
a Szentlélek hatásainak szimbolumát. Ott a 17., itt
a 28. zsoltár szavait idézi: Az a hatalom, mely az
elemek eget megrázó fergetegében nyitja meg a
menny csatornáit és tüzes nyilakat lövel a földre,
nem kisebb akkor, amikor a szélvész zúgásának
képében a Szentlelket önti ki az emberre vagy
csendes leheletként száll a lélekbe a víz természet-
fölötti megtisztító ereje által. A vízőzön Isten bün-
tető haragjának vizével törli le a földről a bűn szeny-
nyét; a keresztség vize a szerető atya kegyelmével
mossa tisztára a lelkeket a vétek mocskától. „Zeng
az Úr szava a vizek fölött, ott van az Úr a nagy
vizek fölött” — mondja a 28. zsoltár a felnőttek ke-
resztelése előtt. „Zeng az Úr szava erősen, az Úr
szava fenségesen. A Libanon cédrusait összetöri az
Úr.” Letöri a kevélység magas fáit a lélekben, mi-
kor a keresztség alá hajtja büszke fejét a pogány.
„Mitis depone colla Sygamber” — hajtsd meg
büszke nyakadat Krisztus szent igája alá! — szólta a
szent püspök a frank királyhoz, mielőtt a kereszt-
vizet fejére öntötte.

A pünkösdszerdai bevonulási ének pedig a 67.
zsoltár szavaival kezdődik: „Isten, mikor néped
élén kivonultál, utat készítettél nekik és köztük
lakoztál, megremegett a föld, csepegtek az egek.
Keljen fel az Isten, és széledjenek el ellenségei,

fussanak előre, kik őt gyűlölik." Ez a zsoltár, mely a pünkösdi papi zsoltosmában is szerepel, a pogány népek meghódolásáról beszél az igaz Isten előtt. Ez teljes mértékben az újszövetségben vált valóra, amikor a keresztség által a népek az Egyházba tértek. Ennek öröme zengi az Egyház az idézett versszakokat s ezzel egyúttal apostoli hévvel is tölti be újonnan megkereszteltjei szívét, hogy azért a hitért, melyet a keresztségben kaptak, készek legyenek dolgozni, fáradni, szenvedni, s ha kell, meg is halni. Hálából a nyert kegyelemért legyenek ők is annak hirdetői, hírnökei s apostolai példájuk, szavuk és imádságuk által. Ezt az apostoli lelkületet kell, hogy felkeltse bennünk is keresztségünk emléke húsvét és pünkösöd nyolcadában.

9. A keresztségi kegyelem által benne lakozó Szentlélek az ég felé irányítja a lélek vágyait. Azért mondja a húsvétkeddi áldozási versszak Szent Pál szavaival: „Ha feltámadtatok Krisztussal, keresétek az odafentvalókat, ahol az Isten jobbján ülő Krisztus vagyon. Az odafentvaló dolgokat keressétek.” (Kol. 3, 1—2.) Ezek a vágyak a mennyországra irányítják a lélek figyelmét, melynek a keresztség az előkészítője, az Egyház a kapuja. „Jöjjetek Atyám áldottai, zengi a szerdai bevonulási ének, vegyétek birtokba az országot, mely a világ kezdetétől nektek készítettett.” (Mt. 25, 34.) A mennyország boldogsága valóban a keresztségi kegyelem végső kivirágzása, betetőzése. A világ kezdetétől választotta ki Isten az övéit erre a nagy boldogságra, azért hívta meg őket Egyházába, isteni életét közölte velük a keresztség szentségében és előkészíti őket a mennyei boldogságra. Ezért könyörög is az Egyház az újonnan megkeresztelttek számára a csütörtöki csendes imában: „Fogadd, Uram, kegyesen híveid ajándékait, hogy szent neved megvallása és a keresztség szentsége által megújulva elnyerjék az örök boldogságot.”

10. De ez a mennyei boldogság részben már itt

a földön kezdődik. Szépen mondja Origenes a keresztség szentsége által megigazult lélekről: „Coelum es et in coelum ibis!” Mennysország vagy és a mennysországba visz utad. A háromszemélyű egy Isten a keresztségi kegyelem által máris ott lakik a megigazult hívő lelkében. A mennysország már a szívében van. A halál után csak az a változás áll be, hogy a lélek ezt a jelenlévő Istent színről-színre látja és élvezi s hogy őt többé soha el nem vesztheti. *De a bennlakozás* a lélekben már a keresztség által veszi kezdetét. Azért a megigazult lelke igazi mennysország: „anima iusti coelum est”, mondja Szent Gergely pápa. Ezért könyörög a pünkösdszerdai egyházi ima, hogy lejövele által tegyen minket a Szentlélek kegyes bennlakozásával dicsőségének templomává. A pünkösdszombati bevonuláskor pedig így énekel a kar: „Isten szeretete kiáradt szívünkbe a Szentlélek által, aki nekünk adatott.” (Róm. 5, 5.)

11. Az isteni kegyelemnek mindezek a fenségei, melyeket a keresztség és bértálás szentségei velünk közölnek s melyek a húsvéti és pünkösdi ünnep nyolcadának liturgiájában előttünk feltáruhnak, a legtisztább, a legmélyebb, a legszentebb *lelki örömben* csendülnek meg, melynek ugyancsak a nyolcad liturgiája ad bensőséges kifejezést. Gyönyörűen festi ezt a lelki örömet már a húsvétcsütörtöki szentleckében elénk állított esemény, mikor Fülöp diákonus az ethiops udvari tisztet a keresztség szentségében oly csodálatos módon részesíti. Ennek a férfiúnak megkereszteltetése voltaképp típusa annak a csodálatos útnak, melyen Isten a lelkeket vezeti, míg csak az igaz hit országába és a keresztkútból folyó élő vizek forrásához el nem jutnak. Ennek a csodálatos vezetésnek gyümölcse az a mélységes lelki béke és öröm, mely az Apostolok Cselekedeteinek idevágó részében az ethiops udvari tiszttel kapcsolatban kifejezésre jut: „Amint pedig feljöttek a vízből, az Úr lelke elragadá Fülö-

pöt. Az udvari tiszt nem látta őt többé s tovább
megy vala örvendezve az útján." (Csel. 8, 39.)

Ennek az örömnek ad kifejezést a pünkösdkeddi és pénteki bevonulási ének is: „Dicsőségték
örömébe öltözzetek és adjatok hálát Istennek, ki
titeket a mennyországba meghívott.” (4 Ezd. 2, 36
—37.) „Teljék el szájam dicsérettel, hadd énekel-
jek; örvendezik ajkam, ha neked énekelek.” (70.
zsolt. 8, 23.) A fehérvasárnap csendes ima pedig
fenséges és mélységes egyszerűséggel könyörög:
„Fogadd, Uram, örvendező Egyházad adományait,
és ha oly nagy öröm forrását nyitottad meg szá-
mára, add, hogy örömének gyümölcset örökké él-
vezze.”

Ennek a lelki örömnek kell betöltenie most is
minden keresztény ember lelkét, aki a keresztség
és bértálás szentsége és még inkább az Oltáriszent-
ség által Istent magában hordozza. Ez az öröm nem
meddő érzelem vagy futó megilletődés, hanem erény
és az erénynek gyümölcse, mely a legnagyobb, a
leghősiesebb, a legkitartóbb erénygyakorlatra kész-
teti azokat, kik azt magukban hordják, s egyúttal
könnyűvé, kellemessé, édessé teszi azt, ami ma-
gában véve a természetnek keserű és nehéz. Ez a
lelki öröm Szent Pál szava szerint a Szentlélek gyü-
mölcse: „A lélek gyümölcse szeretet, öröm, békes-
ség.” (Gal. 5, 22.)

Minden lelki megújulásnak is, mely voltakép a
keresztségi fogadalom megújítása és tökéletesítése,
ezt a lelki örömet kell felkeltenie és megerősítenie
szívünkben. Akkor Isten útján, a tökéletességre ve-
zető meredek ösvényen — P. Roothan szavait
idévezve — nemcsak járunk majd, hanem futunk is,
sőt esetleg szárnyalunk Isten felé, ha az ő kegyelme
szárnyakat ad lelkünknek. De ezeknek a szárnyak-
nak egyike épp az a lelki öröm maga, mely az is-
teni kegyelem fenségének szemléléséből és birtok-

lásából lelkünkbe árad és azt ég felé emeli. Ránk is vonatkoznak Veronai Zeno szavai „húsvét ajándékáról: „A keresztkutat új, szent élettavasznak kell tekintenünk. A keresztkút anyaöléből a Szentlélek termékenyítő erejénél fogva az Egyház legszebb virágai sarjadoznak... A boldog hit isteni életárama sugárzik belőle... Boldog az, aki mindig rágondol arra, hogy újjászületett. Még boldogabb az, aki már nem tudja, milyen volt az újjászületés előtt, vagyis aki annyira kivetkőzött a régi emberből, hogy elfelejtette, milyen volt újjászületése előtt. De legboldogabb az, aki mindig Isten gyermeke marad.”

Pünkösdi vihar

(A Lélek szava, 1939)

„Dörgött az Úr az égből, hallatta hangját a Föl-séges, láthatóvá lettek a vizek forrásai.”

Igy zengi az Egyház a pünkösdhétfői följán-lási énekben a 17. zsoltár egyik versét. Az Egyház szereti a keresztség és a keresztségben ránk szálló Szentlélek hatásait *viharral* összehasonlítani. Hiszen a Szentlélek pünkösöd ünnepén hatalmas szélvész jel-képében szállott le az apostolokra: „Hirtelen zaj támad az égből, olyan, mint heves szélvész zúgása, s betölté az egész házat, ahol ültek... Ekkor mind-nyájan betelének Szentlélekkel.” (Csel. 2, 2—4.)

Azért nemcsak az imént idézett följánlási énekben, hanem a felnőttek keresztelési szertartá-sában is *a viharban megnyilatkozó isteni erőt* ál-lítja elénk az Egyház mint a Szentlélek hatásainak szimbolumát. Főleg a keresztséget kiegészítő bér-málás szentségére való tekintettel, mely a Szentlé-lek kegyelmeit közli lelkünkkel, mint hatalmas zá-poresőt, vízáradatot, égi harmatozást írja le a pün-kösdi liturgia a Szentlélek kegyelmi hatásait.

Az a hatalom, mely az elemek eget megrázó fergegében nyitja meg a menny csatornáit és tü-zes nyilakat szór a földre, nem kisebb akkor sem, amikor a szélvész zúgásának képében a Szentleket önti ki az emberre. Kidönti a kevélység korccsa nőtt fáit a lélekben, kioltja a vad tüzeket, hogy az ily módon megtisztult ember hitben és engedel-

mességben hajoljon meg a magát kinyilatkoztató és törvényhozó Isten előtt.

„Zeng az Úr szava a vizek felett, ott van az Úr a nagy vizek felett” — énekli a 28. zsoltár a felnőttek keresztelése előtt, — „a Libanon cédrusait öszszetöri az Úr”.

Ez az a pünkösdi vihar, mely újjáteremti a földet.

De miért is jelképe a vihar a Szentlélek kiáradásának?

A viharnek *kettős* a hatása; rombol és magával ragad. A vihar fákat dönt ki, tetőket szed le a házakról, mindent elsöpör, ami útja elé kerül. De magával is ragad mindent, ellenállhatatlan erő, melyet többé feltartóztatni nem lehet. Csak vele sodródni lehet.

A Szentlélek is rombol, de rombolása csak annak árt, ami gonosz. Kitépi a lélekből a szenvedélyek korccsá nőtt fáit s gyökerestül viszi magával. Az anyagi és lelki bálványok templomait lerombolja kint a világban és bent a lélekben. Tisztít, mint a vihar. — Bonifác kezével teszi rá a fejszét a pogány istennek szentelt tölgy tövére, hogy gyökerestül kiirtsa a tévelyt a világból. — A pogány templomokat romboló Konstantinok erejében s buzgalmában ő működik. Mily lelki vihar söpört végig a világon az első pünkösdi szélvészétől kezdve addig, míg Konstantin keresztje jelent meg a római légiónak zászlain. — Mily lelki viharok előzték meg a Szentlélek hatása alatt az Ágostonok, Ferencek, Jörgensenek megtérését!

A zivatar nyomában nem egyszer áradás áll be. A vizek elhagyják ágyukat, túllépik a partokat s nincs az a hatalom, mely ennek az erőnek ellenállhatna. A vizek magukkal ragadnak mindent.

Ez is a Szentlélek kegyelmi bőségének és ellenállhatatlan erejének képe. Mily hatalmas kegyelmi árvíz öntötte el a világot a fogolykiváltó szerzetek, a kereszteshadak, a kolduló szerzetek, az új vilá-

gokba induló hithirdetők szeretet-áradatában. *Ezekiel* vázolja híres látomásában a kegyelem vizeinek áradását a kis patak képében, mely a szentélyből kiindul s folyton növekszik; majd bokáig, majd derékig, majd a mell magasságáig ér a víz s a végén nincs ember, aki átgázolhatna a megáradt pataknak a vizén.

Az ilyen áradások nyomában sokszor termékennyé lesz a föld, Egyiptom a Nílus áradásából élt századokon át. Ilyen a Szentlélek kiáradásának is a termékenyítő ereje. Azért is hasonlítja az Egyház hatását a záporosóhoz, mely tavaszkor megtermékenyíti a földet.

Minden hasonlat csak ezt az egy igazságot fejezi ki:

A Szentlélek ereje ellenállhatatlan s hatása a világ újjászületése.

Vihar, áradás és záporosó ennek a rosszat romboló, a lelkeket a szentségre magával ragadó, a világot új kegyelmi életre megtermékenyítő lelki erőnek szimboluma.

II. LELKI ELŐADÁSOK

Belső élet

(Szeged, 1938 szeptember 2.)

A Szentlelket az Egyház különös szeretettel nevezi az *életadó* Szentléleknek. Ez a szó a latin és a keleti szertartásokban, mondhatni, állandó jelzője a harmadik isteni Személynek. Isten benső életében nem a Szentlélek az életadó, hanem inkább az Atya, mert az Atya a Szentháromság egész benső életének forrása. Tőle származik a szellemi élet első megnyilatkozása, a megismerés által a Fiú. A kettőből pedig mint közös forrásból a szellemi élet másik megnyilvánulása, a szeretet által a Szentlélek. Isten benső életének kifelé való közlését azonban a kegyelem által különös szeretettel tulajdonítjuk a Szentléleknek. Nem időszerűtlen dolog tehát, most a pünkösdi ünnepkörben, a *Veni Sancte*-k hónapjában a lélek természetfölötti, kegyelmi életéről, a lelki életről, a benső életről beszélni.

Azok az első megtekintésre halmozottaknak látszó kifejezések: természetfölötti, kegyelmi, lelki, benső élet — valóságban egy és ugyanarra a dologra vonatkoznak ugyan, de némi árnyalattal. Mindegyik jelző egy és ugyanazt az életet jelöli, melyet a megszentelő kegyelem által a kereszttségben kaptunk, s melyet megőriznünk, fejlesztenünk, gyarapítanunk és tökéletesítenünk kell. De amíg a „természetfölötti” jelző elsősorban ennek az életnek minden természetes igényt meghaladó, némileg isteni voltát emeli ki, a „kegyelmi” jelző pedig annak ingyenes

voltát, szeretetből fakadó ajándékjellegét hangsúlyozza, addig a „lelki” jelző lélektani mivoltát, a „benső” jelző pedig ennek az életnek mélyebb fokát jelöli meg. Természetfölötti, kegyelmi élete ugyanis mindenkinek van, akit megkereszteltek s aki azt el nem vesztette a bűn által, tehát még az értelem használatára el nem jutott gyermeknek is. Lelki életéről azonban csak ott lehet szó, ahol a természetfölötti, kegyelmi élet valamiképpen már tudatossá vált; benső életről pedig csak ott, ahol ez az élet intenzívebb fokot ért el. Azért mondjuk olyanokról is, hogy nem élnek lelki életet, akikről egyébként nem kell feltételeznünk, hogy nélkülözik a kegyelmi életet. S még a lelki életet élőkről is olykor azt mondjuk, hogy lelki életük nem eléggé bensőséges.

Minden élet természeténél fogva növekedés, mozgás, megismerés és törekvés. Az élet fokozata szerint vagy csak növekedés, mint a növényben, vagy egyúttal mozgás, megismerés és törekvés is. Minden élet lényegénél fogva benső valami. Még a növény élete is oly rejtett, titokszerű, hogy azt a tudomány máig sem tudja maradék nélkül megmagyarázni. Az élet mindig benső forrásból ered. Ha tehát benső életről szólunk, akkor még az életnek is, mondhatni életéről, a lélek legelrejtettebb tevékenységéről, a legmélyebben forrászó életműködésről szólunk. A benső élet magának a léleknek bensejében lejátszódó élet.

Mi tehát a benső élet?

I. Mivel az élet, legalább is a szellemi élet, mindenekelőtt megismerés, azért a benső élet első sorban is *a megismerésnek külön módja*.

1. Szent Pál mondja, hogy az igaz hitből él. (Róm. 1, 17.) A benső élet tehát első sorban *a hitből* fakad. A hit a lélek természetfölötti megismerési módja. Aki benső, természetfölötti életet él, az mindent természetfölötti nézőszögből tekint, a hit

világosságában lát és ítél meg. Ezzel a dolognak bizonyos *átértékelése* jár. Arany s ezüst, vagyon és pénz, tisztelet és élvezet nem önmagukban kívánatos dolgok az ember számára, aki a hit nézőpontjából szemléli a dolgokat. Szegénység, megvettetés és szenvedés viszont nem önmagukban véve gyűlölendő dolgok. Minden örvendetes eseményt a hit fényébe öltöztet, szintúgy minden fájdalmas eseményt is. Ha valami örvendetes dolog éri, nem adja magát osztatlanul oda a tisztán természetes örömeknek; minden kellemes és jó dolgot Isten ajándékának tekint. Sétát, kirándulást, üdülést, társaihoz való viszonyát, levelet, jó hírt, mindent ebben a megvilágításban lát. A szenvedést mint a lelki tisztulás eszközét fogja fel, mint Istentől az érdemszerzésre nyújtott alkalmat, alkalmat az elégtételre, kegyelmek kieszközlésére maga és mások részére. Gyalázat és megvettetés, félreismerés és félretolás Krisztushoz való hasonlóság neki. A dolgoknak ez az átértékelése sok tekintetben az, amit ugyancsak Szent Pál a kereszt balgaságának nevez. (1 Kor. 1, 18.) Csak aki a hitből él, érti meg ezt a balgaságot.

2. A hitnek ez a sajátos megismerési módja, mely a benső élet forrását és alapját képezi, nemcsak átértékelés, hanem egyúttal *elmélyedés* is. Aki benső életet él, annak lelki szeme keresztülhatol az emberek és dolgok külső hüvelyén és mindennek magvát, lényegét keresi. A teremtményeken át Istenhez jut el, minden tulajdonságukban Isten teremtetlen tulajdonságait szemléli. A dolgoknak ezt a megtekintését a Szentlélek ajándékai: főleg a bölcsesség, az értelem és a tudomány ajándékai segítik elő. Megértetik és megízleltetik az égi s földi dolgokat egyaránt, mindegyiket saját értéke és haszna szerint. Azért a benső életet élő ember mindent lelki előhaladása szemszögéből fog fel, nem téveszti össze a látszatot a valósággal és e tekintetben az okosság erénye és a tanács ajándéka

segíti elő benne a hitbeli megismerést főleg gyakorlati alkalmazásában.

II. Az élet másodsorban *törekvés*; tehát a benső élet is az. Milyen törekvés?

1. Minden törekvés valami jóra irányul. A benső ember törekvése csak olyan jóra irányul, mely *lelkét gazdagítja*. Ami semminemű vonatkozásban nem áll a lélekkel, az hidegen hagyja. Ez a közömbösség. Csak az mozgatja meg lelkét, csak az indítja a vágyra, cselekvésre, ami valamikép az örök céllal összefügg. Voltakép az igazi benső élet ezzel kezdődik: a közömbösséggel. A fundamentum igazságai minden lelki törekvések rúgója. Minden lelki törekvésnek szüksége van olyan tárgyra, mely benne a lelki folyamatot megindítja. A benső életet élő ember törekvésére nézve ez a tárgy csak Isten vagy Istennel kapcsolatos dolog lehet.

2. A benső élet jellemzője továbbá a törekvés *visszavonni magát a világtól* és szeretni a magányt és elmélyülést. De ezt helyesen kell érteni. Helyesen értve voltakép az előbb mondottakból következik. Nagy ebben a dologban a külső látszat szerinti különbség az egyes embereknel, akik benső életet élnek. Ott látjuk az Egyház első századaiban a remetéket. Ezek teljesen visszavonulnak a világtól s a legnagyobb külső elzárkózottságot keresik. Ott látjuk a szemlélődő szerzeteseket, akik kerülnek minden érintkezést a világgal. Viszont ott látjuk az apostolokat is az élet forgatagában, ott látjuk Xavéri Szent Ferencet hatalmas missziós utain, ott látjuk a modern munkásapostolokat, látjuk Vianney Szent Jánost gyóntatószékében a zarándokok ezreitől körülvéve, látjuk Don Boscót ifjai közepette. Mily nagyok ezek a különbségek, mintha nem is lehetne mindezeket egy nevezőre hozni, egy gyűjtőnév alá foglalni. S mégis mindegyikük a maga módja szerint visszavonul a világtól és szereti a magányt. Vianeynak állandó nagy kísértése és tusája a magány utáni vágygal ismeretes. Nála ezt

igazán kísértésnek is lehet nevezni; de nincs az a szent, aki legalább szívében ne tartott volna fenn egy magános kis helyet Isten számára s a maga számára, ahová munkái közepette is be tudott térni, hogy Istennel egyedül lehessen. Egy szent sem szerette a világ forgatagát önmagáért, a szórakozásért, hanem csak kényszerűségből vagy a lelkek iránti szeretetből vetette magát beléje.

3. Ebből fakad a benső élet harmadik sajátos törekvése: a törekvés Istennel, a legfőbb jóval egyesülni. Az *egyesülés Istennel* főleg a hit, remény és szeretet által megy végbe. A hitből fakadó és a hit által táplált remény és szeretet mintegy két kar, mellyel a lélek Istent átfogja. A remény magához vonja, a szeretet átkarolja és fogva tartja. A három isteni erény azért voltakép a lélek legbensőbb életmegnyilvánulása, a benső élet maga. Minden vegetatív élet a földön is tulajdonképen állandó törekvés a nap, a világosság felé és állandó törekvés a táplálék után. Ez a lélek számára az Isten: világosság, levegő és táplálék. A hit, remény és szeretet által lesz Isten a lélek világossága és tápláléka.

III. A földi élet területén a törekvés *mozgásba* megy át. Az állat megmozdul, ha táplálékát keresi. A gyermek a szeretet hatása alatt elébe fut szüleinek. A művész elgondolása megmozgatja karját, ujjait, hogy alkotson. A hadvezér csataterve testet ölt hadseregének mozdulataiban. Az öröm énekben tör ki az ember kebléből. A léleknek is van karja, vannak ujjai, van dala, vannak megmozdulásai. Ezek a hit, remény és szeretet kormánya és indítása alatt álló erények, főleg a négy sarkalatos erény, de általában az erkölcsi erények, melyek mintegy kíséretét, szolgaseregét, karját és ujjait képezik az erények királynőjének, a szeretetnek. Az egyes erények, mondhatni, a szeretet változó melódiájú dalai is. Hadsereg is, mely a fővezér, a szeretet parancsaira vár, hogy azokat végrehajtsa.

A benső élet nem tunya nyugalom, nem természetlen tétlenség. Nagyon kell küzdeni minden quietizmus ellen a lelki életben. Quietizmus és élet ellentmondás. Az élet mindig mozgást jelent. Még Istenben is, aki a nyugalom maga, nem hiányzik e tevékenység. Az egész Szentháromság titka Isten benső tevékenységének gyümölcse; de egész mindenség az ő külső teremtő tevékenységének alkotása. Istennél a legnagyobb nyugalom a legnagyobb tevékenységgel párosul. Azért bennünk is a lelki életnek aktivitása nagy lelki nyugalommal, békével kell hogy párosuljon. A nyugalom nem tunyaság, és a lelki béke és egyensúlyozottság nem tétlenség és restség. Némileg a tengerhez hasonlítson lelkünk, melynek bensejében mindig nyugalom van, s csak felszínét fodrozzák a hullámok, ha mégoly magasak is; mert mi is a hullámok emeletes magassága a tenger mélységéhez képest!

A benső élet *apostoli tevékenységre* is ösztönöz. Ez is az élet mozgásához tartozik. Minél bensőbb és tartalmasabb a lélek, annál jobban vágyódik bensőségét és tartalmát másokra is kiönteni. A benső tartalom mintegy szét akarja vetni a lélek edényének falait; megfeszülnek benne a belső erők, hogy hatásukat kifejtsék a külvilágra.

IV. Végre minden földi élet *növekvés* is. A kis magból virág, cserje és hatalmas faóriás lesz. A tojásból kis madárfióka, a madárfiókából nagy madár lesz. A gyermek emberré növekedik. A fejletlen értelem kifejlődik, a gyenge erő megizmosodik. Így van ez a lelki, benső élettel is. Elsősorban maga a lelki élet magva, a megszentelő kegyelem növekedik. A megszentelő kegyelemmel együtt növekednek a belénk öntött erények és ajándékok. De kell, hogy a megszerzett erények is növekedjenek bennünk, ha igazán benső életet élünk. Megvannak az áhítatnak, az összeszedettségnek, az imádságnak, az önmegtagadásnak, a szeretetnek, az Istennel való egyesülésnek fokozatai, lépcsői.

Ezeket kell felemelkednünk, „míg nem mindnyájan eljutunk a hitnek és az Isten Fia megismerésének egységére, férfiúi tökéletességre, olyan életkorra, melynek mértéke Krisztus teljessége”. (Ef. 4, 13.)

Ez a lelki élet, a benső élet.

A benső élet eszközei

Térjünk át a benső élet ápolásának *eszközeire*.

A benső élet ápolására, tökéletesítésére azok az eszközök a legalkalmasabbak, melyek lelkünket Istenhez emelik s lelki életünket Istenben elmélyítik.

1. Első helyen említjük az imádságot, és pedig leginkább az *elmélkedő imádságot*. De maga az elmélkedő imádság is tárgy és mód szerint különböző fokban mélyíti el bennünk a lelki életet. Leginkább az elmélkedések Istenről és Isten tulajdonságairól alkalmasak erre. A lelki élet voltaképpen nem más, mint Istenhez való viszonyunk átélése. Azért minden, ami ezt a viszonyt Istenhez tudatosabbá, bensőbbé teszi, az alkalmas lelki életünk elmélyítésére. Ugyancsak az elmélkedések a megszentelő kegyelemről, az istenfiúságról és Istennek bennünk való lakozásáról a kegyelem által nagyon alkalmas tárgyak a lelki élet elmélyítésére. Ezért kell e helyen a keresztség szentsége iránti áhítatot is külön kiemelni. A keresztség szentsége ugyanis voltaképpen az Isten bennünk lakozásának szentsége, és a gyakori visszaemlékezés e szentség sajátos kegyelmére a lelki élet kiváló ápolója. Hiszen a lelki élet tulajdonképpen a keresztséggel kezdődik, legalább magyában és csirájában.

Ami az elmélkedés módját illeti, inkább a cselekvő szemlélődés (*contemplatio activa*), mint a szorosan vett elmélkedés (*meditatio*) alkalmas a lelki élet elmélyítésére. De a szorosan vett elmélkedés elkészíti az utat a szemlélődésre és a lelket alkalmassá teszi arra. Azért kell a lelkeket, főleg a kezdőket az elmélkedésre hajtani.

2. Az imádsággal kapcsolatban kell megemlétenünk a *lelki összeszedettséget*. Lelki összeszedettség nélkül igazi benső élet el sem képzelhető. E nélkül olyan a lélek, mint a nyílt országút, melyről a madarak felszedegetik az oda hulló magvakat, még mielőtt kikelhetek vagy gyökeret verhettek volna. Ez az evangéliumi hasonlat nemcsak Isten ígérére, hanem minden egyéb kegyelmi behatásra is egyaránt vonatkozik. Márpedig a lelki élet épp e kegyelmi behatások alatt bontakozik ki és mélyül el.

Az összeszedettséget gyakori röpimák, Istenre való gyakori rá gondolás, főleg a bennünk lakó Szentháromság imádása, szeretete, a jószándék sűrű felindítása, rövid bepillantások lelkünkbe segítik elő hathatós módon. Meg kell azonban szoknunk, hogy Istent necsak magunkban, hanem minden dologban, mellyel érintkezésbe jutunk, keressük és lássuk: emberekben, munkáinkban, eseményekben. Mindenben a jelenlévő Istent vagy szándékait, gondolatait, gondviselését szemléljük. Így leszünk „contemplativi in actione”, a cselekvésben szemlélődők, amint oly szépen mondták életének megfigyelői Szent Ignácról.

3. Az Istennel való egyesüléssel és az összeszedettséggel kapcsolatban nem tudjuk eléggé kiemelni, mily hatásos eszköz a lelki élet mélyítésére a *Szentlélek különös tisztelete* és sugallatainak hű követése. A Szentlélek az egyházi himnusz szerint „lelkünk édes vendége”. Ő tulajdonképpen lelkünk lelke, életünk életetője, amint már a bevezetésben mondtuk. Sugallatainak gyors és hű követése pedig csodálatosan segít arra, hogy lelkünk Isten legfinomabb érintésére is reagáljon, és mi mintegy Istennel együtt éljünk, amint a gyermek is édesanyja szíve alatt mintegy egy életet él vele.

4. Egészen különös jelentősége van a benső élet szempontjából a *Jézus Szíve-tiszteletnek* is. Hiszen ez a tisztelet voltaképpen magának a bensőségnek kultusza és ápolása. A „szív” nem egyéb, mint a

belső ember. Jézus Szíve tisztelete által a Megváltó, az Istenember bensejébe, lelki világába hatolunk, elmerülünk gondolat- és érzésvilágába, beleéljük magunkat szándékaiba, tetteinek, erényeinek legmélyebb forrását nyitjuk meg. Viszont ugyanabban a tiszteletben saját szívünket hasonlóná akarjuk tenni az övéhez s azért lelkünk tekintetét arra irányítjuk, ami bennünk is a legbensőbb és legmélyebb: szívünkre. A Szív-kultusz tehát a bensőség kultusza maga.

5. De minden, amit az imádságról, az elmélyülésről, a Jézus Szíve-tiszteletéről mondtunk, igazi jelentőségét akkor éri el, ha kapcsolatba hozzuk az *Oltáriszentséggel*. Itt lesz mindez élet és valóság, nemcsak elmélet és gondolat. Az Oltáriszentség és főleg a szentáldozás a benső élet igazi forrása és táplálója. Itt lesz Krisztus valóságban a szőlőtő, melynek életadó nedvét a szőlővesszők magukba szívják, hogy életük legyen és bőségben legyen. (Jn. 10, 10.) Az Oltáriszentségből fakadó egység tudata Krisztussal és Krisztus által egymással a benső élet legtermékenyebb gyökere. Lelki életünk a „communio“, a nagy közösségbe való beleolvadás által nem lesz már elszigetelt valami, remeteség felé hajló, világtól elzárkózott valami, hanem a magány és elmélyülés minden szeretete mellett is benne maradunk a nagy közösségben, a lelkek közösségében, és ez a közösségérzet Krisztusban lesz lelki életünk legbővebben folyó forrása. A lelki áldozás pedig mintegy lelki lélekzés lesz, mellyel mindig újból s újból magunkba szívjuk az eucharisztikus légkört, s ez nem egyéb, mint az Isten szeretetében önmagát feláldozó bensőség légköre. Így lesz az Eucharisztia a lelki áldozás és szentséglátogatások által az összeszedettség ápolásának is főtényezője és eszköze.

6. De ne feledkezzünk meg a benső élet ápolásának még egy nagyon hatásos és termékeny eszközéről sem. Ez a *Mária-tisztelet*. „Belül csupa szép-

ség a király leánya" — mondja az Egyház a 44. zsoltár szavaival Szűz Máriáról; Szent Lukács pedig ezeket írja Szűz Mária benső életéről: „Mária pedig megjegyzi vala mindeme dolgokat, szívében forgatván.” (Lk. 2, 19.) És egy másik helyen: „Anyja meg szívében tartja vala mindez igéket.” (Lk. 2, 51.) Szűz Mária szíve-lelke a bensőség maga. Azért ő a benső élet legtündöklőbb példaképe, és az ő tisztelete, követése szükségkép bensőségessé teszi a mi lelki életünket is. Ő az áhítat kiváló edénye, mely csordultig tele van a benne lakó Szentháromság szeretetével s az áhítat üdítő vizét a mi lelkünkbe is beleönti, hogy megteljünk. Az ő lelke szeretettől izzó parázs, melyre áldozatos odaadásának tömjénét hinti, s ebből a szent áhítat füstje száll fel az ég felé. Ilyenné kell válni az ő tisztelete által a mi lelkünknek is.

A Mária-tisztelettel kapcsolatban említhetjük, hogy bár lényegesen kisebb fokban, mégis a *szen-teknek tisztelete* is, főleg azoké, akik a benső életben különösen kitűntek, hathatós segítőeszköz benső életünk tökéletesítésében. Első helyen áll itt *Szent József* az ő egészen bensőséges életével, mely Jézus és Mária lelkéből táplálkozik. Ő a benső élet kiváló pártfogója.

7. Nem utolsó helyen áll a benső életet előmozdító eszközök közt azoknak a könyveknek *olvasása*, melyek az imént felsorolt hittitkokkal foglalkoznak. De ennek az olvasásnak nem szabad felületesnek, kíváncsiskodónak lennie, hanem legyen az elmélyülő, megfontolt és beható olvasás. Egészen különös említést érdemel a világirodalomnak a Szentírás után talán legbensőségesebb terméke: Krisztus követésének négy könyve. Szent Ignác, a lelki élet nagy mestere naponként olvasta.

Nagyban segít a lelki élet bensőségessé alakításában a *liturgia* is és mindenekelőtt a benső élet iskolája maga, a *lelkigyakorlat*.

8. Ez átvezet minket az utolsó eszköz megfon-

tolására, mely voltaképp első helyen érdemelt volna említést: az *erények buzgó gyakorlása*. E nélkül ugyanis a benső élet inkább csak látszat, mint valóság; füst inkább, mint tűz; szemfényvesztés inkább, mint igazság. Nem is lehet komoly önfegyelmezés nélkül a benső élet nagy akadályait: az elszórakozást, a külső dolgokba való elmerülést, a lélek békéjét és nyugalmaát megzavaró szenvedélyeket sikeresen elhárítani. A benső élet ápolásában és tökéletesítésében is igaz marad Kempis Tamás ismert szava: Annyiban fogsz előrehaladni, amennyiben erőt veszsz magadon.

Krisztus titokzatos teste

(Mária-Kongregáció, 1935 október)

Mintha a tan Krisztus titokzatos testéről ma némileg az érdeklődés középpontjában állana azoknál, akik az Egyház életét következetesen élik és akiket az Egyház nagy érdekei és feladatai hevítene. Oka ennek a nagy vágy, mely ma a lelkeket betölti az egység után. A mai nemzetiségi, faji és állami széttagoltság és szétforgácsoltság, az osztályellentétek és a társadalmi harcok korában erősebben, mint valaha tör magának utat a vágy a népek és nemzetek, az osztályok és fajok, a lelkek nagy egysége után. Hiszen maga a szocializmus is minden eltévedése mellett ennek a váagnak a szülöttje. Korcsszülöttje ugyan, de a tévedések homokja alatt és azok mélyén leledző szentágostoni „igazság-mag”, melyet még a legkárhózatosabb szellemi és erkölcsi kicsuszamlásokban is meg lehet találni, mélységesen keresztény és krisztusi gondolatból és megérzésből kapja életét.

Ennek a krisztusi gondolatnak konkrét kifejezője és megvalósulása a Krisztus titokzatos testének dogmája. Szentpáli gondolat ez, de egészen Krisztus szívéből, lelkéből fakad, és annak az imádságnak beteljesítője, melyet Krisztus az utolsó vacsorán mondott: „Hogy mindnyájan egyek legyetek, amint te, Atyám, énbennem és én tebenned, úgy ők is egyek legyenek bennünk.” (Jn. 17, 21.) Mintha a mai világ is a maga vágyában kezdene ennek a krisztusi váagnak és szónak refrénje lenni.

Bárcsak ebből a forrásból szívna magába a világ az egység utáni vágyat, akkor nemcsak hogy nem tévedne, hanem beteljesítené és tökéletesen megvalósítaná Krisztus lelkének leghőbb kívánságát, melyért saját vérét és életét áldozta fel.

Mily magasztosak és mélységesek a következőtetések, melyek ebből a titokból folynak! Megvilágítást és mélyítést nyer elsősorban saját viszonyunk Krisztushoz. Egészen új fényben állnak előttünk a szentségek és a szentmiseáldozat, melyek mind ennek a titokzatos testnek felépítésére, tökéletesítésére, megszentelésére adattak. Egészen új megvilágításban áll előttünk a liturgia, mely ennek a „nagy” Krisztusnak, aki a lelkekben él, mintegy hivatalos istentisztelete, imádása, mellyel az Atyának hódol, „aki a mennyeekben van”. Egészen új megvilágítást nyer az Anyaszentegyház egysége és viszonya Krisztushoz. Egészen új fényt derít ez a titok a szentek egységére, a lelkek egységére egymás közt, és a szeretet, mely őket egymáshoz fűzi, a leghatalmasabb ösztönzést kapja e titok által: „Egy test vagyunk sokan; egyenkint egymásnak tagjai.” (1 Kor. 10, 17; Róm. 12, 5.)

Ez a tan, ez a titok van hivatva külsőleg, társadalmilag is felépíteni a népek, a nemzetek és az osztályok egységét. Ez szünt meg minden szakadást és pártot a népek közt és magában az Egyházban. Ez valósítja meg Krisztus másik szavát is, mely ugyanennek a vágnak kifejezője: „Egy akol lészen és egy pásztor.” (Jn. 10, 16.) Vannak már lelkek, akik magukat egészen ennek a nagy unum-nak szolgálatába állítják, akik ezért imádkoznak és áldoznak szüntelen és örök imádói a lelkekben élő Krisztusnak és a lelkekben lakó Istennek, hogy áldozatos életükkel elősegítsék a népek, az osztályok és a lelkek egységét.

Ezért kell imádkoznunk nekünk is kongreganistáknak a kegyelmek Anyjához és közvetítőjéhez, és mindenekelőtt saját magunknak kell a családban,

a kongregációs életben, társadalmi érintkezésünkben, alattvalóinkkal szemben és baráti körünkben valóra váltani Krisztus szavát: „hogymindnyájan egyek legyenek”. Mert ennek a krisztusi egységnek szemlélete a mennyei Atya kegyelmeinek özönét hívja le a lelkek száraz, terméketlen földjére, hogy meghozza az egység és a szeretet bőséges gyümölcseit az egész világon.

Az Oltáriszentség és az Egyház

Jézus valóságos teste és titokzatos teste

(Eucharisztia, 1937)

I.

Az Oltáriszentséget méltán nevezzük a *megtestesülés folytatásának*. Amit Krisztus egykor halandó életében embersége által művelt, azt műveli most nem kevésbbé valóságos módon az Eucharisztia által. Ebben a gondolatban összpontosult az ősegyház nagy krisztológusának, Alexandriai Cyrillnek teológiája az Eucharisziáról. A megtestesülés viszont magával hozza azt is, hogy a megtestesült Ige tovább él és működik tagjaiban, titokzatos testében, az Egyházban. *Itt a kapcsolat az Oltáriszentség és az Egyház, a valóságos és a titokzatos test közt.* Krisztus főleg az Euchariszián keresztül él tovább titokzatos testében, az Egyházban s annak minden tagjában. Mindkettő: Eucharisztia és Egyház más-más szempontból a megtestesülés folytatása, egymást pedig kölcsönösen áthatják, egymásba beleolvadnak.

Az Eucharisztia Krisztus földi életének folytatása, megismétlődése, jelenlétének kiterjesztése az összes századokra és országokra, minden nemzedékre. Ez a szó: „Ime, én veletek vagyok minden nap a világ végezetéig” (Mt. 28, 20), nem egyedül és elsősorban, de mindenesetre az Oltáriszentségre, az eucharisztikus jelenlétre is vonatkoztatható.

Krisztus látható földi élete közvetlenül csak egy országnak, csak egy nemzedéknek szólt. Megváltói szándéka azonban és az emberiség lelki szükséglete megkövetelte, hogy jelenlétét minden időkre és minden nemzedékre kiterjessze; ezt teljesítette az *Eucharisztia szerzése által*.

Az eucharisztikus Krisztus, mondhatjuk: a *mi Krisztusunk*. A megdicsőült égi Krisztus: a szentek és üdvözültek Krisztusa. Fényét földi szem nem tudná elviselni. Az apostolok már a színváltásnál is elragadtatásba estek, ez pedig Krisztus megdicsőülésének csak előjátéka volt. Hogyan bírná el akkor emberi szem, emberi szív a fényt, a ragyogást, a boldogságot, mely Krisztus megdicsőült testéből és lelkéből felénk árad? „Arcomat nem láthatod, mert nem láthat engem ember úgy, hogy életben maradjon.” (2 Móz. 33, 20.) Krisztus azért jelenlétének oly módját gondolta ki, mely egészen megfelel gyarlóságunknak és földi vándorságunk természetének. Itt a földi életben nem a látás, hanem a hit a mi vezérünk: földi vándorságunk kísérő és világító csillaga. Azért rejtőzik Krisztus is a szentségi színek, a kenyér és bor külső alakja alá és így „lakozik mi köztünk” (Jn. 1, 14), sátrát üti fel köztünk, ezzel jelezve, hogy vándorutunkon kísérőnk, a földi élet küzdelmeiben vezérünk akar lenni, köztünk és bennünk akar lakozni.

Krisztus látható jelenléte, melynek kortársai örvendtek, első tekintetre természetesebb jelenléti módnak tűnik fel az emberre nézve; hiszen akkoriban igazán és valóban hasonló lett hozzánk földi létünk minden külső körülményében is, vándorságunk minden viszontagságát, nélkülözését, gyengeségét — a bűnt kivéve — megosztotta velünk. Velünk fáradt, velünk verejtékezett, velünk evett, velünk járt és velünk halt meg. És mégis az eucharisztikus jelenlét a „természetesebb”, ha az ember lelki vezetését tekintjük Isten részéről, mert egészen hozzásimul a Gondviselés ama tervéhez, melynek

alapelve: „Boldogok, akik nem láttak és hittek.” (Jn. 20, 29.) Ezért méltán mondhatjuk, hogy a szentségi Krisztus a *mi* Krisztusunk, a földi vándorok Krisztusa; az Eucharisztia pedig a „mysterium fidei”, a hit nagy nevelője.

II.

Krisztus szentségi életében bizonyos tekintetben *földi életének minden mozzanata* megismétlődik. Eucharisztikus élete ebből a szempontból is földi életének titokzatos folytatása az Egyházban.

Igy megismétlődik benne némileg a *megtestesülés* titka. Nem oly értelemben, mintha Krisztus az Eucharishtiában újból emberré lenne, hanem mert emberi természetével újból és újból, a jelenlétnek egészen új, csodálatos módja által jelenik meg közöttünk. Krisztus megtestesülése volt az első „megjelenése”. (Tit. 2, 11; 3, 4.) Ezért nevezi már az ősegyház Vízkereszt ünnepét „epifániának”, az Úr megjelenése ünnepének. Új, egészen csodálatos és titokzatos módon jelenik meg az Eucharishtiában is. A megjelenés e két módja közötti összefüggést az Egyház azonnal felismerte s a liturgiában kifejezésre juttatja. Azért zengi a karácsonyi és úrnapi prefációban egyaránt: „Ragadjon el minket a láthatatlan titkok szeretetére, akit itt látható alakban mint Istent megismerünk.” Karácsonykor, a Mária-ünnepeken és Úrnapkor egyaránt a „Jesu, tibi sit gloria, qui natus es de Virgine” versszakkal zárja be himnuszait s ezzel világosan kifejezi, hogy a megtestesülés és Eucharisztia közt hasonlóságot, sőt benső összefüggést lát. Az Oltáriszentség miséiben éppúgy, mint karácsonykor és a Mária-ünnepeken a „tonus Marialis”-t használja. Szép szimbolizmus-sal fejezi ki ugyanazt a gondolatot a középkor egyházművészete, amikor a templomokban az Eucharisziát őrző galambalakú edényt finom láncon egy Mária-szobor keze tartotta.

Megismétlődik Krisztus eucharisztikus életében az *utolsó vacsora* titka is, mégpedig a szó legteljesebb értelmében. Hiszen a szentmise nem egyéb, mint annak emléke, amit Jézus az utolsó vacsorán cselekedett. Megismétlődik a *Kálvária* titka; mert az Egyház tanítása szerint a szentmiseáldozat a keresztáldozattal lényegesen azonos, ennek titokzatos megújítása, s attól csak a feláldozás módjában különbözik.

De Krisztus földi életének egyéb mozzanatai is titokzatos módon, más-más alakban megismétlődnek eucharisztikus életében: rejtett élete, erényei, melyeket földi életében gyakorolt, még nyilvános életének mozzanatai is.

S amikor Krisztust a szentségben nyilvános imádásra kitesszük vagy a városok terein és a falvak utcáin ünnepi körmenetben körülhordozzuk, nem ismétlődik-e titokzatos módon fényes *színváltása* a hegyen, ünnepélyes *bevonulása* Jeruzsálembe? Minden beteglátogatás a szentséggel Jézus irgalmas *földi körútjának* megismétlődése, amikor „körüljára minden várost és falut, meggyógyítva minden betegséget és minden nyavalyát”. (Mt. 9, 35.) Az Eucharisztia Jézus földi életének titokzatos folytatása.

Azért Krisztus követésében is megkülönböztethetjük Krisztus földi és eucharisztikus életének utánpótlását. Utóbbit főleg Alacoque Szent Margit természetfölötti küldetése segítette elő az Egyházban.

III.

Krisztus földi élete más alakban is ismétlődik itt. *Krisztus titokzatos módon tovább él Egyházában és minden lélekben, mely a megszentelő kegyelem által vele, a szőlőtővel, életközösségben él, vele, a fejjel, élő kapcsolatban marad.* Ez a „titokzatos test” dogmája, Szent Pál, Szent János és a szentatyák tanításának egyik alapköve. „Van egy em-

ber, mondja Szent Ágoston, aki az idők végezetéig él." (In ps. 85.)

Szemléljük először Krisztus titokzatos életét az Egyházban, mint misztikus testben, aztán a tagokban, és lássuk az összefüggést, mely az Eucharisztia és a titokzatos test élete közt fennáll. Ebből a megfontolásból a legmagasztosabb lelki tanulságok tárnak fel előttünk, melyeket nemcsak hinnünk és élveznünk, hanem gyakorlati lelki életünk rúgóivá és forrásaivá is kell tennünk.

Az Egyház a földön élő Krisztus misztikus folytatása. Benne él és működik tovább a tanító, megváltó, a lelkeket megszentelő, az Atyát dicsőítő s az Atya dicsőségére magát feláldozó, az embereket jókkal elhalmozó, a szenvedő és üldözött Krisztus. Az Egyház Krisztussal egyetlen titokzatos személyt alkot. Krisztus a fej, az Egyház a test. Valami analógia, hasonlóság mutatkozik az emberi természetnek az isteni Igével való csodálatos személyes egysége közt Krisztusban és az Egyháznak Krisztussal való titokzatos egysége közt. Ott az emberi természet az Igével egy személyben egyesül: nincs két személy, hanem csak egy isteni személy, mely az emberi természetet teljesen birtokába vette s annak hordozója lett. Itt is az Egyház mondhatni elveszti személyiségét, amint a testnek sincs a fejtől különválasztott élete, és Krisztus alatt, mint fej alatt egyetlen titokzatos személyt alkot vele, a „nagy” Krisztust, aki él a századokon át a világ végéig és azon túl a megdicsőülésben az egész örökkévalóságon át. Jelenleg csak a küzdő Egyháznak életét tekintjük.

A Krisztussal való misztikus egy-személyiség, a test és a fej titokzatos egysége épp az Eucharisztia, mégpedig a *szentáldozás által jön létre*. „Concorporales”, egy testbeliek leszünk vele. (Ef. 3, 6.) Krisztus eucharisztikus testének vétele által testébe mintegy beleoltódunk, vele tökéletesen egyek leszünk. Így lesz az Egyház és vele minden lélek

Krisztus teste, tagja; a fej pedig Krisztus maga. Igaz ugyan, hogy ez a Krisztusba-oltódás már a keresztség által adva van, de a keresztség inkább csak előkészítője annak a legbensőbb egységnek, mely Krisztus és köztünk az Eucharisztia által létrejön.

Egyetlen egyházi író oly mélyen és melegen nem fejtette ki az Oltáriszentség tanának idevágó részét, mint Aranyszájú Szent János. Máté evangéliumának magyarázatában ezt írja: „Nem volt neki elég, hogy emberré legyen, hogy megostorozzák és feláldozzák; szeretete arra vitte, hogy velünk mintegy egy anyaggá váljon, mégpedig nemcsak a hit által, hanem *teljes valósággal testévé tesz minket*... E szentség által mindenkivel, aki benne hisz, eggyé lesz, szeretettel táplálja azokat, akiket az életnek szült és ezzel meggyőz arról, hogy igazán a te testedet vette magára.” (In Mt. hom. 84.) Valóban klasszikus kifejezése a Krisztus reális, eucharisztikus és misztikus teste közötti kapcsolatnak.

„Azt akarja, — folytatja tovább ugyanő Szent János evangéliumához fűzött magyarázatában — hogy az ő testévé legyünk nemcsak a szeretet által, hanem hogy testével valóságban is eggyé legyünk. Ezt eszközli az a táplálék, melyet szeretete zálogául ad nekünk. Tehát eggyé lesz velünk, testét belénk ülteti, hogy vele mintegy egy dologgá legyünk, mint a test, mely a fejhez kapcsolódik. Valóban így tesz az, aki nagyon szeret.” (In Jo. hom. 46.) Még tovább fűzi gondolatát: „Minek is beszéljünk még egyesülésről, — mondja — mikor maga az ő teste vagyunk? Valóban mi is ez a kenyér? Krisztus teste. Mik lesznek az áldozók? Krisztus teste; nem több, hanem csak egy test.” (In Cor. hom. 24.)

Ezért épül fel az Egyház élete az Euchariszián. *Az Eucharisztia az Egyház középpontja.* Azért az eucharisztikus Krisztus a liturgiának is középpontja: a hozzá való közelség határozza meg az „ordo”, az egyházi rend fokozatait.

Az alsóbb rendek az Eucharisztia szolgálatában csak a távolabbi ténykedésre jogosítanak és készítenek fel. A szerpapság már hatalmat ad az Eucharisztia kiszolgáltatására s egyúttal az igehirdetésre és a keresztség kiszolgáltatására is. Már itt mutatkozik az a hármasság, melyről még szólni fogunk s amely mondhatni Krisztus hármasságát képezi: az Eucharisztia, a misszió és az egység. Ezért egészen természetes, hogy a diákonus, a szerpap az Eucharisziával együtt a keresztségnek is kiszolgáltatója; hiszen a keresztség az Eucharisztia előkészítője és az öskereszténységben e két szentség kiszolgáltatása egymáshoz volt kötve. Az igehirdetés pedig, mely a hithez vezet, szükséges előkészítője a keresztségnek és az Eucharisziának egyaránt. Amint Krisztus Szent János evangéliumának 6. fejezetében a lélek kettős kenyeréről, a hitről és az Oltáriszentségről szól, úgy a diákonus is a szentelés által ennek a kettős kenyérnek kiosztására nyer felhatalmazást.

Az áldozópapi rend már közvetlen hatalmat ad Krisztus eucharisztikus teste fölött: hatalmat ad a kenyér és bor konszekrálására, Krisztus testévé és vérévé való változtatására s ezáltal az újszövetség áldozatának bemutatására (consecrare, sacrificare). A püspöki ordo végre hatalmat ad azoknak szentelésére, akik az áldozópapi hatalom viselői, s egyúttal egybeköti a kettős hatalmat Krisztus eucharisztikus és misztikus teste fölött, az ordo-t és a iurisdic-tio-t, közvetlen kapcsolatot létesít Krisztus szentségi és titokzatos teste között.

IV.

A *szentségek* maguk is, Aquinói Szent Tamás szerint, vonatkozásban állanak az Eucharisziával. (Sum. Theol. 3. p. q. 65. a. 3.)

A keresztség belénk oltja a természetfölötti életet, megadja a „fizikai” képességet, hogy a szent-

ségi kenyérrel táplálkozunk. Nemcsak képességet, hanem jogot is ad az eucharisztikus kenyér vételére. Beleolt Krisztus titokzatos testébe s ezzel valószínű teste vételére felkészít és feljogosít. A bér-málás szentsége csak tökéletesíti, amit a keresztség adott. Alexandriai Szent Cyrill szerint kettős egység fűz minket Krisztushoz: lelki és „fizikai” egység. Előbbit Krisztus lelke, a Szentlélek eszközli a keresztségben és bér-málásban, utóbbit Krisztus „teste” az Eucharishtiában. A keresztség az előfeltétel, a bér-málás és az Eucharisztia a keresztségnek két irányban való tökéletesítése, betetőzése: a Krisztussal való egység mind mélyebb és teljesebb lesz, először csak lelki, majd „fizikai” is. Azért az ősegyházban egyszerre szolgáltatták ki a három szentséget.

A bűnbánat szentsége által az Eucharisztia vételére szükséges természetfölötti életet és képességet visszaszerezünk, ha a bűn által elvesztettük. Amint a bér-málás a keresztségnek, úgy az utolsó kenet a nagy betegeknek a bűnbánat szentségének a kiegészítője, tökéletesítője. Egyúttal kegyelem-eszköz, hogy az Eucharishtiával táplált, az „Útra-valóval” megerősített lélek Krisztus megdicsőült testébe akadály és haladék nélkül végleg beoltas-sék a mennyi dicsőségben.

Az egyházi rendről már volt szó. Ez a szentség nem az egyes léleknek közvetlenül, hanem az egész Egyháznak mint testnek áll szolgálatában. Szolgálja pedig az Egyházat elsősorban az Eucharisztia, Krisztus szentségi teste körül gyakorolt megszentelő hatalom által. A házasság szentsége is az Egyházat mint testet szolgálja. Az egyházi rend közvetlenül a természetfölötti kegyelmi élet beoltása által szül új tagokat Krisztus titokzatos teste számára, a házasság a földi életet, a természetfölötti élet alapját, mintegy a vad törzset szolgálja, amelybe az egyházi rend szentsége megszentelő hatalma által beleoltja a kegyelmi élet nemes sarját. A házasság szentsége

együttal Krisztus és az Egyház lelki hitvességének szent szimboluma.

Az Egyház voltaképp azért osztogatja szentségeit híveinek, hogy őket az Eucharisziához vezesse. Új tagokat szül, erősíti, gyógyítgatja őket, hogy az Eucharisztia által Krisztusba mint szállótöbe beleültesse, Krisztushoz mint fejhez hozzákapcsolja, egészen Krisztusba alakítsa. Mert csak az Eucharisztia által lesznek egészen eggyé a fejjel, csak az Eucharisztia által lesznek Krisztussal egy test, egy lélek. Így a *szentségeket osztogató Egyház* egészen az Eucharisztia szolgálatában áll. Krisztus voltaképp az Eucharisziában a küzdő Egyház láthatatlan feje; a küzdő Egyház az eucharisztikus Krisztus titokzatos teste. Az emberi test a fej alatt és függésben tőle mindig új anyagot asszimilál és rendel alá a fejnek. Így az Egyház is, az eucharisztikus Krisztus titokzatos teste, szentségei által mindig új meg új „lelki anyagot” asszimilál, új meg új tagokat rendel alá az eucharisztikus fejnek, a szentségben titokzatosan benne élő és működő Krisztusnak.

V.

Az *imádkozó Egyház* az eucharisztikus Krisztus által rója le az imádás és hála szent köteleességét a mennyei Atyának, Istennek. A szentmiseáldozat az imádás, a hála, az engesztelés, a könyörgés áldozata. Krisztus az, aki az Egyházban és az Egyház által imádkozik és magát felajánlja, s azt elsősorban az Eucharisziában teszi.

Az *igehirdetés* is az Eucharisziáért van. Itt találkozik Krisztus kettős végrendelete: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre” (Lk. 22, 19) és „elmenvén az egész világra, hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek”. (Mk. 16, 15.) Hirdessétek, hogy az igaz hit és a keresztség felvétele által titokzatos testem tagjaivá legyenek és a természetfölötti élet csíráját magukba fölvevén, szentségi

testem és vérem vételére képesítenének s így benem éljenek és én őbennük. Hirdessétek az evangéliumot az egész világon, hogy titokzatos testem minél jobban növekedjék és minél több lélekkel egyesülve és az ő nevükben mutathassam be az Atyának a dicsőítő és világot üdvözítő szentáldozatot és beteljesedjék Malakiás próféta jövődö-lése: „Napkelettől napnyugatig nagy az én nevem a nemzetek között, és minden helyen tiszta eledel-áldozatot áldoznak és mutatnak be nevemnek.” (Mal. 1, 11.)

Már Jézus beszéde Kafarnaumban összekapcsolja az igehirdetés és az Eucharisztia kettős tes-tamentumát, amikor a mennyei kenyér ígéleténél mondhatni egymásbafolyóan szól a hit és az Eucha-ristia kenyéréről. Beszédének első része a hitről is, második része csak az Eucharisziáról szól. (Jn. 6.) Majdnem észrevétlenül siklik át a szó a hit kenyé-rének említéséről az eucharisztikus kenyérre, mint-ha csak Jézus a kettő közötti benső összefüggést ezzel dokumentálni akarná. Mindkét kenyeret az Egyház szegi és nyújtja a lelkeknek, az egyik ke-nyér előkészít a másik vételére: a hit és az Eucha-ristia.

A küzdésben szenvedő Egyház mindig jegyesé-nek, Krisztusnak szenvedéséből merítette az erőt, aki benne s általa szenvedő életét titokzatos módon foly-tatja. De egészen különös módon épp a szentmise-áldozatból és szentáldozásból meríti az erőt, mert ez az áldozat a véres keresztaáldozat titokzatos megújí-tása, és a titokzatos áldozati állapot, melyben Krisztus az Eucharisziában él, a leghősiesebb áldozatok inspirálója titokzatos testének tagjaiban, melynek ő, az eucharisztikus Krisztus feje és éltetője.

VI.

Az Eucharisztia az Egyház *egységének* is kö-teléke, nemcsak a test fejjel való egységének, hanem

a tagok egymásközi egységének is. Itt ismét Krisztus kettős testamentuma kapcsolódik egymásba; mindkettőt Krisztus az utolsó vacsoránál közölte apostolaival: „Ezt cselekedjétek az én emlékeztetmemre” (Lk. 22, 19) és „hogyan legyenek, amint mi egyek vagyunk”. (Jn. 17, 22.) A szentatyák és egyházi írók az Eucharisztia anyagára, mint az egység jelképére hivatkoznak: sok búzaszemből lesz a kenyér, sok szőlőszemből a bor; így az Oltáriszentség is, amely a kenyér és bor átváltozásából születik, eggyé teszi Krisztus titokzatos testének tagjait, egy testté fűzi össze a számtalan lelket, akiket titokzatosan táplál. Erről ír Szent Pál levelében a korintusiakhoz: „Egy kenyér, egy test vagyunk sokan, mindnyájan, akik egy kenyérben részesülünk.” (1 Kor. 10, 17.)

Ugyanezt jelképezi a lakoma, a szeretet- és nász lakoma is, melynek képében az Eucharisztia megjelenik. A közös lakoma és a nász egyesíti az embereket, az Eucharisztia a lelkeket. Ezért tartották az első keresztények az agapékat, a szeretet lakomákat, melyeken az eucharisztikus Kenyérrel együtt a földi kenyeret is megosztották egymással s a szegényekkel. Bár később ezek a szeretet lakomák helyenkint elfajultak, mégis gyönyörű jelképei voltak annak az egységnek, melyet az Eucharisztia a lelkek között létesít. Most is még szegény és gazdag, előkelő és egyszerű ember, tudós és tudatlan, szolga és úr egy asztalnál veszik magukhoz az eucharisztikus kenyeret, gyönyörű egymásmelletteben oldva meg az osztályellentétek nehéz problémáját.

Az Eucharisztia azonban a lelkek egységének korántsem külső jelképe csak, hanem *belső létesítője, életetője* is. Azáltal, hogy a testet a fejhez fűzi, egyúttal a tagokat egymással is a legerősebb egységbe kapcsolja. Hiszen mint szentség nemcsak jelzi azt, amit jelképez, hanem műveli is, meg is teremti. „A szentek egysége” leginkább az Eucha-

risztiából él. Ez a küzdő Egyházra vonatkozólag a mondottak után máris világos. A győzedelmes Egyház tagjai pedig lényegében az Eucharisztia kenyérén nevelődtek és nőttek magasba, az Eucharisztia a jövőendő élet, a feltámadás és az örök élet csírája; az egység pedig, melyet a fej és a tagok között itt a földön megteremtett, a mennyei dicsőségben is megmarad örökké. Hasonlóképp az egység is, mely a küzdő Egyház tagjait a szenvedő Egyház tagjaihoz kapcsolja. Az eucharisztikus áldozatot magát a küzdő Egyház nemcsak saját tagjainak erősítésére, hanem a szentek tiszteletére és a szenvedő lelkek megsegítésére is bemutatja. Így kapcsolja az Eucharisztia a küzdő, a győzelmes és a szenvedő Egyház tagjait fölséges krisztusi szeretetközösségbe.

Az Eucharisztia Krisztus titokzatos testének *növelője, táplálója*, „amint én élek az Atya által, úgy aki eszik engem, az is él én általam”. (Jn. 6, 58.) Ezáltal jutunk el mindnyájan a hitnek és az Istenfia megismerésének egységére, férfiúi tökéletességre, olyan életkorra, melynek mértéke Krisztus teljessége. (Ef. 4, 13.)

Ez elvezet minket ahhoz az élethez, melyet Krisztus az Eucharisztia által az egyes lelkekben, mint titokzatos testének tagjaiban folytat.

VII.

Krisztus nemcsak az Egyházban mint egészben, hanem *minden egyes lélekben* is folytatja életét. Ez a tagoknak mint a titokzatos test részeinek élete a fej alatt, a szőlővesszők élete, melyet a többől szívnek magukba. Erről az életről mondja Szent Pál: „Élek pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem.” (Gal. 2, 20.) Erről mondja Krisztus maga: „Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők. Aki énbennem marad és én őbenne, az bő termést hoz, mert nálam nélkül semmit sem tehettek.” (Jn. 15, 5.) Épp az Eucharisztia az a szentség, mely ezt az életet bőség-

ben a tagokba, a vesszőkbe önti. A keresztség inkább csak életképességet ad, az élet csiráját ülteti a lélekbe; az élet bősége az Eucharisziából folyik. Azért oly feltűnő az összefüggés az előbb idézett szavak és ama szavak között, melyeket Krisztus az Oltáriszentséget ígérő beszédében mondott: „Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, énben nem marad és én őbenne.” (Jn. 6, 57.) S már előzőleg: „Ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok az ő vérét, nem lesz élet tibennetek.” (Jn. 6, 54.) A nagy csatorna tehát, mely Krisztusból, a fejből, a többől az életet a tagokba, a vesszőkbe önti, az Eucharisztia, az Oltáriszentség.

Érthető, hiszen az Eucharisztia által Krisztus nemcsak titokzatosan, hanem valóságban bennünk él. Krisztus testének ez a szentségi érintkezése testünkkel alapja, táplálója, tökéletesítője az ő titokzatos életének lelkünkben: „Amint én élek az Atya által, úgy aki eszik engem, az is él én általam.” (Jn. 6, 58.) A Fiú az Atyával egy természetben való egysége által él, hasonlóképp a lélek is a Krisztussal való egység által az Eucharisziában. Ezáltal Krisztussal való azonosulásunk teljes lesz: „Mi az ő testének tagjai vagyunk, húsából és csontjaiból valók.” (Ef. 5, 30.) Erre a legbelsőbb egységre, melyet az Eucharisztia létesít közöttünk és Krisztus között, vonatkoznak Aranyszájú Szent Jánosnak már fentebb idézett, a dolog mélyét érintő szavai.

Az Oltáriszentség dogmatikájában két dolog egészen világos: 1. hogy a szentségi színek alatt Krisztus *valóságos* teste és vére rejtőzik; 2. hogy ennek a szentségi jelenlétnek célja a természetfölötti *életközlés*.

VIII.

De mi ez az élet, melyet nekünk az Eucharisztia ad és *hogyan közli* azt velünk?

Az élet, melyről itt szó van, egyrészt a kegyelmi

élet, melynek már a földön részesei vagyunk, ha lelkünket nem terheli súlyos véték, másrészt az örök élet a túlvilágon Isten boldogító látásában és élvezésében, magába foglalva mint természetfölötti következményt, a test feltámadását és dicsőséges életét is. Mindezekről már az ígélet szavai tesznek tanúságot.

Ez az élet azonban lényegileg részesedés *Krisztus, az Ige életében*: „Amint én élek az Atya által, úgy aki eszik engem, az is él én általam.” (Jn. 6, 58. V. ö. Jn. 5, 25—26.) Ezt a részesedést Krisztus életében a szent testével és vérével való egyesülés adja meg. Az Egyház így imádkozik: „Kérünk, mindenható Isten, hogy annak tagjai közé számíttassunk, akinek testével és vérével egyesülünk.” (Áldozás utáni imádság a böjt 3. vasárnapja utáni szombatón.) Az egyesülés Krisztus testével jogot ad lelkére. „Mikor test és lélek szerint magunkba fogadjuk Isten igaz Fiát, aki az Atyával lényegileg egy, akkor részünk van a dicsőségben is, hogy a legfőbb isteni természet szerint részesei leszünk.” (Alex. Szent Cyrill I. Jo. XI. 12.) Mivel Krisztus *valóságos* testében részünk van, azért részünk van *valóságos* életében is.

Az Eucharisztia által közölt életegység teszi, hogy Krisztus valóban titokzatos módon él, imádkozik, szenved, szeret, dolgozik általunk és bennünk az Atya dicsőségére. Általunk és bennünk tovább éli szegénységének, alázatának, Isten- és ember-szeretetének, engedelmességének, önfeláldozásának életét. Ő néz szemünkkel, ő szeret szívünkkel, ő gondolkodik értelmünkkel, ő akar akaratommal. Ő jár, ő tesz, ő él és hal meg általunk és bennünk. „Ti vagytok Krisztus teste, mondja a régebben Szent Anzelmnek tulajdonított Elmélkedések szerzője, tartsátok ezt a testet és ezeket a tagokat minden őket megillető tiszteletben. A szemetek Krisztus szeme: vajjon Krisztus szemét, aki az igazság, semmiségek és hazugságok felé fordítjátok?

Ajkatok Krisztus ajka: vajjon megszóló és rossz beszédre nyitjátok-e meg azokat? ... Milyen tisztelettel és elővigyázatossággal kell örködnünk testünk minden érzéke és tagja fölött, mikor az Úr maga mint fej, személyesen lefoglalta magának azok minden ténykedését." (Med. 1. n. 5.) Alexandriai Szent Cyrill nyíltan vallja, hogy Krisztusban, aki felvette természetünket, mindnyájan keresztre feszítettünk, mindnyájan győztünk a halál felett, mindnyájan feltámadtunk, mindnyájan az Atya által örökbe fogadtattunk. (In Rom. VI. 6; In 1 Cor. 15, 3; In Jn. V. 2; In Jn. II. 21.) Jól foglalja össze P. Mersch Alexandriai Cyrill tanítását e szavakba: „Ami a megtestesülés által végbement, ugyanaz ismétlődik a szentáldozásban. Amint az Ige testtel egyesülve azt saját hasonlatosságára felemelte és életadóvá tette, ugyanúgy változtat át saját képére minket Krisztus teste is, mikor belénk jön, természetesen kisebb fokban, és életet ad nekünk.” (Le Corps mystique I. p. 426.)

Egy test táplálja és köti egybe a titokzatos testet, egy lélek élteti is, a *Szentlélek*, akit az Eucharisztia közvetít. „Mikor magunkba fogadjuk egy és ugyanazt a Lelket, t. i. a Szentlelket, mindnyájan egyek leszünk egymás közt és Istennel. Bár egymástól külön vagyunk és mindegyikünkben az Atya és a Fiú lelke lakik, ez a Lélek mégis egy és oszthatatlan. Onmaga által egyesíti tehát, egységbe fűzi a lelkek sokaságát és különféleségét és önmagában némileg egy lélekké teszi őket. Egészen úgy, amint a szent test ereje egy test tagjaivá teszi azokat, akik azt magukba fogadják, úgy — nézetem szerint — az egy Lélek, aki lakást vesz mindegyikünkben, lelki egységbe fűzi valamennyiüket. Azért mondja Szent Pál: Igyekezetek megtartani az egyetértést a béke kötelékével. Egy test és egy lélek, amikép hivatások egy reménységre szól. Egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség, egy az Isten és mindeneknek Atyja, aki mindenekfölött, mindenben és mindannyiunkban

vagyon. (Ef. 4, 3—6.) És valóban, ha Isten egyetlen Lelke mindnyájunkban lakik, egyedül a mindenneknek Atyja lesz Isten bennünk és Fia által egységbe fűzi egymásközt és önmagával azokat, akiknek része van a Lélekben.” (Alex. Szent Cyrill, In Jn. XI. 11.) „Egyek vagyunk az Atyában és Fiúban és Szentlélekben. Egyek vagyunk, mondom, a természet egysége, a nevelés által, melyet az istenfélelem ad, és a részvétel által Krisztus szent testében és az egyetlen Szentlélekben.” (U. o.)

Szent Ágoston majdnem túlságba megy, amikor az Eucharisziáról és a mi Krisztusba való bekapcsolódásunkról szól. Majdnem úgy beszél, mintha a két titok azonos, vagyis az Eucharisztia titka maga a Krisztusba való beleoltódás volna: „Ha tudni akarod, mi Krisztus teste, halljad az Apostol szavát a hívekhez: Ti Krisztus teste vagytok és egyenként tagjai. (1 Kor. 12, 27.) Minthogy tehát Krisztus teste vagytok s egyenként tagjai, azért a ti titkotok az, melyet az Úr oltárára helyezünk: a ti titkotok az, amelyet magatokhoz vesztek (a szentáldozásban). Annak az igenlésére, amik magatok vagytok, válaszoltok: Amen, és válaszotok olyan, mint kézaláírástok. Így szólnak hozzátok: Krisztus teste — és ti válaszoltok: Amen. Legyetek tehát Krisztus testének tagjai, hogy a ti Amen-tek igaz legyen.” (Serm. 272.)

Krisztus az egész *liturgiában* is tovább él. Minden szentmise, az egyházi év egész ünnepi köre, minden szentség mi egyéb, mint Krisztus életének folytatása, megisméltődése? A liturgia nem egyéb, mint az egész titokzatos test, az Egyház imádsága, istentisztelete, megszentelő ténykedése, áldozata. Az Eucharisztia pedig az egész liturgia, a templom, a szertartások középpontja, napja. Éppúgy az ünnepi nagymisé, mint a papszentelés gyönyörű szertartásaiban és a nagyhét liturgiájában minden az eucharisztikus Krisztus körül forog. De erről is könyvünknek egy más fejezete szól.

A *szentmise* nem egyéb, mint a magát titokzatos módon a világ végéig mindig újból és újból feláldozó Krisztus. Nemcsak Krisztus maga, nemcsak a miséző pap, hanem az egész Egyház, a nagy misztikus Krisztus, a fej a tagokkal együtt mutatja be és ajánlja fel ezt az áldozatot. És az áldozati adomány maga is nemcsak Krisztus maga, hanem vele együtt és benne az egész titokzatos test. Így fejezi ki ezt az Egyház liturgiája a pünkösdhétfői csendes imádságban: „Szenteld meg kegyesen, Urunk, kérünk, ezeket az adományokat, és e jelképes áldozatnak felajánlását elfogadva fogadj el minket magadnak örök áldozati ajándéku.” Hasonlókép Szentháromság vasárnapján is.

Minden igazi keresztény ember élete ennek a felajánlásnak megvalósítása kell hogy legyen: egy titokzatos, lelki miseáldozatnak. Gyönyörűen mondja Olier: Krisztus szándéka, mikor velünk egyesül az, „hogy az áldozati adományt megnagyobbítsa, Istennek nagyobb áldozatot bemutasson, belőlünk, akik az áldozatot bemutatjuk és imádkozunk, Istennek megannyi áldozati adományt teremtsen, bennünk, akik Krisztussal egy teljes áldozatot alkotunk, igazán mindent magába foglaló, tökéletes áldozatot felajánljon”. (Explic. des cérémonies.)

IX.

Az igazi keresztény ember élete egy *misztikus mise*. Minden keresztény, mondja Astruc, „mint Krisztus titokzatos testének tagja, Szent Péter szavai szerint a választott nemzetséghez, a királyi pap-sághoz tartozik”. (1 Pét. 2, 9.) Ugyanezt hangoztatta Szent Ambrus is milánói hívei előtt. „Bizonyos értelemben az Anyaszentegyház minden gyermeke pap. A keresztségben felkenik őket és ezáltal részük lesz a papi hivatalban. Az áldozat, melyet Istennek be kell mutatniok, egészen lelki áldozat, és nem egyéb, mint ők maguk.” (In Luc. 5, 33.) „Ne

keressétek magatokon kívül az áldozati adományt, mondja Szent Ágoston, megtaláljátok önmagatokban." Szent Pál betetézi ezt a gondolatot, mikor írja: „Kérlek benneteket, adjátok testeteket élő, szent és az Istennek tetsző áldozatul.” (Róm. 12, 1.)

A szentmisében felajánlás, átváltozás és áldozás van. A keresztény ember is felajánlja önmagát, életét és annak minden mozzanatát tiszta, szeplőtelen áldozatul Istennek. Átalakul Krisztusba, mintegy elveszti önmagát, kiüresíti önmagát, hogy Krisztus éljen benne. Így lesz azután némileg áldozatókehely, melyből a lelkek táplálkoznak Krisztussal, az ő szellemével, melyet magából kisugároz. Viszont ő maga is táplálkozik a testvéreiben, embertársaiban élő Krisztussal, amikor bennük Krisztust felismeri és szereti. Őt látja és szereti, vele egyesül az élet minden mozzanatában, szüntelen vele él és belőle táplálkozik. Ez a lélek titokzatos miséje. (Lásd: Astruc, La messe mystique.)

Igy kapcsolódik egymásba a Megtestesülés, az Eucharisztia és a Kegyelem, a Titokzatos test misztériuma. Ezekben rejlik a legbensőbb összefüggés magyarázata is Jézus Szíve és az Eucharisztia közt. Ezekben találjuk meg nemcsak az isteni, hanem a felebaráti szeretet dogmatikájának és misztikájának is legmélyebb gyökereit.

„Per ipsum et cum ipso et in ipso est tibi, Deo Patri omnipotenti, in unitate Spiritus Sancti omnis honor et gloria.” (A misekánon szavai.)

A világmisszió és a Corpus Christi mysticum

(Budapest, 1935 november 26.)

Krisztus titokzatos testének dogmája manapság mondhatni a lelkek érdeklődésének középpontjában áll. A liturgikus mozgalom is voltaképp innét veszi eredetét, legalább is ebbe a dogmába kapcsolódik bele, amennyiben a liturgia nem más, mint a nagy Krisztusnak az ő titokzatos testében, az Egyházban élő és működő Krisztusnak imádása és istentisztelete, melyet ő titokzatos testének tagjai, Egyháza által mennyei Atyjának bemutat. Vannak, akik az egész lelki életet erre a dogmára akarják felépíteni. Egész irodalom jelent meg az utolsó években az Egyház e tanáról. Ebből a tanból teszik mélyebben érthetővé az Actio Catholica-nak, a világiak apostolkodásának is belső létjogosultságát, sőt szükséges és kötelező voltát. A híveknek, a világiaknak Szent Péter által hirdetett királyi papsága csak így érthető tökéletesen. Az igazi katolikus öntudatnak dogmatikus alapját épp a Krisztus titokzatos testéhez való tartozandóságban kell keresnünk.

A Corpus Christi mysticum iránt való e nagyarányú és mély lelki érdeklődést lélektanilag a korunkban mindjobban megnyilvánuló nagy vágy az egység után magyarázza meg leginkább. Korunknak nemzetek, népek, fajok, államok, osztályok, érdekek szerint való nagy széttagoltságában és szétforgácsoltságában mind jobban előtör és erőre

kap a vágy egy nagy, a népeket és nemzeteket, az osztályokat és az egyes lelkeket egybekapcsoló egység után. A tudomány és a gondolat terén erről már a német filozófus, Eucken írt a maga korában, három vagy négy évtizeddel ezelőtt. Maga a szocializmus is, minden eltévelyedése mellett, csak ennek a vágnak szülöttje. Korcsszülött ugyan, de a tévedések homokja alatt és azok mélyén ott leledzik a szentágostoni igazságmag, és ez a mag mély-ségesen keresztény és krisztusi gondolatból és megérzésből kapja életét. A teológia is a maga tudományos rendszerében mindjobban szereti azt, ami a szerves egységet jobban szolgálja, és erre irányulnak a szent tudománynak törekvései is mind határozottabban napjainkban.

A lélektani okok mellett természetesen még sokkal inkább kell a Szentlélek működését látnunk abban a törekvésben és vágyban, mely a lelkek és a nemzetek egységére irányul. Hiszen kell, hogy mindinkább közeledjünk azokhoz az időkhöz, amelyekről Krisztus mondotta: „És egy akol leszen és egy pásztor.” (Jn. 10, 16.) Főpapi imádságának: „Hogy mindnyájan egyek legyenek, amint Te, Atyám, énbennem és én Tebenned, úgy ők is egyek legyenek bennünk” (Jn. 17, 21), kell, hogy foganatja legyen napjainkban, amikor a széthullás és atomizálás tetőpontját érte el az emberi társadalomban. Jól mondja Szent Gergely, hogy Krisztus azért jött a világba, hogy ellentétes orvosszerekkel gyógyítsa a lelki betegségeket. A nemzetek, fajok, egyének atomszerű széthullásának orvossága a tan Krisztus titokzatos testéről, mely a népeket, országokat és lelkeket a nagy krisztusi egységbe összekapcsolja.

Nem kell tehát csodálkoznunk, ha sokan az Egyháznak egyik legnagyobb törekvését és mozgalmát napjainkban, a missziós mozgalmat is, a hitterjesztés nagy művét a Corpus Christi mysticum gondolatkörébe akarják beállítani, és nagyrészt ebben a dogmában szemlélik a hitterjesztés művének, a

missziós gondolatnak dogmatikus alapjait és indítékait.

Előadásunkban témánkkal kapcsolatban három gondolatot akarunk kifejteni. Első: Mi Krisztus titokzatos testének dogmája? Második: Mily összefüggésben áll ez a dogma az Egyház missziós tevékenységével? Harmadik: Melyek a gyakorlati következtetések, melyek ebből a szemléletből folynak?

I. A dogma Krisztus titokzatos testéről

voltaképpen a Szentháromság és a Megtestesülés dogmája után a legalapvetőbb az Egyházban. Hiszen a kegyelmi élet, az újjászületés csakis a Krisztusba való „incorporatio”, beléje ojtódás, bekebelezés által válik lehetségessé számunkra. A bűnbeesés után a kegyelmet már nem kapjuk közvetlenül Isten kezéből, amint azt megteremtésekor Ádám kapta, mikor Isten őt a megszentelő kegyelem állapotába helyezte, hanem minden kegyelem a mostani világrendben a fejben, Krisztusban, a Megváltóban, az Istenemberben és Közvetítőben összpontosul és csak őáltala, övele és őbenne (per ipsum, et cum ipso, et in ipso) jut osztályrészül a tagoknak, és csak azoknak a tagoknak, melyek a fejjel eleven, élő összeköttetésben állanak.

1. *Mit jelent Krisztus titokzatos teste?* — Első-sorban is létezik és van. Nemcsak hasonlat, hanem valóság. Szent Pál írja: „Egy test vagyunk sokan.” (1 Kor. 10, 17.) „Az ő testének tagjai vagyunk, húsából és csontjaiból valók.” (Ef. 5, 30.) És számos más helyen visszatér ugyanerre a gondolatra. Krisztus titokzatos teste maga az Anyaszentegyház és azok a lelkek, akik a kegyelem által a fejjel, Krisztussal eleven összeköttetésben, életközösségben vannak. Krisztus titokzatos teste élő valami, nemcsak gyűjtőnév, mint amikor valamely „hadtestről” be-

szélünk; olyan egység, olyan eleven, élő organizmus, mint a földi test, melyet lelkünk éltet.

De mi a különbség? — Krisztus titokzatos teste nem fizikai test. Az egység, mely a fejet, Krisztust a tagokhoz, a lelkekhez köti, nem fizikai egység. De több, mint pusztán erkölcsi kapcsolat. Különben nem volna reális, hanem csak logikai, gondolatbeli egység. Krisztus titokzatos teste lelkekből áll; azért lelki valami. Sőt nemcsak lelki, hanem egészen természetfölötti valami, mert a megszentelő kegyelemen alapszik, mely a fejből, Krisztusból árad a tagokba.

2. Ennek az egységnek, a titokzatos testnek *benső mivolta* oly titok, mint maga a megszentelő kegyelem, a Megtestesülés és a Szentháromság titka. Földi értelemmel föl nem fogható. Azért ne csodálkozzunk, ha „titokzatos” testről szólunk. Van mégis valami, ami ezt a csodálatos egységet, ezt a csodálatos lelki organizmust némileg megvilágítja és érthetővé teszi előttünk. Ismét Szent Pál írja: „Mi mindnyájan egy Lélekkel egy testté kereszteltettünk.” (1 Kor. 12, 13.) Krisztus titokzatos testének felépítője tehát a Szentlélek, amint emberi testünk felépítője a lélek. A kegyelem által a lélek a Szentlélek temploma lesz; a Szentlélek különös, fölfoghatatlan módon lakik a lélekben mint szentélyében. Egészen különös kapocs fűzi a lelket és a Szentlelket egymáshoz. A Szentlélek pedig egy és ugyanaz minden lélekben és Krisztusból árad beléjük. Krisztus mondja: „Ha elmegyek, el fogom őt küldeni hozzátok.” (Jn. 16, 7.) Krisztus mint a fő, először kapja a Szentlelket és közli őt velünk. A Szentlélek tehát az, aki eggyé teszi a lelkeket, ő építi fel Krisztus titokzatos testét. Mivel ő egy az összes lelkekben, azért a lelkek egymás között is egyek. És mivel a kegyelem és vele együtt a Szentlélek Krisztusból árad ki az egyes lelkekbe, azért Krisztus a fej, mi pedig a tagok vagyunk, melyek a fejtől kapják életüket. Ez Krisztus titokzatos teste,

ez a „nagy” Krisztus, aki a történeti Krisztus mennybemenetele után is tovább él a földön és folytatja titokzatos módon a történeti Krisztus életét és vele együtt éli majd egykoron dicsőséges, mennyei életét.

A keresztség szentsége bekebelez, beleoajt minket Krisztus titokzatos testébe; a bérmlás megerősíti, szilárddá teszi ezt az eleven belső kapcsolatot, mely Krisztus testéhez fűz, a Szentlélek által, aki ennek a testnek egyesítő és éltető szelleme. Az Oltáriszentség táplálja és tökéletesíti Krisztus misztikus testét és még szorosabban fűzi a tagokat a fejhez és egymáshoz. Az egyházi rend különös módon Krisztus misztikus testének felépítésére szolgál, valamint a házasság szentsége is, de más és más szempontból. A házasság szentsége mintegy az anyagot szolgáltatja Krisztus titokzatos testének; az egyházi rend pedig a megszentelő hatalom által, melyet közvetít, egyenesen Krisztus misztikus testének felépítésére és tökéletesítésére szolgál. A penitenciatartás új életre támasztja az elhalt tagokat; az utolsó kenet előkészíti őket, hogy mint megdicsőült tagok Krisztus testébe véglegesen és örökre beleoajtassanak.

A titokzatos test hasonlata azonban a tagoknak nemcsak a fejhez, hanem egymáshoz való viszonyát is megvilágítja. Isten rendelése szerint a szentek egyességében minden tag érdemei az egész titokzatos test javára szolgálnak, az egyik tagnak kegyelmeben való bővelkedése vagy gyarapodása a többinek is új kegyelmi forrásokot nyit meg. Ha számtalan közlekedő edény akármelyik szárába folyadékot öntünk, a felszín ha észrevétlenül is, de valamennyi edényben emelkedik. Ami a fizikában a közlekedő edények törvénye, az a természetfölötti világban a kegyelemközlés- és közvetítésnek, a szentek egyességének Istentől megszabott törvénye, amely a legjobban a titokzatos test dogmájában jut kifejezésre. A fizikai testben is az élet

az egyik tagból a másikba árad a vérkeringés által; így áramlik a kegyelem élete is a fejből a tagokba, és a tagok egymás között is elősegítik ennek a kegyelmi életáramlatnak a keringését és terjedését az egész testben.

**II. Mily összefüggésben áll Krisztus
titokzatos testének dogmája
az Egyház missziós tevékenységével?**

Ezt az összefüggést a következő szempontok világítják meg.

1. Az örök élet elnyeréséhez eszközszerűleg *szükséges, hogy mindenki Krisztus titokzatos testéhez tartozzék.* Mert csak az lesz az örökkévalóságban az ő dicsőséges testébe bekebelezve mint megdicsőült tag, aki e földi életben az ő szenvedő testének, a küzdő Anyaszentegyháznak volt tagja, legalább is lélek szerint, vagyis a megszentelő kegyelem birtoklása által. Az Egyháznak minden tevékenysége tehát arra irányul, hogy az emberek összességét, mindenegyus lelket, még ha az óceán legelrejtettebb és legnehezebben megközelíthető szigetén lakik is, Krisztus titokzatos testéhez kapcsoljon, abba mint élő tagot beleoltson. Mi által teszi ezt? A prédikáció, a hithirdetés által. „Az igaz a hitből él.” (Róm. 1, 17.) Szent Pál mondja: „A szív hite megigazulásra s a szájjal való megvallás üdvösségre szolgál. Az Írás ugyanis azt mondja: Mindaz, aki hisz öbenne, meg nem szégyenül. Nincsen ugyanis különbségtétel zsidó és görög között; mert ugyanazon egy Uruk van mindnyájuknak, aki gazdag mindazok iránt, akik őt segítségül hívják. Mert mindenki, aki segítségül hívja az Úr nevét, üdvözülni. De hogyan hívják segítségül azt, akiben nem hisznek? S hogy halljanak, ha nincsenek, akik hirdessenek? S hogyan hirdessék, ha csak nem küldetnek? E szerint a hit hallásból van, a hallás pedig Krisztus szava által.” (Róm. 10, 10—15. 17.) Az

Egyház Krisztus evangéliumának hirdetése által bírja rá az ember akaratát, hogy Istennek hitben meghódoljon, megkeresztelkedjék és a keresztségben nyert kegyelem által Krisztus titokzatos testének eleven tagja legyen. Ez a végcélja minden missziós buzgalomnak, végcélja minden missziós tevékenységnek idehaza, minden alamizsnálkodásnak, imádságnak, áldozatnak, önfelajánlásnak. Végcélja ez a hithirdetők minden munkájának, fáradságának, nélkülözésének, szenvedésének, verejtékének és vérének, a vértanúéletnek és vértanúhalálnak, — hogy a lelkek Krisztus titokzatos testébe beleojtódjanak és annak eleven, élő tagjai maradjanak.

2. Minden élő test lényeges életkifejtése a *növekedés*, az asszimiláció, mely által kívülről anyagot vesz fel magába és azt bekebelezi, egészen átídomítja és magához hasonló élő anyaggá változtatja. Ezt látjuk lelki értelemben Krisztus titokzatos testében is. Krisztus titokzatos teste ezt a lelki asszimilációt csak a missziós tevékenység által fejtheti ki. Az igehirdetés által magához vonzza a tőle távol álló lelkeket, a keresztség szentsége által, melyre az igehirdetés előkészít, magába felveszi őket, és amint a földi testben a lélek a holt anyagba életet lehel, úgy itt a Szentlélek a lelkileg holtakból eleven tagokat teremtet és életével élteti azokat. Ez a lelki asszimiláció, az utána való vágy jut kifejezésre Krisztus főpapi imájában, melyről mondhatjuk, hogy egyúttal a legszebb missziós imádság is, mert Krisztus nemcsak a meglévő tagok egymás közötti egységéért imádkozik, hanem azért is, hogy a misztikus testéhez még hozzá nem kapcsolt vagy attól elszakított tagok is ebbe az egységbe bekapcsolóssanak és „egy akol és egy pásztor” legyen: „De nem csupán őérettük könyörgök, hanem azokért is, akik az ő szavaik által hinni fognak énbenem, hogy mindnyájan egyek legyenek bennünk, és így elhiggye a világ, hogy Te küldöttél

engem.” (Jn. 17, 20—21.) A szakadároknak és eretneknek Krisztus egységes Egyházába való visszavezetése szintén a tágabb értelemben vett missziós tevékenységhez tartozik.

3. Az egység mindig *termékeny*. Így Krisztus titokzatos testének egysége is termékeny. Minél nagyobb az Egyházban az egység, a szeretet, annál termékenyebb az Egyház lelkeiben. Ez az egység Krisztussal és egymás közt maga is az imádság erejével bír, és azért a leghathatósabb missziós tevékenység. Lisieuxi Kis Szent Teréz, a missziók hatalmas pártfogója, akit az Egyház Xavéri Szent Ferenc mellé állít oda, mondja magáról: „A Vele való titokzatos egység által a lelkek anyja vagyok.” Hogyan közölhetjük másokkal a megszentelő kegyelmet? A természetfölötti, kegyelmi életet a lélekben fizikailag létrehozni egyedül Istennek műve. Azt más számára közvetlenül és „de condigno”, vagyis a teljes igazságosság mértéke szerint kiérdemelni egyedül a világ Megváltójának, az Istenembernek, Jézus Krisztusnak kiváltsága. Méltányosság szerint („de congruo”) és a segítő kegyelmek közvetítésével azonban mi is kiérdemelhetjük mások számára a kegyelmi életet és annak gyarapodását. Az egység, melyben Isten minket Krisztussal és egymás közt lát, a szeretet, mely Krisztus titokzatos testének tagjait egymáshoz és a fejhez fűzi, a Szentlélek, aki kimondhatatlan sóhajokkal imádkozik Krisztus misztikus testében, a lélekben: mindez Isten kegyelmeinek bőséges áradatát vonja le az egész világra, az összes lelkekre, igazakra és bűnösökre, keresztényekre és pogányokra. Krisztus titokzatos testének egysége és a tagoknak egymásközi és a fej iránt való szeretete ily értelemben véve termékeny egységgé és szeretetté lesz és lelkeket szül az égnek. Ez a legmagasztosabb missziós tevékenység, melybe mindnyájan, kivétel nélkül bekapcsolódhatunk. Minél nagyobb, minél bensőbb az egység és szeretet Krisztus titokzatos testében, az

Egyházban a lelkek közt, annál nagyobb gyönyörűséggel tekint le az Atya, annál bőségesebben árad ki a fej, Krisztus által a Szentlélek a tagokba és az egész világba, annál termékenyebb lesz az Egyház szentségben és lelkekben Isten dicsőségére.

4. Krisztus titokzatos teste, mint a földön továbbélő Krisztus, az Egyházban és *az Egyház által folytatja Krisztus megváltói tevékenységét* a világban az Atya dicsőségére és a lelkek üdvözítésére. Krisztus titokzatos teste tulajdonkép a földön tagjaiban és Egyházában továbbélő és működő Krisztus. Az Egyház, az egyes hithirdetők és hívek missziós tevékenysége tehát nem egyéb, mint Krisztus megváltó, üdvözítő, lélekmentő munkájának folytatása. Krisztus mint Üdvözítő is némileg tovább él tagjaiban. Isten gondviselő akarata szerint Krisztus szerezte meg az érdemeket és alapította az Egyházat, de az érdemek és kegyelmek hováfordítását, közvetítését és kiosztását a lelkek közt magára az Egyházra és annak szolgáira bízta. Krisztus maga él Egyházában, ő a főpap, aki feláldozza magát, ő az, aki kereszttel, bérmmál és felszenteli papjait. A püspökök és papok csak eszközei főpapi hatalmának, ténykedésének. Így él ő tovább Egyházában mint titokzatos testében, és folytatja benne és általa megváltói tisztjét. De a lehetőséget erre az Isten gondviselése szerint maga ez a titokzatos test, az Egyház adja neki, amelyben ő él és amely által ő működik. Az Egyház missziós tevékenysége tehát a köztünk titokzatos módon továbbélő Krisztus megváltói és üdvözítői működésének folytatása. Így függ össze a missziós tevékenység Krisztus titokzatos testének dogmájával.

5. Krisztus misztikus testének legmélyebb értelme az *a vágy Krisztusban*, hogy necsak egy szívvel, egy lélekkel, egy szájjal, egy akarattal — az ő saját szájával, szívével, akaratával dicsérje és szeresse Atyját, hanem annyi szívvel, akarattal és szájjal, ahány lélek csak él a földön és élni fog a

világ végéig és az egész örökkévalóságon át. Mind-ezekben ő akar élni, hogy bennük és általuk folytassa imádó, szerető, áldozatos, önfelajánló életét az Atya dicsőségére. Missziós tevékenységet kifejezni tehát annyit jelent, mint Krisztusnak ezt a vágyát betölteni, ezt a szomját oltani azáltal, hogy újabb száz és ezer lelket adunk neki, akikben ezt az ő titokzatos életét folytathatja minden helyen és minden pillanatban a világ végéig. Mily magasztos, mily nagy, mily szent és vigasztaló dolog Krisztus e vágyának teljesítésében közreműködni! Ez az összefüggés Krisztus misztikus teste és a missziós tevékenység között. Ezer meg ezer lélek vár a sötétségben és a halál árnyékában, hogy Krisztus élő testének tagjai legyenek, akikben ő isteni életét folytathatja a kegyelem által.

A missziós munka lelke, legerősebb fegyvere az imádság. A legerősebb imádság, a leghatalmasabb fegyver kezünkben, ha Krisztus misztikus testével együtt imádkozunk. Azért a szentmise, az officium, a privát imádság is, ha ebbe az egységbe belekapcsolódunk, áldozataink, szent vágyaink, melyeket Krisztuséival és az Egyházáéival egyesítünk, lelke és ereje az egész missziós tevékenységnek és missziós mozgalomnak. Krisztus égő vágyával kell egyesítenünk saját gyarló imáinkat és vágyainkat, akkor leszünk valóban „viri desideriorum”, amint oly szépen nevezi a Szentírás Dániel prófétát: a vágyakozás, a szent vágyak emberei, akiknek még Isten sem tud ellenállni.

Ez a gondolat átvezet minket előadásunk harmadik részéhez, mely az előző megfontolások gyakorlati következtetéseit állítja elénk.

III. Melyek ennek a tannak gyakorlati következtetései?

1. Elsősorban ápolnunk kell magunkban és másokban a *tudatot és meggyőződést*, hogy mi egy nagy testnek, a szentek egységének tagjai

vagyunk. Ez a dogma lelkileg oly termékeny, és oly kevesen, még a lelki életre törekvők között is, foglalkoznak vele mélyebben. Még kevesebbet prédikálnak róla. Nem fedi a valóságot az az állítás, hogy a nép ilyen nem ért meg. Olvassuk a szentatyákat és látni fogjuk, mily tárgyokról szóltak ők az akkori keresztényekhez. És ha híveink még nem eléggé műveltek lelkileg az ilyen mélyebb igazságok befogadására, akkor annál inkább szükséges, hogy ez irányban lelkileg kiműveljük őket. De megelégszünk egyelőre azzal is, hogy legalább a hitbuzgalmi egyesületekben, papi lelkigyakorlatokon és gyűléseken, zárdákban essék szó ezekről a leg szebb és a lelki életben legtermékenyebb igazságokról. Ezeknek az igazságoknak hitbeli átélése még nem misztika, melyre nem mindenki érzi magát hivatva, különben Szent Pál egész teológiáját, melyet nagyrészt ezekre az igazságokra épít fel, misztikusnak kellene neveznünk.

2. Még fontosabb azonban, hogy magát az *egységet, a szeretetet*, mely ezekből a tanokból mint kötelesség folyik, szorgosan ápoljuk és fejlesszük mind egymásközt, mind a hívekkel szemben és a hívek egymásközt. Ennek az egységnek és szeretetnek ápolása hoz termékenyítő áldást ránk és az egész világra, amint azt az előzőleg mondottakban láttuk. Távolabbinak látszik ugyan a haszon, mely ebből a missziókra nézve származik, és mégis közvetlen és egészen közeli. Hiszen az imádság is közvetlenül használ a missziónak, és amint láttuk, ennek az egységnek és szeretetnek ápolása a leg-hathatósabb imádság, igazi lelki termékenység, mely gyümölcsöt terem itthon és a távoli, tengerentúli országokban. Több ez az egység és szeretet, mint a legnagyobb vezeklés. Nagy Szent Teréz mondja, hogy Isten tudomására adta, hogy szeretetbeli elragadtatásával nem kevesebb lelket mentett meg, mint a távoli országokban működő hithirdetők munkájukkal és fáradságukkal. Ez valamikép ennél

a szeretetbeli egységnél is megvalósul, mely Krisztus titokzatos testének dogmáján épül föl. Igaz ugyan, hogy ezeknek az igazságoknak mélyebb átéléséhez és gyakorlati megvalósításához hit kell, de hiszen mi a hit emberei akarunk lenni. *Justus ex fide vivit*, az igaz a hitből él.

3. *Krisztussal kell egyesülnünk* szentmiséinkben, az ő vágyait kell magunkévá tennünk, az ő életét folytatnunk; engednünk kell, hogy bennünk és általunk elsősorban az ő papi, az ő megváltói életét folytathassa. A szó igazi értelmében „alter Christus”-oknak kell lennünk. Ezzel szolgáljuk a magunk részéről a missziókat is legjobban idehaza és kint egyaránt. Ebben a szellemben, ezzel a lelkölettel kell bemutatnunk a szentmisét, így kell végezni az egyházi funkciókat, kiszolgáltatni a szentségeket. Krisztus folytatja általunk lelkeket üdvözítő és megszentelő tevékenységét.

4. Ezek a gondolatok erősíteni fognak, hogy a *missziós hivatást* másokban is ápoljuk, soha meg ne akadályozzuk azzal az ürüggyel, hogy itthon is sok a munka és nagyok a lelki szükségletek. Krisztus misztikus teste — mint minden földi test is — nemcsak bensőleg erősödni, hanem külsőleg növekedni is akar. Állítsuk be szolgálatunkat, hogy valóban növekedhessék. Hiszen minket is megtett apostoloknak, prófétáknak, evangélistáknak, pásztoroknak és tanítóknak, „hogy alkalmassá tegyük a szenteket a szolgálat munkájára Krisztus testének kiépítése végett, mígnem mindnyájan eljutunk a hitnek és az Isten Fia megismerésének egységére, férfiúi tökéletességre, olyan életkorra, melynek mértéke Krisztus teljessége”. (Ef. 4, 11—13.) Töltsön be minket is az a vágy, mely Szent Pálnak e szavakat ajkára adta: „Fiacskáim, kiket fájdalommal szülök újra, míg Krisztus kialakul bennetek!” (Gal. 4, 19.) Ezek a vágyak igazi missziós vágyak, és ezekből a vágyakból sok lélek születik az örök életre.

A felebaráti szeretet lelkiisége

(Hirnök, 1935 december)

Kétségtelenül a felebaráti szeretet Isten szeretetének próbaköve. Szent János, a szeretet apostola mondja: „Ha valaki azt mondja: Szeretem az Istent, és felebarátját gyűlöli, az hazug. Mert aki nem szereti testvérét, akit lát, Istent, akit nem lát, hogyan szeretheti?” (1 Jn. 4, 20.) Sőt a két szeretet benső összefüggését, a felebaráti szeretet legmélyebb forrását is feltárja előttünk: „Szeretteim, ha Isten így szeretett minket, nekünk is kell egymást szeretnünk!” (1 Jn. 4, 11.)

A felebaráti szeretet nemcsak az Isten szeretetének, hanem — ami ezzel összefügg — minden igazi jámborságnak és áhítatnak is próbaköve. „Hazug az az imádság”, — írta 1931-ben az Osservatore Romano egyik nagyon előkelő cikkírója — „mely nem nyilvánul meg a felebaráti szeretetben”.

Sőt mi több, a felebaráti szeretetnek éppúgy, mint az isteni szeretetnek, megvan a maga misztikája, melyről ugyan a vele való nehézségek miatt kevesebbet írnak. Mert, amint Krisztus imádsága szerint: „hogyan legyenek, amint mi egyek vagyunk” (Jn. 17, 22) az Istennel való lelki egység mellett és abból forrásozólak a lelkek közt is van egység, úgy Isten különös kegyelméből ezt az egységet hasonlóképp tapasztalatilag is át lehet élni, mint az egységet Istennel. A misztika lelke a szeretet; a kettős szeretetnek tehát megfelel a misztikának kettős oldala is.

De amint általában a misztika fenséges útjának megvannak a maga veszélyei, és eltéved, sőt a szakadékba zuhan az, aki kellő meghívottság, előkészület, vezetés és óvatosság nélkül jár azon, úgy speciálisan a felebaráti szeretet misztikájának még külön veszélyei is vannak, manapság leginkább a sok álmisztikus irány közepette. Ennek a lelkiségnek nemcsak az a veszélye fenyegethet, hogy a tetterős, gyakorlati, áldozatos szeretet helyébe bizonyos merengő, ábrándos és érzelgős szeretet lép, hanem hogy a lélek a jónak színe alatt veszélyes illúziókba, tévedésekbe esik és erkölcsileg kárt szenved. Azért nehogy a jóval a rosszat összekeverjük vagy fordítva, a rosszal a jót megkülönböztetés nélkül elveszük, hasznos dolog, — nem a felebaráti szeretet misztikájának, mert csak kevés ember misztikus — hanem általában a felebaráti szeretet lelkiségének igazi jellemzőit megismerni, melyek azt minden veszélyes és helytelen lelki iránytól megkülönböztetik.

A felebaráti szeretetnek többféle nemét különböztetjük meg. Egyik az, melyet közönségesen „karitás”-nak nevezünk, s mely leginkább az irgalmasság cselekedeteinek gyakorlásában nyilvánul meg: szegények segítésében, betegek ápolásában, nyomorgók felkarolásában, rabok kiváltásában vagy gondozásában, szomorúak vigasztalásában, elhagyottak istápolásában, elvetemedettek megtérítésében. Ez inkább irgalmasság, mint szeretet: de ha felebarátunkban Krisztust és őbenne testvérünket látjuk, második énünket tekintjük, akkor ez a szeretetnek legmeghatóbb megnyilatkozása, mely még a Krisztustól távol állókat is megbékíti a vallással, sőt meg is téríti. Ez az áldozatos szeretetnek legszebb megnyilatkozása. A szeretet e nemének példaképeül méltán állíthatjuk oda De Paul Szent Vincét.

Másik neme a felebaráti szeretetnek a buzgalom a lelkek iránt. Ennek a szeretetnek mintaképe

Xavéri Szent Ferenc. Ez a szeretet elsősorban Isten dicsőségéért, Krisztus országaért lángol, de ha e mellett valóban a testvér lelkét keresi, szereti, Istenhez akarja vonni, hogy őt boldoggá tegye; ha tökéletessé, szentté akarja őt tenni, akkor igazi felebaráti szeretet, sőt a legnagyobb, mert a felebarátnak, a testvérnek örök javát akarja, a legnagyobbat, Istent magát adja neki.

A harmadik neme a felebaráti szeretetnek mondhatni a hétköznapi felebaráti szeretet, mely a mindennapi érintkezésben, családban, társaságban, közösségekben, egyesületekben nyilvánul meg. „Mindenkinek mindene lenni” Szent Pál szava szerint az élet minden körülményei közt (1 Kor. 9, 22.) Ez az a szeretet, melyre mindenki hivatott elsősorban, s mely egyrészt a legfontosabb, a legalapvetőbb, másrészt ha állandóan gyakoroljuk, talán a legnehezebb is, mert látszólagos szürkeségével nem vonja magára az emberek tekintetét, folytonos kis áldozatok forrása és nem tölt el oly magasztos vagy édes érzelmekkel, amilyenek gyakran a szeretet előbbi két fájának kísérői. Ennek a szeretetnek sok példája van a szentek közt is: szent szülők, szent gyermekek, szent hitvestársak, szentek a szerzetesi élet közösségében, az ellenségszeretet kis és nagy hősei. Mert az ellenségszeretet is a szeretetnek e fájához tartozik, akár nagy gyűlöletnek megbocsátásáról, akár a mindennapi kis tűszúrások elviseléséről van szó. Ez a szeretet olyan, mint a hamu alatt égő parázs: külsőleg szürke, belsőleg fényes és tüzes.

Végre negyedik faja a szeretetnek az, mely mintegy megérzi a krisztusi egységet felebarátjában, amint a szentéletű Olier-ről mondja életrajza, hogy ha lelki vezetője szobája előtt elhaladt, térdet hajtott, s a benne élő Istent imádta, vagy Sziénai Szent Katalinról, aki lelkiatyjában magát Krisztust látta megjeleni. „Consummata” *külső Jézusának* nevezte lelki vezetőjét. Felebarátunk ilyenemű meg-

tekintésének P. Plus S. J. egész könyvet szentelt: Krisztus testvéreinkben. Ez a megtekintés szintén általános ugyan magának Szent Ignácnak szavai szerint: „Törekedjék mindenki Istent megismerni testvérében, mint annak képmásában“, de azért az ember mégis egyesekben okvetlenül tökéletesebben látja megvalósítva a krisztusi hasonlóságot, Isten képét, mint másokban. Lehetséges, hogy az ilyen lelkek kölcsönösen tudatában élnek ennek a megismerésnek, lehetséges viszont, hogy nem. Előbbi a lelki barátságnak alapja, s ha ez a tudat, az egységnek titokzatos (misztikus) megismerésén, átélésén alapszik, akkor egészen természetfölötti valami, amint azt p. o. Rodriguez Szent Alfonz és Kláver Szent Péter vagy Szalézi Szent Ferenc és Szent Chantal közt látjuk.

Bár a felebarátnak ilyenmű szemlélése, mely voltaképp minden felebaráti szeretetnek alapja és lelke, magának Szent Pálnak tanításából: „Ti az élő Isten temploma vagytok“ (1 Kor. 6, 16), sőt Krisztusnak szavaiból fakad: „Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők“ (Jn. 15, 5), „legyetek egyek, amint én és az Atya egy vagyunk“ (Jn. 17, 23), mégis félreértésre, sőt veszélyes tévelyekre adhat alkalmat, ha valaki nem okosan és szentül kezeli a szentet és az álmisztika útvesztőjébe téved. Azért főleg a szeretetnek e fajára vonatkozik, amit e fejezetnek legelején mondtunk.

Az igazi, hamisíthatatlan felebaráti szeretetnek, mely Isten szeretetében gyökerezik és abból sarjad ki, jellemzői a következők:

1. Ez a szeretet mindig *általános*, vagyis minden lélekre kiterjed, és elvben mindenkinek mindent ad; mert minden lélek Isten képmása, és minden malasztos lélekben Isten lakik a kegyelem által. Azért, ha valamely lélekben különös módon Istent látjuk, ez a szeretet szükségképen arra ösztönöz, hogy az összes lelkeket hasonló — bár nem szükségképp ugyanazzal a szeretettel — szeressük. A

szeretetnek ez az általánossága azonban nem akadályozza annak, hogy a szeretet ne legyen egészen egyéni, vagyis hogy ne csak a léleknek „in abstracto”, hanem ennek a léleknek szóljon. Hiszen Isten sem szeret csak általánosságban, hanem minden lelket egyénileg szeret, úgy, mintha senki más sem volna a világon, és minden lelket a maga módja és foka szerint. Embernek ugyan nehéz soknak ily egyéni szeretetet adni, de ez nem jelenti azt, hogy nem ez az az eszmény, melyet meg kell közelítenünk. Az általános, jobban mondva elvont szeretet inkább az apostoli buzgalomnak, mint a voltaképeni felebaráti szeretetnek éltetője. Tömegszeretetnek is nevezhetnők.

2. Az igazi, természetfölötti szent szeretetnek másik jellemzője, hogy *csak lélek* és távol tart mindent, ami a testből ered. Nem úgy, hogy ne szeretné a felebarát testét is, hiszen ez is a Szentlélek temploma és Jézus szent testének szentségi élvezete által a feltámadás magvát rejtí magában, — de távol áll tőle az érzéki szeretetnek még árnyéka vagy lehelete is. Az álmisztikus vagy érzélgős szeretet ellenben itt talál leginkább talajra, és a jónak, a szentnek látszata alatt helytelen bizalmasságokra adja magát. Igaz, hogy eljárását a jószándékkal palástolja, de épp ebben rejlik veszedelmes volta. Az igazi lelki szeretet irtózik minden bizalmasságtól, mely bármiképp, még a legszentebb szín alatt is, a testet érzékiesen érintő alakban nyilvánul meg. Ennek az elvnek hű követése lehetetlenné teszi a szeretetnek nagyobb elfajulását, és legjobb eszköz a szeretet tisztaságának mindig gondosabb és féltékenyebb ápolására.

3. A lelki, a szellemi szeretetnek harmadik jellemzője — erről szól Szent Teréz is a „Tökéleteség útja”-ban — az, hogy a lelket *erényekre*, áldozatokra, önmegtagadásokra, vezeklésekre és minden jóra ösztönzi, mind a szeretet gyakorlásában magában, mind egyéb téren is az egész lelki életben.

„Gyümölcsseikről ismeritek meg” (Mt. 7, 16) — mondja Krisztus. A szent szeretetnek szent gyümölcsai vannak. A szellemi, lelki szeretet mindig tetterős, önmagát feláldozó, lemondó, önmegtagadó. Az álszeretet féltékeny, rossz értelemben exkluzív, élvezethajhászó, kielégülni vágyó, önmagát keresi, irtózik az áldozattól, főleg magában a szeretetben nem tud áldozatokat hozni, mert mindig önző.

4. Minden igazi jámborság *nyíltságra* törekszik — nem mindenkivel, hanem azzal szemben, aki a lelket vezeti. Amit az ember — nem a hozzá nem értők, hanem mindenki, még a lelkivezetők előtt is — takarni akar, az nem Isten szellemétől ered. A zavarban csak az ördög halász. Elég azonban, sőt kíváncsú, hogy a lelkivezető csak egy legyen. Ez a nyíltság és őszinteség az igazi szeretet lelkiségének is jellemzője. A nyíltsággal és őszinteséggel mindig az engedelmesség is párosul. Az isteni és a felebaráti szeretet misztikájának is ez a jellemzője. Az engedelmesség útja a szakadékok közt biztonsággal vezet; az engedelmesség az erős kötel, mely a hegyeken járókat a vezetőhöz köti, hogy el ne csússzanak, vagy ha meg is botlottak, a mélységbe ne zuhanjanak.

5. Az Istenből forrásozó szent szeretetnek további gyümölcse és egyúttal jellemzője a csodálatos *béke és nyugalom*, mely azt kíséri. Ezt a békét és nyugalmat Szent Pál a Szentlélek gyümölcsai közt sorolja fel és Szent Ignác a szellemek megkülönböztetéséről adott szabályokban mint Isten szellemét kísérő jelenséget, mint az ő szellemének félreismerhetetlen hatását jelöli meg. Ezzel a hatással azonos egy másik, mely szintén jellemzője a lelki szeretetnek, hogy elvon a földtől, mindentől, ami mulandó, és egészen *Istenhez emel*. Az igazi felebaráti szeretet Istenbe merít el, tisztábbá tesz, mintegy fényesebbé, szüzebbé teszi a lelket. Amit oly szépen mond az Egyház nyelve Krisztus szeretetéről: „Kit ha szerettek, tiszta vagyok”, az némi-

leg érvényesül ebben a szeretetben is, melynek forrása ugyanaz a krisztusi szeretet. Ennek a békének, nyugalomnak, Istenbe merülésnek csak természetes következménye, hogy az ilyen szeretet nem fél a halál gondolatától. Nem olyan neki a halál, mint azoknál, akik valamit rendetlenül szeretnek és tudják, hogy a halál véget vet mindennek, és félnek az ítélettől. A szent szeretet megállja a halál és az ítélet tűzpróbáját, mert nemcsak a föld, hanem az örökkévalóság számára van teremtvé. Csak az igaz, ami örök; és ami örök és múlhatatlan, az igaz is. Azért fejezi be oly szépen Szent Pál a szeretetről szóló himnuszát, melyben — feltűnő jelenség — egészen Szent János szellemében (1 Jn. 4, 20) inkább a felebaráti szeretet vonásait tükrözteti vissza: Minden elmúlik, még a hit és a remény is elmúlnak, csak egy dolog múlhatatlan és örök, és ez a szeretet. (1 Kor. 13.)

Misztika és álmisztika

(Mária-Kongregáció, 1935 március)

Talán semmi sem képezi annyira tárgyát a valóságos érdeklődésnek, különösen bizonyos körökben, mint a misztikus élet jelenségei. Van irányzat, mely a misztikát szembehelyezi a száraz, „elavult” aszketikával, vagy azt hirdeti, hogy a misztikához nem szükséges az aszkézis.

Amilyen nagy díszét és ékességét képezi az Egyháznak az igazi misztika, éppoly kárhozatos el-tévelyedésekre vezet a lelkeket az álmisztika.

Mivel a kongregációk is különös hivatásuknak tekintik a lelki élet fejlesztését, tökéletesítését, elmélyítését, azért őket is könnyen megkísérti az álmisztikus lelkiségnek ma grasszáló metelye és megöli bennük az igazi lelki haladás egészséges fejlődését.

Hogy az álmisztikát jellemezhessük, előbb tudnunk kell, hogy mi az igazi misztika, és mit tart arról az Egyház, mit tartanak arról a lelki élet mesterei.

Elsősorban is: mi nem misztika?

Sokan összetévesztik a bensőséget, a lelki elmélyülést, a közösleges lelki vigasztalást a misztikával. Nekik minden misztika, ami mélyebb lelki életet jelent. Minden imádságbeli lendület nekik már misztika. Ezek közül azok, akik minden „misztikától” óva intenek mindenkit, abba a túlzásba, sőt

tévedésbe esnek, hogy még azoknak a titkoknak benső megszívlelését, megizlelését, lelkünk közép-pontjába való helyezését is veszélyesnek tartják, amelyeknek hitbeli átélése semmikép sem jelent még misztikus életet, hanem csak a hitnek elmélyülését, a legmélyeségebb és a lelki életre nézve legalapvetőbb dogmáknak gyakorlati átélését. Ilyenek a megszentelő kegyelem, az istengyermekség, Istennek lelkünkben való lakozása a kegyelem által, Krisztusba való lelki beoltódásunk, Krisztus titokzatos teste és a szentek egysége.

Ezek a titkok a Szentháromság és a Megtestesülés titkaival együtt, mely utóbbiak amazoknak gyökere és forrása, hitünk legmélyeségebb igazságai közé tartoznak, és a belőlük folyó gyakorlati következtetések útján a tökéletesség és az életszentesség magaslatára képesek emelni a lelket. Vegyük csak Isten lelkünkben való lakozásának tanát! Ha lelkem Isten temploma, mily mély és a gyakorlati életre kiható következtetések folynak ebből imaéletemre, külső viselkedésemre nézve! Hogy erősíti meg bennem ez az igazság az irtózatot minden bűntől, a legcsekélyebbtől is! Ha másban is ezt látom és ezt hiszem, mily tisztelet, nagyrabecsülés, mily igazi szeretet fakad ennek a hitnek a nyomán!

A hiba ott van, hogy gyakran nem vonjuk le a gyakorlati következtetéseket, melyek ennek az igazságnak alapján számunkra adódnak. Isten templomát sem magunkban, sem másokban kellőképp meg nem becsüljük; csak a gondolat szépségében és az esetleg belőle fakadó lelki édesség érzésében gyönyörködünk.

A megszentelő kegyelemre vonatkozó dogmák hitbeli tudatos átélése még nem misztika, amint azt P. Plus is mélyhatású könyveiben Istennek lelkünkben való lakozásáról és lelkünknek Krisztusba való titokzatos beoltódásáról szépen kifejti. Sőt ez utóbbi Szent Pál dogmatikájának és aszkézisének egyik alaptétele. Azért ellenkezőleg is: a fentemlített

hiba, amikor inkább csak az igazság elvont szépségében sütkérezünk, de nem vonjuk le a gyakorlati következtetéseket életünkre, még voltaképp nem álmisztika, hanem inkább álaszkézis, érzelmi vallásosság, komoly akarat és erőfeszítés nélkül. De ez az álaszkézis útját egyengeti az álmisztikának is.

Nem szabad tehát összetéveszteni a bensőséget és bizonyos, lényegük- és természetüknél fogva a benső, lelki életre vonatkozó dogmák eleven hitbeli átélését a misztikával.

A közönséges vigasztalás, lelki emelkedettség és öröm sem misztika még. Már azért sem, mert vannak misztikus állapotok, melyek minden egyebet jelentenek, csak nem vigasztalást. Ilyenek a lélek éjei. Nagy tévedés volna azt hinni, hogy a misztika csak lelki élvezetből áll.

Egy és ugyanazon hitigazságra nézve állhatok tisztán az élő hit álláspontján; de érezhetek azok megfontolásában, gyakorlati átvitelében lelki és külső életemre örömet, vigasztalást is. Mindez nem haladja meg a rendes lelki élet és a közönséges belső megvilágosodás és vigasztalás hatásait. De ugyanezeket a hitigazságokat tapasztalatilag is átélhetem, mintegy lelki tapasztalással érintve, ízelve azokban a jelenlevő Isten nagyságát, jóságát, szeretetét, szépségét és édességét. A lélek mintegy lelki érzékeket kap a természetfölötti dolgok tapasztalati megismerésére. Csak az utolsó lelki állapot nevezhető joggal és igazsággal misztikumnak.

Mi a misztika?

A misztikus lelki állapot tehát az, amikor a lélek *tapasztalatilag* ismeri meg a természetfölötti dolgokat.¹ Ez rendkívüli valami és nem mindenkinek adatott. Hathatós, de nem szükséges eszköze a lelki tökéletességnek. A lélek Istennek ez adományára csak előkészülhet, de saját erejéből nem juthat bir-

¹ Lásd: Katolikus Lexikon. Misztika.

tokába, még a közönséges segítő kegyelemmel sem. Nem szabad ez adomány után rendetlenül vágyódnia, azt mintegy kierőszakolnia vagy kellő előkészület és Isten különös indítása nélkül a misztikus ima útjára lépnie, annál kevésbbé az ú. n. miszticizmusnak propagandát csinálnia. De ismételten kiemeljük, hogy a belső, lelki életre vonatkozó katolikus dogmák mélyebb ismertetése még nem jelenti a miszticizmus propagálását. Sem az idevágó hasonlatok alkalmazása, melyeket maga a Szentírás, az apostolok, a szentatyák, az Egyház a liturgiában egészen közönségesen használnak, nem egyértelmű a misztikus élet népszerűsítésével. Sőt bizonyos misztikus iratok olvasása a közönséges lelki élet mélyítésére is nagyon alkalmas, mint Keresztes Szent János, Szalézi Szent Ferenc és Nagy Szent Teréz műveinek olvasása.

Mi az álmisztika?

Az álmisztika az igazi misztikának torzképe, eltévelyedés a misztika útján. Minden igazi misztika Istentől veszi eredetét, és külön meghívottság kell ahhoz, hogy valaki annak útján biztos léptekkel haladjon. Az álmisztika a természet szüleménye, és azért a természetfölötti világnak abban esetleg tapasztalt megérzései szintén csak a képzelet és az érzelem szülöttei. Az álmisztika lényeges vonásai és egyúttal megkülönböztető jelei a következők:

1. Legveszélyesebb faja az, amikor az állítólagos misztikus élmény tárgya maga a *kinyilatkoztatott igazsággal ellentétben áll*. Ez egyúttal biztos jele annak, hogy nem valódi misztikus élményről, hanem vagy a képzelet játékaról vagy a gonoszlélek megtévesztéséről van szó. Habár a misztikus élmény a pusztán hitbeli ismeretet a megismerés *módja* szerint meghaladja, mégis egészen a hiten alapszik, tárgyát a hitigazságokból meríti és voltaképp nem is annyira új igazságokat tár a lélek elé, mint inkább

a kinyilatkoztatott igazságok mélyére vezet s azokat némileg tapasztalati úton közli a lélekkel. Még a szorosan vett kinyilatkoztatásoknál is nagyon óvatosan kell kezelni mindazokat a dolgokat, melyek ha nem is ellenkeznek a hittel, mégis az általánosan kinyilatkoztatott hitigazságok keretén kívül állanak.

2. Az álmisztikának ez a neme azonban nem a legelterjedtebb és ezért inkább a következőkre kell figyelemmel lennünk. Az álmisztikának egyik legelterjedtebb faja az, amikor a lélek *kellő meghívottság nélkül* lép erre az útra, és az út rendkívüliségében tetszeleg magának. Az igazi misztikusokat általában a félelem jellemzi, mellyel a rendkívüli kegyelmi közlésekkel szemben viselkednek. Voltak ugyan olyanok is, akik bizalommal Istenre támaszkodva, teljes biztonsággal járták a rendkívüli utat, de ezek száma egyrészt kisebb, másrészt biztonságuk egészen Isten kegyelmében és biztosan felismert meghívottságukban gyökerezett. És ami a fő, ment volt minden hiú tetszelgéstől a rendkívüliségekben és ment a rendkívüliségnek minden kíváncsi keresésétől. Ezzel a jellemző vonással összefügg az álmisztikának az a sajátossága is, hogy *szeret beszélni* misztikus élményekről. Az igazi misztikus hallgat. Van ugyan az igazi misztikusban is vágy magát megértetni, de ez csak azokkal szemben nyilvánul meg, akik hasonló lelki élményeket tapasztaltak, sohasem teszi lelki élményeit közszemle tárgyává. Az egészségtelen misztikus irány propagandát csinál a misztikából. Pedig ha valami nem, akkor a misztika nem a propaganda tárgya.

3. További és nagyon biztos jellemzője az álmisztikának az *aszkézis hiánya*, a közönséges hétköznapi erények, a „száraz” önmegtagadás és főleg az engedelmesség lebecsülése vagy legalább is mellőzése. Az igazi misztikusok mindig csak *nagyon* erényes vagy legalább is az erényre *nagyon* vágyó

lelkek voltak. Az álmisztika szeret új utakat keresni, úttörőként szerepelni; nem vezetetni, hanem vezetni akar. Ilyen volt minden eretnek, ilyen minden spiritisza, ilyen minden teozófus és ilyen minden álmisztikus. Voltak szentek, akiknek Isten valódi küldetést adott, mint pl. Alacoque Szent Margitnak. De ezek vagy nem voltak tudatában ennek a küldetésnek, hanem csak művük tette azt nyilvánvalóvá; vagy ha tudatában is voltak, készek voltak azonnal lemondani mindenről, ha az nem egyezett meg az engedelmesség szavával és lelki vezetőjük irányításával. Az igazi misztika vezetőt keres és csak a vezető szavára támaszkodva tör előre, ahová Isten sugallata ösztönzi. Az álmisztika főjellemvonása mindig az *önteltség* és az *önfejűség*. És mivel büszkeség és érzékiség sokszor egy fán teremnek, azért az álmisztikában is a látszólagos jámborság mellett ott találjuk nem ritkán az *érzékiségnek* is rejtett fullánkját. Jó, ha ezt az illető idejekorán felismeri.

Minden igazi misztika a lélek legnagyobb áhítatából nő ki, az áhítatból *Isten akarata iránt*. Azért oly megbecsülhetetlen Szent Ignác és a lelkigyakorlatok aszkézise. Amíg valaki ezen az úton halad, az eltévelyedés lehetetlen. Jól nevezte valaki a lelkigyakorlatok aszkézisét a „lényeges” kereszténység iskolájának. A lényeges vallásosság az Isten akaratának teljesítése, a megegyezés Isten akaratával. Isten akaratát pedig legbiztosabban az engedelmesség útján ismerjük meg. Azért minden igazi misztikának minden időben ez volt a jellemzője: Isten akaratának imádása és engedelmesség helyettesei iránt az önfeláldozásig. Ezen az úton, ha tévedés bele is csúszhat a lelki életbe, maradandó kárt nem fog okozni soha. A misztika a szeretet szülöttje, de a szeretet csak akkor igazi, ha szereti annak *akarata*t, akit szeret.

III. SZOCIÁLIS CIKKEK

Katolikus öntudat

(Szeged, 1935 szept. 22. Katolikus nap)

Nincs az a katolikus nap, nincs az a nagygyűlés, nincs az a Krisztus Király-ünnep vagy kongresszus, melyen valamikép a katolikus öntudat szőnyegre ne kerülne. Így is kell lennie, mert a katolikus öntudat, ha nemcsak nagy szólamokban és mellverésben, hanem igazi hitvallásban és tettekben nyilatkozik meg, nem jelent kevesebbet, mint az egész katolicizmust. A fődolog azonban mindig, hogy igazán megalapozott és cselekedetekben megnyilvánuló legyen. Nem katolikus beszédre, hanem katolikus cselekvésre van ma szükség.

I. *De mi jögon beszélünk is mi katolikus öntudatról?* Senki a világon nem beszélhet nagyobb jögon nemzeti, osztály-, családi, művészi vagy párt-öntudatról, mint mi katolikusok katolikus öntudatról. Mert mindenki más pusztán egyéni, ha sokat mondunk, emberi jögon építheti fel öntudatát, mi katolikusok azonban egyenesen isteni jögon szölkünk és érzünk magunkban katolikus öntudatot. A mi katolikus öntudatunk majdnem azt mondanám Krisztus isteni öntudatával azonos.

1. Semmi sem fenségesebb, mint ez az *isteni öntudat Krisztusban*. Odaáll az egész világ elé és fennhangon hirdeti: Én vagyok a világ világossága. Én vagyok az út, az igazság és az élet. Én vagyok a feltámadás. Mikor Kaifás kérdezi: Isten Fia vagy-e? ünnepélyesen vallja: Te mondod, mert az vagyok. — De az Egyház nem más, mint *Krisztus*

titokzatos teste, nem más, mint a tagjaiban továbbélő Krisztus. Mi mindnyájan ennek a testnek, a nagy misztikus Krisztusnak tagjai vagyunk. Krisztus a fej, mi pedig a tagok. A fejnek isteni öntudatából valami átháramlik a tagokra is. Nem isteni öntudat ez, de hasonló valami: az az öntudat, hogy isteni fejünk van, az öntudat, hogy csak nekünk van isteni fejünk, hogy csak mi vagyunk Krisztus teste, az igazság, az élet, a világosság, a feltámadás, az örök élet hordozói.

Ez az öntudat nem csak jogos, hanem egyszerűen kötelességszerű. Alapja a dogma maga. Nem is igazán katolikus az, akiben ez az öntudat nincs meg: az öntudat, hogy ő a nagy Krisztushoz tartozik, ahhoz a testhez, melynek Krisztus a feje, s hogy ő ezzel a Krisztussal egy test, erkölcsileg mintegy egy személy vele.

2. Katolikus öntudatunk második alapja a mi *küldetésünk*. Senki másnak a világon nem mondotta Krisztus: Menjetek ki az egész világba és tanítsatok minden nemzetet! — csak a katolikus Egyháznak mondotta ezt Krisztus, melynek mi tagjai vagyunk. Küldetésében valamennyien részesedünk. Nem az államtól, nem emberi alapítóktól, nem az idők konjunktúrájától, hanem egyenesen Istentől kapja, isteni eredetéből meríti világraszóló küldetését. Azért szent öntudattal hirdeti a világ minden részében az igazságot, s erre nem kér sem államtól, sem egyetemektől megbízatást vagy *venia legendi*-t, hogy a népek s nemzetek nagy tanítója legyen.

Az Egyháznak ebből a szent öntudatából háramlik át valami minden tagjára, ennek az öntudatnak alázatos s mégis szentül büszke hordozója minden katolikus ember.

Ezek a katolikus öntudatunk *dogmatikus* alapjai. De van öntudatunknak *történeti* alapja is.

3. Ez a történeti alap maga is a dogmatikus alapon épül fel, mert nem más, mint ennek a szónak történeti megvalósulása a századokon át: *Te Péter*

vagy, a szikla, s erre a sziklára építem fel Anya-szentegyházamat s a pokol kapui nem vesznek erőt rajta.

Hol van az ország, a birodalom, mely oly dinasztiaiával rendelkezik, mint az a birodalom, melynek mi katolikusok polgárai vagyunk? A régi Egyiptomnak egymást felváltó harminc dinasztiaját a sivatag homokja temeti. Ki kell ásni sírjukat, hogy elmúlt, elhamvadt dicsőségüknek foszlányait szemlélhessük. Assíria, Babilon, Kína, Macedónia letűnt nagyságok. Ez a dinasztia, melyet Krisztus alapított, 2000 év óta áll már s állni fog a világ végezetéig. „A pokol kapui nem vesznek erőt rajta.” Hiába harcoltak ellene a római caesarok és germán császárok, hiába Napoleonok és Bismarckok, hiába Cavaurok, Mazzinik és Garribaldik; ez a dinasztia múlhatatlan, mert arra a sziklára épült, melyet Krisztus maga, az Isten Fia állított oda a világ tengerének változó hullámai közepette, hogy mindig az emberiség világító fáklyája legyen. A világ dinasztiai öregszenek; abszolutizmus, köztársaság, demokrácia, arisztokratizmus, parlamentarizmus változtatják egymást a nemzetek történelmében: ez a dinasztia, melyet Krisztus alapított, ez az államforma soha idejét nem múlta, mindig modern s mindig aktuális.

4. S bár az Egyház szemét az égre szegezi és csak természetfölötti, túlvilági küldetésének él: a lelkek üdvöztetésének; mégis történeti megjelenésében szükségkép befolyással van az *emberi társadalomra és kultúrára*. Hiszen bár nem e világból való, mégis ebben a világban él és működik. Gyönyörűen és találóan mondja Newman: Nem tehet róla, hogy szép, dicsőséges és nagy, s ahol csak megjelenik, kultúra, jólét s a földi boldogságnak ezer virága fakad lábai alatt, nem tehet róla, hogy az emberileg is nagy alkotások, művészet és tudomány ennek a királynőnek ékes kísérete. *Ipso incessu patuit dea*, mondja Vergilius szavával a nagy bíboros: magából

megjelenéséből kitűnik, hogy istennő? — nem, hanem hogy Krisztus dicső jegyese!

Nincs egy államnak, egy vallásnak sem oly programja, mint a katolikus Egyháznak. Nemcsak dogmája, a Summa utolérhetetlen szépségű dómja oly épület, melyből egy kő sem hiányozhat; nemcsak erkölcsi tanítása oly védősánc és bevehetetlen erőd, melybe soha ellenség be nem tört, melynek egyetlen falát le nem rombolta, egyetlen bástyáját be nem vette, mely be nem dőlt soha az úgynevezett korszellem és az alkalmosság, az opportunitások és konjunktúrák mindent elsöprő viharában: hanem maga a család, a társadalom, a gazdasági élet is az ő anyai emlőin táplálkozik, tanításából meríti életfenntartó programját, az Egyház sziklaalapján áll szilárdan, biztosan és boldogan. És kifejtve áldásthozó munkáját, teleszórja a világot mindazzal, ami szép és nagy: a román stíl, a gótika, a reneszánsz remekei emelkednek fel, ahol megjelenik, megszólalnak a Palestrinák, a Danték és Calderonok, tőle ihletve vetik vászonra elragadó koncepciójukat a Rubensek, Murillók és Rafaelek. Michelangelók, Bramanték, Papinik, Chestertonok, Undsetek, Volták, Pasteurök és Claudelek hirdetik, hogy művészet, tudomány és irodalom szolgálói az örök igazságnak, melyet az Egyház hirdet. Szentek fonják a dicső koszorút feje körül.

Jogos tehát a mi katolikus öntudatunk, nemcsak isteni, hanem emberi jogon is.

II. Nincs ember a világon, akinek több joga volna nemesen büszke öntudatra, mint nekünk katolikusoknak. De ez az *öntudat legyen igaz*. Borzasztó ellentét ez: nincs nagyobb hatalom a világon, mint a katolicizmus — igazság, program, isteni küldetés adja kezébe ezt a hatalmat; s nincs mégsem gyengébb valami, mint ugyanez a katolicizmus. Felettünk táncolnak, vágóhídra visznek, konkordátumokat lábbal tipornak, templomainkat bezárják vagy felégetik, papjainkat üldözik s legyilkolják, s

mi ezt mind látni, tapasztalni kényszerülünk s nem tehetünk ellene semmit. Miért? Mert hiányzik az egység, az összefogás, a társadalmi szervezkedés, hiányzik a katolikus öntudatnak gyakorlati, tettben és földi okosságban is megnyilvánuló ereje és biztossága.

1. Megvan az *egység* a tanban, de hiányzik az egység a természetes eszközök felhasználásában, melyeket a kegyelem rendje nem tesz fölöslegessé. Ha nagy dolog a népegység, első mégis a katolikus egység; mert ez természetfölötti, isteni, amaz csak természetes, földi alapon áll. Semmi se kössön minket katolikusokat jobban össze, mint az, hogy az Egyház gyermekei, Isten gyermekei, hogy katolikusok vagyunk. Pedig sokszor minden egyéb érdek jobban vonzza a katolikusokat, mint Isten és az Egyház érdeke. Valóságos eretnekség az a tan, mely állítja, hogy bármely világi érdek is több Krisztus országának érdekénél. S ha ez áll az egyénre nézve, akkor áll a nemzetekre és államokra nézve is. Ha Krisztus érdekében az egyénnek áldozatot kell hoznia, akkor áldozatot kell hozniok az államoknak s nemzeteknek is. Nagy és végzetes tévedés, hogy a nemzeti és faji érdekek a legfőbbek a világban.

2. Katolikus öntudatunk második követelménye, de egyúttal sokszor hiánya is: *a bátor cselekvés*. A pápáknak szebbnél-szebb, mélytartalmú s korszakalkotó, a gyakorlati katolikus világnézet alappilléreit felfedő s megteremtő enciklikái jelentek meg: a *Rerum novarum*, a *Quadragesimo anno*, a *Casti connubii*, a *Divini Redemptoris* körlevelek s a *Quam singulari* dekrétum. De hol vagyunk még a megvalósítástól? Mi a főhiány? Az itt lefektetett elveknek, a kijelölt irányvonalaknak teljes és következetes elfogadása s a bátor kilépés azoknak gyakorlati megvalósítására az életben.

Sajtó, házasság, egyke! Mily nagy és sürgető feladatokat tárnak fel előttünk s tűznek katolikus tevékenységünk elé e szavak! A liberalizmus likvi-

dálása, családi bér, álláshalmozás elleni küzdelem, az erkölcstelen irodalom és színház letörése, mindez határozott katolikus öntudatunkra és ebből az öntudatból fakadó bátor cselekvésre appellál. Biztos programmot adni s komolyan nekilendülni a programm megvalósításában, ez minden katolikus öntudatról szóló beszéd egyedül maradandó, a gyakorlati katolikus életet érintő, s azért egyedül érdemleges hatása s eredménye.

Egység és cselekvés — ez a megvalósítandó programm. Legyen a mai katolikus nap ennek az egységnek és cselekvő öntudatnak megteremtője!

Tragikus tévedések és meghamisított kereszténység

(Magyar Kultúra, 1939 december 5.)

Meghamisított vallásossággal gyakran találkozunk az életben. Nem mindig, sőt sok esetben nem tudatos a vallásosságnak ez a meghamisítása, de többé-kevésbé vétkes tudatlanságból származik. Látunk embereket vasárnap misére járni, halljuk hangzatos katolikus beszédeiket előkelő gyűléseken, de erkölcsük olykor még a tisztességes pogány mértékét sem üti meg, tiszta kéz és kötelességteljesítés dolgában messze visszamaradnak szavaik mögött s főleg a felebaráti, a szociális szeretet és igazságosság területén csődöt mond a vallásosságuk. Hamis a vallási érzületük!

Még végzetesebb baj azonban, ha a hamisság magát a tant kezdi ki. Az ilyen meghamisítása a keresztény tannak valóságos eretnekség számba mehet, ha a dolgot a tárgyilagosság mérlegén mérjük s nem az illetők tudatlanságának vagy tájékoztatlanságának szemüvegén át szemléljük.

A keresztény tannak ez az öntudatlan s azért észrevétlen meghamisítása veszélyesebb, mintha nyílt eretnekséggel állnánk szemközt, mert az utóbbit mindenki azonnal annak ismeri fel, az előbbi azonban észrevétlenül s azért ellenállás nélkül méltéjezi meg a keresztény társadalmat. De legveszélyesebb akkor, ha olyanok képviselik, akik talán egyébként akár mint világiak is, fontos helyet fog-

lálnak el a katolikus törekvések irányításában s akiknek szava hangadó a katolikus közvélemény megteremtésében. Ezeket a gátlásokat és veszedelmeket tapasztalta a katolikus társadalom a szociális reformok területén már a Rerum novarum megjelenése előtt, mikor a liberalizmus szellemétől telített légkörben nem egy katolikus vezérférfit is gyanús szemmel nézte a munkások egyesülését jogaik védelmére. Ezért mondta XI. Pius pápa, hogy „törékeny az emberi elme még a legjobb szándékúaknál is”, s „egyrésztől elutasították” azokat, akik ily reformtörekvések megindítói és vezetői voltak, „mint veszedelmes újítókat”; ők viszont „másrészről akadályokra bukkantak még barátaiknál is, akik más nézetet vallottak”.

Ezek az akadályok és nehézségek sok tekintetben még ma is, nemcsak a Rerum novarum, hanem a Quadragesimo anno után is fennállanak. Az akadályok legnagyobbika pedig épp a tiszta keresztény tan meghamisítása, mely a pápai enciklikákban lefektetett alapelveket legyengíteni, elhomályosítani, ferdén magyarázni s így a szociális törekvések erőteljes kibontakozását lehetetlenné akarja tenni.

Vegyük sorra a legelterjedtebb és gyakorlati szempontból legtragikusabb tévedéseket.

1. Elhangzott a szó, hogy némely katolikus szociálreformer bűne Magyarországon az, hogy a „dogmatikum” helyébe a „sociale”-t állította.

Mit jelent ez a csodálatos ellentétbe helyezése a fogalmaknak?

Azt-e, hogy a „dogma” helyett a szociális köteleességeket hirdetik a szószéken és katedrákon? Azt-e, hogy a vallás lényegét nem a dogmákban, hanem a szociális megmozdulásokban keresik? Azt-e, hogy nem pusztán hitbuzgalmi fellendülést, hanem azzal kapcsolatban társadalmi újjáalakulást is akarnak?

Analizáljuk kissé ezt a csodaszerű ellenvetést!

Van-e egyáltalán ellentét „dogmatikum” és „sociale” közt? Ellentét csak ott lehet, ahol a szociális törekvések nem a katolikus dogma, a katolikus tan gyökeréből nőnek ki, nem a hit forrásából táplálkoznak. Azért utasítunk vissza mindenféle marxizmust, bolsevizmust, államszocializmust, mindenemű és fajú állami mindenhatóságot, totális államot, fajszozializmust és más szélsőséges mozgalmakat. De „sociale” és „dogmatikum” közt ott ellentét nincs, ahol előbbi épp a dogma talajából nő ki, amint a katolikus erkölcsan a maga egészében a dogma gyökeréből sarjad. A „sociale” pedig a „morale”-nak szerves része, melyet attól elválasztani csak úgy lehet, mint a nyakat a fejtől. Van egyéni és van társadalmi erkölcsan. Mindkettő a katolikus dogmából sarjad. A sajnálatos dolog csak az, hogy a társadalmi erkölcsanra és névszerint a szorosan vett szociális területre kisebb súlyt fektetünk s a társadalmi igazságosság követelései olykor a tudományos könyvekben is alig vannak kellőkép kifejtve.

„Sociale” és „dogmatikum” közt tehát elvben nem lehet ellentét!

2. Vagy talán abban van a hiba, hogy túlteng a szociális elem a szorosan vett dogmatikus elem háttérbeszorításával szószéken, katedrán, gyűléseken, egyesületekben? — Erről manapság szó sem lehet. Mert még katolikusok lelkében is oly kevésbé lett közkinccsé a szociális érzület, hogy túltengésről beszélni ma teljes naivitás lenne. Még ott állunk, hogy előkelő katolikus férfiak sajnálkozásukat fejezik ki, hogy a Quadragesimo anno megjelent. Majdnem elhibázott dolognak tekintik. A munkások jogairól teljesen elferdült nézetük, a liberális éra fénykorába illő felfogásuk van. Ilyen körülmények közt a „sociale” túltengéséről beszélni éppoly naív dolog lenne, mint a Felvidék egy kis részének vissza-csatolása után nagy hanggal kiáltani, hogy elég volt már az igazságtalanul elszakított területek

visszaadásaért szóló szónoklatokból és követelőzésekben.

Nem jellemző-e némely katolikus vezérember szociális gondolkodására nézve, ha ilyen elszólások történnek, mint ez: „A spanyol papok összekeverték a vallást az étellel, ezért kellett megbűnhődniük”, vagy: „A népet butaságban kell hagyni, hogy könnyebb legyen kormányozni; nyomorban kell hagyni, hogy néha könyörületre indítson másokat”. Egy világi katolikus ember véleménye: A fiatal papságot el kellene tiltani a szociális kérdéssel való foglalkozástól!

Ilyen felfogások mellett valóban korai dolog a „sociale” túltengéséről panaszkodni.

3. Vagy miben áll hát a hiba? — Talán abban, amit az előbb idézett szó homályosan kifejez: hogy „összekeverték a vallást az étellel”? De kérdem: mi a vallás lényege? Az-e, hogy a Credót csak imádkozzuk vagy az-e, hogy a Credo szerint élünk is? Az-e, hogy a Credo elveit csak a magánéletben, a családban valósítsuk meg, de már a közéletben, a szociális területen nem? Pedig a Credóhoz tartozik tágabb értelemben minden pápai szó, aminek minden katolikus embernek, aki ezt a nevet megérdemli, alá kell magát vetnie. Újból kérdezem tehát: „összekeverni a vallást az étellel” azt jelenti-e, hogy a Quadregesimo anno elveit csak gondolatban helyesljük (nagy baj volna, ha már ezt sem tennők) vagy hogy érvényt szerezzünk azoknak az életben is? (Szociális igazságosság, a javak kellő elosztása, proletárok megváltása, jogos családi bér, munkaidő meghatározása, álláshalmazok megszüntetése, vasárnapi munkaszünet, a női és gyermekmunka kiküszöbölése stb.) Mindez csak írott malaszt maradjon, de sohase legyen valóság és élet? Ezt jelenti: „összekeverni a vallást az étellel”? Ha igen, akkor ez a keresztény tannak legszégyenletesebb meghamisítása és a legtragikusabb tévedés: a valóság normáit kiküszöbölni akarni a mindennapi élet-

ből. Ezt az „eretnekséget” cáfolja IX. Pius Syllabusától kezdve XIII. Leó enciklikáin át minden pápa, fel egészen Krisztus Király ünnepéig, melynek első értelmezése az: hogy Krisztus ne csak a lelkekben, hanem kint az életben, a gyűléseken, a parlamentekben, a gazdasági területen és mondjuk ki a szót: az utcán is király és úr legyen! Nem kérünk az olyan vallásosságból, mely Krisztust csak lelkében és lakásán, de nem az élet forgatagában akarja imádni.

Tehát igenis, össze akarjuk és össze kell keverni a vallást az élettel. Ezt követeli a dogma. Tehát „dogmatikum” és „sociale” közt nincs ellentét, hanem az előbbi az utóbbit parancsolólag követeli.

4. Vagy talán a hitélet fejlődését gátolja a szociális munkára való felszólítás?

De kérdezzük ismét: mi a hitélet? Csak az, hogy áhitattal imádkozunk, a szentségekhez járulunk, vagy pedig az, hogy az imából és a szentségekből erőt és akaratot merítünk, hogy az életben kötelességünk területén, elsősorban a szociális szeretet és igazságosság, a hamisítatlan keresztény felebaráti szeretet mezején helytállunk? Nem kell-e az imából és a szentségekből azt a lelkületet merítenünk, mely nemcsak az egyéni kötelességteljesítésre ösztönöz, hanem felebarátunk testi-lelki jólétének előmozdítására is? Ez utóbbi pedig követeli a szociális megmozdulást, mert a nyomor és ínség nemcsak a testnek, hanem a léleknek is gyilkosa és elvesztője.

Furcsa lelkülettel térdel az áldozópadnál és veszi magához az „egy Kenyeret”, a „szeretet kötelességét”, mely a titokzatos test tagjait a fejhez, Krisztushoz és Krisztusban egymáshoz fűzi — az, aki ezt az egységet az életben nem valósítja meg és közönnyel nézi felebarátja vergődését, nyomorát és nem segít ott, ahol tudna. Sőt akadályozza, megbénítja azokat a törekvéseket, amelyek nemcsak alamizsnával, nemcsak családi pótlékkal, hanem szociális reformmal, családi bérrel akarják felemelni

embertársaik ezreit a méltatlan sorsból, melybe őket egy embertelen és istentelen gazdasági rendszer kényszerítette. Ez a lelkiület és törekvés pedig a szeretet és igazság lelkiülete és törekvése. Ez az igazi hitélet, nem pedig a pusztá jámborkodás, mely az első szegénnyel szemben elzárja szívét és erszényét egyaránt.

Nem elég a szegények és a munkásvilág tragikus sorsa felett sóhajtani s azt vallani, hogy itt segíteni nem lehet; hanem minden erőnk megfeszítésével, minden befolyásunk latbavetésével, minden önző érdekünk háttérbe szorításával ki kell küzdeni, ki kell harcolni az elnyomottak érdekében az igazságosabb és szebb jövő lehetőségét.

5. Mily riasztó ellentétben áll ezzel az igazán a dogma mélységeiből, Krisztus szívének szeretetéből merítő felfogással szemben a szó, mely egy hatalmas magyar szociális ifjúsági megmozdulásról csak így tudott nyilatkozni: „Tegyetek szájkosarat rájuk!” Vagy egy másik, mely a szociális munkájukban őket megértő és támogató segítségért folyamodó ifjaknak ezt a cinikus választ adta, részben szánakozó, részben lenéző mosollyal: „Egyetek, igyatok, szeretkezzetek! Mit törödtök ti szociális problémákkal!” Elhihető dolog, hogy ilyen vezérek még szociális gyűléseken mint ünnepelt szónokok szerepelnek?!

Milyen egészségi állapotra vall társadalom-etikai szempontból, ha szívesebben nézik egyesek a szociáldemokrácia előtörését, mint a keresztény hivatásrendi mozgalmat, azzal a titkos és titokzatos indokolással, hogy előbbi a közvélemény helyeslése mellett szuronyokkal féken lehet tartani, utóbbit azonban papok és a közvélemény miatt nem oly könnyen lehet leverni; viszont, ha engedik: akkor végre kell hajtani a társadalmi változást. Ezt pedig nem lehet! — Miért nem? — Mert ebben a pontban tiltakozik és ágaskodik a régi liberális, feudálisztikus, kapitalista ember és vétót parancsol. Ezt nem

lehet! És ezen bukik meg minden keresztény megindulás szociális területen: ezen a közömbösségen, előítéleten, akarathiányon, félkereszténységen, félelmen és önző érdekszolgáson, mely nem a népszéles rétegeinek jólétét tartja első feladatnak az országban, hanem bizonyos magasabb osztály érdekeit s azért előbb-utóbb abba a helyzetbe jut, hogy kénytelen szélsőséges irányoknak átadni a vezetést, mert elmulasztotta felkarolni azokat a törekvéseket, melyek keresztény alapon akarták átvezetni az országot a válságon egy boldogabb társadalmi rend kikötőjébe.

És ez a tévedés tragikuma! Azért adtuk írásunknak ezt a címet: Tragikus tévedések és meghamisított kereszténység. Tragikus dolog, ha az, aki magában hord minden erőt, mégis gyengeségből elpusztul. Az óriás, aki légyszűrástól hal meg. A dúsgazdag, aki éhenhal, mert nem tud enni. Ilyen az a keresztény társadalom, mely magában hordja a kereszténység minden erejét és vigaszát, és mégis gyengeségében elvész és nem tudja boldoggá tenni a világot, mert saját erejéből nem merit és előítélettel elzárja forrásait, hogy vizeit ne önthesse ki a szomjazó rétekre, melyeken az emberiség ezrei várják az üdvözítő kereszténység élő vizeit.

A moszkvai rádió mondja: „Magyarországon a papok szociális mozgalmat csinálnak. Meglátjuk, meddig fogják engedni!”

Mi a megoldás? Világnézeti mozgalmakban kell megszervezni az agrárréteget (KALOT) és a munkásságot (EMSZO), s az így megnevelt emberekkel meg lehet és meg kell valósítani a társadalompolitikai célkitűzést (Quadragesimo anno), a hivatásrendiség helyes felújítását. Ehhez adja karját a keresztény állam és az Egyház egyaránt!

1940. Karácsony

(Új Élet, 1940 december)

Ime, már a XX. századnak is majdnem közepén állunk. Az a jelentőségteljes és komoly kérdés tölködik fel a tömegben s a gondolkodók lelkében: mit várt és mit kapott a XX. század a világtörténet ama leghatalmasabb szellemi és társadalmi megmozdulásától, melynek évenként visszatérő emlékünnepe a karácsony — a kereszténységtől? Vár-e tőle még valamit a jövőben is?

Nem egyszer hangzott már el a szó a mai kor emberének az ajkáról, akit más szellemi megmozdulások igézete rabul ejtett: a kereszténységnek nincs már számunkra mondani-, adnivalója; a kereszténység betöltötte szerepét a világtörténelemben, most más szellemi áramlatok hajnala virradt fel az emberiség felett. — Ezek és hasonló kijelentések mennyiben jogosultak vagy mennyiben igazságtalanok? Ezzel a kérdéssel szembe kell néznünk, erre a kérdésre meg kell tudnunk adni a helyes választ, különben elvesztjük a tömegeket, de elvesztjük a vezető embereket is a kereszténység számára.

Ha légvédelmi előadáson résztveszünk vagy erről tárgyaló könyveket olvasunk, s még inkább, ha a háború híradásait olvassuk, a harci sikereket szemléltető propagandafilmekeket megnézzük, első tekintetre azt a benyomást kapjuk, hogy a kereszténység végleg elvesztette befolyását a népekre,

főleg a világ sorsát intéző vezető tényezőkre. Hol van annak a kereszténységnek hatása a lelkekre, mely a szeretetet s még az ellenséggel szemben is a megbocsátást prédikálja, mikor ma a tudomány és technika vívmányait, a tőke egész anyagi erejét keresztény nemzetek arra fordítják, hogy minél biztosabban, minél tömegesebben pusztítsák embertársukat, aki velük ugyanazt a keresztény nevet viseli? A szellemi és lelki értékek egész romhalmaza kíséri végig a háború borzalmas útját a nélkül, hogy a népek vezérei keresztény voltak miatt lelki ismeretfurdalást éreznének. Lehet-e ilyen körülmények közt a kereszténység hódító szelleméről szólni?

De talán nem is igaz ez a tanítás s azért nem hódít? Talán nem is a béketűrő, a szenvedő, a Gyermek-Krisztust kellene az emberek elé állítani eszményként, hanem az ellenségeire villámot szóró Istent, akinek erejét utánozni minden erős fajnak kötelessége s dísze?

Kockáztassunk meg előbb egy ellenvetést. Meddig tartott más, világot mozgató szellemi áramlatoknak hódító hatása? Van-e egy az egész világtörténelem során, mely csak megközelítőleg is versenyezni tud a kereszténységgel. Valamikor az arianizmus végső csapást látszott mérni az ortodox kereszténységre, a katolikus Egyházra. S ma a sivatag homokja fedi a helyeket, amelyeken Arius tana hódította a lelkeket. Valamikor a mohamedanizmusnál félelmetesebb szellemi s egyúttal harciasan expanzívabb mozgalmat el sem lehetett képzelni — s ma a mohamedanizmus mint tan, de még mint harci tényező is számottevő jelentőséget egyáltalán nem képvisel. Valamikor a francia forradalom eszméire s utána a szabadelvűség zászlájára egész országok, hatalmak, világrészek esküdtek — s ma mindjobban hanyatló félben, elhalványuló s végleg megszűnő fényben áll előttünk a múlt század legjobban istenített bálványa. Lenin ma már nem az, aki volt húsz évvel ezelőtt, s mások sem azok már, akik

utána következtek s új szellemi mozgalmakat idéztek fel Lenin ideológiájával ellentétben, de még gyökeresebb ellentétben a keresztény ideológiával.

A történelmi tapasztalat azt mutatja, hogy nincs szellemi áramlat a világtörténelemben, mely egy vagy két század lefolyásával a történeti mult sivatagjába el ne temetkeznék vagy legalább is a stagnálás holt vizeire ne evezne. Ezzel szemben a kereszténység, még ha sokat veszített is hódító erejéből, mégis ott él a századokon át mint mindig újból nagy szellemeket megigéző, mindig új lelki megújodást, új szellemi nekilendülést előidéző és vezető hatalom. Ha nem mindig hódításában, de legalább ellenállásában s ellenállása által egész világmozgalmakat s hadseregeket felmorzsoló erősség. Észrevétlenül is a kereszténységből táplálkoznak nagyrészt még vele szöges ellentétben álló szellemi mozgalmak is és a kereszténység szelleme dolgozik észrevétlenül ott, ahol ezekben a mozgalmakban nem pusztán negatívumot, hanem pozitívumot keresünk.

A kereszténység egyébként sohasem volt s nem is lesz hatalmi eszközökkel, de még pusztán természetes varázshatással sem hódító mozgalom. A kereszténység az a nagy eszköz a lélek megmentésére s azáltal közvetve az evilági életnek is boldoggá tételére, melyet Isten a világnak adott. Aki akarja, megragadja. Isten senkit sem kényszerít itt a földön az igazság elismerésére s elfogadására, annál kevésbbé a nemzeteket s országokat. Az igazság sohasem függ attól, hogy az emberek elismerik-e vagy sem. Nagyon ingatag talajra, futóhomokra épülne fel az igazság, ha lényegéhez tartoznék az emberek elismerése.

Van azonban az igazságnak egy szankciója az életben. Ez abban áll, hogy aki ellene küzd, előbb-utóbb mégis csak elpusztul az életben. Véglegesen boldoggá az emberiséget csak az igazság teheti. Mérjük ezen a mérlegen a világtörténelem mozgalmait, mérjük a mai kor mozgalmait is ennek a tör-

vénynek mérlegén. A három nagy világot mozgató eszmei áramlat közt, melyet a szabadelvűség, szocializmus, fajimádat képviselnek, egyik sem állja ki a próbát. Az emberiség saját bőrén kénytelen tapasztalni, hogy elhagyta a kereszténységet.

De kell, hogy az igazságnak hódító ereje is legyen! Kell, hogy a kereszténység is megigézzze a lelkeket! — Egészen más az, ami természetes vonzó erővel hat és más, ami a természetfölötti isteni kegyelem hatása alatt hódít. Faji ideálokért, nemzeti célokért halálba menni — erre az ember természetes bátorsága s nagylelkűsége, dicsőségvágya és önérzete is elég. De a kereszt titkáért, a felfeszített Krisztusért, a betlehemi Kisdedért a vértanúhalálba menni, ahhoz természetes akarati és értelmi tényezők nem elegendők. Ahhoz hit kell. A hitnek hordozója pedig az emberi akaraton kívül a kegyelem is.

Az isteni kegyelem azonban nem hagyhatja el a kereszténységet s hiánya nem akaszthatja meg hódító útjában; különben Isten önmagának mondana ellen! — Igen, de az isteni kegyelem meghajló értelmet s meghódoló akaratot is követel. Az isteni kegyelem nem erőszakolja rá magát az egyének s népek akaratára. Vannak idők, s ilyenek voltak a kereszténység első századai, amikor Isten *feltétlenül* akarta a kereszténység diadalát s azért oly módon adta kegyelmét, hogy a kereszténységnek az emberi akarat szabadsága mellett, sőt némelykor ellenére is diadalra *kellett* jutnia. Nem minden időben működik így az isteni kegyelem.

Vannak idők, amikor az emberre bízva, vajjon akar-e élni a kegyelemmel, vagy sem. Ha akar, boldog lesz életben s a halál után; ha nem akar, szerencsétlen lesz életben s a halál után. Ez áll a nemzetek életére is. Megvan a kereszténységben, mint tanban minden, ami a világot boldoggá teheti. Megvan benne minden motívum, mely a jót és nemest, az igazságot és szépséget kereső akaratot meg-

indíthatja a követésre. De a kereszténység nem kényszerítő hatalom. Nem is akart az lenni soha. Ha a világ, ha az egyén ellenáll a felkínált igazságnak, esetleg csak egy mentő eszköze van még, hogy végleg el ne pusztuljon: fejével neki kell mennie a falnak s be kell törnie fejét, hogy észhez térjen. Ez a világtörténelem nyelvén azt fejezi ki, hogy esetleg vérözön, szellemi és anyagi értékek mérhetetlen áldozata, háborúk s forradalmak borzalmi árán kell megtanulnia, hogy az igazság csak a betlehemi Kisded béke-evangéliumában rejlik — s akkor így lesz újra hódító eszmény a megvetett s el nem fogadott kereszténység.

Tartalomjegyzék

I. Szentbeszédék

1. Kegyelmi élet	5
A Szent Család a kegyelmi élet forrása	5
Isten gyermekeinek öntudata	12
Bölcső és sír	19
Mustármag, nemesoltvány	30
Csodálatos varázsvessző. Rejtett hősök	39
A terméketlen fa, az eldugott talentum	46
2. Bűn és halál	53
A legnagyobb nyomor	53
Isten hatodik parancsolata	66
A leghatalmasabb szónok	78
Mária Magdolna	90
3. Szentek	99
Az igaz férfiú	99
Az Isten Fiának arcképe	108
Péter és Pál ünnepén	120
Patrona Regina	129
Virágok a sírhantokon	138
Requiem	146
Szent Erzsébet ünnepére	152
Xavéri Szent Ferenc	159
4. Egyházi év	168
Gloriari oportet	168
Az öröm kettős nyolcada	182
Pünkösdi vihar	195

II. Leleli előadások

Benső élet	201
Krisztus titokzatos teste	212
Az Oltáriszentség és az Egyház	215
A világmisszió és a Corpus Christi mysticum	233
A felebaráti szeretet lelkiisége	245
Misztika és álmisztika	252

III. Szociális cikkek

Katolikus öntudat	261
Tragikus tévedések és meghamisított kereszténység	267
1940. Karácsony	274

